

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä. Ehdotetut säännökset tulisivat sovellettaviksi, kun kaksi tai useampi harjoittaa sopimuksen perusteella elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Avoimen yhtiön yhtiömiehet vastaisivat yhtiön sitoumuksista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan. Kommandiittiyhtiössä olisi tällaisen yhtiömiehen lisäksi vähintään yksi äänetön yhtiömies, jonka vastuu yhtiön sitoumuksista on rajoitettu yhtiösopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö olisivat oikeuskelpoisia.

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyvät ehdotuksen mukaan yhtiömiesten sopimuksella. Yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa vallitsee pääsääntönä sopimusvapaus. Avoimen yhtiön yhtiömiehellä olisi oikeus yksinään ryhtyä yhtiön asioiden hoidon edellyttämiin toimenpiteisiin ja hänellä olisi yksinään oikeus kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tiettyyn yhtiön hallintotoimenpiteeseen. Avoimen yhtiön yhtiömiehellä olisi oikeus palkkioon yhtiön hyväksi tekemästään työstä sekä oikeus osuuteen yhtiön voitosta. Hän olisi vahingonkorvausvelvollinen yhtiötä kohtaan sille tuottamuksellisesti aiheuttamastaan vahingosta. Jokaisella avoimen yhtiön yhtiömiehellä olisi oikeus edustaa yhtiötä suhteessa ulkopuolisiin, mutta tätä oikeutta voitaisiin sopimuksella rajoittaa; rajoitukset olisivat päteviä suhteessa ulkopuoliseen henkilöön yleensä vain, jos ne on merkitty kaupparekisteriin.

Avoin yhtiö olisi asetettava selvitystilaan yhtiökauden päättyessä, yhtiömiehen irtisanoessa yhtiösopimuksen, yhtiömiehen kuollessa, hänen joutuessaan konkurssiin, jos yhtiöosuus on ulosmitattu tai jos yhtiösuhteen edellytykset ovat rauenneet. Avoimen yhtiön selvityksen hoitaisivat yhtiömiehet, ellei toisin ole sovittu. Tuomioistuimien voisi yhtiömiehen hakemuksesta määrätä selvitysmiehen hoitamaan yhtiön selvittämisen ja yhtiön omaisuuder. jakamisen. Avoin yhtiö lakaisi, kun sen omaisuus on jaettu yhtiömiehille.

Kommandiittiyhtiön vastuunalaiseen yhtiömieheen sovellettaisiin avoimen yhtiön yhtiömiestä koskevia säännöksiä. Äänetön yhtiömies ei sitä vastoin olisi oikeutettu hoitamaan yhtiön asioita eikä edustamaan sitä. Äänettömän yhtiömiehen voitto-osuudesta ja jako-osuudesta ehdotukseen sisältyy erityisiä säännöksiä.

Sekä avoin yhtiö että kommandiittiyhtiö voitaisiin muuttaa osakeyhtiöksi ja avoin yhtiö voitaisiin muuttaa kommandiittiyhtiöksi tai päinvastoin. Avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö voisi sulautua toiseen avoimeen yhtiöön tai kommandiittiyhtiöön. Yhtiöiden tilinpäätöksestä ehdotetaan eräitä nykyistä yksityiskohtaisempia säännöksiä. Lisäksi suurissa avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä tulisi olla Keskuskaupparekamarin tai kaupparekamarin hyväksymä tilintarkastaja.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin uudistukseen liittyvät eräät verosäännösten muutokset, kuitenkin viimeistään vuoden 1989 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT ¹⁾	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	15
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys.....	3	1. Lakiehdotusten perustelut.....	15
1.1. Tavoitteet.....	3	1.1. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä.....	15
1.2. Keinot.....	3	1 luku. Yleisiä säännöksiä.....	15
1.2.1. Lain soveltamisala.....	3	2 luku. Avoimen yhtiön yhtiömiesten keskinäiset suhteet.....	20
1.2.2. Lain tahdonvaltaisuus.....	3	3 luku. Avoimen yhtiön edustaminen.....	35
1.2.3. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustaminen ja merkitseminen kaupparekisteriin.....	4	4 luku. Avoimen yhtiön yhtiömiehen velkavastuu.....	37
1.2.4. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön toiminta.....	4	5 luku. Avoimen yhtiön selvitystila.....	38
1.2.5. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön purkaminen.....	5	6 luku. Avoimen yhtiön omaisuuden jako.....	54
1.2.6. Yhtiömuodon muutos ja sulautuminen.....	5	7 luku. Kommandiittiyhtiö.....	57
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu.....	6	8 luku. Yhtiömuodon muuttaminen ja yhtiöiden sulautuminen.....	60
2.1. Nykyinen tilanne.....	6	9 luku. Tilinpäätös.....	63
2.1.1. Voimassa oleva oikeus.....	6	10 luku. Tilintarkastus.....	65
2.1.2. Käytäntö.....	8	11 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.....	68
2.1.3. Muiden maiden oikeus.....	9	1.2. Laki kaupparekisterilain muuttamisesta.....	69
2.1.3.1. Pieniyhtiömuodoista.....	9	1.3. Laki prokuralain 3 §:n muuttamisesta.....	70
2.1.3.2. Avoimen yhtiön synty.....	10	2. Tarkemmat säännökset.....	70
2.1.3.3. Yhtiömiesten oikeussuhteet avoimessa yhtiössä.....	10	3. Voimaantulo.....	70
2.1.3.4. Avoimen yhtiön suhteet ulkopuolisiin.....	11	LAKITEKSTIT.....	71
2.1.3.5. Selvitystila ja purkaminen.....	11	1. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä.....	71
2.1.3.6. Kommandiittiyhtiö.....	12	2. Laki kaupparekisterilain muuttamisesta.....	84
2.1.3.7. Siviilioikeudellinen yhtiö.....	12	3. Laki prokuralain 3 §:n muuttamisesta.....	85
2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	13	LIITTEET.....	86
2.2.1. Aikaisempi valmistelu.....	13	Rinnakkaistekstit.....	86
2.2.2. Valmisteluelimet.....	13	Laki kaupparekisterilain muuttamisesta.....	86
2.2.2. Lausunnonantajat.....	13	Laki prokuralain 3 §:n muuttamisesta.....	87
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset.....	15	Luonnos asetukseksi kaupparekisteriasetuksen 5 ja 8 §:n muuttamisesta.....	88
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset.....	15		
5. Esityksen ulkopuolelle jäävät asiat.....	15		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Voimassa oleva avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä koskeva lainsäädäntö on vanhentunut ja puutteellista. Avoimia yhtiöitä koskeva kauppakaaren 15 luku on vuodelta 1734, asetus äännöttömistä eli kommandit-yhdyskunnista on vuodelta 1864.

Oikeuskäytäntö ja oikeustiede ovat jossain määrin kyenneet korvaamaan puutteellista lainsäädäntöä, mutta eräät tärkeät kysymykset — esimerkiksi yhtiön voiton- ja omaisuudenjako tilanteessa, jossa niistä ei ole päätetty yhtiösopimuksessa — ovat jääneet vaille ratkaisua. Varsinkin yhtiöiden selvitystilaa ja purkamista koskevien säännösten puuttumista on pidettävä vakavana aukkona lainsäädännössä. Nykylänteessä voi yksi yhtiömies viivyttaa selvitystä ja vaarantaa toisten yhtiömiesten oikeuden. Toisaalta ei lainsäädäntöön sisälly lunastussäännöksiä, jotka mahdollistaisivat yhtiön toiminnan jatkamisen purkamisperusteesta huolimatta.

Uusi osakeyhtiölaki on jossain määrin lisännyt painetta avoimen tai kommandiittiyhtiömuodon käyttämiseen pienyritystoiminnassa, koska se on koettu monimutkaiseksi ja osakeyhtiölle asetettu — sinänsä pieni — 15 000 markan vähimmäisosakepääomavaatimus vaikeaksi täyttää. Avoimia ja kommandiittiyhtiöitä koskevan lainsäädännön vanhentuneisuus ja aukollisuus ovat toisaalta vaikeuttaneet suunnitelmallisen ja järkevän yritystoiminnan harjoittamista näiden yhtiömuotojen puitteissa.

Ehdotuksella pyritään ensisijaisesti nykyisen oikeustilan selkiyttämiseen. Laki perustuu pääosin voimassa oleviin periaatteisiin, joita on täsmennetty ja selvennetty pienyritystoiminnassa esiintyvien ristiriitatilanteiden ratkaisemisen helpottamiseksi. Samalla on huolehdittu siitä, että nykyisen järjestelmän perusluonne pienyritystoiminnan joustavana järjestysmuotona säilyy.

Pienyritystoimintaan liittyvät oikeudelliset ristiriidat ajankohtaistuvat useimmiten siinä vaiheessa, kun yhtiön toiminta lopetetaan ja yhtiö

puretaan. Esityksessä on erityisesti kiinnitetty huomiota avointen yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden purkamisen asianmukaiseen sääntelyyn. Tällöin on pyritty luomaan yhtiömiehelle mahdollisuus riittävän nopeasti ja asianmukaisella tavalla irrottaa oma osuutensa yhtiöstä joko yhtiön purkamisen tai lunastusmenettelyn kautta. Säännöksiä laadittaessa on tämän lisäksi ollut tavoitteena estää toimivien yrityskokonaisuuksien purkaminen ilman asianmukaista syytä.

Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt ovat merkittäviä työllistäjiä. Tämä seikka on otettu huomioon paitsi purkamissäännöksiä laadittaessa, myös tilinpäätöstä ja tilintarkastusta koskevia säännöksiä kehitettäessä.

1.2. Keinot

1.2.1. Lain soveltamisala

Laissa ehdotetaan säänneltäväksi kaksi yhtiömuotoa: avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. Näitä määriteltäessä on pitkälti pyritty nojautumaan vallitsevaan oikeudelliseen käsitteistöön. Tarkoituksena on, että yritykset, jotka tällä hetkellä toimivat avoimina yhtiöinä tai kommandiittiyhtiöinä, voisivat toimia samassa muodossa myös lain tultua voimaan.

Avoin yhtiö on elinkeinotoiminnan harjoittamista varten perustettu yhtiö. Yhtiömiehet vastaavat avoimessa yhtiössä yhtiön velvoitteista henkilökohtaisesti ja solidaarisesti. Kommandiittiyhtiössä on vähintään yhden vastuunalaisen yhtiömiehen lisäksi yhtiömies, jonka vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu tiettyyn määrään (äänetön yhtiömies). Kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies vastaa yhtiön sitoumuksista niin kuin avoimen yhtiön yhtiömies.

1.2.2. Lain tahdonvaltaisuus

Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt ovat yleensä pieniä tai keskusuuria yhtiöitä, jotka eivät kerää pääomia suurelta yleisöltä. Tämän vuoksi on ehdotuksen valmistelun keskeisenä periaattee-

na ollut pyrkimys joustaviin sääntöihin, jotka mahdollisimman vähän rajoittavat toimintaa yhtiössä. Pyrkimys joustavuuteen on johtanut siihen, että sopimusvapautta on rajoitettu vain silloin, kun se on katsottu ehdottoman välttämättömäksi yhtiömiesten tai ulkopuolisten oikeuksien kannalta. Yhtiöille ei liioin ole tahdotu asettaa toimintarajoituksia yli sen, mitä velojien suoja ja yleinen etu edellyttävät.

Nämä tavoitteet on lakiehdotuksessa toteutettu lakiteknisesti niin, että aina kun lain säännöksestä poikkeaminen on sopimuksin mahdollista eli kysymys on niin sanotusta tahdonvaltaisesta säännöksestä, tämä on laissa erikseen todettu. Milloin tällaista sopimusvaltaa ei ole, lain säännökset ovat pakottavia.

Yhtiösopimusta voidaan muiden varallisuus oikeudellisten oikeustoimien tavoin kohtuullistaa. Ehdotukseen ei varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annettu lain (228/29), jäljempänä oikeustoimilaki, 36 §:n sovittelusäännöksen soveltamismahdollisuuden selvyyden vuoksi ole katsottu tarpeelliseksi ottaa nimenomaista viittausta mainittuun lakiin.

1.2.3. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustaminen ja merkitseminen kaupparekisteriin

Avoim yhtiö ja kommandiittiyhtiö perustetaan yhtiösopimuksella. Yhtiö on ilmoitettava kaupparekisteriin, mutta kaupparekisterimerkinnällä on ainoastaan toteava vaikutus päinvastoin kuin esimerkiksi osakeyhtiöoikeudessa, jossa yhtiö syntyy kaupparekisterimerkinnällä. Useasta syystä ei ole pidetty mahdollisena antaa kaupparekisterimerkinnälle oikeutta luovaa vaikutusta yhtiön olemassaoloon huolimatta siitä, että kaupparekisterimerkinnöillä onkin käytännössä huomattava näyttöarvo. Avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat henkilökohtaisesti yhtiön sitoumuksista. Yhtiön edustaminen on näiden yhtiöiden osalta järjestetty sillä tavoin, että yhtiö vaikeuksista voi toimia myös ilman kaupparekisteri-ilmoitusta: jokaisella yhtiömiehellä on periaatteessa edustuskelpoisuus. Kun on ilmeistä, että kaupparekisterilain (129/79) 30 §:n rangaistussäännöksestä huolimatta esiintyy avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä, joita ei ole ilmoitettu kaupparekisteriin, ja kun ehdotettua lakia tulisi voida soveltaa myös näihin yhtiöihin, kaupparekisterimerkinnälle on annettu vain toteava vaikutus.

Tiettyjä vaikutuksia voidaan kuitenkin saada aikaan vain kaupparekisterimerkinnällä. Esimerkkinä mainittakoon yhtiömiehen toiminimenkirjoitusoikeuden rajoittaminen kolmansia sitovalla tavalla. Säänneltäessä kaupparekisterimerkinnän negatiivista julkisuusvaikutusta näissä tilanteissa on seurattu kaupparekisterilain 26 §:stä ilmenevää periaatetta: jos asiantilaa ei ole merkitty kaupparekisteriin, siihen voidaan vedota vain sellaista kohtaan, jolla on ollut asiantilasta tieto.

1.2.4. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön toiminta

Lakiin ehdotetaan otettavaksi seikkaperäisiä säännöksiä yhtiömiesten keskinäisistä suhteista. Säännökset ovat tahdonvaltaisia lukuun ottamatta yhtiömiehen oikeutta tarkastaa yhtiön hallintoa ja kirjanpitoa ja yhtiömiehen oikeutta moittia yhtiön tilinpäätöstä, joita ei voida sopimuksella rajoittaa. Pääsääntönä on, että jokaisella yhtiömiehellä on oikeus yksinään ryhtyä yhtiön asioiden hoidon edellyttämään toimenpiteeseen, mutta samalla on jokaisella yhtiömiehellä yksinään oikeus kieltää toisen yhtiömiehen toimenpide. Yleinen avoimen yhtiön hallintoa koskeva periaate on siten se, että jokainen yhtiö mies toimii yhtiössä ja hoitaa sen asioita. Myös avoimiin yhtiöihin ja kommandiittiyhtiöihin nimetään usein toimitusjohtaja. Voimassa olevan oikeuden mukaan tällaisen toimitusjohtajan asema ei ole selvä. Yhtiön kanssa tekemisiin joutuvat henkilöt otaksunevat usein, että hänellä on samanlainen asema kuin esimerkiksi osakeyhtiön toimitusjohtajalla. Tämän vuoksi on pidetty asianmukaisena sisällyttää lakiin säännöksiä toimitusjohtajasta ja hänen toimivallastaan. Toimitusjohtajaa ei kuitenkaan ole tehty pakolliseksi elimeksi näissä yhtiöissä.

Yhtiömiehet sopivat yleensä voitto-osuuksista, mahdollisista kulukorvauksista ja muista vastavista seikoista. Kun avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön muotoa voidaan käyttää varsin erilaisten toimintojen yhteydessä, sopimus onkin nähtävä ensisijaisena keinona näiden asioiden järjestämiseksi. Siltä varalta, ettei tällaista sopimusta ole tehty, lakiin on sisällytetty säännökset yhtiöpanoksesta, yhtiömiehen oikeudesta palkkiin toiminnastaan yhtiössä, yhtiömiehen voitto-osuudesta sekä yhtiömiehen oikeudesta korvaukseen hänen yhtiön puolesta suorittamastaan maksusta. Edelleen on lakiin otettu säännökset yhtiömiehen vahingonkorvausvelvollisuudesta yhtiö-

tiötä kohtaan sekä yhtiömieheen kohdistuvasta kiellosta kilpailla yhtiön kanssa.

Pääsäännön mukaan on jokaisella yhtiömiehellä avoimessa yhtiössä ja vastuunalaisella yhtiömiehellä kommandiittiyhtiössä oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi. Voimassa olevan oikeuden mukaan ei edustamisoikeuden rajoituksia saa rekisteröidä. Ehdotuksessa mahdollistetaan kuitenkin tiettyjen edustamisoikeutta koskevien rajoitusten rekisteröiminen kaupparekisteriin. Rajoitukset saattavat aiheuttaa liikkeenjohdollisista tarpeista, minkä vuoksi niiden salliminen edistää tarkoituksenmukaisten yritysorganisaatioiden käyttöön ottamista yhtiöissä.

Pienissä avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä on tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen liittyvä velkojen, työntekijöiden ja julkisen vallan intressi pienempi kuin osakeyhtiöissä. Tämän vuoksi ei esitetä kaikille avoimille yhtiöille ja kommandiittiyhtiöille velvollisuutta toimittaa jäljennös tilinpäätöksestä rekisteriviranomaiselle, vaan tilinpäätöksen julkisuus on jätetty kirjanpitolain (655/73) varaan. Suurehkoissa yhtiöissä tilinpäätöstietojen julkistamisvelvoitetta ehdotetaan jonkin verran laajennettavaksi siten, että se koskisi myös muun muassa tilintarkastuskertomusta. Ehdotuksen tilinpäätöstä koskevaan lukuun on sisällytetty eräiden yleisten periaatemääräysten lisäksi muutamia erityissäännöksiä, jotka lisäävät näiden yhtiöiden tilinpäätösten informaatioarvoa. Tilintarkastusta koskeva luku määrää pakollisen tilintarkastuksen ainoastaan suurille avoimille yhtiöille ja kommandiittiyhtiöille. Myös pienemmissä yhtiöissä voidaan sopia tilintarkastuksen toimittamisesta, jolloin luvun säännökset tulevat sovellettaviksi myös näihin. Tilintarkastuksella voidaan luoda yhtiölle, sen yhtiömiehille ja työntekijöille sekä velkojille ja liikekumppaneille tarvittaessa vakaa ja oikea tietopohja yhtiön taloudellisesta tilasta.

1.2.5. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön purkaminen

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön purkamismenettelyn puutteellinen sääntely on ehkä suurin puute voimassa olevassa lainsäädännössä. Ehdotettujen säännösten avulla pyritään poistamaan tämä puute ja edistämään yhtiömiesten oikeusturvaa ja yrityskokonaisuuksien säilymistä.

Myös yhtiön purkamista koskevissa säännöksissä on ensisijaisena lähtökohtana ollut lainsäädännön joustavuus. Yhtiömiesten henkilökohtaisen

velkavastuun vuoksi ei monimutkaista pakollista selvitysmenettelyä ole pidetty tarpeellisena, vaan yhtiömiehet voivat yleensä vapaasti sopia noudattavasta purkamistavasta. Ainoastaan yhtiömiesten ollessa erimielisiä sovelletaan lakimääräistä selvitysmenettelyä.

Laissa on määritelty purkamisperusteet: irtisanominen, yhtiökauden päättyminen, yhtiömiehen kuolema, konkurssi tai yhtiöosuuden ulosmittaus sekä yhtiösuhteen edellytysten raukeaminen. Avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö ei myöskään voisi toimia yhdenmiehenyhtiönä kuuden kuukauden ylimenokauden jälkeen.

Yhtiön toiminnan jatkumista on mahdollisuuksien rajoissa pyritty turvaamaan lunastusta koskevilla säännöksillä. Selvitystila voitaisiin välttää lunastamalla sen yhtiömiehen yhtiöosuus, jonka suhteen purkamisperuste on olemassa. Myös selvitystilan aikana olisi lunastus mahdollinen. Lunastusriitojen nopea selvittäminen on kaikkien osapuolten ja yhtiön toiminnan kannalta tärkeää, minkä vuoksi ehdotus sisältää tähän tähtäviä menettelytapasäännöksiä. Selvitystilan aikana olisi myös tutkittava, haluaako joku jatkaa yhtiön elinkeinon harjoittamista lunastamalla muiden yhtiömiesten osuudet.

Ehdotuksessa on myös mahdollistettu tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen hakeminen yhtiöön, mikä poistaisi mahdollisuuden pitkittää selvitystilaa yhtiömiehen oikeutta loukkaavalla tavalla.

Ehdotus sisältää edelleen tarkemmat säännökset yhtiön omaisuuden jaosta, jakoperusteesta, jakokirjasta ja sen moittimisesta.

1.2.6 Yhtiömuodon muutos ja sulautuminen

Yhtiömuodon muuttamista ja yhtiöiden sulautumista koskevien säännösten tarkoituksena on tarjota mahdollisuus yrityksen oikeudellisen muodon joustavaan sopeuttamiseen yrityksen toiminnassa ilmeneviin muutostarpeisiin. Luvun mukaan voidaan avoin yhtiö muuttaa kommandiittiyhtiöksi ja kommandiittiyhtiö avoimeksi yhtiöksi. Kumpikin yhtiömuoto voidaan lisäksi muuttaa osakeyhtiöksi. Laki korvaa tältä osin vuonna 1952 annetun lain (203/52), joka mahdollistaa ainoastaan kommandiittiyhtiön muuttamisen osakeyhtiöksi. Lakiin sisältyy lisäksi säännöksiä, jotka mahdollistavat avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden keskinäiset sulautumiset siten, että sulautuvan yhtiön varat ja velat

siirtyvät yleisseuraannolla vastaanottavalle yhtiölle.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

2.1.1. Voimassa oleva oikeus

Ruotsi-Suomen oikeudessa avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat kehittyneet toisaalta maakuntalakien tuntemista maanviljelysyhtiöistä ja toisaalta Hansa-liiton välittämästä pohjoissaksalaisesta kauppaoikeudesta. Avoimen yhtiön kehitykselle oli ratkaisevaa vuonna 1673 annettu kuninkaallinen kirje, jonka mukaan jokainen yhtiömiös oli ilman erityistä valtuutusta oikeutettu edustamaan yhtiötä siten, että hänen toimensa sitoivat toisia yhtiömiehiä. Yhtiömiehillä oli siten henkilökohtainen vastuu yhtiön sitoumuksista.

Myös kommandiittiyhtiö tunnettiin Ruotsi-Suomessa jo 1600-luvulla. Vuoden 1734 lain kauppakaareen ei kuitenkaan sisällytetty muita yhtiömuotoja kuin avointa yhtiötä koskevia säännöksiä. Suomessa nämä kauppakaaren 15 lukuun sisältyvät säännökset ovat edelleen voimassa. Vuonna 1864 annettiin asetus äännöttömistä eli kommandit-yhdyskunnista, joka samoin on edelleen voimassa.

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön rekisteröinnistä säädetään kaupparekisterilaissa ja yhtiöiden toiminimestä toiminimilaissa (128/79). Nämä yhtiöt on rekisteröitävä kaupparekisteriin ja niiden on tässä yhteydessä ilmoitettava toiminimensä. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat kirjanpitolain 1 §:n 3 momentin mukaan kirjanpitovelvollisia.

Avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskee myös laki ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta ryhtyä yhtiömieheksi kauppayhtiöön ja kommandiittiyhtiöön (322/73). Kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi on annettu laki vuonna 1952.

Avoimia ja kommandiittiyhtiöitä koskeva lainsäädäntö on puutteellista ja vanhentunutta. Avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä koskevalle oikeudellemme onkin tunnusomaista se, että monet tärkeät kysymykset ovat säädännäisen lain vaikenemisen vuoksi jääneet oikeuskäytännön ja oikeustieteen ratkaistaviksi.

Voimassa olevan oikeuden mukaan avoin yhtiö syntyy yhtiömiesten sopimuksella. Yhtiö on kaupparekisterilain mukaan rekisteröitävä, mutta rekisteröinnillä on ainoastaan toteava vaikutus. Kauppakaaren 15 luvun 1 §:n muutosäänne, jonka mukaan yhtiösopimus tulisi laatia kirjallisesti, on tulkittu ainoastaan ohjeelliseksi, minkä vuoksi myös suullisia tai konkludenttisia yhtiösopimuksia on pidetty pätevinä. Yhtiömiehiä voivat olla sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt. Ulkomaalaisten sekä niihin rinnastettavien suomalaisten yhteisöjen osalta edellyttää sopimus avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön perustamisesta valtioneuvoston lupaa.

Yhtiömiehillä on voimassa olevan oikeuden mukaan laaja sopimusvapaus keskinäisten suhteidensa järjestelyssä. Jollei toisin ole sovittu, on jokaisella yhtiömiehellä oikeus osallistua yhtiön hallintoon ja oikeus yksinään ryhtyä yhtiön asioiden hoidon edellyttämään toimenpiteeseen. Toisaalta on jokaisella yhtiömiehellä oikeus kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tiettyyn toimenpiteeseen. Jokaisella yhtiömiehellä on oikeus tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja hallintoa.

Jokaisella yhtiömiehellä on voimassa olevan oikeuden mukaan oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi. Yhtiömiehet voivat sopia edustus-oikeuden rajoituksista, mutta näiden rajoitusten pätevyys rajoittuu yhtiömiesten keskinäiseen oikeussuhteeseen. Rajoituksia ei voida rekisteröidä kaupparekisteriin, eivätkä ne ole päteviä suhteessa vilpittömässä mielessä olevaan ulkopuoliseen henkilöön.

Voimassa olevan oikeuden mukaan ei yhtiömiesten välttämättä tarvitse antaa yhtiölle omaisuuspanosta. Voiton- ja tappionjaon määrää yhtiösopimus. Oikeuskäytännössä ei ole kehittynyt selkeää voitonjakosääntöä.

Avoimen yhtiön yhtiömiehet vastaavat yhtiön sitoumuksista omasta ja toistensa puolesta. Vastuu on henkilökohtaista, ensisijaista ja rajatonta. Yhtiömiehen kaikki omaisuus vastaa kaikista yhtiön veloista niiden täyteen määrään, eikä yhtiön velkojan tarvitse kääntyä ensiksi yhtiön puoleen, vaan hän voi suoraan velkoa yhtiön velkaa keneltä tahansa yhtiömiehistä.

Avoimen yhtiön omaisuus on yhtiömiesten omaisuudesta erillinen omaisuusmassa, eikä sitä voida käyttää yhtiömiehen yksityisten velkojen suorituksiksi. Avoin yhtiö voi hankkia omiin nimiinsä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä esiintyä omissa nimissään tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa. Avoin yhtiö voi tehdä oikeustoimia myös omien yhtiömiestensä kanssa. Jos yhtiömiös

joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan, on toisilla yhtiömiehillä oikeus lunastaa hänen yhtiöosuutensa.

Yhtiömiehellä ei yhtiökauden aikana ole oikeutta ilman toisten yhtiömiesten lupaa luovuttaa yhtiöosuuttaan.

Avoin yhtiö purkautuu yhtiökauden päättyessä, jos yhtiömies on irtisanonut sen vähintään kolme kuukautta ennen yhtiökauden päättymistä. Samaten purkautuu yhtiö, jos yhtiömies kuolee, eikä yhtiösopimuksessa ole määrätty, että yhtiö jatkuu yhtiömiesten ja kuolleen yhtiömiehen perillisten kesken. Avoin yhtiö purkautuu lisäksi, kun se joutuu konkurssiin. Yhtiömiehillä on lisäksi aina oikeus yhdessä purkaa yhtiö. Yhtiön purkautumisen jälkeen on sen varat ja velat luetteloitava, tunnetut velat maksettava ja jäljelle jäänyt omaisuus jaettava yhtiömiehille. Omaisuudenjaossa noudatettavasta perusteesta ei ole säädetty. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei avoimeen yhtiöön voida vastoin yhtiömiehen tahtoa määrätä erityistä selvitysmiestä hoitamaan purkautuneen yhtiön selvittämistä ja yhtiön jakoa. Selvitysmiehinä toimivat siten yhtiömiehet tai näiden määräämät ulkopuoliset henkilöt.

Kommandiittiyhtiön erottaa avoimesta yhtiöstä se, että siinä yhden vastuunalaisen yhtiömiehen (komplementaari) lisäksi on vähintään yksi äänetön yhtiömies (kommanditaari). Sopimus yhtiön perustamisesta on tehtävä kirjallisesti, sillä yhtiön rekisteri-ilmoitukseen on oheistettava kirjallinen yhtiösopimus. Siviilioikeudellisesti on kuitenkin myös suullinen yhtiösopimus pätevä. Yhtiö syntyy yhtiösopimuksella, kaupparekisterimerkinnällä on ainoastaan toteava vaikutus.

Kommandiittiyhtiön yhtiömiehet voivat olla luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. Ulkomaalainen ja siihen rinnastettava suomalainen yhteisö voi olla yhtiömies ainoastaan valtioneuvoston luvalla. Yhtiösopimuksessa on mainittava yhtiömiesten nimi ja kotipaikka, kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan, äänettömien yhtiömiesten panos, onko äänettömän yhtiömiehen osuus luovutettavissa ulkopuoliselle, yhtiön toimimisi ja tarkoitus, äänettömän yhtiömiehen voitto-osuuden laskentaperusteet sekä kuinka yhtiön asioita hoitavien on tehtävä äänettömälle yhtiömiehelle tili hallinnostaan.

Kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet hoitavat yhtiön hallintoa ja edustavat sitä suhteessa ulkopuolisiin. Äänettömälle yhtiömiehelle voidaan yhtiösopimuksessa uskoa oikeus osallistua yhtiön hallintoon; yhtiön edustamiseen

hänellä ei sen sijaan ole oikeutta, elleivät vastuunalaiset yhtiömiehet häntä tähän erikseen valtuuta.

Vastuunalainen yhtiömies vastaa yhtiön sitoumuksista niin kuin avoimen yhtiön yhtiömies. Äänettömän yhtiömiehen vastuu rajoittuu sen sijaan hänen yhtiöön sijoittamaansa panokseen.

Yhtiön voittoa jaettaessa saavat äänettömät yhtiömiehet päältä voitto-osuutensa, kun taas loput voitosta jaetaan vastuunalaisille yhtiömiehille. Vastaavasti palautetaan yhtiötä purettaessa ensin äänettömien yhtiömiesten panokset loppuosan yhtiön omaisuudesta jäädessä vastuunalaisille yhtiömiehille.

Äänettömällä yhtiömiehellä on oikeus erota yhtiöstä kolmen kuukauden irtisanomisajan jälkeen, jos yhtiösopimus on sovittu pysymään toistaiseksi voimassa. Äänettömän yhtiömiehen kuollessa on hänen perillisillään oikeus irtisanoa yhtiö, ellei yhtiösopimuksessa ole määrätty, että yhtiösuhte jatkuu äänettömän yhtiömiehen kuolemasta huolimatta. Vastuunalaisen yhtiömiehen osalta sovelletaan yhtiöstä eroamiseen samoja sääntöjä kuin avoimen yhtiön yhtiömieheen.

Suomen oikeus tuntee avointa yhtiötä alkeellisemmän, siviilioikeudellisen yhtiömuodon, jota on nimitetty siviili-, yksinkertaiseksi tai tavalliseksi yhtiöksi. Siviiliyhtiö ei esiinny yhtiönä suhteessa ulkopuolisiin, vaan se on pelkästään yhtiömiesten keskinäinen velvoiteoikeudellinen suhde.

Siviiliyhtiön erottaa tavallisesta yhteisomistussuhteesta se, että siviiliyhtiön on perustuttava sopimukseen yhteistoiminnasta. Yhteisomistus voi sen sijaan syntyä esimerkiksi lahjan tai perimyksen kautta. Lisäksi on yhtiösuhteen edellytyksenä yhtiötarkoitus eli yhteinen, osapuolien taloudellisia intressejä edustava tavoite, jonka edistämiseksi he ovat sitoutuneet toimimaan yhdessä. Puhtaasti aatteellisia tarkoituksia edistäviä yhteenliittymiä on pidetty yhdistyksinä eikä yhtiöinä.

Tärkeimmän rajanvetokriteerin siviiliyhtiön ja avoimen yhtiön välillä muodostaa näiden tarkoituksen ero. Avoin yhtiö on olemassa, kun yhtiömiesten tarkoituksena on perustaa yhtiö, joka omissa nimissään ja yhtiömiesten toiminnasta erillisenä harjoittaa klinkeinoia eli ammattimaista toimintaa voiton tavoittelemiseksi tai muun välittömän taloudellisen intressin edistämiseksi. Siviiliyhtiössä sen sijaan on kyse enemmän tai vähemmän väliaikaisesta yhteistoiminnasta, joka ei ole selkeästi erotettavissa yhtiömiesten muusta toiminnasta erilliseksi, itsenäisenä yksikkönä suh-

teessa ulkopuolisiin esiintyväksi kokonaisuudeksi. Siviiliyhtiöiden toiminta ulottuu taloudellisesti merkityksettömistä yhteenliittymistä kansantaloudellisesti huomionarvoisiin yritysten yhteistoimintamuotoihin. Siviiliyhtiö ei tee omissa nimissään oikeustoimia, vaan sen puolesta tehdyt oikeustoimet rasittavat niitä yhtiömiehiä, jotka ovat niihin osallistuneet. Yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa on eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain (180/58) 1 §:n 3 momentin mukaan voimassa sopimusvapaus.

Vaikka Suomessa ei ole muita taloudellisia yhdistyksiä kuin osuuskuntia erikseen lailla säännelty, on lähdettävä siitä, että nämä yhdistykset — esimerkiksi puhelinyhdistykset — ovat tapaoikeudellisen kehityksen tuloksena siksi kiteytyneitä oikeusmuodostumia, että ne on katsottava muiksi kuin yksinkertaisiksi yhtiöiksi, semminkin kun vakiintuneet taloudelliset yhdistykset on merkitty kaupparekisteriin.

On kiistanalaista, tuntee ko Suomen oikeus niin sanotun hiljaisen yhtiön. Hiljaisella yhtiöllä tarkoitetaan yhtiötä, jossa henkilö luovuttaa elinkeinonharjoittajalle omaisuutta, joka tulee viimeksi mainitun omistukseen käytettäväksi panoksena tämän liiketoiminnassa voitto- ja tappioosuutta vastaan. Yhtiösuhdetta ei ilmaista ulkopuolisille, vaan elinkeinonharjoittaja esiintyy omissa nimissään.

2.1.2. Käytäntö

Vuonna 1981 asetettu pienyhtiötoimikunta selvitti avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden yhtiösopimuskäytäntöä sekä yhtiöiden yhtiömiehilleen maksamia palkkioita ja voittoosuuksia kaupparekisterin ja Helsingin veroviraston verotusasiakirjojen perusteella. Selvitys on julkaistu pienyhtiötoimikunnan mietinnön (komiteanmietintö 1983:56) liitteenä. Erityinen huomio kiinnitettiin kommandiittiyhtiökäytäntöön. Näitä yhtiöitä koskevat tiedot ovat kaupparekisteristä tarkemmin saatavissa kuin avoimia yhtiöitä koskevat vastaavat tiedot, koska avoimen

yhtiön rekisteri-ilmoitukseen ei tarvitse oheistaa yhtiösopimusta.

Kommandiittiyhtiöiden pienyhtiöluonnetta kuvaa se selvityksen tulos, että lähes puolet otokseen joutuneista kommandiittiyhtiöistä koostui yhdestä vastuunalaisesta ja yhdestä äänettömästä yhtiömiehestä. Muutkin tutkitut kommandiittiyhtiöt koostuivat yleensä vain muutamasta yhtiömiehestä. Yhtiöpanokset eivät olleet suuria. Niissä kommandiittiyhtiöissä, joissa pääomapanos koostui rahasta ja joiden yhtiösopimuksessa oli tästä määrästä mainittu, oli yhtiöpanosten yhteismäärä alle 10 000 markkaa yli 50 prosentissa tapauksista. Aineistosta löytyi vain muutamia tapauksia, joissa yhtiöpanosten yhteenlaskettu määrä kohosi yli 60 000 markan.

Yhtiösopimuskäytäntö oli vaihteleva. Mikään yhtenäinen sopimuskäytäntö ei hallinnut käytäntöä, vaikka satunnaisia yhtäläisyyksiä esiintyi. Yhtiösopimuksissa oli määräyksiä varsin erilaisista seikoista.

Yhtiön organisaatioon oli sopimuksessa yleensä jollain tavoin puututtu. Nämä määräykset olivat kuitenkin useimmiten lyhytsanaisia. Joissakin yhtiösopimuksissa oli maininta esimerkiksi yhtiökokouksesta, toisissa oli taas säännöksiä yhtiön hallituksesta, molemmat elimiä, joita lainsäädäntö ei tunne. Tilintarkastuksesta oli määräyksiä joissakin yhtiösopimuksissa.

Kaupparekisteriin oli merkitty vuoden 1984 lopussa avoimia yhtiöitä lähes 15 000 ja kommandiittiyhtiöitä runsas 31 000. Vuosittain on uusia avoimia yhtiöitä rekisteröity noin 1 500 ja kommandiittiyhtiöitä 3 000—4 000. Varsinkin kommandiittiyhtiöiden lukumäärä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti, mitä selittää uuden osakeyhtiölain voimaantulo. Oheisista taulukoista jotka perustuvat tilastokeskuksen laatimaan vuoden 1982 yritystilastoon (YR 1985:4), käyvät ilmi avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden lukumäärät ja toiminnan laajuus verrattuna muihin yritysmuotoihin samoin kuin niiden toimialoittainen jakauma. Luettelot kattavat ne liikevaihtoverovelvolliset yritykset, jotka työllistivät vähintään puoli henkilöä tai joiden liikevaihto ylitti 25 000 markkaa.

Liikevaihtoverovelvolliset yritykset oikeudellisen muodon mukaan vuonna 1982

	Yrityksiä	Henkilöstö	Liikevaihto (milj. mk)	Palkat (milj. mk)
Luonnollinen henkilö	31 797	77 602	23 563	1 961
Avoin yhtiö	5 487	26 786	7 454	1 137
Kommandiittiyhtiö	11 755	86 619	27 709	3 998
Osakeyhtiö	16 859	765 976	306 032	45 267
Osuuskunta	496	87 706	57 442	4 820
Julkinen liikelaitos	23	13 299	4 934	787
Muu yritysmuoto	2 101	163 640	2 120	9 755
Yhteensä	68 518	1 221 628	429 257	67 727

*Liikevaihtoverovelvollisten avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden jakautuminen toimialoit-
tain vuonna 1982*

	avoimia yhtiöitä	komman- diitti- yhtiöitä
Maa-, metsä- ja kalatalous	34	38
Kaivos- ja muu kaivannaistoi- minta	9	22
Teollisuus	1 422	3 153
Rakennustoiminta	604	1 178
Tukku- ja vähittäiskauppa, ra- vitsemis- ja majoittumistoi- minta	2 719	6 001
Kuljetus, varastointi ja tietoli- kenne	27	90
Rahoitus, vakuutus, kiinteistö- ja liike-elämän palvelutoi- minta	95	372
Yhteiskunnalliset ja henkilö- kohtaiset palvelut	577	901
Yhteensä	5 487	11 755

*2.1.3. Muiden maiden oikeus**2.1.3.1. Pieniyhtiömuodoista*

Pieniyhtiöitä koskevat oikeusperiaatteet eri Euroopan maissa ovat melko yhtenevät. Kaikkialla tunnetaan avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä vastaavat yhtiömuodot sekä Englantia lukuun ottamatta myös siviilioikeudellinen yhtiö. Edellä mainittujen lisäksi tunnetaan useimmissa oikeusjärjestelmissä niin sanottu hiljainen yhtiö.

Ruotsissa koskee avoimia yhtiöitä eli kauppayhtiöitä, kommandiittiyhtiöitä sekä yksinkertaisia yhtiöitä vuonna 1981 voimaan tullut laki (lag om

handelsbolag och enkla bolag, 1980: 1102). Hiljaisesta yhtiöstä ei ole annettu erityisiä säännöksiä. Myös Norjassa pieniyhtiöistä on vastikään säädetty oma laki (vuonna 1986 voimaan tullut lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper). Laki koskee paitsi avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä myös niin sanottuja yksinkertaisia yhtiöitä (indre selskap) ja hiljaisen yhtiömiehen (stille deltaker) suhdetta yhtiöön. Tanskassa pieniyhtiöiden sääntely rajoittuu toistaiseksi kaupparekisteriä ja toiminimeä koskeviin lakeihin sisältyviin niukkoihin säännöksiin, mutta sielläkin on pieniyhtiölain laatiminen pitkään ollut vireillä.

Saksan liittotasavallassa säädetään avoimesta kauppayhtiöstä (die offene Handelsgesellschaft), kommandiittiyhtiöstä (die Kommanditgesellschaft) ja hiljaisesta yhtiöstä (die stille Gesellschaft) kauppalakikirjassa. Yksinkertaista yhtiötä vastaavasta siviiliyhtiöstä (die Gesellschaft des bürgerlichen Rechts) säädetään siviililakikirjassa. Saksan oikeus tuntee lisäksi erityisen yhtiöiden välimuodon, kommandiittiosakeyhtiön (die Kommanditgesellschaft auf Aktien), jossa kommandiittiyhtiön äänettömien yhtiömiesten pääoma on jaettu osakeyhtiön osakkeiden kaltaisiin osuuksiin. Käytännössä merkityksellinen kommandiittiyhtiön muunnelma on lisäksi GmbH & Co, jossa kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä toimii niin sanottu rajavastuuyhtiö. Viimeksi mainittu yhtiömuoto on yleistynyt sen käyttämiseen liittyvien verotusetujen takia.

Ranskassa on kauppaoikeudellisista yhtiömuodoista säädetty vuonna 1966 annetulla lailla, joka sisältää osakeyhtiötä, rajavastuuyhtiötä, kommandiittiosakeyhtiötä, avointa yhtiötä vastaavaa SNC-yhtiötä (société en nom collectif) ja kommandiittiyhtiötä vastaavaa SCS-yhtiötä (société en commandite simple) koskevat säännökset. Siviiliyhtiötä (société civile) koskevat säännökset

samoin kuin kaikkia yhtiömuotoja koskevat yleiset säännökset sisältyvät siviililakikirjaan. Hiljais-ta yhtiötä (*société en participation*) koskevat säännökset, joita sovelletaan myös niin sanottuun tosiasialliseen yhtiöön (*société crée de fait*), sisältyvät samaten siviililakikirjaan. Viimeksi mainitulla yhtiöllä tarkoitetaan yhteistoimintaa, joka ei perustu yhtiösopimukseen, mutta esiintyy yhtiönä suhteessa ulkopuolisiin. Ranskan yhtiöoikeus tuntee lisäksi yritysten välistä taloudellista yhteistoimintaa varten tarkoitetun yhtiömuodon, niin sanotun GIE-yhtiön (*groupement d'intérêt économique*). GIE-yhtiö on yhtiömiesten henkilökohtaiseen vastuuseen perustuva voittoa tavoittelematon yhteisö, jonka tarkoituksena on ulkomaankaupan, tutkimustoiminnan, tuotekehittelyn tai muun sellaisen taloudellisen yhteistoiminnan harjoittaminen.

Ison-Britannian oikeudessa vastaa suomalaista avointa yhtiötä vuoden 1890 Partnership Act-laila säännelty *partnership*.

Koska avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevat säännökset ja periaatteet ovat eri Euroopan maissa varsin yhteneviä, on jäljempänä selostettu tarkemmin vain Ruotsin lainsäädäntöä. Siltä osin kuin jossakin maassa on omaksuttu Ruotsin oikeudesta selvästi poikkeava ratkaisu, on tästä huomautettu erikseen.

2.1.3.2. Avoimen yhtiön synty

Ruotsin oikeuden mukaan on kauppayhtiö olemassa, kun kaksi tai useampi on tehnyt sopimuksen elinkeinon harjoittamisesta yhtiössä. Maatalouskirjanpitolaissa säännellyn elinkeinotoiminnan harjoittaminen ei kuitenkaan perusta kauppayhtiötä. Yksinkertainen yhtiö voidaan Ruotsin oikeuden mukaan muuttaa kauppayhtiöksi ilmoittamalla se sellaisena kaupparekisteriin. Norjan, Saksan liittotasavallan ja Ranskan lainsäädännön mukaan on avointa yhtiötä vastaavien yhtiömuotojen synnyn edellytyksenä kaupallisen elinkeinon tai liikkeen harjoittaminen sopimuksen perusteella. Englannin oikeuden mukaan *partnership* on kahden tai useamman henkilön yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on liiketoimien suorittaminen voiton saamisen tarkoituksessa. Liiketoimet voivat olla luonteeltaan kaupallisia tai ammatillisia, eikä yhtiösuhteen tarvitse olla pysyväksi tarkoitettu. *Partnership* voi syntyä yhtä ainoaa liiketointa varten.

Ruotsin oikeuden mukaan syntyy kauppayhtiö yhtiömiesten välisellä sopimuksella. Sopimus on

vapaamuotoinen. Yhtiömiehiä voivat olla luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt. Yhtiö on rekisteröitävä kaupparekisteriin, mutta rekisterimerkinnällä ei ole oikeutta luovaa vaikutusta, vaan yhtiö syntyy jo yhtiösopimuksen tekemishetkellä.

Ranskan oikeuden mukaan on SNC-yhtiön yhtiösopimus laadittava kirjallisesti. Yhtiösopimus on toimitettava kauppatuomioistuimeen, jossa se kuulutetaan julkisesti, sekä kaupparekisteriin. Kaupparekisterimerkinnällä on oikeutta luova vaikutus. Yhtiöstä tulee siten oikeushenkilö, kun se merkitään kaupparekisteriin.

Avoin yhtiö on Ruotsin oikeuden mukaan oikeushenkilö. Saksan liittotasavallassa sitä pidetään erityisenä "yhteiskätisenä" oikeussuhteena (*Gesamthand*), joka suhteessa ulkopuolisiin ei kuitenkaan eroa oikeushenkilöistä. Englannissa ei *partnership*-yhtiötä pidetä varsinaisena oikeussubjektina.

2.1.3.3. Yhtiömiesten oikeussuhteet avoimessa yhtiössä

Ruotsin oikeuden mukaan yhtiömiehillä on laaja sopimusvapaus keskinäisten suhteidensa järjestelyssä. Yhtiömiehille on kuitenkin pakottavalla lainsäädännöksellä varattu oikeus tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja hallintoa. Jokaisella yhtiömiehellä, joka osallistuu yhtiön hallintoon, on oikeus yksinään ryhtyä yhtiön asioiden hoidon edellyttämiin toimenpiteisiin, mutta toisaalta jokainen yhtiön hallintoon osallistuva yhtiö mies voi kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tiettyyn toimenpiteeseen. Yhtiön tarkoitukselle vieraat toimenpiteet edellyttävät kaikkien yhtiömiesten suostumusta. Huolimatta siitä, että yhtiön hallinto tai sen osa on pidätetty useammalle yhtiömiehelle yhteisesti, voi yhtiö mies yksinään suorittaa välttämättömän toimenpiteen, joka ei siedä viivytystä.

Norjassa edellyttää hallintotoimi kaikkien yhtiömiesten suostumusta, jos yhtiösopimuksessa ei ole sovittu tehtävien jaosta. Norjan lain mukaan yhtiö mies voi kuitenkin suorittaa yhtiön toiminnassa luonnollisiksi ja kohtuullisiksi katsottavia hallintotoimia, joita toinen yhtiö mies ei vastusta. Jos yhtiön on valittu hallitus tai toimitusjohtaja vastaava "daglig leder", yhtiö mies on suljettu yhtiön hallinnosta. Englannin oikeuden mukaan tehdään hallintopäätökset *partnership*-yhtiössä pääluvun mukaan laskettavina enemmistö-päätöksinä, jollei toisin ole sovittu.

Ruotsin oikeuden mukaan hyvitetään jokaiselle yhtiömiehelle korkoa sille osalle hänen panoksensa, joka oli yhtiössä jäljellä toimintavuoden alkaessa. Jos korkokannasta ei ole sovittu, noudatetaan Ruotsin pankin diskonttokoron mukaista korkokantaa. Jokaisella yhtiömiehellä on lisäksi oikeus kohtuulliseen korvaukseen hänen yhtiössä suorittamistaan hallintotehtävistä. Edellä mainitut erät suoritetaan riippumatta yhtiön toiminnan voitollisuudesta. Niiden jälkeinen tulos on yhtiön lopullinen voitto tai tappio, joka jaetaan tasan yhtiömiesten kesken, jollei toisin ole sovittu. Yhtiömiehellä on oikeus nostaa voitto-osuutensa, jollei sitä tarvita jäljellä olevan panoksen ja yhtiösopimuksen mukaisen panoksen välisen eron kattamiseen. Yhtiömiehellä ei ole velvollisuutta lisätä panostaan yhtiöön yli sen, mistä yhtiösopimuksessa on sovittu. Yhtiömies ei yhtiön olemassaolon aikana ole oikeutettu kohdistamaan toiseen yhtiömieheen yhtiösuhteeseen perustuvaa vaatimusta.

Saksan liittotasavallan oikeuden mukaan on jokainen yhtiömies oikeutettu saamaan neljän prosentin koron pääomaosuudelleen yhtiössä, jos yhtiön toiminta on ollut voitollista. Loppuosaa voitosta jaetaan tasan yhtiömiesten kesken. Myös tappio jaetaan tasan. Yhtiömiehellä on oikeus toimintavuoden aikana nostaa yhtiön kassasta määrä, joka vastaa neljää prosenttia hänen edellisen tilinpäätöksen mukaisesta pääomaosuudesta.

Englannin oikeuden mukaan jaetaan voitto ja tappio tasan yhtiömiesten kesken, jollei toisin ole sovittu. Norjan laissa on Ruotsin järjestelmää vastaava koronmaksuvelvollisuus yhtiöpanokselle. Ranskassa jaetaan voitto ja tappio yhtiöosuusien suhteessa, jollei toisin ole sovittu.

2.1.3.4. Avoimen yhtiön suhteet ulkopuolisiin

Ruotsin lainsäädännön mukaan on jokaisella yhtiömiehellä oikeus edustaa yhtiötä suhteessa kolmanteen henkilöön, jollei toisin ole sovittu. Jos yhtiömies ylittää yhtiosopimuksen mukaisen toimivaltansa, ei oikeustoimi sido yhtiötä, jos se, jonka kanssa oikeustoimi tehtiin, tiesi tai hänen piti tietää toimivallan ylittämisestä. Prokuran myöntävät yhtiömiehet yhdessä ja jokaisella yhtiömiehellä, jolla on oikeus edustaa yhtiötä, on oikeus peruuttaa prokura.

Norjassa ja Saksan liittotasavallassa voidaan kaupparekisteriin merkitä rajoituksia, joilla edustamisoikeus poistetaan joiltakin yhtiömiehiltä tai

se myönnetään kahdelle tai useammalle yhtiömiehelle yhdessä.

Ruotsin lainsäädännön mukaan vastaavat yhtiömiehet solidaarisesti yhtiön sitoumuksista. Vastuu on ensisijaista, yhtiön velkojan ei tarvitse ensiksi velkoa yhtiötä, vaan hän voi suoraan vaatia suoritusta yhtiömieheltä. Uusi yhtiömies vastaa niistä veloista, jotka yhtiöllä oli hänen liittyessään siihen. Eroava yhtiömies vastaa ennen hänen eroaan syntyneistä veloista sekä myös yhtiöstä eroamisen jälkeen syntyneistä veloista, jos velkoja ei tiennyt hänen erostaan. Veloista, jotka ovat syntyneet sen jälkeen, kun yhtiömiehen ero on merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu, ei eroava yhtiömies enää vastaa. Yhtiömies voi tehdä velkojaa vastaan kaikki ne väitteet, jotka ovat yhtiön käytettävissä.

Saksan liittotasavallan oikeuden mukaan lakkaa yhtiöstä eronneen yhtiömiehen vastuu niistä veloista, jotka ovat syntyneet ennen hänen eroaan, viiden vuoden kuluttua siitä, kun hänen eronsa yhtiöstä on merkitty kaupparekisteriin. Norjassa ja Ranskassa yhtiön velkojan on haettava saatavaansa ensiksi yhtiöltä ennen kuin hän voi kääntyä yhtiömiehen puoleen.

Uuden yhtiömiehen tulo yhtiöön edellyttää Ruotsin oikeuden mukaan yhtiömiesten yksimielisyyttä. Jos yhtiömies luovuttaa yhtiöosuutensa ulkopuoliselle, on luovutuksensaajalla yhtiön olemassaolon aikana oikeus nostaa luovuttajalle tulleet voitto-osuudet ja yhtiön omaisuudenjaossa saada luovuttajan jako-osuus. Luovutuksensaajalla on sama oikeus kuin luovuttajalla vaatia yhtiön purkamista. Ranskan ja Saksan liittotasavallan oikeuden mukaan ei yhtiömiehellä ole oikeutta siirtää yhtiöosuuttaan. Hän voi tehdä sopimuksen yhtiöosuuteen liittyvien taloudellisten oikeuksien siirtämisestä, mutta tämä sopimus on vailla vaikutusta suhteessa yhtiöön.

2.1.3.5. Selvitystila ja purkaminen

Ruotsin oikeuden mukaan joutuu kauppayhtiö selvitystilaan, kun yhtiökausi on päättynyt tai yhtiösopimus on irtisanottu, jos yhtiösopimus on solmittu ennalta määräämättömäksi ajaksi. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta, jollei toisin ole sovittu. Yhtiö on yhtiömiehen vaatimuksesta asetettava selvitystilaan, jos toinen yhtiömies olennaisesti rikkoo yhtiösopimuksen mukaisia velvollisuuksiaan vastaan tai jos muuten on tärkeä peruste yhtiön purkamiselle. Edelleen ovat yhtiömiehen konkurssi ja kuolema selvitysperus-

teita. Jos yhtiömiesten lukumäärä on alentunut yhteen, katsotaan yhtiön joutuneen selvitystilaan kuuden kuukauden kuluttua tästä. Yhtiömiehet voivat sopia, että purkamisen asemesta lunastetaan yhtiöstä sen yhtiömiehen yhtiöosuus, johon selvityspäätöksen kohdistuu. Norjan oikeuden mukaan eivät yhtiömiehen kuolema, konkurssi ja holhottavaksi julistaminen ole yhtiön purkuperusteita.

Saksan liittotasavallan oikeuden mukaan myös yhtiömiehen yksityinen velkoja voi irtisanoa yhtiön, jos yhtiömiehen yksityiseen omaisuuteen viimeisen kuuden kuukauden kuluessa kohdistettu ulosmittaus on osoittautunut tuloksettomaksi.

Englantilainen tuomioistuimien voi määrätä partnership-yhtiön purettavaksi, jos yhtiömiestä sairastuu mielisairauteen tai tulee muuten kykenemättömäksi täyttämään yhtiösopimuksen mukaisia velvollisuuksiaan, jos hän syyllistyy epärehellisyyteen tai muuhun sellaiseen, joka osoittaa hänet epäsoveliaaksi toimimaan yhtiömiehenä, jos yhtiön toimintaa voidaan harjoittaa ainoastaan tappiollisesti tai jos tuomioistuimien muuten katsoo oikeaksi ja kohtuulliseksi yhtiön purkamisen.

Ruotsin oikeuden mukaan hoitavat yhtiömiehet yhtiön asioita ja edustavat yhtiötä selvitystilan aikana yhdessä. Selvitystilan aikana haetaan yhtiölle julkinen haaste, muutetaan velkojen maksua varten tarvittava määrä yhtiön omaisuutta rahaksi ja maksetaan yhtiön tunnetut velat ennen omaisuuden jakamista, jolleivät yhtiömiehet toisin sovi. Jos on todennäköistä, että selvitystä viivytetään tai yhtiömiehen oikeutta muuten vaarannetaan, voi tuomioistuin yhtiömiehen hakemuksesta määrätä erityisen selvitysmiehen hoitamaan yhtiön selvityksen. Yhtiön omaisuus jaetaan selvitystilan päättyessä siten, että yhtiömiehille palautetaan ensiksi viimeisen vuositalinpäätöksen mukaiset jäljellä olevat panokset. Loppuosa jaetaan voitonjakosäännön mukaisesti eli tasan, jollei toisin ole sovittu.

2.1.3.6. Kommandiittiyhtiö

Kommandiittiyhtiömuoto tunnetaan kaikissa puheena olevissa oikeusjärjestyksissä. Ranskassa ja ennen kaikkea Englannissa sillä on kuitenkin melko vähäinen merkitys, kun taas Norjassa, Tanskassa ja Saksan liittotasavallassa se on suhteellisen yleinen siihen liittyvien verotuksellisten etujen vuoksi.

Kommandiittiyhtiössä on vähintään yksi vastuunalaista yhtiömiestä ja yksi äänettömä yhtiömiestä,

jonka vastuu yhtiön sitoumuksista on rajoitettu. Vastuunalaista yhtiömiestä sovelletaan avoimen yhtiön yhtiömiestä koskevia sääntöjä. Hänen tehtävänä on yhtiön asioiden hoito ja yhtiön edustaminen, joskin äänettömille yhtiömiehille voidaan uskoa oikeus osallistua yhtiön hallintoon ja oikeus tarkastaa yhtiön tilejä ja hallintoa. Englannin oikeuden mukaan ei äänettömälle yhtiömiehelle kuitenkaan saa antaa oikeutta osallistua yhtiön hallintoon. Ranskan oikeuden mukaan ei äänettömälle yhtiömiehelle saa edes valtuutuksella antaa oikeutta edustaa yhtiötä; kiellon rikkominen johtaa henkilökohdalliseen vastuuseen. Muualla voidaan äänettömälle yhtiömiehelle antaa prokura tai muu valtuutus edustaa yhtiötä huolimatta siitä, että hänellä ei yhtiömiestänsä perusteella ole oikeutta yhtiön edustamiseen.

Ruotsin oikeuden mukaan määrää tuomioistuimien kohtuuden mukaan äänettömän yhtiömiehen osuuden yhtiön voittoon, jos siitä ei ole sovittu yhtiösopimuksessa. Saksan liittotasavallassa hyvitetään äänettömille yhtiömiehille ja vastuunalaisille yhtiömiehille neljän prosentin korko pääomaosuudelle. Jos voitto on tätä suurempi tai jos yhtiö on tuottanut tappiota, jakaa tuomioistuin ylimenevän voiton tai tappion kohtuuden mukaan, jos voiton ja tappion jaosta ei ole sovittu. Norjassa jaetaan voitto ja tappio kommandiittiyhtiössä yhtiöosuuksien mukaan kuitenkin niin, ettei äänettömän yhtiömiehen osuus tappioon voi ylittää hänen panostaan yhtiössä. Englannissa ja Ranskassa sovelletaan kommandiittiyhtiön voitonjakoon avointa yhtiötä koskevia säännöksiä, jos toisin ei ole sovittu.

Kommandiittiyhtiön selvitystilaa ja purkamista koskevat yleensä samat säännöt kuin avointa yhtiötä kuitenkin sillä poikkeuksella, ettei äänettömän yhtiömiehen kuolema ole purkuperuste.

2.1.3.7. Siviilioikeudellinen yhtiö

Puheena olevat oikeusjärjestykset tuntevat Englantia lukuun ottamatta yksinkertaista yhtiötä vastaavan erityisen siviilioikeudellisen yhtiömuodon. Ranskaa lukuun ottamatta ei siviiliyhtiötä pidetä itsenäisenä oikeussubjektina. Ranskassa on siviiliyhtiön yhtiösopimus laadittava kirjallisesti ja se on rekisteröitävä, muualla on siviiliyhtiön yhtiösopimus vapaamuotoinen.

Ruotsissa hoitavat yhtiömiehet yhdessä siviiliyhtiön asioita, jollei toisin ole sovittu. Ne yhtiömiehet, jotka ovat olleet osallisia yhtiön asiois-

sa tehtyyn oikeustoimeen, vastaavat solidaarisesti näin syntyneistä velvoitteista. Saksan liittotasaval-
lan oikeuden mukaan kaikki yhtiömiehet vastaa-
vat solidaarisesti yhtiön oikeustoimien aiheutta-
mista velvoitteista, jos yhtiö esiintyy yhtiönä
suhteessa kolmansiin henkilöihin. Jos yhtiö ei
esiinny tällaisena ulospäin, vastaa yhtiön oikeus-
toimien aiheuttamista velvoitteista se yhtiömies,
joka on toiminut yhtiön puolesta. Ranskassa
vastaa siviiliyhtiön yhtiömies yhtiön sitoumuksis-
ta yhtiöosuutensa mukaisessa suhteessa. Vastuu
kohdistuu vain niihin yhtiömiehiin, jotka ovat
osallistuneet oikeustoimeen tai valtuuttaneet toi-
sen yhtiömiehen siihen.

2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

2.2.1. Aikaisempi valmistelu

Vuoden 1894 valtiopäiville kokoontuneet val-
tiosäädyt anoivat lakiesityksen valmistelemista
avoimista ja kommandiittiyhtiöistä antaessaan
säätyn vastauksen esitykseen vuonna 1895 voi-
maan tulleesta osakeyhtiölaista. Keisarillinen
Suomen Senaatti antoi anomuksen johdosta 2
päivänä toukokuuta 1895 lainvalmistelukunnan
tehtäväksi näitä yhtiömuotoja koskevan lakiesi-
tyksen valmistelemisen. Lainvalmistelukunnan
esitys avoimia ja kommandiittiyhtiöitä koskevaksi
laiksi valmistui 12 päivänä joulukuuta 1913.
Lainvalmistelukunta esitti samassa yhteydessä eh-
dotukset suljettua yhtiötä ja kirjanpitovelvolli-
suutta koskeviksi laeiksi. Suljettua yhtiötä koske-
va lakiehdotus sisälsi säännöksiä niin sanotusta
rajavastuuyhtiöstä (Lainvalmistelukunnan ehdotus
1914:1). Lainvalmistelukunnan ehdotus ei
johtanut lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Valtioneuvosto asetti 11 päivänä lokakuuta
vuonna 1956 komitean uudistamaan avoimia
yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä koskevaa lain-
säädäntöä. Komitean ehdotus valmistui 28 päivä-
nä joulukuuta 1961 ja se sisälsi säännöksiä paitsi
avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä myös
yksinkertaisesta yhtiöstä (Komitean ehdotus avoi-
mia ja kommandiittiyhtiöitä koskevan lainsää-
dännön uudistamiseksi joulukuun 28 päivältä
1961. Moniste). Eräät komitean ehdottamat rat-
kaisut herättivät ankaraa arvostelua julkisuudes-
sa, eikä ehdotuksen pohjalta katsottu aiheelliseksi
jatkaa lainsäädäntötyötä.

2.2.2. Valmisteluelimet

Oikeusministeriö asetti 26 päivänä maaliskuuta
1981 toimikunnan valmistelemaan avoimia yhtiöitä
ja kommandiittiyhtiöitä koskevaa lainsäädäntöä.
Toimikunta, joka otti nimekseen Pienyhtiötoimikunta,
sai työnsä päätökseen kesäkuussa 1983.

Toimikunnan mietintö (komiteanmietintö
1983:56) sisälsi ehdotuksen henkilöyhtiölaiksi,
joka sisältää avoimia, kommandiitti- ja yksinker-
taisia yhtiöitä koskevat säännökset. Toimikunta
ehdotti edelleen henkilöyhtiölain tarpeelliseksi
tekemien muutosten tekemistä eräistä yhteis-
omistussuhteista annettuun lakiin, konkurssi-
sääntöön, kaupparekisterilakiin ja prokuralakiin
(130/79) sekä kaupparekisteriasetukseen (208/
79).

2.2.3. Lausunnonantajat

Pienyhtiötoimikunnan mietinnöstä pyydettiin
lausuntoa 10 viranomaiselta ja 33 järjestöltä,
minkä lisäksi kaikille hovioikeuksille varattiin
tilaisuus lausunnon antamiseen. Lausuntonsa an-
toi yhteensä 35 tahoa, viranomaisista valtiovai-
rainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö,
sosiaali- ja terveysministeriö, elinkeinohallitus,
patentti- ja rekisterihallitus, tullihallitus, vero-
hallitus sekä kuluttaja-asiamies. Tuomioistuimis-
ta Turun hovioikeus antoi lausunnon, minkä
lisäksi Kouvolan hovioikeus lausuntoa antamatta
lähetti tiedoksi mietinnöstä laaditun muistion.
Järjestöistä lausunnon antoivat Kaupan Keskus-
valiokunta, Keskuskauppakamari, KHT-yhdistys,
Kulutusosuustoiminnan Keskusliitto KK, Pank-
kien neuvottelukunta, Pellervo-Seura, Pienteolli-
suuden Keskusliitto, Suomen Ammattiliittojen
Keskusjärjestö SAK, Suomen Asianajajaliitto,
Suomen Lakimiesliitto, Teollisuuden Keskusliitto,
Tilintarkastajayhdistys HTM, Toimihenkilö-
ja virkamiesjärjestöjen keskusliitto TVK ja 13
muuta järjestöä edustaen lähinnä yrittäjiä pien-
teollisuuden, kaupan, jakelun, liikenteen, maa-
ja koneurakoinnin, välityksen ja agenttitoimin-
nan aloilta.

Lausunnot olivat yleissävyiltään ehdotetuille
lainsäädäntötoimille myönteisiä. Useimmissa lau-
sunnoissa todettiin voimassa olevan avoimia yhtiöitä
ja kommandiittiyhtiöitä koskevan lainsäädännön
vanhentuneisuus ja puutteellisuus. Pienyhtiönormiston
kehittämistä vain oikeuskäytännön ja tietoisopin
varassa pidettiin vähemmän

suotavana soveltuviin normien aukollisuuden ja epämääräisyyden sekä tiedonsaannin vaikeuden takia. Näistä syistä pieniyhtiöitä koskevan säännösten koontamista ja kehittämistä lainsäädännöllä pidettiin hyvin suotavana ja kiireellisenäkin.

Yleistä kannatusta sai toimikunnan pyrkimys joustavaan ja voimassa olevista periaatteista kehitettyyn, pääosiltaan tahdonvaltaisista säännöksistä koostuvaan lainsäädäntöön. Ehdotetun lain rakenne ja siinä säännellyiksi ehdotettujen ongelmialueiden valinta katsottiin yleensä onnistuneiksi. Lausunnoissa todettiin usein myös ongelmiin esitetyt ratkaisuvaihtoehdot pieniyhtiötoimintaan hyvin soveltuviksi. Lausunnonantajien ollessa yksimielisiä lainsäädännön tarpeellisuudesta ja ehdotuksen toteuttamiskelpoisuudesta useimmat lausunnoissa esitetyt kannanotot koskivat lähinnä teknisiksi katsottavia kysymyksiä tai yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta.

Asiaryhmiä, joissa toimikunnan ehdotukset saivat osakseen arvostelua, oli lähinnä kolme.

Yksinkertaisesta yhtiöstä aiheutuvien oikeussuhteiden seikkaperäinen aineellisoikeudellinen sääntely katsottiin eräissä lausunnoissa tarpeettomaksi ja vaikeaselkoiseksi eikä ehdotettu sääntely saanut varauksetonta kannatusta edes niiltä tahoilta, joissa kysymyksessä olevaa yhtiömuotoa käytetään.

Arvostelua herätti myös äänettömän yhtiömiehen oikeusaseman sääntely. Ehdotuksen katsottiin antavan äänettömille yhtiömiehille liian vahvan aseman kommandiittiyhtiössä. Eräät kaupan, teollisuuden sekä tilintarkastajien järjestöt katsoivat rahoittajana tai sijoittajana pidettävän yhtiömiehen suojan tarpeen rajoittuvan omaisuuspanoksen ja voitto-osuuden turvaamiseen. Äänettömän yhtiömiehen suostumusta ei muun muassa tulisi vaatia yhtiösopimuksen muuttamiseen ja yhtiöosuuden luovuttamiseen eikä tällaisella yhtiömiehellä tulisi olla ehdotonta oikeutta yhtiön kirjanpidon tarkastamiseen. Toimikunnan ehdottamia tilinpäätös- ja tilintarkastussäännöksiä pitivät tilintarkastajien järjestöt ja eräät muut lausunnonantajat liian suppeina.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös verotusnäkökohtiin, jotka eivät suoranaisesti liittyneet ehdotukseen. Valtiovarainministeriö ilmoitti tulevansa selvittämään verotuslainsäädännön muutostapeita ja kehittämismahdollisuuksia. Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös ehdotuksen toteuttamisen vaikutukseen kaupparekisterikäytäntöön ja edellytettiin kaupparekiste-

rin toimintaedellytysten turvaamista ja parantamista.

Oikeusministeriössä laadittiin virkatyönä toimikunnan mietinnön ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä. Säädöstekstiä pyrittiin selventämään ja täydentämään tulkintaongelmien vähentämiseksi. Huomattavimmat lisäykset olivat tilinpäätöstä ja tilintarkastusta koskevat luvut. Jatkovalmistelussa todettiin lisäksi siviili- eli yksinkertaisen yhtiön oikeussuhteiden sääntelyn liittyvän läheisesti erinäisiin muihin oikeusministeriössä vireillä oleviin lainkehittämishankkeisiin, jolloin tämän sopimussuhteen yhtiöoikeudellinen sääntely avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevan lainsäädännön koontamishankkeen osana ei ollut mielekäästä. Tämän vuoksi yksinkertaista yhtiötä koskevien kysymysten käsittely erotettiin eräitä yhteisösuhteita koskevien säännösten tarkistustyön yhteyteen. Jatkovalmistelun aikana neljä kauppaa ja teollisuutta edustavaa keskusjärjestöä uudistivat lausunnoissaan tekemänsä esityksen äänettömän yhtiömiehen oikeuksien kaventamisesta kommandiittiyhtiöissä ja esittivät tätä tarkoittavat ratkaisuehdotukset. Vaikka esitettyjä ratkaisuehdotuksia ei sellaisinaan katsottu voitavan sisällyttää ehdotukseen äänettömän yhtiömiehen oikeusturvaa vaarantamatta, ovat kuitenkin jatkovalmistelun aikana tehdyt tarkennukset säädöstekstiin oleellisesti parantaneet vastuunalaisten yhtiömiesten mahdollisuuksia välttää äänettömän yhtiömiehen asiattomilta yhtiön toiminnan estämistoimilta.

Valtioneuvosto päätti 10 päivänä lokakuuta 1985 pyytää laintarkastuskunnan lausunnon oikeusministeriön ehdotuksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä. Laintarkastuskunta antoi lausuntonsa 20 päivänä maaliskuuta 1986, lausunto n:o 1/1986. Laintarkastuskunta piti pieniyhtiöitä koskevan lainsäädännön uudistamisen tarpeellisuutta ilmeisenä ja yhtyi myös esitysehdotuksen keskeisiin tavoitteisiin ja periaatteisiin. Keskeisimmät kysymykset, joihin laintarkastuskunta kiinnitti lausunnossaan huomiota, koskivat yhtiömiehen yhtiöosuuden luovuttamista, yhtiön voitonjakoa, yhtiöstä eronneen yhtiömiehen vastuuta yhtiön veroista ja julkisista maksuista sekä yhtiön purkamisen ja selvitystilan sääntelyä. Laintarkastuskunnan lausunnossaan esittämät korjaukset on pääosin otettu ehdotuksessa huomioon ja muutoksia on tehty muun muassa

voitonjakosäännöksiin ja erityisesti selvitystilaa koskevan 5 luvun säännöksiin.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Ehdotettu laki on ennen kaikkea oikeustilan selkiyttämiseen ja vanhentuneiden säännösten modernisoimiseen tähtäävä kodifikaatio. Lain soveltaminen tapahtuu yleisissä tuomioistuimissa, joiden osalta se ei lisää henkilökunnan tai määrärahojen tarvetta. Laki ei itsessään edellytä hallinnollisia uudistuksia tai lisähenkilökuntaa kaupparekisteriin.

Kaupparekisterin nykyinen ylikuormitus ja siitä seuraava ilmoitusten käsittelyn hitaus aiheuttavat jo tällä hetkellä vakavia oikeusturvaongelmia yhtiöille. Kaupparekisterin kehittämisessä onkin erityistä huomiota kiinnitettävä rekisteröintimenettelyn nopeuttamiseen.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotus ei anna aihetta valtion menoja lisääviin organisatorisiin muutoksiin hallinnossa tai tuomioistuimissa.

Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt ovat lähes poikkeuksetta pieniä tai keskisuuria yrityk-

siä, joiden yleisiä toimintaedellytyksiä laki parantaa. Tähän johtavat paitsi oikeustilan yleinen selkiytyminen, myös ehdotetut joustavat yhtiön selvittämistä, yhtiömuodon muuttamista ja yhtiöiden sulautumista koskevat säännökset. Laissa omaksuttu laaja sopimusvapaus antaa mahdollisuuden yhtiöiden organisaation joustavalle muovaamiselle yritystaloudellisten tekijöiden edellyttämällä tavalla. Selvitystilasäännösten laatimisessa on tähdätty ratkaisuihin, jotka edistävät elinkelpoisten yrityskokonaisuuksien säilymistä yhtiömiessuhteissa tapahtuvista muutoksista huolimatta.

5. Esityksen ulkopuolelle jäävät asiat

Ehdotuksen ulkopuolelle on jätetty yksinkertaista yhtiötä koskeva sääntely. Ehdotukseen ei myöskään ole sisällytetty avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden konsernisuhteita koskevia säännöksiä. Konsernisuhteisiin liittyvien ongelmien käsittely erikseen eri kaupallisia yhteisömuotoja koskevissa laeissa johtaa vaikeaselkoiseen ja monimutkaiseen sääntelyyn, minkä vuoksi näiden kysymysten ratkaisu on katsottu asianmukaiseksi jättää valmisteltavaksi erikseen esimerkiksi kirjanpitolainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä

1 luku

Yleisiä säännöksiä

Luvussa säänneltäisiin lain soveltamisala, toisen sanoen määriteltäisiin avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. Lisäksi lukuun sisältyvät säännökset yhtiön synnystä, oikeuskelpoisuudesta, yhtiösopimuksen muuttamisesta ja yhtiöosuuden luovuttamisesta sekä siitä, missä tuomioistuimessa yhtiötä

koskevat tai yhtiösuhteesta johtuvat riidat käsitellään.

1 §. *Soveltamisala.* Laki koskisi sen nimikkeen mukaan avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä. Lain soveltamisalan sääntely edellyttää avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön määrittelyä. Pykälän 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä luetellaan ne tunnusmerkit, joiden vallitessa säännökset tulisivat sovellettavaksi. Säännöksessä mainittujen edellytysten täytyessä olisi kysymyksessä avoin yhtiö, jollei ole sovittu momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettusta vastuun rajoittamisesta, jolloin olisi kysymys kommandiittiyhtiöstä.

Yhtiön tunnusmerkit olisivat 1 momentin mukaan, että kaksi tai useampi harjoittaa sopimuk-

sen perusteella yhdessä elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Määrittely saattaisi tällaisenaan sulkea sisäänsä myös muita yhteisöjä, minkä vuoksi säännöksessä rajataan soveltamisalan ulkopuolelle muussa laissa säännellyt yhteisöt. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät näin ollen aatteelliset yhdistykset, osakeyhtiöt, osuuskunnat ja laivanisännistöyhtiöt sekä muut sen kaltaiset yhteisöt, joista on erikseen säädetty. Myöskään niin sanottuihin taloudellisiin yhdistyksiin säännöksiä ei tulisi soveltaa.

Avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä on oltava vähintään kaksi yhtiömiestä. Näitä yhtiöitä ei siten voida perustaa yhdenmiehenyhtiönä. Ehdotuksen 5 luvun 9 § mahdollistaa kuitenkin sen, että avoin yhtiö voi väliaikaisesti toimia yhdenmiehenyhtiönä.

Yhtiön toiminnan on perustuttava sopimukseen. Yhtiösopimus voi olla kirjallinen, suullinen tai konkludenttinen, passiiviseen yhteisymmärrykseen perustuva. Yhtiötä ei sen sijaan ole olemassa, jos mitään tahdonilmaisuja yhteistoiminnasta ei voida osoittaa. Esimerkiksi perimykseen tai lahjaan perustuva yhteisomistus ei sellaisenaan perusta yhtiötä. Yhtiösopimuksen tarkoittama yhteistoiminta voi olla jatkuvaa mutta se voi poikkeuksellisesti kohdistua vain yhteenkin, esimerkiksi pitkäaikaiseen taloudelliseen hankkeeseen. Koska avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön olemassaolon edellytyksenä on elinkeinotoiminnan harjoittaminen, ei täysin satunnainen yhteistoiminta kuitenkaan johda näitä yhtiömuotoja koskevien säännösten soveltamiseen.

Koska avoimen yhtiön synty edellyttää yhtiömiesten sopimusta, ei avointa yhtiötä voida perustaa kolmannen henkilön toimenpiteillä, esimerkiksi testamenttimääräyksellä. Liioin ei avioapuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista annetun lain mukainen avio-omaisuuden yhteys eikä yleensä myöskään eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain mukainen yhteisomistus sinänsä synnytä avointa yhtiötä. Perintökaaren (40/65) 24 luvussa tarkoitettu sopimus jakamattomassa pesässä elämisestä ei myöskään sinänsä synnytä avointa yhtiötä. Avioliitto tai muu perheioikeudellinen oikeussuhde yhtiömiesten välillä ei ole este ehdotetun lain säännösten soveltamiselle, jos yhtiösuhteen edellytykset muuten täyttyvät.

Yhtiön tunnusmerkkinä oleva yhteinen taloudellinen tarkoitus merkitsee, että toimintaa yhtiössä harjoitetaan yhteiseen lukuun ja yhteisen päämäärän vuoksi. Vaatimus toiminnan harjoittamisesta yhdessä sulkee lain soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset yhteistoimintamuodot, joissa

päämäärä saattaa olla yhteinen, esimerkiksi tietyn rakennushankkeen toteuttaminen, mutta kukin yhteistoiminnan osapuoli, erilliset urakoitsijat, toimii itsenäisesti omaan lukuunsa. Yhtiön tarkoituksen on oltava taloudellinen. Taloudellinen tarkoitus ei tarkoita ainoastaan välittömän voiton hankkimista yhtiömiehille, vaan esimerkiksi yhteiseen lukuun harjoitettua tuotekehittelytoimintaa voidaan harjoittaa yhtiömuodossa. Yhtiön tarkoituksen on oltava taloudellinen siinä mielessä, että yhtiön perustaminen edistää välillisesti tai välittömästi yhtiömiesten taloudellisia etuja. Puhtaasti aatteellista tarkoitusta varten ei yhtiötä voida perustaa. Yhtiön tarkoituksen taloudellisuus ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että yhtiömuodossa harjoitetaan taloudellista toimintaa välineenä aatteellisen tarkoituksen edistämiseksi. Esimerkiksi urheiluseurat voivat avoimen yhtiön muodossa harjoittaa taloudellista yhteistoimintaa, jonka tarkoituksena on kerätä varoja, joilla edistetään yhtiömiesten aatteellisia tavoitteita.

Elinkeinotoiminnan harjoittamisella tarkoitetaan 1 momentissa ammattimaisesti harjoitettua taloudellista toimintaa, jolle on tunnusomaista itsenäisyys siinä mielessä, ettei se tapahdu toisen johdon ja valvonnan alaisena. Toiminnan tulee olla myös suunnitelmallista sekä suuntautua yleensä ulospäin aineellisten tai aineettomien hyödykkeiden tarjoamisena vaihdantaan taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi yhtiömiehille. Elinkeinotoimintaa säännöksen tarkoittamassa mielessä ovat paitsi liiketoiminta myös ammatin harjoittaminen sekä voittoa tai ansiota tavoittelematon toiminta silloin, kun tämä tapahtuu muun elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Jotta kyse olisi tämän lain tarkoittamasta elinkeinotoiminnasta, on toiminnalla oltava tiettyä ajallista jatkuvuutta: yhteistoiminnan on muodostuttava useista taloudellisista tai liiketoimenpiteistä. Selasta yhteistoimintaa, jota harjoitetaan vain yhtä hanketta silmällä pitäen, ei yleensä ole pidettävä elinkeinotoimintana.

Elinkeinotoiminnan käsite tässä laissa vastaa elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa (360/68) ja kirjanpitolaissa tarkoitettua toimintaa, siis liike- ja ammattitoimintaa. Käsitettä on sen sijaan tulkittava suppeammin kuin kuluttajansuojalaissa (38/78) ja taloudellisen kilpailun edistämisestä annetussa laissa (423/73).

Maatilatalouden harjoittamista ei useinkaan pidettäne tässä laissa tarkoitettuna elinkeinotoimintana. Harjoitetun maatilatalouden keskimääräistä suurempi laajuus tai maatilatalouden lii-

tännäiselinkeinojen — esimerkiksi turkistarhauksen tai puutarhaviiljelyn — luonne voi kuitenkin johtaa siihen, että toimintaa pidetään tässä tarkoitettuna elinkeinotoimintana.

Pykälän 1 momentin toisessa ja kolmannessa virkkeessä säänneltäisiin tässä laissa tarkoitettujen yhtiöiden yhtiömiesten velkavastuuta koskevat pääperiaatteet. Silloin kun kysymys on momentissa tarkoitettua sopimukseen perustuvasta yhteistoiminnasta eli yhtiöstä, kuuluisi vastuu yhteistoiminnassa syntyvistä velvoitteista sopimuksen osapuolille eli yhtiömiehille. Kukin yhtiömies vastaisi yhtiön velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan. Vastuuta voidaan kuitenkin momentin kolmannen virkkeen mukaan rajoittaa yhtiösopimuksessa niin, että osa yhtiömiehistä vastaa velvoitteista vain sopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrällä. Jos yhtiösopimukseen sisältyy tällainen vastuunrajoitus, olisi kysymys 3 momentin mukaisesti kommandiittiyhtiöstä.

Avointa yhtiötä koskevia säännöksiä sovelletaan 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisen edellytysten täyttyessä, kun yhtiösopimukseen ei ole otettu kolmannessa virkkeessä tarkoitettua kaltaista vastuunrajoitusta. Avoimen yhtiön kullakin yhtiömiehellä on samanlainen vastuu yhtiön velvoitteista. Tälle velkavastuulle on ominaista vastuun henkilökohtaisuus, rajattomuus, ensisijaisuus ja solidaarisuus. Jokainen yhtiömies vastaa omasta ja toisten yhtiömiesten puolesta kaikella omaisuudellaan yhtiön velvoitteista eikä velkojan tarvitse vaatia saatavaansa yhtiöltä, ennen kuin hän voi kääntyä yhtiömiehen puoleen. Koska avoimen yhtiön yhtiömiehellä on rajaton vastuu yhtiön velvoitteista, hän voi tehdä velkojaa vastaan kaikki ne väitteet, jotka olisivat yhtiön käytettävissä. Yhtiömiehen vastuu on siten samansisältöinen kuin yhtiön velkavastuu.

Kommandiittiyhtiötä koskevia säännöksiä sovelletaan, kun on kysymys 1 momentissa tarkoitettua kaltaisesta elinkeinotoiminnan harjoittamisesta ja on sovittu tiettyjen yhtiömiesten vastuun rajoittamisesta. Kommandiittiyhtiössä tulee olla vähintään yksi yhtiömies, joka vastaa yhtiön velvoitteista rajoituksetta eli kuten avoimen yhtiön yhtiömies, ja vähintään yksi yhtiömies, jonka vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu yhtiösopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään. Edellistä yhtiömiestä kutsutaan tässä laissa vastuunalaiseksi yhtiömieheksi ja jälkimmäistä äänettömäksi yhtiömieheksi.

Yhtiösopimus osoittaa äänettömän yhtiömiehen vastuun yhtiön velvoitteista. Tämä vastuu, joka on samalla äänettömän yhtiömiehen panos yhtiöön, on ilmaista rahassa. Jos ääneton yhtiömies siten antaa panoksena kommandiittiyhtiöön muuta omaisuutta kuin rahaa, esimerkiksi liikkeen, rahanarvoisia oikeuksia kuten patenteja tai kiinteää tahi irtainta omaisuutta, on tämä omaisuus arvostettava yhtiösopimuksessa korkeintaan käypään arvoonsa ja merkittävä sen arvoisena yhtiön aloitustaseeseen. Koska äänettömän yhtiömiehen panoksen on oltava omaisuuspanos, ei äänettömän yhtiömiehen panos voi koostua yhtiölle suoritettavasta työstä tai muista palveluksista.

Yhtiömiehen vastuuta ei voida rajoittaa muulla kuin pykälässä mainitulla tavalla. Jos olisi sovittu esimerkiksi, että yksi yhtiömies vastaa vain pääluvun mukaisesta osasta yhtiön velkoja, ei kyse olisi kommandiittiyhtiöstä eikä tällainen sopimus olisi pätevä suhteessa yhtiön velkojaan.

Rajanveto kommandiittiyhtiön ja niin sanotun hiljaisen yhtiön, johon lakia ei sovelleta, välillä suoritetaan lähinnä sen perusteella, ilmaistaanko yhtiösuhte ulkopuoliselle vai esiintyykö vastuuta kantava elinkeinonharjoittaja ainoastaan omissa nimissään.

Tarkemmat säännökset yhtiömiesten velkavastuusta sisältyvät ehdotuksen 4 lukuun ja 7 luvun 6 §:ään.

2 §. *Yhtiön synty ja rekisteröiminen.* Pykälän 1 momentin mukaan avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyvät yhtiömiesten sopimuksella. Yhtiö on siten olemassa siitä hetkestä, kun yhtiömiesten keskinäinen sopimus 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toiminnan harjoittamisesta on syntynyt. Yhtiösopimuksella ei ole erityisiä muotomääräyksiä: myös suullinen yhtiösopimus on pätevä. Jos yhtiömiesten sopimus tarkoittaa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toiminnan harjoittamista, on yhtiö syntynyt huolimatta siitä, että yhtiömiehet itse kutsuvat sopimusta esimerkiksi työ- tai toimeksiantosopimukseksi. Avoimen yhtiön yhtiösopimus voi syntyä konkludenttisesti, esimerkiksi tapauksessa, jossa avioliiton kaltaisessa yhdyselämissä elävät henkilöt yhdessä harjoittavat elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Avioliitossa tai niin sanotussa avioliitossa olevien henkilöiden välistä yhteistoimintaa ei yleensä kuitenkaan ole pidettävä avoimena yhtiönä.

Yhtiösopimuksen osapuolia voivat ensinnäkin olla kaikki luonnolliset henkilöt. Vajaavaltainen ei voi itse solmia sopimusta yhtiön perustamises-

ta, vaan sopimuksen tekee holhooja holhouslaissa säädetyin edellytyksin.

Yhtiösopimuksen voivat solmia myös oikeushenkilöt kuten toiset avoimet yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, osakeyhtiöt, osuuskunnat, aatteelliset yhdistykset ja säätiöt. Yhtiöoikeudellisia esteitä ei ole sille, että valtio, kunnat, seurakunnat tai muut julkisoikeudelliset yhteisöt solmivat avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen; näiden yhteisöjen osalta saattaa asianomainen erityislainsäädäntö kuitenkin rajoittaa mahdollisuutta tehdä sopimus yhtiön perustamisesta. Ulkomaalaisen ja siihen rinnastettavan suomalaisen yhteisön osalta edellyttää sopimus avoimesta yhtiöstä tai kommandiittiyhtiöstä valtioneuvoston lupaa, ja yhtiö syntyy silloin, kun sopimus on valtioneuvoston hyväksymisellä tullut voimaan.

Koska yhtiö syntyy yhtiömiesten keskinäisellä sopimuksella, ovat yhtiösopimuksesta johtuvat yhtiömiesten keskinäiset oikeudet ja velvollisuudet voimassa jo yhtiösopimuksen syntyhetkestä. Yhtiömiehet eivät voi sopia yhtiön syntyä lykkäävästä yhtiösopimusehdosta siten, että ehto olisi pätevä suhteessa vilpittömässä mielessä olevaan kolmanteen. Yhtiömiesten keskinäisessä suhteessa tämänkaltaisen ehto on kuitenkin pätevä, ja esimerkiksi yhtiömies, joka toimii yhtiön nimissä ennen kuin yhtiö on yhtiösopimuksen mukaan syntynyt, voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi yhtiötä ja toisia yhtiömiehiä kohtaan. Näin ollen yhtiön nimissä yhtiösopimuksen tekemisen jälkeen tehdyt oikeustoimet sitovat yhtiötä suhteessa vilpittömässä mielessä olevaan kolmanteen myös silloin, kun yhtiö ei yhtiösopimuksen mukaan vielä ole syntynyt.

Pykälässä viitataan kaupparekisterilain yhtiön rekisteröimistä koskeviin säännöksiin. Koska avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyvät jo yhtiösopimuksella, ei kaupparekisteri-ilmoituksella ole näissä tapauksissa oikeutta luovaa vaikutusta päinvastoin kuin osakeyhtiötä ja osuuskuntaa perustettaessa. Ehdotetun lain säännösten soveltaminen ei liioin edellytä, että yhtiöllä on toiminimi. Kaupparekisterilaissa on kuitenkin asetettu avoimelle yhtiölle ja kommandiittiyhtiölle velvollisuus käyttää toiminimeä. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö on kaupparekisterilain mukaan ilmoitettava kaupparekisteriin ja ilmoituksessa on mainittava yhtiön toiminimi. Toiminimilaissa taas on säännökset muun muassa siitä, minkälainen yhtiön toiminimen tulee olla.

Pykälä ei aseta edellytyksiä yhtiösopimuksen sisällölle tai muodolle, vaan avointa yhtiötä tai

kommandiittiyhtiötä koskevia säännöksiä soveltaa suulliseen sopimukseen perustuvaan yhtiöön. Kaupparekisteriasetuksen 9 §:n mukaan kommandiittiyhtiön perusilmoitukseen on liitettävä yhtiösopimus alkuperäisenä, mikä merkitsee käytännössä vaatimusta kirjallisesta sopimuksesta. Yhtiömiesten keskinäisiin suhteisiin liittyvien seikkojen toteaminen puoltaa yhtä lailla avoimessa yhtiössä yhtiösopimuksen laatimista kirjallisessa muodossa. Tätä koskeva muutosehdotus sisältyy esityksen liitteenä olevaan luonnokseen kaupparekisteriasetuksen muuttamisesta.

3 §. Oikeuskelpoisuus. Pykälän mukaan avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat omista nimissään hankkia itselleen oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianosaisena tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa. Niitä on näin ollen pidettävä oikeushenkilöinä.

Pykälässä todetaan ensinnäkin, että avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat hankkia oikeuksia ja velvollisuuksia. Ne tekevät omista nimissään sopimuksia ja muita oikeustoimia ja vastaavat yhtiöomaisuudellaan näistä oikeustoimista aiheutuvista velvoitteista. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat tehdä oikeustoimia myös omien yhtiömiestensä kanssa ja joutua siten oikeutetuksi tai velvoitetuksi suhteessa näihin samalla tavalla kuin suhteessa kolmansinkin henkilöihin. Tästä seuraa, että avoin yhtiö ja sen yhtiömiehet voivat käydä oikeutta keskenään. Tämänkaltaisessa oikeudenkäynnissä ei yhtiön vastapuolena oleva yhtiömies voi edustaa yhtiötä, tehdä sovintoa sen puolesta taikka kieltää toisia yhtiömiehiä ryhtymästä yhtiön oikeuden vaalimisen edellyttämiin prosessitoimiin. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö omistavat samaten itse yhtiöomaisuutensa, yhtiöomaisuus on yhtiömiesten yksityisestä omaisuudesta erillinen, itsenäinen omaisuusmassa. Yhtiölle luovutetun kiinteistön lainhuuto annetaan yhtiölle itselleen, ei sen osakkaille.

Pykälässä todetaan edelleen, että avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat olla asianosaisena tuomioistuimissa ja muiden viranomaisten luona. Ne voivat siten omista nimissään esiintyä kantajana, vastaajana tai väliintulijana yksityis- ja rikosoikeudellisissa asioissa, hakea lainhuutoa tai kiinnitystä ja esiintyä asianosaisena hallintomenettelylain (598/82), muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) ja erityislakien tarkoittamissa hallinto- ja hallintolainkäyttöasioissa. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat edelleen konkurssikelpoisia: niiden yhtiöomaisuus voidaan erikseen luovuttaa konkurssiin yhtiövelkojen saatavien tyydyttämiseksi. Vastaavasti voidaan yh-

tion omaisuuteen kohdistaa ulosmittaus ja ulosottolain mukaisia turvaamistoimenpiteitä.

4 §. *Yhtiösopimuksen muuttaminen.* Pykälässä säädetään yhtiösopimuksen muuttamisesta ja yhtiöosuuden luovutuksesta. Säännös on pykälän 3 momentin mukaan tahdonvaltainen.

Pykälän 1 momentin mukaan on yhtiösopimuksen muutos pätevä vain, jos kaikki yhtiömiehet, kommandiittiyhtiössä siis myös äänettömät yhtiömiehet, ovat muutoksesta yksimielisiä, jollei toisin ole sovittu. Yhtiösopimuksen muuttamista on yhtiön harjoittaman elinkeinon laadun tai laajuuden, yhtiömiesten oikeuksien tai velvollisuuksien tai muun yhtiön olemassaoloon tai toiminnan perusteisiin vaikuttavan seikan muuttaminen. Myös uuden yhtiömiehen ottaminen yhtiöön edellyttää yhtiösopimuksen muuttamista.

Yhtiösopimuksen muuttamiselle ei ole asetettu muotomääräyksiä. Näin ollen voidaan kirjallista yhtiösopimusta muuttaa suullisesti, jollei yhtiösopimuksessa edellytetä muutoksilta kirjallista muotoa. Yhtiösopimuksen muuttaminen voi tapahtua myös konkludenttisesti. Yhtiössä pitkäaikaisesti harjoitettua, yhtiösopimuksesta poikkeavaa käytäntöä voidaan pitää yhtiösopimuksen muuttamisena, jos kaikki yhtiömiehet ovat olleet tietoisia käytännöstä, eivätkä he ole vastustaneet sitä. Muutoksen ilmoittaminen kaupparekisteriin edellyttää kuitenkin käytännössä muutoksen ilmaisemista myös kirjallisessa muodossa.

Yhtiömiehet voivat sopia, että yhtiösopimusta voidaan muuttaa enemmistöpäätöksellä tai muulla yksimielisyydestä poikkeavalla tavalla. Jollei yksimielisyydestä poikkeavalla päätöksellä tehtäviä muutoksia ole sopimuksessa millään tavoin asiallisesti rajoitettu, voidaan ilman kaikkien yhtiömiesten suostumusta periaatteessa muuttaa esimerkiksi itse päätöksentekosääntöjä taikka määräyksiä voitto-osuudesta, jako-osuudesta tai oikeudesta osallistua yhtiön asioiden hoitamiseen. Tämänlaatuisia seikkoja koskevat muutokset saattavat kuitenkin olla jonkun yhtiömiehen kannalta kohtuuttomia ja muutettuja sopimusehtoja voidaan tämän vuoksi joutua yhtiömiehen vaatimuksesta sovittelemaan tuomioistuimessa oikeustoimilain 36 §:n nojalla. Muutokset saattavat johtaa myös 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun yhtiösuhteen edellytysten raukeamiseen, jolloin yhtiö voidaan vaatia purettavaksi.

Yhtiösopimuksen muutoksen on oltava oikeustoimilain mukaiset edellytykset täyttävä pätevä oikeustoimi. Muutos tulee yleensä voimaan heti, kun päätös siitä on tehty, jollei myöhemmästä

hetkestä sovita tai ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta ryhtyä yhtiömieheksi kauppayhtiöön ja kommandiittiyhtiöön annetun lain 1 §:stä muuta johdu. Ehdotuksen 3 luvussa tarkoitettua yhtiön edustamista koskevat yhtiösopimusmuutokset ovat päteviä suhteessa vilpittömässä mielessä olevaan kolmanteen vasta siitä hetkestä, kun niiden rekisteröimisestä kaupparekisteriin on kuulutettu.

Pykälän 2 momentissa kielletään yhtiömiestä luovuttamasta yhtiöosuuttaan tai sen osaa ilman toisten yhtiömiesten suostumusta. Säännös vastaa voimassa olevan oikeuden kantaa. Sääntö, jonka mukaan yhtiömiestä ei luovuttamalla yhtiöosuutensa voi päästää toista henkilöä tilalleen yhtiöön, seuraa jo 1 momentista, sillä uuden yhtiömiehen tulo yhtiöön edellyttää yksimielistä yhtiösopimuksen muuttamista, jollei toisin ole sovittu. Pykälän 2 momentti poistaa tämänkaltaiselta yhtiöosuuden luovutukselta myös muut oikeusvaikutukset suhteessa yhtiöön, jollei toisin ole sovittu.

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön luonne yhtiömiesten henkilökohtaiseen yhteistoimintaan ja luottamukseen perustuvana yhteisönä edellyttää, että yhtiömiehet eivät vastoin tahtoaan joudu yhtiösuhteeseen sellaisten henkilöiden kanssa, joihin he eivät voi täysin luottaa. Olisi kohtuutonta, jos yhtiömiestä voisi yhtiöosuutensa luovuttamalla saattaa toiset yhtiömiehet henkilökohtaiseen vastuuseen ulkopuolisen henkilön toiminnasta. Yhtiöosuuden luovutuksen pätevyys antaisi luovutuksensaajalle myös oikeuden yhtiön hallinnon ja tilien tarkastamiseen sekä oikeuden hoitaa yhtiön asioita ja edustaa sitä, mikä olisi samaten ristiriidassa avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön edellyttämän yhtiömiesten keskinäisen luottamussuhteen kanssa.

Luovutuskielto koskee myös yhtiöosuuden osittaista luovuttamista. Osittainen luovutus voi koskea ensinnäkin yhtiöosuuden murto-osaa, jolloin luovutettavuutta vastaan puhuvat samat seikat kuin koko osuuden luovutettavuuttakin. Toisaalta luovutus voi kohdistua vain osaan yhtiöosuuteen sisältyvistä oikeuksista. Ruotsin kauppayhtiölain 21 § mahdollistaa yhtiöosuuteen liittyvien taloudellisten oikeuksien luovuttamisen siten, että luovutuksensaajalla on yhtiösuhteen kestäessä oikeus nostaa luovuttajan yhtiöpanokselle tuleva korko ja voitto-osuus sekä sama oikeus kuin yhtiömiehillä sanoa irti yhtiösopimus tai muuten purkaa yhtiö. Pykälän 2 momentti kieltää myös tämänkaltaisilta osittaisluovutuksilta yhtiötä sitovan vaikutuksen. Näin ollen ei yhtiöosuuden

taloudellisten oikeuksien luovuttamisella ole mitään vaikutuksia suhteessa yhtiöön ja toisiin yhtiömiehiin, vaan luovutuksessa on kyse pelkästään luovuttajan ja luovutuksensaajan keskinäisestä velvoiteoikeudellisesta suhteesta. Lisäksi on otettava huomioon, että luovuttajalla ei ole oikeutta antaa luovutuksensaajalle 2 luvun 15 §:n mukaista tarkastusoikeuttaan hyväksi käyttäen saamiaan tietoja yhtiön asioista tai muuten antaa luovutuksensaajalle tietoja yhtiön kannalta salassa pidettävistä asioista. Muutenkaan ei yhtiöosuuden luovutus oikeuta yhtiön asioiden hoidon laiminlyöntiin tai vapauta yhtiösopimuksen mukaisista velvollisuuksista.

Pykälän 2 momentin säännös pätee myös yhtiömiehen ja kolmannen henkilön väliseen alaosakuussuhteeseen: tämänkaltaisen alaosakas, esimerkiksi yhtiömiehen rahoittaja, on ulkopuolinen suhteessa yhtiöön.

Yhtiöosuuden luovutus kokonaan tai osittain taikka alaosakuussuhde voi antaa toisille yhtiömiehille oikeuden vedota 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun yhtiösuhteen edellytysten raukeamiseen, koska osuutensa luovuttaneella tai alaosakkaan ottaneella yhtiömiehellä ei ehkä ole yhtiösopimuksen edellyttämää tarmoa ja mielenkiintoa yhtiösopimuksen mukaisten velvoitteidensa täyttämiseen. Tällöin toisilla yhtiömiehillä on muun muassa oikeus osuutensa luovuttaneen yhtiömiehen yhtiöosuuden lunastamiseen 5 luvun 6 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentti koskee vain vapaaehtoisia luovutuksia. Yhtiöosuuden ulosmittauksen sekä yhtiömiehen konkurssin tai kuoleman vaikutuksesta on säännökset 5 luvussa.

5 §. Oikeuspaikkasäännös. Yhtiösuhteesta, yhtiön selvityksestä samoin kuin sen omaisuuden jakamisesta johtuvaa kannetta on ehdotuksen mukaan ajettava siinä tuomioistuimessa, jolla on toimivalta tutkia yhtiötä vastaan ajettu kanne. Säännös ei kuitenkaan ole tältä osin pakottava, vaan yhtiösopimuksessa sekä riidassa asianosaisina olevien yhtiömiesten kesken oikeuspaikasta voitaisiin sopia toisinkin. Yhtiön oikeuspaikasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 6 §:ssä, jonka mukaan "Yhtiömiehiä haetaan siellä, missä yhtiö on". Lainkohdan sanamuodosta huolimatta on sen katsottu koskevan nimenomaan yhtiön eikä varsinaisesti sen yhtiömiesten oikeuspaikkaa. Se, missä yhtiö on, määräytyy yleensä sen mukaan, mistä yhtiön toimintaa johdetaan. Tämä seikka taas ilmenee kaupparekisteristä. Näin ollen yhtiön kaupparekisteriin merkityn toiminnan johtamispaikan tuomioistuinta voi-

daan lähtökohtaisesti pitää toimivaltaisena käsittelemään yhtiötä vastaan ajettavia kanteita.

Yhtiösuhteesta johtuvia kanteita ovat erilaiset yhtiömiesten väliset yhtiösopimuksen soveltamisesta, toiminnasta yhtiössä taikka yhtiöosuuden lunastamisesta johtuvat kanteet sekä 2 luvun 16 §:ssä tarkoitettu tilinpäätöksen moitekanne. Yhtiön selvityksestä johtuvalla kanteella tarkoitetaan lähinnä 5 luvun 16 §:n mukaista selvitysmiehen tekemän lopputilityksen moitekannetta. Ehdotuksen 6 luvun 4 §:ssä tarkoitettu moitekanne, joka koskee tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittamaa jakoa, on taas yhtiön omaisuuden jakamisesta johtuva kanne.

Laissa tarkoitetuissa vahingonkorvauskanteissa yhtiön kotipaikan tuomioistuin olisi vaihtoehtoinen oikeuspaikka. Näin ollen yhtiömiesten välinen vahingonkorvauskanne taikka toimitusjohtajaa, selvitysmiestä tai tilintarkastajaa vastaan ajettava korvauskanne voitaisiin nostaa yhtiön kotipaikan tuomioistuimessa, vaikka tällainen kanne muutoin on yleensä nostettava vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa. Vastaavaa periaatetta on vahingonkorvauksen osalta noudatettu myös osakeyhtiölain (734/78) ja osuuskuntalain (247/54) oikeuspaikkasäännöksissä.

Pykälän mukaan myös selvitysmiehen määräämistä yhtiöön olisi aina haettava siinä tuomioistuimessa, jossa kanteet yhtiötä vastaan on ajettava. Tuomioistuimelta voidaan hakea selvitysmiehen määräämistä 5 luvun 11 ja 12 §:ssä sekä 6 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa.

2 luku

Avoimen yhtiön yhtiömiesten keskinäiset suhteet

Lukuun ehdotetaan melko yksityiskohtaisia säännöksiä yhtiömiesten keskinäisistä suhteista yhtiössä. Säännökset olisivat pääosin tahdonvaltaisia eli ne tulisivat sovellettaviksi vain, jos yhtiömiehet eivät ole asiasta yhtiösopimuksessa sopineet. Lukuun otettaisiin muun muassa säännökset yhtiömiehen oikeudesta hoitaa yhtiön asioita ja kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tiettyyn toimenpiteeseen, yhtiöpanoksesta, yhtiömiehen oikeudesta saada korvaus yhtiön puolesta suoritetuista kuluista ja palkkiota tehdystä työstä, voiton ja tappion jakamisesta, kiellosta harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa, yhtiömiehen vahingonkorvausvelvollisuudesta sekä oikeudesta tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja moittia tilinpäätöstä. Myös säännös toimitusjohtajasta sisältyy ehdotukseen. Säännöksiä sovellettaisiin myös

kommandiittiyhtiöön ja sen yhtiömiehiin tämän yhtiömuodon luonteesta johtuvien poikkeuksin.

1 §. *Tahdonvaltaisuus.* Pykälässä todetaan avoimen yhtiön yhtiömiesten keskinäisiin suhteisiin liittyvien säännösten olevan tahdonvaltaisia lukuun ottamatta yhtiömielen tarkastusoikeutta koskevaa 15 §:ää ja tilinpäätöksen moittimista koskevaa 16 §:ää. Yhtiömiehet voivat siten yhtiötä perustaessaan ja myös sen jälkeen sopia yhtiösuhteessaan noudatettavista ehdoista. Luvun jäljempänä olevat säännökset tulevat sovellettaviksi, kun yhtiömiehet eivät ole sopineet tai sovi asiasta.

Yhtiösopimusmääräys tai yhtiömiesten päätös, jonka sisältönä on yhtiömielen 15 §:ssä taattuun tarkastusoikeuteen tai 16 §:ssä taattuun tilinpäätöksen moittimisoikeuteen kohdistuva rajoitus tai jonka soveltaminen johtaa näiden oikeuksien rajoittumiseen, on 2 momentin mukaan tehoton, eivätkä toiset yhtiömiehet voi vedota siihen yhtiömielen vahingoksi. Tehottomuuteen vetoamisen edellytyksenä ei ole esimerkiksi yhtiösopimuksen muuttamista koskevan päätöksen moittiminen tapauksessa, jossa määräys on hyväksytty yhtiösopimuksen mahdollistamalla, yksimielisyydestä poikkeavalla menettelyllä tai jossa yhtiömielinen on muuten laiminlyönyt määräyksen vastustamisen. Jopa sellainen yhtiömielinen, joka nimenomaisesti on hyväksynyt määräyksen, voi vedota sen tehottomuuteen.

2 §. *Yhtiön asioiden hoito.* Pykälässä säädetäisiin yhtiömielen oikeudesta hoitaa yhtiön asioita. Säännös koskee yhtiömiesten keskinäisiä suhteita. Yhtiön edustamisesta suhteessa ulkopuolisiin säädetäisiin 3 luvussa.

Pykälän 1 momentin mukaan kullakin yhtiömiehellä on oikeus hoitaa avoimen yhtiön asioita ilman toisen yhtiömielen myötävaikutusta. Tämä oikeus on henkilökohtainen — yhtiömielinen ei saa panna toista sijaansa tähän tehtävään. Avoimen yhtiön yhtiömuotoa käytetään yleensä pienissä, organisaatioltaan yksinkertaisissa yrityksissä. Yrityksen johto on avoimissa yhtiöissä säännönmukaisesti yhtiömiesten käsissä. Yhtiön asioiden tarkoituksenmukainen hoitaminen ja liike-elämän vaatima päätöksenteon nopeus edellyttävät, että yhtiömiehet osallistuvat aktiivisesti yhtiön asioiden hoitoon ja että jokaisella yhtiömiehellä on yksinään oikeus ryhtyä yhtiön asioiden hoidon edellyttämiin toimenpiteisiin. Näin ollen on tarkoituksenmukaista pysyttää pääsääntönä avoimia yhtiöitä koskevassa lainsäädännössä yleisesti omaksuttu periaate, jonka mukaan jokaisella yhtiömiehellä on oikeus osallistua yh-

tiön hallintoon ja yksinään, kysymättä toisten yhtiömiesten suostumusta, suorittaa yhtiön asioiden hoidon edellyttämiä hallintotoimenpiteitä. Jokaisella yhtiömiehellä on siten yksinään oikeus suorittaa yhtiön harjoittaman elinkeinon edellyttämiä tosiasiallisia toimenpiteitä ja tehdä yhtiön puolesta oikeustoimia.

Yksilöllinen hallintovaltuus voi toisaalta olla vaarallinen toisten yhtiömiesten kannalta, ovathan nämä henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön sitoumuksista. Tämän vuoksi ehdotetaan jäljempänä 3 §:ssä säilytettäväksi avoimia yhtiöitä vanhastaan koskeva periaate, jonka mukaan jokaisella yhtiömiehellä on yksinään oikeus kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tietyyn toimenpiteeseen.

Pykälän 1 momentissa kielletään yhtiömiestä panemasta toista sijaansa hoitamaan yhtiön asioita. Kielto koskee sekä yhtiön ulkopuolista henkilöä että myös toista yhtiömiestä. Näin ollen eivät kaksi yhtiömiestä voi ilman toisten yhtiömiesten suostumusta sopia, että toinen heistä luopuu kokonaan yhtiön hallinnosta ja jättää tehtävänsä toisen hoidettavaksi. Säännös ei estä yhtiön toiminnan edellyttämien työsuhteiden solmimista mutta edellyttää, että yhtiömiehet yksimielisesti päättävät sellaisten palvelussuhteiden solmimisesta, joiden hoitoon liittyy liikkeenjohdollista päätöksentekovaltaa.

Säännös ei periaatteessa estä sitä, että yhtiömielinen käyttää apulaista apunaan yhtiön hallinnossa, jos apulaisten käyttäminen ei merkitse yhtiön hallintoa koskevan päätöksentekovallan luovuttamista pois yhtiömieheltä. Jos yhtiömielen vastualueeseen kuuluu esimerkiksi yhtiön kirjanpidosta huolehtiminen, hän voi käyttää apulaista tilitapahtumien kirjaamisessa. Ottaen huomioon yhtiömielen toiminta-oikeuden henkilökohtaisuuden ja avoimen yhtiön luonteen edellyttämän luottamussuhteen yhtiömiesten välillä, voidaan kuitenkin yleensä edellyttää, että hallintoapulaisten käyttämisestä neuvotellaan toisten yhtiömiesten kanssa, jolloin näillä on kiello-oikeutensa perusteella mahdollisuus kieltää apulaisten käyttäminen.

Pykälän 2 momentissa kielletään ryhtymästä yhtiön toimialaan tai tarkoitukseen kuulumattomaan toimenpiteeseen ilman kaikkien yhtiömiesten suostumusta. Suostumusvaatimus ulottuu myös sellaiseen yhtiömieheen, jolla ei ole oikeutta osallistua yhtiön asioiden hoitamiseen, sillä yhtiön hallinnon ulkopuolelle jättäytymisen merkitsee luottamusta toisiin yhtiömiehiin ainoastaan yhtiön toimialan ja tarkoituksen edellyttämän toiminnan suhteen. Jos yhtiön toimialaa

halutaan laajentaa tai suorittaa toimenpiteitä, jotka eivät ole yhtiön tarkoituksen edellyttämiä, on hallintoon osallistumattomalle yhtiömiehelle varattava tilaisuus harkita, haluaako hän olla vastuussa tämänkaltaisista toimenpiteistä.

Yhtiön toimialan ulkopuolisia toimenpiteitä ovat kaikki toimenpiteet, jotka eivät mahdu yhtiössä tosiasiallisesti noudatetun, yhteiseen käytäntöön perustuvan toimialan puitteisiin. Yhtiön toimialan määrittelee ensisijaisesti yhtiösopimus. Mutta jos yhtiö ei ole lainkaan tai pitkään aikaan toiminut jollain kirjallisen yhtiösopimuksen mahdollistamalla toimialalla, saattaa toiminnan laajentaminen tälle toimialalle edellyttää kaikkien yhtiömiesten suostumusta. Vastaavasti, jos yhtiö on yhtiömiesten yhteisymmärryksen perusteella harjoittanut elinkeinotoimintaa toimialalla, jota ei ole mainittu kirjallisessa yhtiösopimuksessa, eivät tälle toimialalle kuuluvat yksittäiset toimenpiteet edellytä yksimielistä päätöstä. Yhtiömiesten keskinäisten suhteiden kannalta ei kaupparekisteriin merkityllä toimialalla ole ratkaisevaa merkitystä. Tosiasiallisesti noudatettu, yksimielisyysvaatimuksen kannalta ratkaiseva toimiala voi olla kaupparekisteriin merkittyä laajempi tai suppeampi.

Avoimella yhtiöllä tulee 1 luvun 1 §:n mukaan olla taloudellinen tarkoitus. Tarkoituksen ei tarvitse olla välittömän voiton saavuttaminen yhtiömiehille, sillä avoin yhtiö voidaan perustaa esimerkiksi tutkimus- tai tuotekehittelytoimintaa varten.

Yhtiön tarkoitukseen kuulumattomia vieraita toimenpiteitä voivat ensinnäkin olla yhtiön toimialaan kuuluvat, mutta yhtiön tarkoituksen määrällisesti tai laadullisesti ylittävät toimenpiteet. Jos yhtiön tarkoituksena on esimerkiksi pienteollisuuden harjoittaminen tietyllä tuotannonalalla, saattavat investoinnit saman alan suurtuotannon edellyttämiin koneisiin olla yhtiön tarkoitukselle vieraita. Edelleen saattavat huomattavat lahjoitukset esimerkiksi hyväntekeväisyys- tai muihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin olla avoimen yhtiön tarkoitukselle vieraita, koska avoimen yhtiön tarkoitus on taloudellinen. Toisaalta voivat edellä mainitut lahjoitukset olla yhtiön tarkoituksen edellyttämiä, jos niillä tavoitellaan yhtiölle markkinointi- tai muuta etua. Yhtiön tarkoitukseen kuulumatonta voi edelleen olla esimerkiksi tieteellisiin tavoitteisiin tähtäävän tutkimustoiminnan harjoittaminen tutkimusta tai tuotekehittelyä varten perustetussa yhtiössä. Toimenpiteet, joilla yhtiömies hankkii itselleen tai ulkopuoliselle yhtiön tai toisten yhtiö-

miesten kustannuksella epäoikeutettua etua, ovat luonnollisesti yhtiön tarkoitukselle vieraita.

Yhtiön toimialaan tai tarkoitukseen kuulumattomat toimenpiteet edellyttävät kaikkien yhtiömiesten suostumusta, jos toisin ei ole sovittu. Ottaen huomioon tämänkaltaisen etukäteissuostumuksen epätodennäköisyyden, voitaneen säännöksen tahdonvaltaisuuteen vedota vain tapauksissa, joissa suostumus yksimielisyysvaatimuksesta poikkeamiseen on selväsanaisesti annettu.

Pykälän 3 momentti koskee tapausta, jossa yhtiömiehet ovat sopineet 1 momentin pääsäännöstä poiketen, että tiettyyn toimenpiteeseen yhtiössä vaaditaan kaikkien tai joidenkin yhtiömiesten suostumus. Yleiseen hallintovaltuuteen tai enemmistöpäätöksiin perustuva päätöksentekojärjestelmä kangistaa avoimen yhtiön hallintoa verrattuna pääsääntönä olevaan yksilölliseen päätöksentekoon. Jotta tämä ei aiheuttaisi yhtiölle vahinkoa tai oikeudenmenetyksiä, on aiheellista ottaa lakiin säännös, joka oikeuttaa yhtiömiehen myös ensiksi mainittujen päätöksentekojärjestelmien vallitessa yksinään ryhtymään yhtiön kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin.

Momentissa on asetettu kolme edellytystä, joiden kaikkien on täyttyvä, jotta yhtiömies voisi sivuuttaa yhtiösopimuksen mukaisen päätöksentekojärjestelmän. Ensimmäinen edellytys on, että säännönmukaista menettelyä ei voida noudattaa sen takia, että joku yhtiömiehistä on poissaolon tai sairauden takia estynyt osallistumasta päätöksen tekoon. Säännökseen ei siten voida vedota esimerkiksi tapauksessa, jossa yhtiömies tosin on läsnä, muttei halua ryhtyä tilanteen edellyttämiin toimenpiteisiin. Yhtiömiehen poissaolon tai sairauden merkitys on arvioitava suhteessa toiseen edellytykseen, toimenpiteen kiireellisuuteen. Jos toimenpidettä voidaan lykätä siksi, kunnes yhtiömies on parantunut tai saapunut, ei siihen saa ryhtyä. Vastaavasti on, mikäli mahdollista, yritettävä tavoittaa poissa oleva yhtiömies, ennen kuin toimenpiteeseen ryhdytään. Kolmanneksi edellyttää yhtiösopimuksessa määrätyn päätöksentekomenettelyn sivuuttaminen, jotta toimenpide on välttämätön yhtiötä uhkaavan vahingon torjumiseksi tai yhtiön oikeuden turvaamiseksi. Pelkästään se seikka, että toimenpide on yhtiön kannalta hyödyllinen tai tarpeellinen, ei oikeuta toimenpidettä. Säännös ei siten oikeuta yhtiömiestä yksinään ryhtymään yhtiön kannalta lupaavaan liiketoimeen. Jos sen sijaan on olemassa todellinen yhtiöön kohdistuva uhka, voi yhtiömies yksinään ryhtyä sen torjumiseksi välttämättömään toimenpiteeseen. Uhka voi olla esimerkiksi

yhtiön saatavan tuleminen oikeudellista vaikutusta vailla olevaksi (prekludoituminen) julkisessa haasteessa asetetun määräajan noudattamatta jättämisen johdosta taikka yhtiön tuotannon keskeyttäminen koneen rikkoutumisen vuoksi; välttämätön toimenpide on tällöin vastaavasti saatavan valvominen tai koneen korjauttaminen. Koska toimenpiteen on oltava välttämätön, sen on rajoitettava siihen, mikä on tarpeen uhan torjumiseksi. Yhtiömies ei säännöksen perusteella voi uusia yhtiön koko konekantaa, vaikka jonkin yksittäisen koneen uusiminen olisikin välttämätöntä.

Arvioitaessa 3 momentin soveltamisedellytyksiä on mittapuuna pidettävä huolellisen, järkevän ja asiantuntevan yhtiömiehen toimintaa tilanteessa. Arviointikriteeri on objektiivinen, joskin yhtiössä noudatettu käytäntö sekä yhtiömiehen perustellut, poissa olevan tai sairaan yhtiömiehen mielipiteeseen kohdistuvat odotukset vaikuttavat arviointiin. Toisaalta on otettava huomioon, että yhtiömies saattaa yleisen uskollisuus- ja 12 §:ään perustuvan huolellisuusvelvollisuutensa nojalla olla myös velvollinen ryhtymään momentissa taroitettuun toimenpiteeseen.

3 §. *Kielto-oikeus.* Edellä 2 §:ssä tarkoitettuun yhtiömiehelle kuuluvaan oikeuteen päättää yksinään yhtiön asioista liittyy toisten yhtiömiesten kannalta riskejä yhtiömiesten henkilökohtaisen vastuun johdosta. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kullekin yhtiömiehelle vastavasti oikeus kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä yksittäiseen toimenpiteeseen.

Kielto-oikeus liittyy myös yhtiösuhteesta johdettavaan velvollisuuteen toimia yhtiön tarkoituksen puolesta. Yhtiömiehen velvollisuuksiin kuuluu näin ollen myös yhtiön kannalta epätarvokkuudenmukaisten toimenpiteiden estäminen.

Sekä yhtiömiehen oikeutta päättää itsenäisesti yhtiön asioista että kielto-oikeutta on käytettävä yhtiösuhteeseen perustuvan yleisen uskollisuusvelvollisuuden puitteissa. Jos tiettyyn toimenpiteeseen liittyy tavallista suurempia riskejä tai se on muuten merkitykseltään laajakantoinen, on yhtiömiehen mahdollisuuksien mukaan neuvoteltava toisten yhtiömiesten kanssa ennen toimenpiteeseen ryhtymistä, jollei toisin ole sovittu. Jos joku yhtiömiehistä kieltää toimenpiteeseen ryhtymisen, ei sitä saa suorittaa. Toisaalta on jokaisen yhtiömiehen noudatettava yhtiömiesten yksimielisesti tekemiä päätöksiä. Yhtiömiesten yleisestä uskollisuusvelvollisuudesta seuraa edelleen, ettei yhtiömies voi asettaa yleistä, kaikkii

tai tietynlaisiin hallintotoimenpiteisiin kohdistuvaa kieltoa. Kielto-oikeuden tarkoituksena on estää yhtiömiehen joutuminen vastuuseen sellaisten toimenpiteiden vaikutuksista, joita hän pitää uskallettuina tai epätarkoituksenmukaisina yhtiön kannalta. Kielto-oikeus ei anna yhtiömiehelle mahdollisuutta halvaannuttaa yhtiön toimintaa yleisellä kiellolla, joka ei perustu yksittäisen toimenpiteen seurausten harkintaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään eräistä poikkeuksista kielto-oikeuden käyttämisessä. Kielto-oikeutta ei ensinnäkään olisi, jos yhtiömies on yhtiösopimuksella kokonaan suljettu yhtiön asioiden hoidosta. Tämänkaltaisen yhtiömiehen on siinä määrin sivussa yhtiön asioista, ettei hänellä ole sellaista yhtiön asioiden tuntemusta, joka mahdollistaisi kielto-oikeuden perustellun käytön. Jättäytymällä yhtiön hallinnon ulkopuolelle yhtiömies alistuu siihen, että hän joutuu luottamaan toisten yhtiömiesten taitoon ja arvostelukykyyn.

Yhtiön hallinnon muunlainen jakaminen esimerkiksi siten, että toinen yhtiömies vastaa yhtiön liikkeenjohdosta ja markkinoinnista, toinen yhtiön tuotannollisesta toiminnasta, ei sen sijaan poista tai rajoita kielto-oikeutta. Tämänkaltaisen hallinnonjako perustuu useimmiten siihen, että kukin yhtiömies hoitaa taipumustensa, koulutuksensa, kokemuksensa ja asiantuntemuksensa kannalta luontevimman osan yhtiön hallinnosta. Toisaalta jokainen yhtiömies osallistuu tällöin yhtiön asioiden hoitoon ja on perehynyt yhtiön toimintaan. Hänellä on siksi mahdollisuus nähdä toisen yhtiömiehen vastuualueeseen liittyvien toimenpiteiden vaikutukset omalle vastuualueelleen ja koko yhtiön asemaan, mikä yhdessä yhtiömiesten henkilökohtaisen vastuun kanssa perustelee kielto-oikeuden säilyttämisen hallinnonjaosta huolimatta. Tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin perustuva hallinnon jakaminen ei perustele kielto-oikeuden poistamista, sillä kielto-oikeutta voidaan tarvita yhtiön kokonaisedun kannalta vahingollisten toimenpiteiden estämiseen. Jos yhtiömies kieltää toiselle yhtiömiehelle kuuluvan toimenpiteen suorittamisen, yhtiömiesten on neuvotellen pyrittävä saamaan aikaan kaikkia yhtiömiehiä tyydyttävä ratkaisu.

Pykälän 2 momentin mukaan kielto-oikeutta ei ole myöskään, kun on kysymys ryhtymisestä toimenpiteeseen, josta on yhtiösopimuksen mukaisesti päätetty yhtiömiesten kokouksessa. Säännös koskee siten tilannetta, jossa on yhtiösopimuksessa poikkeuksellisesti sovittu, että yhtiön asioista päätetään yhteisesti yhtiömiesten ko-

kouksessa ja yleensä enemmistöpäätöksiin. Sitä tapausta, että asioista päättämiseen vaadittaisiin yhtiösopimuksen mukaan kaikkien yhtiömiesten suostumus, tämä lainkohta ei varsinaisesti sääntele, koska yksimielisyyden vaatiminen jo merkitsee, että jokaisella yhtiömiehellä on mahdollisuus estää toimenpiteeseen ryhtyminen eväämällä suostumuksensa. Kielto-oikeuden poistaminen perustuu siihen, että enemmistöpäätöksiin perustuvan organisaatiomallin johdonmukainen toiminta edellyttää, että yhtiömiesten kokouksen asianmukaiset päätökset velvoittavat kaikkia yhtiömiehiä. Sitä yksimielisyydsvaatimusta, joka on asetettu 1 luvun 4 §:n 1 momentissa ja tämän luvun 2 §:n 2 momentissa, ei enemmistöpäätös-menettely itsessään poista, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu.

Jos 2 momentissa tarkoitetun yhtiömiesten kokouksen päätös on pakottavan lainsäädännön tai yhtiösopimuksen vastainen tai jos sitä rasittaa muotovirhe — yhtiömiesten kokousta ei esimerkiksi ole kutsuttu koolle yhtiösopimuksen edellyttämällä tavalla tai yhtiömiesten enemmistö on laskettu väärin — ei päätöksessä tarkoitettuun toimeen saa ryhtyä. Päätöstä vastustaneella tai siihen osallistumattomalla yhtiömiehellä on oikeus yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti kohtuullisessa ajassa ajaa kannetta tuomioistuimessa päätöksen täytäntöönpanon kieltämiseksi tai sen pätemättömyyden toteuttamiseksi. Ottaen huomioon enemmistöpäätös-menettelyn poikkeuksellisuuden ja avointen yhtiöiden erilaisuuden, ei ole aiheellista antaa laissa erityisiä säännöksiä yhtiömiesten kokouksen päätösten moittimisesta.

4 §. *Toimitusjohtaja.* Pykälä sisältää avoimen yhtiön toimitusjohtajaa koskevat tahdonvaltaiset säännökset. Avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden sopimuskäytäntö osoittaa, että melko yleisesti joku yhtiömiehistä nimitetään yhtiön toimitusjohtajaksi tai että sopimus sisältää määräyksiä yhtiön toimitusjohtajan nimittämisestä ja toimivallasta. Osakeyhtiölainsäädännössä ja asiallisesti myös osuuskuntalainsäädännössä on omaksuttu toimitusjohtajainstituutti, jonka sisältö on näissä laeissa yhtenevästi säännelty. Näin ollen ja koska toimitusjohtaja-asemaan liittyy myös eräitä työ- ja rikosoikeudellisia seuraamuksia, on aiheellista säännellä lain tasolla toimitusjohtajan asema myös avoimessa yhtiössä. Toimitusjohtajan nimeäminen edellyttää kaikkien yhtiömiesten hyväksymistä, jollei yhtiösopimus muuta määrää.

Pykälän 1 momentti koskee toimitusjohtajan toimivaltaa. Säännöksen mukaan on toimitus-

johtajan tehtävänä yhtiön juoksevan hallinnon hoitaminen. Toimitusjohtajan toimivalta tässä ominaisuudessaan on samanlainen riippumatta siitä, onko hän yhtiömiös vai ulkopuolinen. Toisaalta ei yhtiömiehen nimeäminen toimitusjohtajaksi luonnollisestikaan kavenna hänen yhtiömiösesemastaan johtuvaa yhtiösopimukseen ja lakiin perustuvaa toimivaltaansa. Toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvan yhtiön juoksevan hallinnon sisältö riippuu yhtiön toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Toimitusjohtajan on hoidettava yhtiön juoksevaa hallintoa yhtiömiesten yhdessä sopimien periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. Kaiken kaikkiaan vastaa toimitusjohtajan toimivalta ja suhde toisiin yhtiömiehiin avoimessa yhtiössä jokseenkin osakeyhtiön toimitusjohtajan asemaa suhteessa osakeyhtiön hallitukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan voi jokainen yhtiömiös, jota ei yhtiösopimuksessa ole suljettu pois yhtiön asioiden hoidosta, milloin tahansa vapauttaa tehtävästä sellaisen toimitusjohtajan, joka ei ole yhtiömiös. Säännön perustelee yhtiömiesten henkilökohtainen velkavastuu: myös yhtiön juoksevaan hallintoon kuuluvilla päätöksillä voi yksittäisen yhtiömiehen kannalta olla merkittäviä taloudellisia seurauksia, minkä takia ei olisi kohtuullista, että tämä ei saattaisi erottaa sellaista ulkopuolista toimitusjohtajaa, jota kohtaan hän ei tunne luottamusta. Toisaalta, jos toimitusjohtajan vapauttaminen tehtävästään ei perustu asiallisiin syihin, saattaa se aiheuttaa vahingonkorvausvelvollisuuden paitsi toimitusjohtajaa myös yhtiötä kohtaan, jolle ammatittaitoisen ja tunnollisen toimitusjohtajan aiheeton erottaminen voi aiheuttaa vahinkoa. Oikeutta ulkopuolisen toimitusjohtajan erottamiseen on käytettävä yhtiömiehen yleisen uskollisuus- ja huolellisuusvelvollisuuden mukaisesti: siihen ei saa turvautua yhtiön edun vastaisesti, mutta toisaalta yhtiömiehellä on velvollisuus turvautua erottamisoikeuteensa, jos toimitusjohtajan toiminta on yhtiölle epäedullista tai vahingollista.

Pykälän 2 momentin mukaan sovelletaan toimitusjohtajana toimivan yhtiömiehen vapauttamiseen toimitusjohtajan tehtävästä ja yhtiömiehen luopumiseen siitä 5 §:ää, joka koskee yhtiömiehelle uskotun erityistehtävän lakkaamista.

5 §. *Erityistehtävän lakkaaminen.* Pykälässä säädetään yhtiösopimukseen perustuvan yhtiömiehelle uskotun erityistehtävän peruuttamisesta sekä siitä luopumisesta. Erityistehtävän antaminen jollekin tai joillekin yhtiömiehille merkitsee sitä, että toisten yhtiömiesten hallintoval-

tuus ja, sen mukaan kuin on sovittu, myös kiello-oikeus vastaavasti supistuvat.

Pykälän 1 momentin mukaan voidaan yhtiömies, jolle on yhtiösopimuksella uskottu yhtiön kaikkien tai tiettyjen asioiden hoitaminen, toisten yhtiömiesten yksimielisellä päätöksellä vapauttaa tästä tehtävästään, mikäli tähän on painava syy. Säännöstä sovelletaan, jos yhtiön koko hallinto on uskottu yhtiömiehelle tai jos hänelle on uskottu laadullisesti tai muuten määritelty osa yhtiön hallinnosta, esimerkiksi toimitusjohtajan tehtävä. Erityistehtävän on perustuttava yhtiösopimukseen, siis joko yhtiösopimusmääräykseen tai yhtiösopimuksen perusteella tehtyyn päätökseen. Näin ollen ei yhtiömieheltä voida säännöksen perusteella poistaa lakiin perustuvaa yleistä oikeutta hoitaa yhtiön asioita. Jos yhtiömiehen lakiperusteisen hallintovaltuuden poistaminen on yhtiömiehen huolimattomuuden, kykenemättömyyden, yhtiön kannalta vahingollisen toiminnan tai muun perusteen johdosta aiheellista, on toisten yhtiömiesten vedotava 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun purkamisperusteeseen yhtiömiehen erottamiseksi yhtiöstä, sillä ei olisi tarkoituksenmukaista, että tämänkaltaisen yhtiömies yhtiön hallinnosta erotettuna olisi edelleen yhtiömies.

Päätöksen yhtiömiehen vapauttamisesta erityistehtävästä tekevät toiset yhtiömiehet yksimielisesti. Päätöksenteko poikkeaa muista yhtiösopimuksen muuttamista tarkoittavista päätöksistä siinä, että tehtävästä vapautettavan yhtiömiesten suostumusta ei tarvita. Säännös on tahdonvaltainen, joten sen edellyttämä toisten yhtiömiesten yksimielisyys voidaan yhtiösopimuksessa korvata toisenlaisella menettelyllä. Kommandiittiyhtiössä yhtiömiehen vapauttamiseen erityistehtävästä ei 7 luvun 3 §:n mukaan vaadita äänettömän yhtiömiehen suostumusta.

Yhtiömies voidaan vapauttaa erityistehtävästään vain painavasta syystä. Yksittäinen lievää huolimattomuutta tai taitamattomuutta osoittava menettely ei oikeuta säännöksen soveltamiseen; toisaalta on jatkuvaa taitamattomuutta tai huolimattomuutta pidettävä yhtiön kannalta vapauttamiseen oikeuttavana perusteena, vaikka se ilmenisikin yksittäin tarkasteltuna vähämerkityksellisissä asioissa. Yhtiölle huomattavaa vahinkoa aiheuttanut yksittäinen toimenpide on seikka, joka oikeuttaa säännön soveltamiseen. Edelleen voivat toiset yhtiömiehet vedota erityistehtävän saaneen yhtiömiehen henkilöön tai luonteeseen liittyviin seikkoihin: esimerkiksi taloudellisissa asioissa osoitettu kevytmielisyys tai olennainen ja

pysyvä työkyvyn heikkeneminen voivat olla teki-jöitä, jotka oikeuttavat erityistehtävästä erottamiseen. Tilannetta arvioitaessa on merkitystä myös sillä, tiesivätkö toiset yhtiömiehet erityistehtävän yhtiömiehelle uskoessaan päätöksen perusteena olevista seikoista.

Yhtiömiehen vapauttaminen erityistehtävästä edellyttää toisilta yhtiömiehiltä perusteellista harkintaa. Päätös ei poista vapautetulta yhtiömieheltä hänen muita yhtiösopimukseen tai lakiin perustuvia oikeuksiaan, minkä takia yksimielisyyteen päätyminen yhtiön organisaatiosta voi päätöksen jälkeen osoittautua vaikeaksi. Päätös onkin useimmiten lähinnä yhtiön suuremmilta vahingoilta turvaava varmuustoimenpide, joka edeltää yhtiösuhteen edellytysten ja yhtiön olemassaolon perusteiden uudelleen harkintaa.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiömies voi painavasta syystä luopua 1 momentissa tarkoitetusta erityistehtävästään, jollei luopumista ole toisten yhtiömiesten kannalta pidettävä kohtuuttomana. Erityistehtävän sopimuksen mukainen hoitaminen voi sairauden, vanhuuden, yhtiön liikkeen laajenemisen tai muun synn takia käydä yhtiömiehelle kohtuuttoman raskaaksi. Tämän vuoksi on aiheellista, että hän voi painavan synn perusteella yksipuolisesti luopua erityistehtävästään vailla pelkoa toisten yhtiömiesten häneen kohdistamasta yhtiösopimuksen rikkomiseen perustuvasta vahingonkorvausvaatimuksesta. Toisaalta voi erityistehtävästä luopuminen olla kohtuutonta toisten yhtiömiesten kannalta. Yhtiömies on ehkä otettu yhtiöön juuri sen takia, että hän taitonsa ja kokemuksensa perusteella on sovelias hoitamaan erityistehtävää. Erityistehtävästä luopuminen merkitsee lisäksi aina sovitun työnjaon yksipuolista muuttamista, mikä lisää toisten yhtiömiesten työtaakkaa ja on näiden yhtiösuhteeseen kohdistamien edellytysten vastaista.

Ehdotetussa säännöksessä on etsitty tasapainoa kahden edellä mainitun näkökulman välille: objektiivisesti perusteltava painava syy oikeuttaa yksipuoliseen erityistehtävästä luopumiseen, jos on löydettävissä sellainen tapa organisoida yhtiön toiminta uudelleen, ettei työnjaon muuttaminen johda toisten yhtiömiesten kannalta objektiivisesti arvioiden kohtuuttomaan lopputulokseen. Pelkästään subjektiivisesti tärkeäksi koettu peruste, esimerkiksi erityistehtävän odotettua suurempi saittavuus, ei oikeuta erityistehtävästä luopumiseen yhtä vähän kuin toisten yhtiömiesten kokemaa ärtymys tai kohtuuttomuuden tunne oikeuttaa luopumisoikeuden epäamiseen. Perusteen

tärkeyden ja luopumisen kohtuuttomuuden arvioinnissa on lähtökohtana pidettävä sitä, miten vastaavanlaisessa yhtiössä toimivat järkevät ja huolelliset yhtiömiehet arvioisivat tilannetta.

6 §. *Yhtiöpanos.* Pykälä sisältää avoimia yhtiöitä vanhastaan koskevat periaatteet, joiden mukaan yhtiömiehen on suoritettava sovittu yhtiöpanoksensa yhtiölle sekä viivästyskorkoa rahamääräisen yhtiöpanoksen maksamattomalle erälle.

Pykälän mukaan yhtiömiehen on suoritettava yhtiölle yhtiösopimuksessa sovittu yhtiöpanos. Panoksen suoritusajan ja -ajan sekä laadun määrää yhtiösopimus. Suoritusvelvollisuus voidaan täyttää yhdellä luovutustoimella, niin kuin rahaja muun omaisuuspanoksen osalta säännöllisesti sovitaan, tai toistuvina suorituksina, esimerkiksi yhtiön hallintoon liittyvinä työsuorituksina (työpanos). Suorittamistavassa on lisäksi otettava huomioon panoksen laatu, esimerkiksi kiinteää omaisuutta sisältävä yhtiöpanos on siirrettävä yhtiölle tekemällä yhtiösopimus tai muu luovutuskirja maakaaren 1 luvun 2 §:n muotomääräyksen mukaisesti.

Rahapanoksen suoritus tapahtuu siirtämällä se yhtiön tilille tai luovuttamalla se yhtiön asioita hoitavan yhtiömiehen haltuun. Viimeksi mainitulla tavalla siirretään yhtiölle myös muu omaisuuspanos. Yhtiön asioita hoitava yhtiömies voi ottaa yhtiön puolesta vastaan myös oman omaisuuspanoksensa tekemällä asianmukaiset tili- ja omaisuussiirrot ja niiden kirjaamismerkinnät yhtiön kirjanpitoon.

Laki ei estä yhtiömiestä kuittaamasta panostaan yhtiöltä olevalla vastasaatavalla, jos tämä on yleisten sääntöjen mukaisesti kuittauskelpoinen. Sääntö on tässä suhteessa toinen kuin osakeyhtiössä. Kuittauskelpoinen vastasaatava on ainoastaan yhtiömiehen saatava yhtiöltä, ei esimerkiksi saatava toiselta yhtiömieheltä.

Edelleen pykälässä todetaan, että yhtiömies on velvollinen suorittamaan maksamattomalle rahamääräiselle yhtiöpanokselle viivästyskorkoa korkolaissa (633/82) säädetyllä tavalla. Viittaus on luonteeltaan toteava: myös ilman viittausta korkolakia olisi sovellettava, kun rahamääräinen yhtiöpanos jää maksamatta.

Säännöksen tarkoittama viivästyskorko on korkolain 4 §:ssä säädetty viivästyskorko eli 16 prosenttia. Viivästyskorko alkaa juosta siitä päivästä, jolloin panos olisi yhtiösopimuksen mukaan pitänyt suorittaa. Jos panoksen eräpäivästä ei ole erikseen sovittu, alkaa viivästyskorko juosta korkolain 6 §:n mukaan eli yleensä päivästä, jolloin

kuukausi on kulunut siitä, kun yhtiö lähetti yhtiömiehelle panosta koskevan maksuvaatimuksen varustettuna asianmukaisin korkovaatimusta koskevin ilmoituksin. Jos vain osa panoksesta on maksamatta, suoritetaan viivästyskorkoa maksamattomalta erältä.

Säännös ei estä yhtiötä vaatimasta yhtiöpanoksensa suorittamisen laiminlyöneeltä yhtiömieheltä vahingonkorvausta 12 §:n mukaisesti, joka seuraamus on ensisijainen omaisuus- tai työpanoksen viivästyessä.

Yhtiömies on suorittanut yhtiöpanoksensa, kun se on kertaalleen maksettu yhtiölle. Yhtiömies ei ilman nimenomaista sopimusta ole velvollinen lisäämään panostaan yhtiöön yli sen määrän, mistä yhtiösopimuksessa on sovittu. Jos esimerkiksi yhtiön tilikauden tulos on tappiollinen ja tappio on vähennetty kirjanpidossa yhtiömiesten panoksista, ei yhtiömiehelle synny velvollisuutta maksaa yhtiölle näin aiheutunutta sovittu panoksen ja jäljellä olevan panoksen välistä erotusta.

7 §. *Menojen korvaaminen.* Pykälässä säädetään yhtiömiehen oikeudesta korvaukseen yhtiön asioiden hoidon tai yhtiön velan maksun aiheuttamasta menosta. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiömiehellä on oikeus periä yhtiöltä yhtiön asioiden hoidon tai yhtiön velan maksun hänelle aiheuttama meno. Periaate on vanhastaan voimassa Suomen oikeudessa.

Jotta yhtiömiehellä olisi 1 momentin mukainen oikeus periä yhtiöltä yhtiön asioiden hänelle aiheuttama meno, on menon perusteen liitettävä yhtiön asioihin ja yhtiömiehellä on oltava toimivalta ryhtyä niihin toimenpiteisiin, joihin meno perustuu. Oikeus kulujen korvaukseen riippuu siten ensinnäkin siitä, että meno on aiheutunut toimenpiteestä, jota voidaan pitää yhtiön asioiden hoidon edellyttämänä. Tätä seikkaa on arvioitava pitäen silmällä tapaa, jolla huolellinen ja asiantunteva yhtiömies olisi asiaan suhtautunut. Näin ollen se seikka, että tietty meno ei jälkikäteen tarkastellen ehkä olisikaan ollut yhtiön asioiden hoidon edellyttämä, ei poista yhtiömieheltä oikeutta kulujensa korvaukseen, jos hänellä menon syntyhetkellä oli objektiivisesti perusteltu syy uskoa, että toimenpide on yhtiön kannalta hyödyllinen tai välttämätön. Esimerkiksi yhtiömies, joka hankkii jotain yhtiön tarvitsemaa hyödykettä tavallista suuremman erän, koska hänellä on perusteltu syy uskoa sen hinnan huomattavaan nousuun lähiaikana, on oikeutettu perimään kulusa yhtiöltä huolimatta siitä, että hintojen nousu jää toteutumatta ja että osa erästä käy

markkinatilanteen muutoksen vuoksi yhtiölle tarpeettomaksi.

Yhtiömiehellä, joka 2 §:n 3 momentin mukaisesti ryhtyy välttämättömään kiireelliseen toimenpiteeseen, johon hänellä ei yhtiösopimuksen mukaan muuten ole toimivaltaa, on oikeutettu perimään toimenpiteen aiheuttamat kulunsa yhtiöltä. Jos toimenpide ei muuten kuulu yhtiömiehen toimivaltaan, hänellä on oikeus periä kulunsa yhtiöltä vain, jos toiset yhtiömiehet ovat suostuneet toimenpiteeseen tai hyväksyneet sen jälkikäteen. Jos suostumusta tai hyväksymistä ei ole, arvioidaan yhtiömiehen oikeus kulujensa korvaukseen toimivaltansa ulkopuolisten toimenpiteiden aiheuttamista menoista yleisten asioiden hoitoa koskevien periaatteiden perusteella, ei käsillä olevan säännöksen perusteella.

Säännöksen mukaan yhtiömiehellä on myös oikeus periä yhtiöltä yhtiön velan maksun hänelle aiheuttamat menot. Korvauksen edellytyksenä on tässä tapauksessa se, että yhtiömiehellä on ollut perusteltu syy uskoa yhtiön olevan vastuussa velasta. Jos velka on esimerkiksi ollut vanhentunut tai yhtiöllä on ollut perusteita kiistää sen pätevyys, ei yhtiömiehellä ole oikeutta korvaukseen, jos hänen olisi pitänyt tietää edellä mainituista seikoista.

Pykälän 2 momentin mukaan on 1 momentissa tarkoitetulle yhtiömiehen saatavalle suoritettava korkoa korkolain 3 §:n 2 momentin mukaan siitä päivästä, jona saatava syntyi, siihen päivään, josta lähtien yhtiömiehellä on korkolain mukaan oikeus viivästyskorkoon. Momentissa tarkoitettu korkolain 3 §:n 2 momentin mukainen korko on kulloinkin voimassa oleva Suomen Pankin peruskorko, viivästyskorko on korkolain 4 §:n mukaan 16 prosenttia.

Yhtiömiehen oikeus korkolain 3 §:n 2 momentin mukaiseen korkoon alkaa siitä päivästä, jolloin hänelle syntyi edellä tarkoitettu saatava yhtiöltä. Tämä saatava syntyy puolestaan yhtiön asioiden hoidon aiheuttaman menon tai yhtiön velan maksupäivänä. Yhtiömiehen oikeus viivästyskorkoon alkaa korkolain 6 §:n mukaisesti yleensä kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin yhtiömies vaatii 1 momentissa tarkoitettua kulunsa suoritusta yhtiöltä, jollei kyseessä ole sellainen yhtiön velka, jonka eräpäivä yhtiötä kohtaan on ennalta määrätty. Jälkimmäisessä tapauksessa alkaa yhtiömiehen oikeus viivästyskorkoon yhtiöltä velan eräpäivästä.

Jos yhtiömies on maksanut velan, joka ei ole erääntynyt, ja velan korko on pienempi kuin peruskorko, tai jos yhtiömiehen menettely muu-

ten alkuperäisen yhtiön velan ja yhtiömiehen tässä pykälässä tarkoitettua saatavan välisen korkoeron takia aiheuttaa yhtiölle korkotappiota, on yhtiömies velvollinen suorittamaan tätä tappiota vastaavan vahingonkorvauksen yhtiölle 12 §:n mukaisesti. Yhtiö voi tällä vahingonkorvausvaateellaan kuitata korkoeroa vastaavan osan yhtiömiehen saatavasta.

Yhtiömiehellä on kannekelpoinen saamisoikeus yhtiötä kohtaan tässä pykälässä tarkoitetuista menosta ja korosta. Jos yhtiö ei suorita näitä eria yhtiömiehelle, hän voi velkoa niitä yhtiöltä. Yhtiömiehen tässä tarkoitettu, yhtiösuhteeseen perustuva saatava ei, päinvastoin kuin yhtiömiehen sellaiset saatavat yhtiöltä, jotka eivät perustu yhtiösuhteeseen, kilpaile yhtiön toisten velkojien saatavien kanssa yhtiön konkurssissa.

8 §. Yhtiömiehen oikeus palkkioon. Pykälän 1 momentissa säädetään yhtiömiehen oikeudesta kohtuulliseen korvaukseen hänen yhtiölle suorittamastaan työstä ja 2 momentissa tätä vaadetta koskevasta erityisestä vanhenemisajasta. Pykälä on tahdonvaltainen.

Pykälän 1 momentin mukaan on yhtiömiehellä, joka on tehnyt työtä yhtiölle tai hoitanut yhtiön hallintoon kuuluvia tehtäviä, oikeus saada tästä kohtuullinen korvaus, vaikkei palkkiosta ole sovittu, paitsi jos asianhaaroista käy ilmi, että työ oli tehtävä vastikkeetta. Yhtiömies voi tehdä työtä yhtiölle joko työsopimuksen tai yhtiösopimuksen perusteella. Työsopimuslain (320/70) 1 §:n mukaan työsopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jolla työntekijä sitoutuu tekemään työnantajalle työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Yhtiömiehen yhtiölle suorittama työ on kuitenkin usein sellaista, ettei se täytä työsopimuksen tunnusmerkistöä. Yhtiömiehet toimivat pääsäännön mukaan johtavassa asemassa yhtiössä, jolloin erityistä työsopimusta ei tehdä, eikä kyse ole työnantajan johdossa ja valvonnessa tehtävästä työstä. Yhtiösuhteessa suoritettua työstä, olipa kysymys varsinaisessa työsuhteessa tehdystä työstä tai yhtiön hallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisesta, on tästä huolimatta suoritettava vastiketta, ellei asianhaaroista voida päätellä yhtiömiesten tarkoitaneen, että työ olisi tehtävä vastikkeetta.

Voimassa olevassa oikeudessa ei ole säännöksiä, jotka koskisivat avoimen yhtiön yhtiömiehen oikeutta korvaukseen hänen yhtiössä tekemästään työstä. Käytännössä on kuitenkin tavallista, että yhtiömiehelle maksetaan erityistä palkkaa työpanoksesta voitto-osuuden lisäksi. Yhtiömies omistaa usein suuren osan työvoimastaan yhtiölle,

joka voi samalla olla hänen toimeentulonsa pääasiallinen lähde. Tämän vuoksi olisi kohtuutonta jättää työpanos vaille erityistä korvausta edes silloin, kun yhtiön toiminta on tappiollista, mikä takia esityksessä on omaksuttu pääsäännöksi periaate, jonka mukaan työpanos on korvattava, jollei voida osoittaa, että työ oli tarkoitettu tehtäväksi ilman erityistä vastiketta. Näin ollen ei palkkiota vaativan yhtiömiehen tarvitse osoittaa, että palkkiosta oli erikseen sovittu, vaan todistustaakka on sillä, joka väittää työtä vastikkeettomaksi. Käytännössä on palkkiosta yleensä sovittu tai sen suorittamista on edellytetty, joten säännös tulee harvoin sovellettavaksi.

Sen arvioiminen, onko yhtiömiehellä oikeus vastikkeeseen yhtiössä suorittamastaan työstä, riippuu yhtiösuhteen kokonaisarvioinnista. Pääsääntönä voi pitää periaatetta, jonka mukaan mitä lähempänä yhtiömiehen suorittamat tehtävät ovat sellaisia, joita hoitamaan olisi pitänyt palkata ulkopuolinen, jollei yhtiömies olisi niistä huolehtinut, sitä enemmän on vaadittava näyttöä siltä, joka haluaa kiistää oikeuden palkkioon. Siten jos yhtiömies esimerkiksi huolehtii erityisistä tarkoin määritellyistä tehtävistä niin kuin toimitusjohtajan, konttoripäällikön, myyntimiehen, kirjanpitäjän tai vastaavista tehtävistä, on hänellä oikeus palkkioon, jollei voida osoittaa, että tämä tehtävä on otettu huomioon yhtiömiehen voitto-osuutta määriteltäessä. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, miten yhtiömiesten toiminta yhtiössä jakautuu suhteessa heidän voitto-osuuksiinsa. Jos kaikki yhtiömiehet omistavat suurin piirtein vastaavan työpanoksen yhtiölle, korvauksesta ei ole erityisesti sovittu ja voitto-osuudet määräytyvät samanlaisen perusteen mukaisesti, voidaan päätellä, että voitto-osuus on tarkoitettu myös korvaukseksi työpanoksesta. Jos sen sijaan ainoastaan yksi yhtiömies hoitaa yhtiön asioita toisten toimiessa rahoittajina voitto-osuuksien määräytyessä pääomapanoksen mukaan, hallinnosta huolehtivalla yhtiömiehellä tulisi olla oikeus palkkioon huolimatta siitä, ettei erityistä sopimusta palkkion maksamisesta ole tehty.

Yhtiömiehen oikeus palkkioon ei periaatteessa riipu tehtävien laadusta, vaan oikeus palkkioon seuraa kaikenlaatuisesta työstä. Työtehtävien laatu vaikuttaa kuitenkin sen kysymyksen arviointiin, onko asianhaaroista pääteltävä, että työ oli tehtävä vastikkeetta. Jos kyse on juoksevan hallinnon hoitamisesta tai koko työpanoksen vaativista erikoistehtävistä, on oikeus palkkioon pääteltävissä helpommin kuin silloin, kun kyse on satunnaisista yhtiön yleiseen hallintoon kohdistu-

vista tehtävistä. Esimerkiksi ammatinharjoitusyhtiössä on vaadittava vahvaa näyttöä, jos halutaan kieltää yhtiömiesten oikeus palkkioon yhtiön toimialaan kuuluvista ammatteista.

Säännöksessä tarkoitettua vastikkeen kohtuullisuutta arvioitaessa on pidettävä mittapuuna sitä, mitä vastaavista palveluksista olisi jouduttu maksamaan ulkopuoliselle, jolla on vastaava koulutus ja kokemus. Johtoa voivat antaa alan yleiset palkkioperusteet ja -käytäntö, joissakin tapauksissa myös työehtosopimukset. Myös tässä tapauksessa on huomiota kiinnitettävä yhtiön kokonaistilanteeseen. Yhtiömiesten toiminnan, palkkioiden ja voitto-osuuksien vertailu voi osoittaa, että työ on osittain tai kokonaan otettu huomioon voitto-osuutta määriteltäessä.

Oikeus palkkioon on riippumaton yhtiön toiminnan tuloksellisuudesta ja se on kirjanpidossa merkittävä toimintamenoksi. Oikeus palkkioon erääntyy yhtiössä noudatettavien palkanmaksukausien mukaan tai muuta kohtuullista jaksotusta noudattaen. Erääntyminen ei siten riipu tilinpäätöksen laatimisesta.

Yhtiömiehen palkkiosaatavalla ei ole etuoikeusasetuksen 4 §:ssä tarkoitettua työntekijöiden palkkasaatavien etuoikeutta.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiömiehen, joka haluaa nostaa vastikkeen saamista koskevan kanteen, on pantava kanne vireille vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana työ tai tehtävä suoritettiin. Erityisen, suhteellisen lyhyen vanhentumisaajan asettaminen yhtiömiesten palkkiosaatavalle perustuu siihen, että sen seikan arvioiminen, oliko työ tarkoitettu tehtäväksi vastikkeetta, on sitä vaikeampaa, mitä pitempi aika on kulunut työsuorituksesta. Myös yhtiön asioiden hoidon, erityisesti yhtiön selviytyksen ja sen omaisuudenjaon kannalta on välttämätöntä asettaa lyhyt vanhentumisaika palkkiosaataville, sillä kirjanpidossa näkymättömien saatavien luotettava selvittäminen vuosien jälkeen voi osoittautua mahdottomaksi ja vuosien mitaan kertyneiden maksamattomien palkkioiden suorittaminen yhtiön taloudellisten toimintamahdollisuuksien kannalta tuhoisaksi. Yhtiösopimuksessa voidaan sopia säännöksessä tarkoitettua vanhentumisaikaa lyhyemmästä tai pitemmästä vanhentumisajasta.

9 §. *Voiton ja tappion jakaminen.* Pykälä sisältää avoimessa yhtiössä sovellettavat voiton- ja tappionjakosäännökset. Säännös on tahdonvaltainen eli siitä voitaisiin sopimuksella poiketa. Käytännössä valtaosassa yhtiöistä sovitaankin voiton- ja tappionjaosta samoin kuin yhtiömiesten työstä

suoritettavasta korvauksesta yhtiösopimuksessa tai tilinpäätöstä laadittaessa.

Voitonjako koostuu ehdotuksen mukaan ensinnäkin omaisuuspanoksille maksettavasta prosenttimääräisestä tuotosta ja toiseksi tämän jälkeen mahdollisesti ylijäävän tuloksen jakamisesta. Yhtiömiehen kannalta yhtiössä toimimisesta saatuna tuottona voidaan myös pitää edellä 8 §:ssä tarkoitettua palkkiota.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiömiehelle suoritetaan tilikauden voitosta ensin osuus, joka vastaa korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa hänen tilikauden alkaessa jäljellä olleelle panokselleen. Jos yhtiön voitto on jäänyt niin vähäiseksi, että se ei riitä näiden prosenttimääräisten osuuksien täysimääräiseen maksamiseen, voitto olisi jaettava yhtiömiehille näiden tilikauden alkaessa jäljellä olleiden panosten suuruuden mukaisessa suhteessa.

Se osa voitosta, joka on jäljellä prosenttimääräisten osuuksien täysimääräisen maksamisen jälkeen, jaetaan 2 momentin mukaan yhtiömiesten kesken tasan. Kun sekä yhtiössä suoritettulle työlle että siihen sijoitetulle omaisuuspanokselle on jo maksettu korvaus, on useimmiten oikeudenmukaisinta jakaa loppuosa voitosta tasan.

Jos tilikauden tulos on tappiollinen, tappio jaetaan yhtiömiesten kesken tasan. Kullekin yhtiömiehelle tulee yhtä suuri tappio-osuus siitä riippumatta, muodostuuko yhtiömiehen panos työstä vai omaisuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan noudatetaan voitonjaossa yhtiösopimuksen mukaista tappionjaon perustetta ja päinvastoin, jos vain jommastakummasta on sovittu.

Pykälän 4 momentin mukaan yhtiömiehellä on oikeus tilinpäätöksen laatimisen jälkeen nostaa voitto-osuutensa, jos hänen jäljellä oleva panoksensa vastaa sovittua yhtiöpanosta. Jos tilinpäätös osoittaa, että yhtiömiehen jäljellä oleva panos alittaa hänen yhtiösopimuksen mukaisen panoksensa, käytetään voitto-osuus ensisijaisesti jäljellä olevan panoksen ja sovitun panoksen välisen eron kattamiseen. Voitto-osuus on siten nostokelpoinen vain siinä määrin kuin sitä ei tarvita sovitun yhtiöpanoksen täyttämiseen.

Jos yhtiön tilinpäätös osoittaa tappiota, olisi tappio jaettava yhtiömiehille ja vähennettävä kunkin yhtiömiehen yhtiöpanoksesta. Tappion jakaminen osuuksiin ja vähentäminen panoksista ei kuitenkaan ole säännöksen tahdonvaltaisuuden vuoksi pakollista, jos yhtiömiehet ovat asiasta toisin sopineet.

Yhtiömiehen yhtiöpanoksella voidaan tarkoittaa hänen yhtiöön maksamaansa yhtiöpanosta (*maksettu panos*), yhtiösopimuksen mukaista yhtiöpanosta (*sovittu panos*) ja yhtiössä jäljellä olevaa yhtiöpanosta. Jäljellä oleva panos on erä, joka muodostuu yhtiömiehen yhtiön ulkopuolisin varoin suorittamien pääomapanosten yhteismäärästä, josta tilinpäätöksen yhteydessä on vähennetty yhtiömiehen osuudet yhtiön mahdollisista tappioista tämän pykälän mukaisesti ja johon vastaavasti on lisätty hänen mahdollisia voitto-osuuksiaan sovitun panoksen täyttämiseksi. Jäljellä oleva panos saattaa jopa ylittää sovitun panoksen, jos yhtiömiehet ovat sopineet voitto-osuuksien jättämisestä yhtiöön pääomapanosten lisäykseksi yli sen, mitä tässä pykälässä edellytetään. Maksettu panos on taas yhtiömiehen yhtiön ulkopuolisin varoin suorittama pääomapanos lisättyinä niillä osilla yhtiöön jätetyistä voitto-osuuksista, jotka ylittävät mainitusta pääomapanoksesta vähennetyt tappiot. Maksettu panos on siten aina ja riippumatta tappiosta vähintään yhtä suuri kuin yhtiömiehen yhtiön ulkopuolisin varoin suorittamien pääomasijoitusten yhteismäärä. Maksettu panos lisääntyy muutoin vain silloin, kun jäljellä oleva panos tilinpäätöksessä 4 momentissa tarkoitettua lisäyksen ansiosta ylittää tilikauden alussa olleen maksetun panoksen. Maksettu panos ei voi vähentyä, eikä määritelmällä ole käytännön merkitystä enää sen jälkeen, kun maksettu panos kertaalleen on noussut sovitun panoksen määrään. Sen ainoana tehtävänä on osoittaa yhtiömiehen pääomavelka yhtiölle.

Yhtiömiehellä on voitto-osuuden nostokelpoiseen osaan kannekelpoinen saamisoikeus. Yhtiön asioita hoitavien yhtiömiesten on tilinpäätöksen laatimisen jälkeen suoritettava voitto-osuudet yhtiömiehille, jollei niiden jättämisestä yhtiöön ole sovittu. Voitto-osuudelle maksettava viivästyskorke määräytyy korkolain mukaan: jos eräpäivästä on sovittu, viivästyskorkoa on suoritettava eräpäivästä ja muussa tapauksessa yleensä korkolain 6 §:n mukaisesti. Mikäli yhtiö ei suorita voitto-osuuden nostokelpoista osaa yhtiömiehelle, voi tämä velkoa sitä yhtiöltä ja tarvittaessa voidaan yhtiön omaisuutta ulosmittauttaa voitto-osuuden suorituksiksi. Toisilta yhtiömiehiltä ei voitto-osuutta 10 §:n mukaan sen sijaan voida vaatia ennen yhtiön purkamisen tai yhtiömiehen eron johdosta tehtyä selvitystä.

Yhtiömiehellä voi yhtiösopimukseen perustuvan käytännön nojalla olla oikeus nostaa yhtiön kassasta etumaksua voitto-osuudestaan. Nämä

nostot merkitään hänen yksityistilinsä vähennykseksi. Jos nostot ylittävät sen, mihin yhtiömiestä tilinpäätöksen nojalla on oikeutettu, on erotus palautettava, jollei toisin sovita.

Yhtiömiehet voivat sopia, ettei tappiota tai voittoa jaeta kirjanpidollisesti osuuksiin, vaan että se jätetään jakamattomana voitto- ja tappiutilille. Varsinkin jos yhtiön voitonjaossa noudatetaan eri perustetta kuin tappionjaossa, edellyttää erityisesti yhtiön omaisuudenjako tässäkin tapauksessa voiton ja tappion laskennallista kohdentamista yhtiömiehille toimintavuosittain, jottei yhtiön tuloksen jaksoitus vääristäisi jäljellä olevia yhtiöpanoksia.

10 §. *Vaatimuksen esittäminen toista yhtiömiestä kohtaan.* Pykälässä säädetään yhtiömiehen oikeudesta velkoa yhtiösuhteeseen perustuvaa yhtiöön kohdistuvaa saatavaansa toiselta yhtiömieheltä. Pykälän mukaan ei yhtiömiehellä ole oikeutta kohdistaa toiseen yhtiömieheen 7 §:n mukaiseen menoon, 8 §:n mukaiseen palkkisaatavaan tai 9 §:ssä tarkoitettuun voittoosuuteen perustuvaa vaatimusta ennen yhtiön purkautumisen tai yhtiömiehen yhtiöstä eroamisen johdosta tehtyä selvitystä.

Yhtiömiehellä on 7, 8 ja 9 §:ssä tarkoitettuihin saataviinsa kannekelpoinen saamisoikeus yhtiöltä. Suomen oikeudessa on vanhastaan kuitenkin hyväksytty periaate, jonka mukaan yhtiömiestä ei voi periä yhtiön olemassaolon aikana toiselta yhtiömieheltä yhtiösuhteeseen perustuvaa yhtiöltä olevaa saatavaansa huolimatta siitä, että yhtiömiehet ovat henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön sitoumuksista. Pykälässä pidetään voimassa tämä periaate. Periaatteen säilyttämistä puoltaa ensinnäkin se, ettei yhtiömiehillä ole velvollisuutta lisätä panostaan yhtiössä. Varojen suorittaminen toiselle yhtiömiehelle sillä perusteella, ettei yhtiö kykene yhtiömiehen saamista tyydyttämään, olisi lisäpanosvelvollisuuteen rinnastettavaa. Pykälässä omaksuttua periaatetta puoltaa myös se, että se ohjaa yhtiömiehiä varovaisuuteen yhtiön varojen käytössä silloin, kun yhtiöllä on maksuvaikeuksia. Samoin se estää yhtiömiesten keskinäiset kanteet yhtiön olemassaolon aikana. Yhtiömiesten keskinäiset saamissuhteet voidaan luotettavasti selvittää vasta, kun yhtiössä on purkamisperusteen ilmaannuttua tai yhtiömiehen eroamisen vuoksi toimitettu selvitys.

Pykälän ilmaisemaa periaatetta voitaneen analogisesti soveltaa myös muihin yhtiömiesten yhtiösuhteeseen perustuviin saataviin yhtiöltä. Jos yhtiömiestä esimerkiksi yhtiösopimuksen mukaan on velvollinen luovuttamaan yhtiön käyttöön

kiinteistön, josta hän saa yhtiösopimuksen perusteella tietyn korvauksen riippumatta yhtiön toiminnan tuloksellisuudesta, ei hän voi vaatia kiinteistön vuokraa toisilta yhtiömiehiltä yhtiön toiminnan aikana.

Periaatetta ei sen sijaan voida soveltaa sellaisiin yhtiömiehen saamisiin yhtiöltä, jotka eivät perustu yhtiösuhteeseen, vaan toiset yhtiömiehet ovat velkavastuusaännösten nojalla heti henkilökohteisesti vastuussa tämänkaltaisista yhtiön velvoitteista. Siten jos yhtiömiestä esimerkiksi vuokraa yhtiölle kiinteistön, hän voi periä vuokran suoraan toisilta yhtiömiehiltä.

Jos yhtiö purkautuu, yhtiömiesten pykälässä tarkoitettujen saamisten tyydytetään yhtiön purkautumisen johdosta tehtävässä selvityksessä, jolloin ne lisäävät yhtiömiehen jako-osuutta, tai jos yhtiön lopputilitys osoittaa kokonaistappiota, ne otetaan huomioon yhtiömiehen tappio-osuuden vähennyksenä. Jos yhtiömiestä eroaa yhtiöstä ilman että yhtiö samalla purettaisiin, on hänellä oikeus vaatia toisilta yhtiömiehiltä pykälässä tarkoitettua saamista, jos yhtiön varat eivät riitä sen suorittamiseen.

11 §. *Kilpailukiello.* Pykälässä säädetään avoimen yhtiön yhtiömiehen kohdistuvasta kilpailukiellosta. Säännöksen mukaan ei yhtiömiestä saa harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa, elleivät toiset yhtiömiehet siihen suostu.

Avoimen yhtiön yhtiömiesten välinen oikeussuhde on korostetun henkilökohtainen. Yhtiömiehet vastaavat henkilökohtaisesti yhtiön sitoumuksista, mikä edellyttää ehdotonta luottamusta toisiin yhtiömiehiin. Tilanne on avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä tässä suhteessa toinen kuin osakeyhtiössä, jossa osakkaat eivät ole vastuussa yhtiön sitoumuksista ja jossa yhtiön asioita eivät hoida osakkaat itse vaan näille vastuulliset erityiset toimeenpiteet. Vanhastaan on katsottu, että avoimen yhtiön yhtiömiesten keskinäisestä luottamussuhteesta seuraa yhtiömiesten uskollisuusvelvollisuus toisiaan ja yhtiötä kohtaan. Yksi tämän velvollisuuden ilmenemismuoto on kiello kilpailla yhtiön kanssa.

Pykälässä säädetty kilpailukiello koskee kaikenlaista toimintaa, joka objektiivisesti arvioiden kilpailee yhtiön toiminnan kanssa. Arvioinnin kannalta ei siten ole ratkaisevaa, harjoittaako yhtiömiestä kilpailevaa toimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana, toisen avoimen yhtiön yhtiömiehenä vai enemmistöosakkaana tai muuten määräävässä asemassa olevana vaikuttajana osakeyhtiössä. Kilpailusuhteen olemassaolo arvioi-

daan siten reaalityöeloudellisten kriteerien, ei muodollisten seikkojen nojalla.

Kilpailukiello ei ole ehdoton, vaan yhtiömiehellä on oikeus kilpailla yhtiön kanssa, jos toiset yhtiömiehet suostuvat siihen. Suostumus on saatava jokaiselta toiselta yhtiömieheltä. Jos yhtiömiehellä on syytä epäillä, että hänen toimintansa voi kilpailla yhtiön kanssa, hänen on ennen siihen ryhtymistään tiedusteltava toisten yhtiömiesten mielipidettä asiasta. Mikäli kyse on toiminnasta, jota yhtiömiies on harjoittanut jo ennen yhtiön perustamista, voidaan toisten yhtiömiesten usein katsoa suostuneen sen jatkamiseen, jos he tietoisina kilpailevasta toiminnasta ovat solmineet yhtiösopimuksen.

Säännökseen ei sisälly kielloa olla työsuopimus-suhteessa yhtiön kanssa kilpailevaan toiseen yritykseen. Yhtiömiehen tällainen menettely saattaa kuitenkin merkitä yhtiösuhteeseen perustuvien velvollisuuksien olennaista rikkomista, jolloin toisille yhtiömiehille voi syntyä 5 luvun 5 §:n mukainen oikeus vaatia yhtiön purkamista yhtiösuhteen edellytysten raukeamisen johdosta.

Säännös koskee 7 luvun 2 §:n mukaan myös kommandiittiyhtiön äänetöntä yhtiömiestä. Oikeustieteessä on aikaisemmin katsottu, että äänettömällä yhtiömiehellä on oikeus kilpailla kommandiittiyhtiön kanssa. Vaikka kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömiies periaatteessa on ainoastaan rahoittajan asemassa yhtiössä, on hänellä käytännössä usein läheisempi yhteys yhtiön toimintaan kuin hänen suhteensa siihen muodollisesti edellyttäisi. Joillakin aloilla, esimerkiksi konsultti-, insinööri- ja arkkitehtitoimistoissa, otetaan äänettömäksi yhtiömieheksi usein henkilö, joka haluaa antaa asiantuntemuksensa yhtiön käyttöön, ilman että hän ryhtyisi vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. Tämänkaltaisissa tapauksissa on äänettömällä yhtiömiehellä tilaisuus saada itselleen tietoja yhtiöstä, joita hän voi käyttää yhtiötä vahingoittavalla tavalla, jos hän harjoittaa sen kanssa kilpailevaa toimintaa. Vastaava pätee äänettömiin yhtiömiehiin muissakin pienissä kommandiittiyhtiöissä. Sen vuoksi on aiheellista edellyttää myös äänettömältä yhtiömieheltä, että hän ei harjoita kommandiittiyhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa ilman toisten yhtiömiesten suostumusta.

12 §. Vahingonkorvausvelvollisuus. Pykälässä säädetään yhtiömiehen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuudesta yhtiötä kohtaan. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiömiehen ja toimitusjohtajan on korvattava yhtiölle tässä asemassaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttamansa vahinko.

Säännös vastaa kauppa-kaaren 15 luvun 5 §:n säännöstä. Pykälässä tarkoitettu vahingonkorvausvelvollisuus koskee yhtiömiehen ja toimitusjohtajan tässä ominaisuudessaan yhtiölle aiheuttamia vahinkoja. Jos he aiheuttavat yhtiölle vahinkoa sen sopimuskumppanina, arvioidaan tätä vahinkoa asianomaista oikeussuhdetta koskevien säännösten ja periaatteiden perusteella. Vastaavasti ratkaistaan toiselle yhtiömiehelle aiheutettujen vahinkojen korvaaminen yleisten korvausperiaatteiden nojalla.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu vahingonvastuu on tuottamuvastuu. Vahingonkorvausvelvollisuuden edellytyksenä on näin ollen yhtiön asioiden hoidossa osoitettu huolimattomuus. Huolellisuusvelvollisuuden arvioimisen mittapuu on objektiivinen. Yhtiön asioita on hoidettava huolellisen miehen tavoin, eikä vastuusta voi vapautua sillä perusteella, että yhtiömiies tai toimitusjohtaja hoitaa omia asioitaan vähemmän huolellisesti. Huolellisuusvelvollisuuden sisällön osoittavat yhtiömiehen yleinen uskollisuusvelvollisuus, yhtiösopimus, tämän lain säännökset sekä toimitusjohtajan osalta toimitusjohtajan asemaan liittyvät normit. Vahingonkorvausvelvollisuus voi näin ollen perustua esimerkiksi siihen, että yhtiömiies harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa ilman toisten yhtiömiesten suostumusta, että yhtiömiies on laiminlyönyt yhtiötä uhkaavan vahingon torjumisen edellyttämät toimenpiteet tai että hän ryhtyy toimenpiteeseen, jonka toinen yhtiömiies on kieltänyt. Myös sellainen yhtiömiies, joka ei osallistu yhtiön hallintoon, voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi esimerkiksi silloin, jos hän ilmaisee yhtiön liikesalaisuuksia ulkopuoliselle tai kilpailee sen kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan on vahingonkorvauksen sovitellusta sekä korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/74) 2 ja 6 luvussa on säädetty. Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, että vahingonkorvausta voidaan sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet. Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on kuitenkin täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.

Vahingonkorvauslain 6 luvun 2 §:n mukaan vastaavat useat vahingon aiheuttajat vahingonkorvauksesta yhteisvastuullisesti. Näin ollen, jos kaksi tai useampi yhtiömiies tai toimitusjohtaja ja

yhtiömies yhdessä ovat aiheuttaneet vahinkoa yhtiölle, vastaa jokainen heistä vahingon koko määrästä, jollei korvausvastuuta jonkun osalta sovitella. Korvausvelvollisten kesken jaetaan korvausvastuu vahingonkorvauslain 6 luvun 3 §:n osoittamalla tavalla. Vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:n soveltaminen ei avoimissa yhtiöissä useinkaan tule kysymykseen, koska vahingonaiheuttaja on yleensä henkilö, jolla on oikeus hallinnoida yhtiötä. Jos vahinko seuraa jatkuvasta toiminnasta, voidaan myötävaikuttavaa tuottamusta koskevaa vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:ää soveltaa, jos toiset yhtiömiehet ovat aiheuttomasti laiminlyöneet vahingon estämiseksi tarpeelliset toimenpiteet.

Jos toiset yhtiömiehet ovat antaneet suostumuksensa yhtiölle vahinkoa aiheuttaneeseen toimenpiteeseen, ei 12 §:ssä tarkoitettua vahingonkorvausvelvollisuutta synny.

13 §. Yhtiömiehen oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen. Pykälässä säädetään edellisessä pykälässä tarkoitettuun vahingonkorvausvaatimukseen perustuvan kanteen nostamisesta. Jos yhtiömies tai toimitusjohtaja aiheuttaa yhtiölle vahingon, voi yhtiö nostaa häntä vastaan vahingonkorvauskanteen. Kanteen nostamispäätöksen aikaansaamisessa voi kuitenkin ilmetä vaikeuksia erityisesti silloin, kun yhtiössä on vain kaksi yhtiömiestä. Jotta tämä ei aiheuttaisi oikeudenmenetyksiä yhtiölle, on tässä pykälässä avattu mahdollisuus jokaiselle yhtiömiehelle ajaa omista nimissään, mutta yhtiön puolesta ja sen lukuun kannetta yhtiölle vahinkoa aiheuttanutta yhtiömiestä tai toimitusjohtajaa kohtaan. Tällöin kantajana on siis joku yhtiömiehistä, vastaajana se yhtiömies, jolta vahingonkorvausta vaaditaan, tai yhtiön toimitusjohtajana toimiva henkilö.

Vahingonkorvauskannetta käsiteltäessä on muille yhtiömiehille varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Yhtiön puolesta kannetta ajavan yhtiömiehen on näin ollen haastettava paitsi vastaaja, myös muut yhtiömiehet kuultaviksi asiassa.

Pykälän 2 momentin mukaan vastaa kannetta ajanut yhtiömies oikeudenkäyntikuluistaan. Hän on kuitenkin oikeutettu saamaan yhtiöltä korvauksen niistä siinä määrin kuin yhtiölle oikeudenkäynnillä voitettut varat siihen riittävät. Jos siis vahingonkorvauskanne hylätään, ei kanteen nostanut yhtiömies voi vaatia kulujaan yhtiöltä. Jos toisaalta kanteella voitetaan jotain yhtiölle, on voitettut varat ensisijaisesti käytettävä kannetta ajaneen yhtiömiehen kulujen korvaamiseen, jos hän ei saa vastaajana olleelta yhtiömieheltä täyttä

suoritusta kuluistaan. Kantajana toiminut yhtiömies voi siten ajaa kannetta yhtiötä vastaan kulujensa korvaamisesta, jos yhtiö ei muuten suostu korvaamaan niitä. Momentissa ehdotettu järjestely vastaa asiallisesti osakeyhtiölain 15 luvun 6 §:n 4 momentissa säädettyä osakkeenomistajan oikeutta oikeudenkäyntikulujen korvaukseen.

14 §. Kanneoikeuden vanhentuminen. Pykälässä säädetään 12 §:ssä tarkoitettun vahingonkorvauskanteen vanhentumisesta. Koska vahinkoa aiheuttaneen menettelyn luotettava selvittäminen on sitä vaikeampaa, mitä pitempi aika menettelystä on kulunut, ja koska yhtiömiesten toiminta yhtiössä edellyttää, että he melko lyhyen ajan kuluttua voivat saada varmuuden siitä, ettei heidän toimintaansa enää voida kohdistaa vahingonkorvauskannetta, on katsottu tarpeelliseksi ehdottaa yhtiösuhteeseen perustuville vahingonkorvauskanteille säädettäväksi erityinen lyhyehkö vanhentumisaika. Pykälän 1 momentin mukaan kanne olisi nostettava vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai toimenpide suoritettiin. Kun määräaika kytketään tilikauden päättymiseen, ei käytännössä voi syntyä epäselvyyksiä sen suhteen, onko kanne nostettu ajoissa. Jos kanteen perusteena oleva seikka ilmenee vasta tilinpäätöksestä, aikaa kanteen nostamiseen olisi tällöinkin yleensä vähintään yhdeksän kuukautta, koska tilinpäätös on kirjanpitolain 9 §:n mukaan laadittava kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan voidaan kanne nostaa 1 momentin estämättä myöhemminkin, jos yhtiömiehille ei tilinpäätöksen laatimiselle säädettyssä ajassa ole annettu olennaisesti oikeita ja riittäviä tietoja kanteen perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä. Kannetta ei kuitenkaan voida nostaa sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai toimenpide suoritettiin.

Pykälän 1 momentin mukainen yhden vuoden vanhentumisaika tulee näin ollen sovellettavaksi korvausvaatimuksiin, joiden perusteesta yhtiömiehille on annettu oikeat ja riittävät tiedot niin ajoissa, että vahingonkorvauskanne voidaan vaikeuksitta nostaa 1 momentissa tarkoitettussa ajassa. Pykälän 2 momentin tarkoituksena taas on säilyttää kanteen nostamismahdollisuus esimerkiksi silloin, kun yhtiömies saa tiedon kanteen perusteena olevista seikoista vasta kun kanteen nostamiselle 1 momentissa varattu aika jo on

kulunut tai muuten niin myöhään, että aika kanteen nostamiselle jäisi kohtuuttoman lyhyeksi. Jotta vuoden vanhentumisaika tulisi sovellettavaksi, on yhtiömiehen siten pitänyt saada tiedot kanteen perusteena olevista seikoista viimeistään tilinpäätöksen laatimiselle säädetyn ajan loppuun mennessä eli kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Edellisen tilikauden aikaisia toimenpiteitä koskevien tietojen voidaan yleensä olettaa tulevan esiin tilinpäätöstä laadittaessa ainakin, jos niillä on vaikutusta tilinpäätökseen. Jos taas yhtiömies saa tiedon kanteen perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä vasta mainitun ajan jälkeen, olisi hänellä samoin kuin yhtiöllä käytettävissään 2 momentin mukainen pitempi aika kanteen nostamiseen. Tietojen saamatta jääminen voi olla seurausta esimerkiksi siitä, että tilinpäätöstä ei ole laadittu säädetyssä ajassa tai että kyse on kokonaan tilinpäätökseen liittymättömästä asiasta kuten liikesalaisuukien luvattomasta ilmaisemisesta. Tilinpäätöksen erheellisyys tai puutteellisuus ei sinänsä pidennä vanhentumisaikaa, jos yhtiömiehille on muuten annettu riittävästi tietoja kanteen perustana olevasta seikasta.

Mikä tahansa tietojen puutteellisuus tai epätarkkuus ei pidennä vanhentumisaikaa, vaan tietojen virheellisyyden tai puutteellisuuden tulee 2 momentin mukaan olla olennaista. Olennaisuus on arvioitava objektiivisesti suhteessa vahingonkorvauskanteen perustana olevaan seikkaan. Jos tiedot ovat olleet puutteellisia tai erheellisiä siinä mielessä, että ne olisivat vaikuttaneet asiaa objektiivisesti harkitsevan yhtiömiehen vahingonkorvauskanteen nostamista koskevaan päätökseen, voidaan 2 momenttia soveltaa. Sen sijaan ei vaadita, että tilinpäätöksen tai muun tiedotuksen virheellisyys tai puutteellisuus johtuisi jonkin yhtiömiehen tahallisesta tai tuottamuksellisesta menettelystä, vaan objektiivisesti todettavissa oleva olennainen virheellisyys tai puutteellisuus pidentää itsessään vahingonkorvauskanteen nostamisaikaa.

Yhtiömies ei voi vedota tietojen virheellisyyteen tai puutteellisuuteen, jos hän on osallistunut yhtiön asioiden hoitamiseen niin, että hänen olisi pitänyt tietää kanteen perustana olevista seikoista.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena on antaa yhtiömiehelle oikeussuojaa yhtiön tilinpäätöksen valmistelussa ja yhtiön sisäisessä tiedottamisessa ilmeneviä laiminlyöntejä ja väärinkäytöksiä vastaan. Säännös suojaa samaten yhtiötä, sillä yhtiöllä on oikeus nostaa kanne vahinkoa aiheutta-

nutta yhtiömiestä kohtaan niin kauan kun jollakin yhtiömiehellä on kanneoikeus jäljellä.

Yhtiön toiminnan vakavuus ei salli oikeusepävarmuuden jatkumista loputtomiin. Tämän vuoksi on 2 momenttiin sisällytetty ehdoton kolmen vuoden vanhentumisaika, joka alkaa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana vahingonkorvauskanteen perusteena oleva seikka tapahtui. Tämän kolmen vuoden vanhentumisaajan kuluttua umpeen ei vahingonkorvauskannetta voida yhtiömiestä vastaan nostaa edes siinä tapauksessa, ettei tilinpäätöstä ole lainkaan laadittu, elleivät kolmannen momentin soveltamisedellytykset täyty. Kolmen vuoden vanhentumisaika koskee sekä yhtiömiehen että yhtiön ajamaa vahingonkorvauskannetta.

Pykälän 3 momentin mukaan eivät 1 ja 2 momentissa säädetty vanhentumisaikat koske rangaistavaan tekoon perustuvaa vahingonkorvauskannetta. Tämänkaltaista kannetta koskevat yleiset rikosperusteisen vahingonkorvauskanteen vanhentumissäännökset, jotka sisältyvät vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:ään.

Rangaistavalla teolla tarkoitetaan ennen kaikkea yhtiöön kohdistunutta rangaistavaa tekoa, esimerkiksi kavallusta. Säännöstä voidaan tietyin edellytyksin soveltaa myös silloin, kun teko on kohdistunut yhtiön ulkopuoliseen henkilöön. Näin ollen voidaan 3 momenttia soveltaa esimerkiksi kilpailu- tai verorikokseen tai työturvallisuus- tahi ympäristönsuojelumääräysten rikkomiseen, jos teon seuraukset, esimerkiksi yhtiölle määrätty seuraamukset, aiheuttavat vahinkoa myös yhtiölle.

Pykälässä ehdotettu sääntely vastaa osakeyhtiölain 15 luvun 7 §:ssä omaksuttuja periaatteita.

15 §. Tarkastusoikeus. Pykälässä säädetään yhtiömiehen oikeudesta tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja oikeudesta saada tietoja yhtiön asioista. Säännös on 1 §:n 2 momentin mukaan pakottava, eikä siitä siten voida sopimuksella yhtiömiehen vahingoksi poiketa.

Säännöksen pakottavuutta puoltaa ensinnäkin se, että avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä ei 10 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja suuria yhtiöitä lukuun ottamatta ole pakollista tilintarkastusta. Toiseksi avoimen yhtiön yhtiömiehillä ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisilla yhtiömiehillä on kirjanpitolain 22 §:n 1 momentin mukaan velvollisuus allekirjoittaa yhtiön tilinpäätös, eikä olisi asianmukaista velvoittaa yhtiömiehiä tilinpäätöksen allekirjoittamiseen, jos heillä ei olisi lailla turvattua oikeutta vakuuttaa sen perusteena olevan aineiston oikeellisu-

desta. Lisäksi yhtiömiehille on henkilökohtaisen vastuunsa vuoksi välttämätöntä saada selko yhtiön toimintaan ja vakavaraisuuteen vaikuttavista seikoista. Vastaava tiedontarve on myös kommandiittiyhtiössä äänettömällä yhtiömiehillä, joilla ei muuten olisi mahdollisuutta varmistua yhtiöön sijoittamansa pääoman säilymisestä ja voitto-osuutensa oikeasta laskemisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiömiehellä on oikeus tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja saada tietoa yhtiön toiminnasta. Yhtiömiehen tarkastusoikeus perustuu hänen osakkuuteensa yhtiössä, eikä hallintovaltuuden tai edustamisoikeuden suhteen yhtiösopimuksessa omaksutuilla rajoituksilla ole vaikutusta tarkastusoikeuden olemassaoloon tai sisältöön. Se seikka, että yhtiön kirjanpitoa hoitaa ulkopuolinen — esimerkiksi kirjanpitotoimisto — ei rajoita yhtiömiehen tarkastusoikeutta.

Käsite kirjanpito on tässä tulkittava laajasti. Se käsittää siten paitsi tilikirjat ja tilinpäätöksen, myös yhtiön kassan, tositteet, liikeasiakirjat, arkiston, liiketapahtumia koskevan kirjeenvaihdon sekä koneellisiin tai mikrofilmeihin perustuvien kirjanpitojärjestelmien menetelmäkuvaukset ja tiedostot. Toisilla yhtiömiehillä ei ole oikeutta kieltää yhtiömiestä tarkastamasta yhtiön kirjanpitoa. Toisaalta ei tarkastusoikeutta hyväksi käyttämällä saatuja tietoja saa käyttää yhtiötä vahingoittavalla tavalla. Tarkastusoikeuden väärinkäyttö aiheuttaa yhtiömiehelle 12 §:ssä tarkoitetun vahingonkorvausvelvollisuuden yhtiötä kohtaan.

Kuolleen yhtiömiehen tarkastusoikeutta käyttää hänen kuolinpesänsä, konkurssiin joutuneen yhtiömiehen tarkastusoikeutta konkurssipesä.

Yhtiömiehellä on myös oikeus saada tietoja yhtiön toiminnasta. Yhtiön asioita hoitavilla yhtiömiehillä ja toimitusjohtajalla on velvollisuus pyydettyä ja muutenkin, mikäli yhtiön tila antaa siihen aihetta, antaa yhtiömiehelle yhtiön tilanteen arvioimisen edellyttämiä tietoja. Näiden tietojen tulee olla totuudenmukaisia ja täydellisiä. Puutteellisten tai virheellisten tietojen antaminen pidentää 14 §:n 2 momentissa mainitulla tavalla yhtiömiehen oikeutta nostaa vahingonkorvauskanne yhtiön lukuun.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiömiehellä on oikeus käyttää avustajia kirjanpitoa tarkastaessaan. Säännös merkitsee muutosta voimassa olevaan oikeuteen, jonka mukaan tarkastusoikeus on henkilökohtainen. Yhtiömiehen tarkastusoikeus voi kuitenkin jäädä merkityksettömäksi, jollei hän halutessaan voi hyödyntää yhtiön kirjanpidon tarkastamisessa sellaista asiantuntemus-

ta, jota hänellä ei itsellään ole ja joka on välttämätöntä yhtiön tilanteen selvittämiseksi. Yhtiön liiketoimintaan liittyvien päätösten arvioiminen tai yhtiön kirjanpidon oikeellisuuden selvittäminen voi edellyttää sellaista erikoisasiantuntemusta, jota yhtiömiehellä ei kohtuudella voida edellyttää.

Toisilla yhtiömiehillä voi kuitenkin olla perusteltu aihe suhtautua torjuvasti ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöön yhtiön kirjanpidon tarkastuksessa. Ulkopuolinen asiantuntija voi esimerkiksi käyttää väärin tarkastuksen yhteydessä saamia tietoja yhtiön liikesalaisuuksista. Tämän vuoksi ehdotetaan toisille yhtiömiehille varattavaksi oikeus kieltää avustajan käyttäminen yhtiön kirjanpidon tarkastuksessa, jollei avustaja ole Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Tämänkaltaisen avustajan on asiantunteva ja häntä sitovat hyvää tilintarkastustapaa koskevat normit.

Avustajien salassapitovelvollisuudesta olisi voimassa, mitä 10 luvun 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi. Sanotun säännöksen mukaan ei tilintarkastaja saa antaa ulkopuoliselle tietoja sellaisista yhtiön asioista, jotka hän tehtävänsä suorittaessaan on saanut tietoonsa, mikäli siitä voi aiheutua haittaa yhtiölle. Salassapitovelvollisuus koskee kaikkia yhtiömiehen tarkastuksessa käyttämiä avustajia. Salassapitovelvollisuutensa rikkova avustaja on velvollinen korvaamaan yhtiölle näin aiheuttamansa vahingon.

Avustajaa käyttävä yhtiömiestä vastaa itse avustajan käytön aiheuttamista kuluista. Jos tarkastus osoittautuu yhtiön kannalta välttämättömäksi, saattaa yhtiömiehellä olla 7 §:n perusteella oikeus saada korvaus tarkastuksen hänelle aiheuttamista kuluista.

Pykälän 3 momentin mukaan ei tarkastusoikeuden käyttäminen saa aiheuttaa kohtuutonta häiriötä yhtiön toiminnalle. Yhtiömiestä ei siten voi tarkastusoikeuteensa vedoten vaatia yhtiön kirjanpidon luovuttamista itselleen eikä tarkastusta muutenkaan saa toteuttaa siten, että se kohtuuttomasti häiritsee yhtiön toimintaa. Pääsääntönä on, että tarkastus on toimitettava yhtiön toimitiloissa konttorityöaikana, ilman että se estää yhtiön työntekijöitä suorittamasta säännönmukaisia tehtäviään. Tarkastusta ei siten saa toteuttaa yhtiön toiminnan kannalta epäasianmukaisena ajankohtana, epäasianmukaisessa paikassa tai epäasianmukaisella tavalla.

Mikäli tarkastuksen toimittaminen esimerkiksi kiireellisenä sesonkiaikana olisi yhtiön kannalta kohtuutonta, yhtiömiehet voivat vaatia tarkastus-

ta siirrettäväksi lähimpään soveliaaseen ajankoh-
taan.

16 §. *Tilinpäätöksen moittiminen.* Pykälässä säädetään tilinpäätöksen moittimisesta. Säännös on pakottava siten, ettei yhtiömiehen moiteoi-
keutta voida rajoittaa esimerkiksi lyhentämällä
moiteaikaa.

Säännöksen pakottavuutta perustelee se, että tilinpäätös osoittaa jaettavan voiton määrän, minkä vuoksi erityisesti yhtiön hallintoon osallistumattomat yhtiömiehet jäisivät vaille oikeus-
suoja yhtiöön sijoittamansa pääoman osalta, jollei heille lailla turvata ehdotonta oikeutta tilinpäätöksen moittimiseen.

Yhtiömiehen, joka haluaa moittia yhtiön tilin-
päätöstä, olisi nostettava kanne toisia yhtiömie-
hiä vastaan vuoden kuluessa kyseisen tilikauden
päättymisestä. Kirjanpitolain 9 §:n mukaan on
jokaiselta tilikaudelta laadittava tilinpäätös kol-
men kuukauden kuluessa tilikauden päättymises-
tä. Kirjanpitolautakunta voi lain 35 §:n nojalla
myöntää pidennystä tähän määrääikaan. Moiteai-
kaa on siten käytännössä yleensä yhdeksän kuu-
kautta. Jos tilinpäätöstä ei ole laadittu kirjanpito-
laissa säädettyssä ajassa, moiteaika piteneisi pykä-
län 2 momentin mukaan siten, että aika alkaa
kuluu vasta siitä, kun tilinpäätös on laadittu.

Tilinpäätöksen moiteoikeus tarjoaa yhtiömie-
hille vaikutusmahdollisuuden niissä tapauksissa,
joissa ei ole kyse tahallisesti tai tuottamuksellises-
ti yhtiölle aiheutetuista vahingoista, mutta joissa
muuten on laadittu yhtiön tai yhtiömiehen oike-
utta loukkaava tilinpäätös. Tilinpäätöksen
moite voi perustua esimerkiksi siihen, että yhtiö-
miesten voitto-osuudet on laskettu yhtiösopi-
muksista tai laista poikkeavalla tavalla. Jos yhtiö-
miehen kanne hyväksytään, on tilinpäätöstä
vastaavasti oikaistava.

Ehdotuksen 9 luvun 2 §:ssä säädetäisiin tilin-
päätöksen allekirjoittamisesta. Säännöksen mu-
kaan avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kom-
mandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten
samoin kuin toimitusjohtajan olisi päivättävä ja
allekirjoitettava tilinpäätös. Edelleen säännökses-
sä ehdotetaan, että yhtiömiehellä olisi oikeus
saada liitettyksi tilinpäätökseen eriävä mielipi-
teensä, jollei hän hyväksy sellaisenaan tilinpää-
töstä. Jos yhtiö mies on allekirjoittanut tilinpää-
töksen tekemättä tällaista varaumaa, hänen on
yleensä katsottava menettäneen moiteoikeutensa.

Myös kommandiittiyhtiön äänettömällä yhtiö-
miehellä on säännöksen mukaan moiteoikeus.
Äänettömän yhtiömiehen osalta moiteajan alka-
mishetkestä säädetäisiin 7 luvun 7 §:ssä.

3 luku

Avoimen yhtiön edustaminen

Luvussa säädetäisiin avoimen yhtiön edusta-
misesta. Ehdotuksen 2 luvun säännökset koskevat
yhtiömiesten keskinäisiä oikeussuhteita. Tässä lu-
vussa säänneltäisiin yhtiömiesten kelpoisuutta
tehdä yhtiötä sitovia oikeustoimia yhtiön ulko-
puolisten henkilöiden kanssa sekä kelpoisuutta
ottaa yhtiötä sitovasti vastaan yhtiölle osoitettu
tahdonilmaisu. Asian luonteesta seuraa, että
edustamista koskevat säännökset pääosin ovat
pakottavia.

1 §. *Yhtiömiehen edustamisoikeus.* Pykälän
1 momentin mukaan on jokaisella yhtiömiehellä
oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi
yhtiön toimialaan kuuluvissa asioissa. Edustami-
sella tarkoitetaan kelpoisuutta antaa yhtiötä sito-
valla tavalla yhtiötä oikeuttavia ja velvoittavia
tahdonilmaisuja. Se käsittää paitsi kelpoisuuden
sopimusten ja muiden yksityisoikeudellisten oike-
ustoimien tekemiseen myös kelpoisuuden
edustaa yhtiötä tuomioistuimissa ja muissa viran-
omaisissa. Säännöksessä todetaan selvyden vuok-
si myös yhtiön toiminimenkirjoitusoikeuden
kuuluvan jokaiselle yhtiömiehelle. Jokaisella yhtiö-
miehellä on näin ollen ilman erityistä valtuu-
tusta oikeus kirjoittamalla yhtiön toiminimi teh-
dä yhtiön puolesta sopimuksia tai antaa yhtiön
puolesta tahdonilmaisuja viranomaisille ja tuo-
mioistuimille.

Oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toimi-
nimi rajoittuu yhtiön toimialaan kuuluviin asioi-
hin. Yhtiön toimiala ilmenee kaupparekisteristä.
Ulkopuolisella henkilöllä on siten oikeus nojau-
tua oikeustoimeen, jonka yhtiö mies on tehnyt
yhtiön puolesta sen kaupparekisteriin ilmoitetul-
la toimialalla. Yhtiön toimialan ulkopuoliset oike-
ustoimet eivät sen sijaan sido yhtiötä, elleivät
kaikki yhtiömiehet, sekä vastuunalaiset että ää-
nettömät, ole siihen osallistuneet.

Pykälän 2 momentin mukaan voidaan oikeutta
yhtiön edustamiseen ja sen toiminimen kirjoitta-
miseen rajoittaa yhtiömiesten keskinäisellä sopi-
muksella siten, että oikeus poistetaan yhdeltä tai
useammalta yhtiömieheltä tai siten, että tämä
oikeus on kahdella tai useammalla yhtiömiehellä
yhdessä.

Käytännössä yhtiösopimuksiin sisällytetään jos-
sain määrin edustamis- ja toiminimenkirjoitusoi-
keuden rajoituksia huolimatta siitä, että nämä
eivät voimassa olevan lainsäädännön mukaan ole
päteviä suhteessa vilpittömässä mielessä olevaan
kolmanteen. Rajoitukset voivat olla liikkeenhoi-

dollisten tarpeiden vaatimia erityisesti silloin, kun juridisten henkilöiden yhteistoimintaa harjoitetaan avoimen tai kommandiittiyhtiön muodossa tai kun jotkut yhtiömiehistä eivät osallistu yhtiön asioiden hoitoon. Toisaalta kaupparekisteritietojen yleinen saatavuus on mikrofilmijärjestelmän käyttöön oton jälkeen siinä määrin parantunut, ettei edustamisrajoitusten hyväksymisen voi katsoa vaarantavan avoimen yhtiön kanssa oikeussuhteissa olevien kolmansien oikeuksia. Tämän vuoksi ehdotetaan, että avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä sallittaisiin edustamis- ja toiminimenkirjoitusoikeuden rajoitukset, jotka vastaisivat osakeyhtiölain 8 luvun 12 §:n sallimia rajoituksia.

Edustamis- ja toiminimenkirjoitusoikeuden rajoitukset olisivat päteviä suhteessa kolmanteen siitä päivästä, jona rajoituksen merkitsemisestä kaupparekisteriin kuulutettiin. Ennen rajoituksen kuuluttamista se olisi pätevä vain suhteessa sellaiseen kolmanteen henkilöön, joka tiesi rajoituksesta. Yhtiömiesten keskinäisissä oikeussuhteissa tämänkaltaiset rajoitukset ovat päteviä siitä hetkestä, jona niistä asianmukaisesti päätettiin.

Rajoituksista huolimatta yhtiömiehellä saattaa noudatetun käytännön perusteella olla asemavaltuus toimia yhtiön puolesta, esimerkiksi asiana-joa harjoittavassa yhtiössä oikeus ottaa vastaan toimeksiantoja.

Pykälän 3 momentin mukaan muuhun kuin 2 momentissa mainittuun rajoitukseen ei voida vedota sellaista ulkopuolista kohtaan, joka ei tiennyt rajoituksesta. Yhtiömiehet voivat keskinäisellä sopimuksella rajoittaa oikeutta yhtiön edustamiseen ja toiminimen kirjoittamiseen myös muulla kuin 2 momentissa mainitulla tavalla ja nämä rajoitukset ovat päteviä yhtiömiesten keskinäisissä oikeussuhteissa. Tämänkaltaiset rajoitukset — esimerkiksi sellaiset, joilla rajoitetaan tätä oikeutta laadullisesti tietynlaisiin oikeustoimiin tai rajoitetaan se koskemaan jotain yhtiön useista eri liikkeistä — ovat vailla vaikutusta suhteessa kolmanteen. Jos kolmas henkilö on tiennyt rajoituksesta, voidaan siihen kuitenkin vedota häntä vastaan. Jos kolmas henkilö tietää, että toinen yhtiömies on pätevästi kieltänyt oikeustoimen, hän ei myöskään voi vedota siihen yhtiötä vastaan.

Pykälän säännökset koskevat yhtiömiehen oikeutta edustaa yhtiötä suhteessa yhtiön ulkopuoliseen henkilöön. Yhtiömiehen oikeus edustaa yhtiötä suhteessa itseensä (itsekontrahointi) arvioidaan yhtiömiehen yleisen uskollisuusvelvolli-

suuden ja ehdotuksen 2 luvun ilmentämien periaatteiden mukaisesti.

2 §. Toimitusjohtajan edustamisoikeus. Pykälässä säädetään toimitusjohtajan oikeudesta edustaa yhtiötä. Pykälän mukaan avoimen yhtiön toimitusjohtajalla, joka ei ole yhtiömies, on oikeus edustaa yhtiötä sellaisessa asiassa, joka kuuluu 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan hänen tehtäviinsä. Toimitusjohtajan tehtävänä on sanotun säännöksen mukaan hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa.

Ehdotettu säännös ei kavenna sellaisen yhtiömiehen, joka on yhtiön toimitusjohtaja, tämän luvun 1 §:stä seuraavaa oikeutta edustaa yhtiötä. Jos tämänkaltaisen yhtiömiehen kelpoisuutta edustaa yhtiötä on kavennettu 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, on hänellä kuitenkin kelpoisuus edustaa yhtiötä toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvissa asioissa samalla tavalla kuin ulkopuolisella toimitusjohtajalla. Vastavasti on äänettömällä yhtiömiehellä, joka toimii kommandiittiyhtiön toimitusjohtajana, sama oikeus edustaa yhtiötä kuin ulkopuolisella toimitusjohtajalla.

Pykälässä sellaiselle toimitusjohtajalle, joka ei ole yhtiömies, esitetty edustamiskelpoisuus vastaa osakeyhtiölain 8 luvun 13 §:n mukaista osakeyhtiön toimitusjohtajan edustamiskelpoisuutta.

3 §. Prokura. Pykälässä säädetään prokuran antamisesta ja peruuttamisesta avoimessa yhtiössä. Prokuristilla tarkoitetaan prokuralain mukaan elinkeinonharjoittajan edustajaa, jolla on kelpoisuus kaikessa, mikä kuuluu päämiehen liikkeeseen, toimia päämiehen puolesta ja kirjoittaa hänen toiminimensä. Voimassa olevan oikeuden mukaan antavat prokuran kaikki yhtiömiehet yhdessä, kun taas jokaisella yhtiömiehellä on oikeus yksinään peruuttaa prokura. Nämä periaatteet on säilytetty tässä ehdotuksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan antavat prokuran kaikki yhtiömiehet yhdessä. Säännös on pakottava. Koska prokuristilla on yleisvaltuutus yhtiön elinkeinon hoitamiseen, on ottaen huomioon yhtiömiesten henkilökohtaisen vastuun välttämättömyyden, että myös sellaisilla yhtiömiehillä, jotka eivät osallistu yhtiön hallintoon tai jotka eivät edusta yhtiötä, on mahdollisuus estää sellaisen prokuristin nimittäminen, jota he pitävät epäsoveliaana. Sen sijaan kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen suostumusta prokuran antaminen ei 7 luvun 5 §:n mukaan vaatisi.

Pykälän 2 momentin mukaan on jokaisella yhtiömiehellä, jolla on yksin tai yhdessä toisen yhtiömiehen kanssa oikeus hoitaa yhtiön asioita,

oikeus yksinään peruuttaa prokura. Prokuran peruuttamisoikeudesta voidaan sopia toisinkin, esimerkiksi siten, että yhtiömiehellä, jolla ei ole oikeutta osallistua yhtiön asioiden hoitoon, säilytetään oikeus prokuran peruuttamiseen, tai siten, että oikeus prokuran peruuttamiseen poistetaan joiltakin yhtiömiehiltä tai se tehdään kollektiiviseksi.

Yhtiömiehellä, jolla ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita, ei yleensä myöskään ole sellaista asiantuntemusta, jota prokuran peruuttaminen edellyttää, eikä hänen tahtoaan peruuttaa prokura voi olettaa yhtiön edun kannalta perustelluksi, jos yksikään yhtiön asioita hoitavista yhtiömiehistä ei yhdy hänen mielipiteeseensä. Prokuran antamisen jälkeen riittää siten kaikkien yhtiön asioita hoitavien yhtiömiesten luottamus prokuristiin prokuravaltuutuksen voimassa pysyttämiseen. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ottaen huomioon 7 luvun 5 §:n säännökset ole oikeutta peruuttaa prokuraa.

4 §. Tiedoksiannot yhtiölle. Pykälässä säädetään oikeudesta ottaa vastaan yhtiötä sitovalla tavalla sille osoitettu tiedoksianto. Haasteen ja muun tiedoksiannon katsotaan ehdotuksen mukaan tulleen yhtiön tietoon, kun se on annettu tiedoksi yhtiömiehelle, toimitusjohtajalle tai prokuristille. Ehdotetun säännöksen lisäksi on noudatettava, mitä muualla lainsäädännössä on tiedoksiannosta säädetty.

Yhtiömiehelle toimitettu haaste tai tiedoksianto on pätevästi annettu tiedoksi myös silloin, kun se on annettu sellaiselle yhtiömiehelle, jolla ei ole oikeutta edustaa yhtiötä. Äänettömälle yhtiömiehelle ei tiedoksiannosta kuitenkaan voida 7 luvun 5 §:n mukaan toimittaa, ellei hän samalla ole yhtiön toimitusjohtaja.

Oikeus tiedoksiantojen vastaanottamiseen on säädetty mahdollisimman laajaksi, jotta yhtiöllä aina olisi joku, jolla on oikeus ottaa vastaan sille osoitettu tiedoksianto tai haaste. Yhtiömiehen, prokuristin tai toimitusjohtajan velvollisuutena on huolehtia, että tiedoksianto tai haaste toimitetaan edelleen yhtiön asioita hoitaville yhtiömiehille. Jos tämä ilman pätevää syytä laiminlyödään ja siitä aiheutuu yhtiölle vahinkoa, saattaa tiedoksiannon tai haasteen vastaanottanut joutua yhtiötä kohtaan korvausvelvolliseksi.

4 luku

Avoimen yhtiön yhtiömiehen velkavastuu

Lukuun ehdotetaan otettavaksi eräitä yhtiömiehen 1 luvun 1 §:ssä säädettyä velkavastuuta tarkentavia säännöksiä. Koska säännösten tarkoituksena on ulkopuolisten oikeuden suojaaminen, ne ovat pakottavia. Ehdotetut säännökset vastaavat voimassa olevaa oikeutta.

1 §. Velkavastuun alkaminen ja päättyminen. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiömiehen on 1 luvun 1 §:ssä mainitulla tavalla vastuussa myös niistä velvoitteista, jotka yhtiöllä oli hänen siihen liittyessään. Yhtiöön liittyvä uusi yhtiömiehen on siten henkilökohtaisessa, ensisijaisessa, rajattomassa ja solidaarisessa vastuussa myös liittymistään ennen syntyneistä yhtiön velvoitteista.

Yhtiömiehen on 2 momentin mukaan vastuussa myös hänen yhtiöstä eroamisensa jälkeen syntyneistä velvoitteista, jollei velkoja tiennyt, että yhtiömiehen oli eronnut yhtiöstä ennen velan syntymistä. Tällainen velkoja voi näin ollen vaatia yhtiömieheltä myös sellaisen yhtiön velan maksamista, joka on syntynyt yhtiömiehen eron jälkeen.

Mainittu 2 momentin säännös koskee lähinnä sopimukseen perustuvaa vastuuta. Sen sijaan se ei sovellu tuottamukseen perustuvaan tai muuhun vahingonkorvausvastuuseen, jonka osalta yhtiömiehen vastuu määräytyy vahingonkorvauslain ja yleisten vahingonkorvausperiaatteiden mukaan.

Pykälän 3 momentissa on säännökset yhtiömiehen henkilökohtaisen vastuun päättymisajankohdasta. Eronneella yhtiömiehellä ei ole vastuuta yhtiön sellaisista velvoitteista, jotka ovat syntyneet sen jälkeen, kun hänen eronsa yhtiöstä on merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu riippumatta siitä, tiesikö velkoja yhtiömiehen erosta. Kuuluttaminen tapahtuu kaupparekisterilehdessä. Kuulutuksen jälkeen on velkojilla mahdollisuus tietää yhtiömiehen erosta, eivätkä he näin ollen voi ottaa eronnutta yhtiömiestä huomioon arvioidessaan yhtiön vastuukykyä. Kaupparekisterilain 16 §:n mukaan yhtiömiehen saa itsekin tehdä erostaan ilmoituksen kaupparekisteriin.

Pykälän 2 ja 3 momentin säännökset eivät sellaisenaan sovellu sen ratkaisemiseen, milloin eronnut yhtiömiehen on vastuussa yhtiön veroista ja muista julkisista maksuista.

Pykälän 2 ja 3 momentin soveltamisessa voi ilmetä vaikeuksia silloin, kun on kyse pitkäaikaisista sopimussuhteista, esimerkiksi työ- tai yhteistoimintasopimuksista, jotka ovat alkaneet ennen

yhtiömiehen eroa. Yhtiömies on ilman muuta vastuussa sellaisista yhtiön velvoitteista — esimerkiksi työpalkkavelasta — jotka ovat erääntyneet ennen kuin yhtiömies on 2 tai 3 momentin mukaisesti vapautunut vastuusta. Vastaavasti hän on vastuussa silloin, kun pätevä sopimus on syntynyt ennen vastuun päättymistä huolimatta siitä, että suorituksia ei vielä ole tehty. Jos sopimussuhde edellyttää kuitenkin jatkuvia suorituksia, esimerkiksi jos kyseessä on tililaskutukseen perustuva hankintasopimus, ei yhtiömies yleensä ole vastuussa siitä osasta velkaa, joka on erääntynyt vastuajan päättymisen jälkeen, ellei se perustu sellaiseen vastapuolen suoritukseen, joka on tehty ennen vastuajan päättymistä. Vuokrasuhteessa yhtiömies on näin ollen vastuussa niiltä vuokrakausilta, jotka ovat alkaneet ennen 2 tai 3 momentissa tarkoitettua vastuusta vapautumista, huolimatta siitä, että yhtiön vuokravelka ei ehkä vielä ole erääntynyt ennen vastuajan päättymistä.

2 §. *Velkavastuu yhtiön konkurssissa.* Pykälässä säädetään yhtiön konkurssin vaikutuksesta yhtiömiehen velkavastuuseen. Avoim yhtiö on erillinen oikeushenkilö ja se voidaan itsenäisesti asettaa omasta tai velkojen hakemuksesta konkurssiin. Yhtiön konkurssi ei välttämättä merkitse sitä, että yhtiömiehet joutuisivat luovuttamaan omaisuutensa konkurssiin. Käytännössä johtaa avoimen yhtiön konkurssi usein myös yhtiömiesten konkurssiin. Konkurssit ovat kuitenkin erillisiä ja velkojen on valvottava saatavansa sekä yhtiön että yhtiömiesten konkurssissa, jos he haluavat saada suoritusta kummaltakin.

Avoimen yhtiön konkurssiin joutuminen antaa ehdotuksen mukaan yhtiön velkojalle oikeuden vaatia yhtiömieheltä myös sellaista yhtiön velkaa, joka ei ole erääntynyt. Säännös antaa velkojille mahdollisuuden kääntyä yhtiömiesten puoleen myös erääntymättömien velkojen osalta, jos he eivät saa täyttä suoritusta konkurssipesästä tai he pelkäävät, että näin tulee tapahtumaan.

Säännöksen soveltamisen edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että velkojat näyttävät, ettei täyden suorituksen saaminen yhtiön pesästä ole mahdollista.

3 §. *Jako-osuus yhtiömiehen konkurssissa.* Pykälässä säädetään yhtiön velkoihin perustuville saataville tulevasta jako-osasta yhtiömiehen konkurssissa.

Yhtiömiehet ovat avoimessa yhtiössä henkilökohtaisessa velkavastuussa yhtiön sitoumuksista ja yhtiön velkoja voi näin ollen valvoa yhtiöön kohdistuvan saatavansa yhtiömiehen konkurssis-

sa. Jako-osuuden yhtiömiehen konkurssipesästä yhtiön velkoja saa kuitenkin vain sille osalle yhtiöön kohdistuvaa saatavaansa, jota hän ei saa perittyä yhtiöltä. Yhtiön velan valvominen yhtiömiehen konkurssissa ei edellytä, että yhtiön velkoja olisi kääntynyt yhtiön puoleen ja vaatinut siltä suoritusta. Hänen oikeuttaan valvoa yhtiön velkaan perustuva saatava yhtiömiehen konkurssissa ei siten estä se, että hän ei ole valvonut saatavaansa yhtiön konkurssissa. Hänen on yhtiömiehen konkurssipesässä kuitenkin osoitettava, ettei hän voi saada suoritusta yhtiön velalle tai sen osalle, jotta hän saisi sille jako-osuuden yhtiömiehen konkurssissa. Laskettaessa velkojan jako-osuutta yhtiömiehen konkurssissa on perusteeksi otettava se osa velkojan saatavasta, jota ei saada yhtiöltä perittyä.

Yhtiömiehen konkurssi on 5 luvun 3 §:n mukaan yhtiön selvityksiperuste ja yhtiön selvitystilan aikana on yhtiön tunnetut velat 5 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan maksettava ennen yhtiön omaisuudenjakoa. Yhtiön selvitys voidaan 5 luvun 6 §:n mukaan sivuuttaa lunastamalla konkurssiin joutunut yhtiömies pois yhtiöstä. Tässä tapauksessa on yhtiömiehen konkurssipesälle kuitenkin tarjottava lunastuksena yhtiömiehen osuus yhtiön nettovarallisuudesta. Kummassakin tapauksessa saadaan siten selvyys myös siitä, kuinka suuren osan saatavastaan yhtiön velkoja voi saada yhtiöltä. Sama pätee siinä yleisessä tapauksessa, että yhtiö ja yhtiömies ovat samanaikaisesti konkurssissa. Yhtiön velkojan ei siten tarvitse tuloksettomalla perimisellä tai ulosmittausyrityksellä osoittaa, ettei yhtiö kykene velkaansa maksamaan. Jos yhtiön velkoja on jo saanut osasuorituksen yhtiöltä ennen yhtiömiehen konkurssiin joutumista, hän voi valvoa yhtiömiehen konkurssissa vain jäännössaatavansa.

5 luku

Avoimen yhtiön selvitystila

Luku sisältää säännöksiä yhtiösuhteen lopettamisesta, lopettamisen edellytyksistä ja siinä noudatettavasta menettelystä.

Luvussa on johtavana periaatteena yhtiömiesten sopimusvapaus myös yhtiön toimintaa lopettaessa. Yksimielisinä yhtiömiehet voivat syrjäyttää luvun sisältämän menettelytapasäännösten kokonaankin. Yhtiömiesten jatkuvasta henkilökohtaisesta vastuusta johtuen heidän mahdollisuutensa loukata velkojen ja muiden ulkopuolisten etua eivät yhtiötä purettaessa ole suurem-

mat kuin yhtiön toiminnan aikanakaan. Velkojien suojaksi löytyy väärinkäytöksiä vastaan muualla lainsäädännössä oikeussuojakeinoja. Luvun säännökset tulevat siten sovellettaviksi, jos yhtiömiehet eivät ole yksimielisiä yhtiön lopettamisen menettelystä, jolloin lain tahdonvaltaiset säännökset turvaavat jokaisen yhtiömiehen oikeuden riittävään selvitykseen. Selvityksen aikanakin yhtiömiehillä on vapaus sopia laista poikkeavasta menettelystä.

Toinen lukua hallitseva periaate on pyrkimys välttää tilanteita, joissa toimiva yrityskokonaisuus jouduttaisiin lopettamaan yhtiömiesten yhteistoimintaedellytysten raukeamisen johdosta. Luvussa on siten mahdollistettu se, että yhtiön harjoittamaa toimintaa voidaan häiriöttä jatkaa, vaikka kaikkien yhtiömiesten jatkuva myötävaikuttaminen on käynyt mahdottomaksi tai jollakulla yhtiömiehellä on perusteltu syy vetäytyä yhtiöstä. Toimivien yrityskokonaisuuksien pirstomista on pyritty ehkäisemään ennen kaikkea lunastussäännöksillä. Luvun säännösten mukaan voidaan paitsi ennen selvitystilan alkamista myös selvitystilan joka vaiheessa keskeyttää lopettamistoimet, jotta yksikin yhtiömiestä voisi jatkaa yhtiön harjoittamaa toimintaa.

Kolmas pääperiaate on pyrkimys nopeaan selvitysmenettelyyn. Muun muassa sisällyttämällä lakiin mahdollisuudet selvitysmiehen määräämiseen ja lunastusriitojen erilliseen käsittelyyn pyritään välttämään nykyisin tavallisia, kaikille osapuolille haitallisia, pitkittyviä selvitystoimenpiteitä ja oikeudenkäyntejä.

Avoimen yhtiön yhtiömuodon joustavuuden, sopimusoikeudellisen luonteen sekä päätöksen teon vapaamuotoisuuden vuoksi tällaisen yhtiön selvitystilan sääntely eroaa huomattavasti esimerkiksi osakeyhtiötä koskevasta yksityiskohtaisesti säännellystä järjestelmästä. Avoimen yhtiön selvitystilan alkaminenkaan ei määräydy yhden tietyn hetken mukaan kaikissa suhteissa. Selvitystilaan asettaminen on tämän luvun säännösten mukaan kolmivaiheinen tapahtuma. Ensimmäisen vaiheen muodostaa purkamisperusteen ilmaantuminen, jolla ei välttämättä ole mitään suoranaisia oikeusvaikutuksia sen ohella, että yhtiömiehellä on oikeus vetoamalla perusteeseen irtautua yhtiöstä vaatimalla selvitystä. Toisen vaiheen muodostaa purkamisperusteeseen vetoamisen jälkeinen aika. Kun yhtiömiestä on ilmoittanut toiselle yhtiömiehelle vetoavansa perusteeseen, ilmoituksen saaneen on pidättäydyttävä toimista, jotka ovat ristiriidassa selvitystarkoituksen eli yhtiön toiminnan lopettamisen kanssa, ja ryhdyttävä

toimenpiteisiin yhtiömiesten päätösten aikaansaamiseksi jatkotoimenpiteistä. Kolmas vaihe on niiden yhtiömiesten, joihin purkamisperuste ei kohdistu, viimeinen mahdollisuus välttää selvitystila päättämällä lunastaa sen yhtiömiehen yhtiöosuus, johon purkamisperuste kohdistuu. Jollei tällaista lunastamispäätöstä kohtuullisessa, lyhyehkössä ajassa saada aikaan ja lunastusta tarjota, on yhtiön katsottava olevan selvitystilassa.

Avoimen yhtiön selvitystila on siten aina käsillä, kun on olemassa purkamisperuste, johon yhtiömiestä on toisia yhtiömiehiä kohtaan vedonnut, eikä selvitystilaa ole torjuttu lunastusta tarjoamalla. Kysymys siitä, onko purkamisperustetta olemassa, voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi hakemalla selvitysmiestä, jonka määrääminen edellyttää yhtiön jo olevan selvitystilassa, eli pätevän perusteen olemassaoloa. Suhteessa ulkopuoliseen, joka ei ole ollut tietoinen selvitystilasta, tulee selvitystila voimaan, kun sen merkitsemisestä kaupparekisteriin on kuulutettu.

Kun on olemassa purkamisperuste, johon on vedottu, ja on selvinnyt, ettei yhtiön toimintaa jatketa lunastusmahdollisuutta hyväksikäyttäen tai että yhtiötä ei pureta selvitysmenettelyttä, tulee yhtiömiesten päättää yhtiön selvitystavasta ja selvityksen toimittajasta. Luonnollinen lähtökohta on tällöin, että yhtiömiehet itse toimivat selvitysmiehinä. Yhtiömiehet voivat myös päättää ulkopuolisen, heidän valitsemansa selvitysmiehen käyttämisestä.

Jotta yhtiömiehellä olisi mahdollisuus saada yhtiö selvitettyä toisten yhtiömiesten passiivisuudesta huolimatta, on ehdotukseen sisällytetty oikeus viralliselle selvitykseen. Sen mukaan jokaisella yhtiömiehellä on oikeus hakea selvitysmiehen määräämistä tuomioistuimelta.

1 §. Yhtiön purkaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään niistä perusteista, joiden nojalla yhtiömiestä voi vaatia yhtiön purkamista. Momentin 1 kohdan nojalla yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista sen jälkeen, kun hän on irtisanonut yhtiösopimuksen ja irtisanomisaika on kulunut. Luvun 2 §:ssä säädetään tarkemmin sopimuksen irtisanomisesta ja irtisanomisajasta. Jos yhtiösopimuksessa on sovittu määrätystä yhtiökaudesta, on jokaisella yhtiömiehellä oikeus vaatia yhtiön purkamista, kun yhtiökausi on päättynyt. Yhtiökauden päättymisen ei yksinään johda yhtiön lakkaamiseen, jollei kukaan yhtiömiestä vetoa sovitun ajan umpeenkulumiseen. Sopimus kuitenkin muuttuu 2 §:n mukaan tällöin toistaiseksi voimassa olevaksi ja se voidaan siten milloin tahansa irtisanoa.

Momentin 2 kohdan mukaan yhtiömiehelle syntyy oikeus vaatia yhtiön purkamista, kun toinen yhtiömies joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan. Tämänkaltaisen muutos jonkun yhtiömiehen taloudellisissa oloissa on yleensä siinä määrin yhtiön toimintamahdollisuuksiin vaikuttava, että muille yhtiömiehille on syytä varata tilaisuus harkita kohdallaan yhtiösuhteen jatkamisen edellytyksiä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan myös yhtiömiehen konkurssipesälle sekä ulosmitatun yhtiöosuuden pakkohuutokaupassa ostaneelle oikeutta vaatia yhtiön purkamista. Purkamista ei sen sijaan voi vaatia konkurssin tai ulosmittauksen kohteena oleva yhtiömies itse.

Momentin 3 kohdassa mainitaan purkamisperusteena yhtiömiehen kuolema. Yhtiösopimuksessa on kuitenkin voitu sopia yhtiömiehen kuoleman varalta, että jäljellä olevat yhtiömiehet jatkavat edelleen yhtiön toimintaa kuolinpesän kanssa tai sitten lunastamalla kuolleen yhtiömiehen yhtiöosuuden. Toiminnan jatkamisesta voidaan sopia myös yhtiömiehen kuoleman jälkeen. Yhtiömiesten lisäksi myös kuolinpesällä on 2 momentin mukaan oikeus vaatia yhtiön purkamista.

Momentin 4 kohdan mukaan yhtiömies voi vaatia yhtiön purkamista, kun edellytykset yhtiön toiminnan jatkamiselle ovat luvun 5 §:ssä tarkoitusta syystä rauenneet.

Kun vaatimus yhtiön purkamisesta jonkin 1 momentissa mainitun seikan johdosta on tehty, yhtiömiesten on ryhdyttävä yhtiön purkamiseen tähtääviin selvityst toimiin, jollei 6 §:n nojalla päätetä lunastaa sen yhtiömiehen yhtiöosuutta, jonka suhteen purkamisperuste on olemassa. Jollei lunastamiseen turvauduta, on yhtiö purkamisvaatimuksen esittämisen jälkeen selvitystilassa.

Pykälän 2 momentissa annetaan erälle tahoille, joille yhtiömiehen yhtiöosuus on siirtynyt, oikeus toisten yhtiömiesten ohella vaatia yhtiön purkamista. Yhtiömiehen konkurssin johdosta saa purkamista asianomaisen yhtiömiehen sijasta vaatia konkurssipesä. Konkurssipesä voi myös myydä yhtiöosuuden, jos on löydettävissä ostaja, joka on halukas ryhtymään yhtiömieheksi yhtiöön ja jonka toiset yhtiömiehet hyväksyvät osapuoleksi. Jos yhtiömiehen yhtiöosuus on ulosmitattu veloista ja velkojen saatavien maksamiseksi myyty sitten pakkohuutokaupalla, olisi pakkohuutokauppaostajalla oikeus vaatia yhtiön purkamista. Yhtiömies, jonka yhtiöosuus on ulosmitattu, ei voi itse vaatia purkamista, koska ulosmittauksen tarkoituksena on rajoittaa velallisen oikeutta itse

määrätä ulosmitatusta omaisuudesta. Pakkohuutokauppaostajalla on oltava purkamisoikeusa sen vuoksi, että toiset yhtiömiehet eivät ole velvollisissa ottamaan häntä yhtiökumppaniksi eikä toisaalta myöskään ole kohtuullista pakottaa häntä ryhtymään yhtiömieheksi ja sitoutumaan yhtiön kaikkiin velvoitteisiin. Sen sijaan ulosmittausvelkojalla ei tätä oikeutta ole, vaan hän saa saatavalleen suorituksen pakkohuutokaupassa kertyvistä varoista.

Kun yhtiömies on kuollut, saa hänen kuolinpesänsä vaatia yhtiön purkamista, jollei kuolinpesä sovi yhtiömiesten kanssa, että se tai joku sen osakkaista ryhtyy yhtiömieheksi. Ennen kuolemantapausta yhtiömiesten kesken tehty sopimus yhtiön toiminnan jatkamisesta jonkun yhtiömiehen kuoleman jälkeenkin ei velvoita kuolinpesää ryhtymään yhtiömieheksi.

Pykälän 3 momentin mukaan yhtiömiehillä on oikeus sopia siitä, miten yhtiö puretaan sen jälkeen, kun purkamisvaatimus on esitetty. He voisivat esimerkiksi päättää jakaa yhtiön omaisuuden keskenään ennen velkojen maksamista taikka sopia siitä, että yksi yhtiömies lunastaa muiden osuudet yhtiössä ja jatkaa elinkeinotoimintaa yksinään. Koska yhtiömiehet ovat henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön veloista, ei velkojainsuojaa edellytä lailla säännellyn selvitysmenetelyn tekemistä pakolliseksi. Tässä luvussa säädetystä selvitysmenettelystä poikkeaminen edellyttää kuitenkin kaikkien yhtiömiesten yksimielisyyttä, kommandiittiyhtiössä myös äänettömän yhtiömiehen suostumusta.

Silloin kun purkaminen johtuu yhtiömiehen omaisuuden konkurssiin luovuttamisesta tai ulosmittauksesta taikka yhtiömiehen kuolemasta, sopimus laista poikkeavasta purkamismenettelystä ei saa loukata yhtiömiesten velkojen tai oikeudenomistajien etua. Tämän vuoksi sopimukseen näissä tilanteissa vaaditaan konkurssipesän, ulosmittausvelkojan tai pakkohuutokauppaostajan taikka kuolinpesän suostumus.

Siinä tapauksessa, että yhtiömiehet eivät pääse sopimukseen yhtiön purkamismenettelystä, yhtiö on 4 momentin mukaan selvitettävä noudattaen tämän luvun säännöksiä. Jos kaikki yhtiömiehet eivät vaatimuksesta huolimatta ryhdy selvityst toimiin, purkamista vaativa yhtiömies voi luvun 11 §:ssä tarkoitettuun tapoihin hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä huolehtimaan yhtiön selvittämisestä. Purkamisvaateen perustuessa 5 §:n mukaiseen yhtiösuhteen edellytysten raukeamiseen saattavat yhtiömiehet olla eri mieltä siitä, ovatko purkamisen edellytykset

täyttyneet. Tällöin tuomioistuimen on ennen selvitysmiehen määräämistä tutkittava, onko purkamisvaade oikeutettu.

Yhtiömiehet voivat yksimielisinä päättää yhtiön purkamisesta selvitystilan kautta tai myös ilman selvitystilaa silloin, kun laissa tarkoitettua selvityserustetta ei ole. Myös tässä tapauksessa on sovellettava tämän luvun säännöksiä, jolleivät yhtiömiehet sovi toisenlaisesta menettelystä.

2 §. *Yhtiösopimuksen irtisanominen.* Pykälässä säädetään yhtiömiehen oikeudesta irtisanoa yhtiösopimus. Jos yhtiösopimus on solmittu olemaan voimassa toistaiseksi, jokainen yhtiömies voi pykälän 1 momentin mukaan irtisanoa sopimuksen milloin tahansa. Myös silloin, kun yhtiösuhteen kestosta ei ole sovittu mitään, sopimus on toistaiseksi voimassa oleva. Irtisanominen toimitetaan ilmoittamalla asiasta toisille yhtiömiehille. Koska sopimuksen irtisanomiseen yhtiömiehen asiana on tarvittaessa näyttää irtisanomisen tapahtuneen samoin kuin sen ajankohta, on käytännössä syytä antaa irtisanomisilmoitus toisille yhtiömiehille todisteellisesti.

Irtisanomisaika, joka alkaa irtisanomisesta, on kuusi kuukautta, jolleivät yhtiömiehet ole sopineet lyhyemmästä tai pitemmästä irtisanomisajasta. Jos näin sovittu irtisanomisaika on kohtuuttoman lyhyt tai pitkä, voidaan irtisanomisaikaa koskevaa sopimusehtoa sovitella tuomioistuimessa oikeustoimilain 36 §:n nojalla. Kun irtisanomisaika on kulunut, sopimuksen irtisanonut yhtiömies voi 1 §:n 1 momentin mukaisesti vaatia yhtiön purkamista ja selvitystoimiin ryhtymistä.

Jos yhtiösopimus on solmittu määrätyksi yhtiökaudeksi, sitä ei voida yhtiökauden kuluessa irtisanoa tämän pykälän nojalla, ellei kysymys ole 3 momentissa tarkoitettusta yli kymmeneksi vuodeksi tehdystä sopimuksesta.

Jos yhtiösopimuksessa on sovittu määrätystä yhtiökaudesta ja toimintaa yhtiökauden päättymisestä huolimatta jatketaan, pidetään yhtiösopimusta 2 momentin mukaan sen jälkeen toistaiseksi voimassa olevana. Kauppakaaren 15 luvun 7 §:n mukaan on yhtiömiehen, joka haluaa lopettaa yhtiön sen yhtiökauden päätyttyä tai tehdä uuden sopimuksen, annettava siitä tieto toisille yhtiömiehille kolme kuukautta ennen yhtiökauden päättymistä. Ehdotuksessa on poistettu määrätyksi ajaksi perustettuja yhtiöitä koskeva irtisanomisaika. Jos yhtiösopimuksessa on sovittu määrätystä yhtiökaudesta, yhtiö on asetettava selvitystilaan yhtiökauden umpeuduttua, jos joku yhtiömiehistä heti yhtiökauden päätyttyä vetoaa siihen. Laissa ei ole asetettu muotomääräyksiä

tätä tapausta ajatellen, minkä takia vapaamuotoinen tahdonilmaisu jollekin yhtiön asioita hoitavalle yhtiömiehelle on riittävä. Jos kukaan yhtiömiehistä ei ole vedonnut yhtiösopimuksen määräaikaaisuuteen, ja yhtiön toimintaa jatketaan, pidetään yhtiösopimusta tämän jälkeen toistaiseksi voimassa olevana, mikä merkitsee 1 momentin mukaisen kuuden kuukauden irtisanomisajan tulemistä sovellettavaksi.

Yhtiösopimuksessa voidaan sopia kauppakaaren 15 luvun 7 §:n tapaan siitä, että yhtiösopimuksen voimassaolo jatkuu tietyn yhtiökauden, jollei sopimusta irtisanota määrätystä ajasta ennen kunkin yhtiökauden päättymistä. Tässä tapauksessa sopimus ei 2 momentissa tarkoitettu tavoin muutu toistaiseksi voimassa olevaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan sovelletaan 1 momenttia myös yhtiömiehen eliniäksi tai yli kymmeneksi vuodeksi solmittuihin yhtiösopimuksiin, kun yhtiömieheksi ryhtymisestä on kulunut kymmenen vuotta. Säännös on pakottava. Oikeusjärjestyksen ei tule tarjota mahdollisuutta rajoittaa henkilökohtaista toimintavapautta rajatoman pitkäksi ajaksi. Yhtiösopimuksen solminen eliniäksi tai kymmentä vuotta pitemmäksi ajaksi voi perustua laskelmiin, jotka sopimuksen solmimishetkellä ovat päteviä, mutta jotka ajan kuluessa menettävät merkityksensä.

Jos yhtiön perustamista koskeneesta yhtiösopimuksen solmimisesta tai henkilön liittymisestä yhtiöön yhtiömieheksi on kulunut kymmenen vuotta, on yhtiömiehellä säännöksen mukaan aina oikeus harkita yhtiösopimuksen jatkamisen edellytyksiä ja halutessaan mahdollisuus irtisanoa sopimus 1 momentin mukaisesti. Eliniäksi tai yli kymmeneksi vuodeksi solmittu yhtiösopimus on näin ollen yhtiömiehiä sitova kymmenen vuoden ajan, mutta sen jälkeen ei yhtiökauden pituuteen voida vedota yhtiömiehen vahingoksi, vaan hänellä on oikeus halutessaan irtisanoa sopimus kuuden kuukauden irtisanomisajalla.

3 §. *Yhtiömiehen konkurssi ja yhtiöosuuden ulosmittaus.* Pykälässä säädetään yhtiömiehen ja tämän velkojen asemasta ja oikeuksista silloin, kun yhtiömiehen omaisuus on luovutettu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa on ulosmitattu.

Pykälän 1 momentissa säädetään yhtiömiehen oikeudesta edelleen toimia yhtiössä, kun hänen omaisuutensa on luovutettu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa on ulosmitattu, mutta yhtiö ei ole selvitystilassa eli sen purkamista ei ole vaadittu. Yhtiömies, jonka yhtiöosuus on ulosmitattu saa hoitaa yhtiön asioita ja edustaa sitä vain toisten yhtiömiesten suostumuksella. Tällai-

nen rajoitus on tarpeen toisten yhtiömiesten etujen turvaamiseksi. Sen sijaan ulosmittausvelkojen suostumusta yhtiössä edelleen toimimiseen ei vaadita. Silloin, kun yhtiömiehen omaisuus on luovutettu konkurssiin, yhtiömiehen toimiminen edelleen yhtiössä edellyttää ehdotuksen mukaan muiden yhtiömiesten suostumuksen lisäksi konkurssipesän suostumusta. Jollei konkurssipesä anna tällaista suostumusta, konkurssipesän hallinto tulee yhtiömiehen sijaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään konkurssipesän asemasta, kun yhtiö on yhtiömiehen konkurssin johdosta selvitystilassa. Konkurssipesän hallinto ensinnäkin edustaa yhtiömiestä yhtiön selvityksessä. Konkurssipesän hallinto toimii siten yhtiömiehen sijasta selvitysmiehenä, se on päättämässä mahdollisesta lunastamisesta, se voi hakea ulkopuolisen selvitysmiehen määräämistä sekä moittia selvitysmiesten lopputilitystä. Konkurssissa oleva yhtiömies ei 10 §:n mukaan edes voi itse olla selvitysmiehenä. Konkurssipesän hallinto toimii yhtiömiehen sijassa myös jattaessa yhtiön omaisuutta. Se allekirjoittaa siten mahdollisesti laadittavan jakokirjan ja se voi moittia tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittamaa jakoa.

Pykälän 3 momentissa säädetään ensinnä ulosmittausvelallisenä olevan yhtiömiehen oikeudesta sopia yhtiöosuutensa lunastamisesta ja yhtiön omaisuuden jaosta. Lunastamisesta sopimiseen vaaditaan ulosmittausvelkojan suostumus sekä silloin kun lunastaminen tapahtuu 6 §:n nojalla yhtiön purkamisen välttämiseksi, että silloin kun lunastamisella tähdätään 14 §:n mukaisesti jo selvitystilassa olevan yhtiön toiminnan jatkamiseen. Samoin yhtiön omaisuuden jakamisesta sopiminen edellyttää velkojen suostumusta. Velkojen suostumuksen vaatiminen on tarpeen sen vuoksi, että tällaisilla sopimuksilla voidaan pyrkiä loukkaamaan velkojen oikeutta esimerkiksi määrittelemällä lunastushinta tai jako-osuus todellista alhaisemmaksi.

Yhtiömiehen yhtiöosuuden ulosmittaus ei vielä oikeuta ulosmittausvelkojaa vaatimaan yhtiön purkamista, vaan saatavansa suoritukseksi hänen on odotettava yhtiöosuuden pakkohuutokaupan toimittamista. Ulosmitattu yhtiöosuus on ulosottoasetuksen 32 §:n (162/15) mukaan myytävä niin hyvissä ajoin, että siitä kertyvät varat voidaan tilittää ulosmittausvelkojalle viimeistään vuoden kuluessa ulosottoasian saapumisesta ulosottomiehelle. Sen sijaan jos toinen yhtiömies ennen pakkohuutokaupan toimittamista vaatii yhtiön purkamista ulosmittaukseen vedoten tai

muulla perusteella, ja yhtiö siten tulee selvitystilaan, ehdotetaan myös ulosottovelkojalle annettavaksi oikeus hakea selvitysmiehen määräämistä sekä moittia kanteella lopputilitystä ja omaisuuden jakoa. Velkojalla on tässä tilanteessa oltava mahdollisuus valvoa etuaan, koske yhtiön purkamiseen tähtäävissä selvitystoimissa muun muassa myydään yhtiön omaisuutta ja näissä toimissa saattaa velkojen etu vaarantua. Velkoja voisi siten 11 §:n nojalla hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä yhtiöön, jos velkoja esimerkiksi ei pidä suotavana velallisenä olevan yhtiömiehen toimimista selvitysmiehenä. Samoin velkojalla olisi oikeus moittia lopputilitystä tämän luvun 16 §:n mukaisesti ja omaisuuden jakoa 6 luvun 4 §:n mukaisesti.

4 §. Yhtiömiehen kuolinpesän edustaminen.

Pykälässä säädetään yhtiömiehen kuolinpesän edustamisesta yhtiön selvityksessä. Yhtiössähän on yhtiömiehen kuoleman johdosta ryhdyttävä purkamiseen tähtääviin selvitystoimiin, jollei toiminnan jatkamisesta sovi taikka kuolinpesälle tullutta yhtiöosuutta lunasteta. Jos kuolinpesällä on tuomioistuimen määräämä pesänselvittäjä, tämä edustaa kuolinpesää myös yhtiön selvityksessä. Jollei pesänselvittäjää ole, kuolinpesän on pykälän 1 momentin mukaan nimettävä kuolinpesän joku osakas tai henkilö edustajaksi. Yhtiön asioiden hoitaminen selvitystilassa aikana edellyttää, että muut yhtiömiehet tietävät, kenellä on kelpoisuus edustaa kuolinpesää. Muussa tapauksessa voi yhtiön selvittäminen — ottaen huomioon 10 §:n 2 momentin säännöksen, jonka mukaan selvitysmiehet hoitavat yhtiön asioita yhdessä — osoittautua mahdottomaksi, varsinkin jos perilliset ovat eripuraisia tai he ovat vaikeasti tavoitettavissa.

Jotta kuolinpesän laiminlyönti nimetä tällaista edustajaa ei vaikeutettaisi yhtiön selvittämistä, ehdotetaan 1 momentissa varattavaksi laiminlyöntitapauksessa jokaiselle yhtiömiehelle oikeus hakea uskotun miehen määräämistä edustamaan kuolinpesää. Kuolinpesän edustajan määräämistä haetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:ssä tarkoitetulta tuomioistuimelta, joka on se tuomioistuin, jonka piirissä vainajan asunto ja koti on ollut, tai jos tällaista tuomioistuinta ei ole, Helsingin raastuvanoikeus.

Pykälän 2 momentin mukaan kuolinpesän edustajalla on yhtiön selvityksessä sama kelpoisuus kuin yhtiömiehellä. Pesän edustaja on siten selvitysmies, jollei selvitystilasta päätettäessä toisin sovi, ja hän käyttää yhdessä toisten selvitysmiesten kanssa yhtiön hallinto- ja edustamisval-

taa selvitystilan aikana. Muulla kuolinpesän edustajalla kuin pesänselvittäjällä ei kuitenkaan ole oikeutta sopia yhtiön omaisuuden jakamisesta, elleivät perilliset häntä tähän valtuuta. Ne seikat, jotka puoltavat kuolinpesän edustamisen keskittämistä itse selvityksen aikana, eivät puolla perillisten sivuuttamista siltä osin kuin kyse on omaisuuden jakamisesta. Tämän vuoksi on yhtiömiehen kuolinpesän jokaisen osakkaan allekirjoitettava yhtiön omaisuuden jakokirja. Poikkeuksen tähän sääntöön muodostaa kuitenkin yhtiömiehen kuolinpesän pesänselvittäjä. Koska pesänselvittäjän tehtävänä on kuolinpesän taloudellisten asioiden selvittäminen ja sen edustaminen, on hänelle myös syytä antaa oikeus yksinään sopia omaisuuden jakamisesta.

Selvitystilan aikana kuolinpesälle saatetaan 14 §:n nojalla tarjota lunastus sen yhtiöosuudesta. Myöskään tarjotun lunastusmäärän hyväksymiseen ei tämän pykälän nojalla nimetyllä kuolinpesän edustajalla ole oikeutta. Lunastuksesta sopiminen kuuluu sen sijaan pesänselvittäjän toimivaltaan.

5 §. Yhtiösuhteen edellytysten raukeaminen. Luvun 1 §:n mukaan yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista, kun edellytykset yhtiön toiminnan jatkamiselle ovat 5 §:ssä tarkoitetusta syystä rauenneet. Tämän pykälän mukaan yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista, jos toinen yhtiömies olennaisesti rikkoo yhtiösuhteeseen perustuvia velvollisuuksiaan tai jatkuvasti käyttää asemaansa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti taikka jos yhtiön jatkamista on pidettävä kohtuuttomana yhtiömiehen kannalta ottaen huomioon hänen tai toisen yhtiömiehen terveydentilan, taloudellisen aseman tai muun seikan suhteen tapahtuneet muutokset tai yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen.

Säännöksessä asetetaan ensinnäkin yhtiösopimusvelvoitteiden olennainen rikkominen yhtiön purkamisperusteeksi. Sääntö seuraa yleisestä velvoiteoikeudellisesta periaatteesta, joka oikeuttaa velkojan purkamaan sopimuksen olennaisen sopimusrikkomuksen tapahtuessa. Avoimessa yhtiössä yhtiösopimusrikkomuksen olennaisuutta ei ole tarkoitettu tulkittavaksi ankarasti, sillä henkilökohtaisen velkavastuun edellyttämä korostunut luottamussuhde yhtiömiesten kesken asettaa näille korkeat vaatimukset yhtiösopimusvelvoitteiden noudattamisen suhteen. Usein voidaan olennaisina yhtiösopimusrikkomuksina pitää esimerkiksi kilpailukiellon merkittävää rikkomista tai toisen

yhtiömiehen kieltämän toimenpiteen suorittamista.

Yhtiömiehen aseman jatkuva käyttäminen yhtiön edun vastaisesti liittyy purkamisperusteena läheisesti edelliseen. Tämä peruste koskee tapauksia, joissa yhtiömies ei tosin ole nimenomaisesti rikkonut yhtiösuhteeseen perustuvia velvollisuuksiaan, mutta hänen uskollisuusvelvollisuutensa kanssa ristiriidassa oleva menettelynsä kuitenkin lamaannuttaa yhtiön toimintaa taikka estää yhtiön järkipäistä kehittämistä. Yhtiömies on siis näissä tapauksissa lain ja yhtiösopimuksen mukaan ollut oikeutettu tiettyyn menettelyyn, mutta menettely on ollut ristiriidassa yhtiön toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden kanssa.

Viimeksi mainittua perustetta ei yhtiömiehen toiminnan ollessa sinänsä lainmukaista ole tarkoitettu tulkittavaksi laveasti. Se soveltuu ensisijaisesti suoranaisiin oikeuden väärinkäyttötapauksiin (shikaani). Tällaisia voivat olla esimerkiksi jatkuva kiello-oikeuden käyttäminen ilman perusteltua aihetta, aiheettomien ja yhtiötä vahingoittavien kanteiden nostaminen yhtiön lukuun taikka tilinpäätösten toistuva aiheeton moittiminen. Myös toistuva kieltäytyminen hyväksymästä järkeviä ja yhtiölle taloudellisesti tai toiminnallisesti välttämättömiä yhtiösopimuksen muutoksia, jotka eivät vaaranna yhtiömiehen asemaa, saattavat muodostua yhtiön purkamisperusteiksi.

Arvosteltaessa onko tapauksessa kysymys aseman väärinkäyttämisestä, on otettava huomioon paitsi yhtiölle menettelystä koitunut haitta tai vahinko myös nimenomaan yhtiömiehen asema yhtiössä verrattuna muiden yhtiömiesten asemaan ja tästä johtuvat syyt hänen menettelylleen. Näin purkamisperusteen tunnusmerkistö saattaa täytyä, kun vähäisen omaisuuspanoksen kommandiittiyhtiöön sijoittanut ääneton yhtiömies yksin estää tarpeellisia yhtiösopimuksen muutoksia, jotka eivät suoranaisesti vaikuta hänen asemaansa yhtiössä. Sen sijaan vastuunalaisen yhtiömiehen osalta vastaava toiminta saattaa olla perusteltua huomioon ottaen hänen vastuunsa ja asemansa.

Vaikka edellä selostetun purkamisperusteen tarkoitus lähinnä on estää vähemmistöä käyttämästä asemaansa liittyviä oikeuksia enemmistön sortamiseen tai asiattomaan painostamiseen, on toisaalta lainkohta sovellettaessa varottava myös enemmistön väärinkäytöksiä. Lainkohta ei saisi muodostua enemmistön mahdollisuudeksi milloin tahansa lunastamalla irtaantua vähemmistöstä väittämällä lainkohdassa mainittujen edellytysten täytyneen. Perusteeseen vetoavan

on pystyttävä näyttämään väitteensä toteen. Yhtiömiehen aseman väärinkäyttäminen saattaa olla purkamisperuste vain, jos väärinkäyttö on jatkuvaa. Tunnusmerkitö ei siis täyty jonkun yksittäisen toimenpiteen johdosta, vaan menettelyn on osoitettava jatkuvasti haitanneen yhtiön toimintaa.

Perusteeseen ei myöskään voi vedota silloin, kun tietty toiminta jälkikäteen todetaan yhtiön edun vastaiseksi, jos toimenpiteisiin niihin ryhtyessä on ollut yhtiön tai yhtiömiehen kannalta hyväksyttävä syy. Mikäli ryhmä yhtiömiehiä vetoaa perusteeseen toista yhtiömiessyhmää vastaan, on useimmiten kysymys eri näkemyksistä yhtiön asioiden hoidosta ja luottamuksen häviämisestä eikä nyt kysymyksessä olevasta tilanteesta. Lunastusmahdollisuuksien johdosta perusteen soveltaminen tällaisiin tilanteisiin voisi johtaa kohtuuttomuuksiin. Kuitenkaan ei ole mahdollonta, että sellaisia tilanteita esiintyisi, joissa yhtiömiesten enemmistökin voisi sortua tunnusmerkitö täyttävään menettelyyn. Tällaisesta tapauksesta on kysymys, kun enemmistö yhtiösopimuksessa olevaa päätöksentekomenettelyä hyväksikäyttäen harjoittaa yhtiön toimintaa siten, että sille itselleen koituu hyötyä yhtiön tai yhtiömiesten vähemmistön kustannuksella. Tämä tilanne muistuttaa läheisesti osakeyhtiölain 13 luvun 3 §:ssä säänneltyä tapausta, jossa väärinkäytöksen kohteella on oikeus tuomioistuimessa vaatia osakeyhtiön asettamista selvitystilaa.

Pykälä mahdollistaa yhtiön purkamisen myös yhtiömiehen henkilöön liittyvän perusteen nojalla. Peruste voi liittyä sekä sen yhtiömiehen henkilöön, joka vetoaa perusteeseen, että toisen yhtiömiehen henkilöön. Ensiksi mainitusta ovat esimerkkejä yhtiömiehen vaikea sairaus, vammautuminen tai vanhuudenheikkous. Toisen yhtiömiehen henkilöön liittyvistä perusteista voidaan mainita ensinnäkin kykenemättömyys yhtiösuhteeseen perustuvien velvoitteiden hoitamiseen, joka voi johtua sairaudesta, vammautumisesta, holhottavaksi julistamisesta tai vapausrajoitukseen tuomitsemisesta. Edelleen voi yhtiömiess vaatia yhtiön purkamista sillä perusteella, että yhtiömiess on syyllistynyt epärehellisyttä osoittavaan rikokseen, jonka vuoksi yhtiösuhteen jatkaminen on toisten yhtiömiesten kannalta kohtuutonta. Vastaavia perusteita ovat lisäksi todettu maksukyvyttömyys tai ratkaisevasti heikentynyt taloudellinen asema, jotka vaikuttavat epäedullisesti myös yhtiön luottokelpoisuuteen, sekä yhtiöosuuden myyminen ilman toisten yhtiömiesten suostumusta. Joissain tapauksissa voi

yhtiömiess vaatia yhtiön purkamista myös perheolosuhteidensa muutokseen vedoten. Jos yhtiömiess on yhteisö, voivat tämän suhteen tapahtuneet muutokset — esimerkiksi osake-enemmistön siirtyminen yhtiön kilpailijalle — oikeuttaa toiset yhtiömiehet vaatimaan yhtiön purkamista. Yhtiömiehenä olevan yhteisön purkaminen oikeuttaa myös — sekä yhteisön itsensä että muut yhtiömiehet — vaatimaan avoimen yhtiön purkamista.

Edelleen myös yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen mahdollistaa yhtiön purkamisen. Toimintaedellytysten olennaisen huonontumista voi olla yhtiön koko omaisuuden myyminen tai ulosmittaus, yhtiön tarkoituksen käyminen mahdottomaksi saavuttaa tai yhtiön taloudellisten, oikeudellisten tai fyysisten toimintaedellytysten heikkeneminen esimerkiksi raaka-ainepulan tai elinkeinoelämän säännöstellyn vuoksi. Se, että yhtiö on purettava, kun se on saavuttanut yhtiösopimuksessa täsmällisesti määritellyn tarkoituksensa esimerkiksi silloin, kun yhtiö on perustettu tiettyä hanketta varten, seuraa jo yleisistä sopimusoikeudellisista periaatteista.

Säännös on pakottava, eikä yhtiömiess siten voi etukäteen luopua oikeudesta vedota siinä tarkoitettuihin purkamisperusteisiin. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että joku yhtiömiehistä vetoaa siinä tarkoitettuun perusteeseen. Vetoaminen tapahtuu ilmoittamalla asiasta toisille yhtiömiehille.

Ehdotus ei mahdollista yhtiömiehen osittain erottamista yhtiöstä siten, että yhtiömieheltä poistettaisiin hallintovaltuus tai yhtiön edustamisoikeus vastoin hänen tahtoaan. Erityistehtävästä erottaminen on sen sijaan mahdollista 2 luvun 5 §:n 1 momentin mukaisesti. Muut yhtiömiehet voivat turvata oikeutensa sellaista yhtiömiestä vastaan, jota rasittaa joku säännöksessä tarkoitetuista perusteista, tekemällä päätöksen tämän yhtiöosuuden lunastamisesta 6 §:n mukaisesti taikka hakemalla itsensä tai ulkopuolisen määräämistä yhtiön selvitysmieheksi 11 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Koska tämänkaltaisen määräys voidaan 12 §:n mukaan antaa myös väliaikaisesti, voivat toiset yhtiömiehet tällä tavalla nopeasti turvata oikeutensa esimerkiksi epärehellistä yhtiömiestä vastaan.

6 §. Yhtiöosuuden lunastaminen. Pykälässä säädetään mahdollisuudesta välttää yhtiön purkaminen, vaikka 1 §:ssä tarkoitettu purkamisperuste on ilmaantunut. Pykälän mukaan voivat yhtiömiehet päättää yhtiön toiminnan jatkamisesta

ja selvitystilän sivuuttamisesta lunastamalla sen yhtiömiehen yhtiöosuuden, johon 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu pukamisperuste kohdistuu. Lunastusta voidaan näin ollen tarjota myös sille yhtiömiehelle, joka on irtisanonut yhtiön tai jonka toiminta yhtiössä on 5 §:n mukaan katsottava purkamisperusteeksi. Jos yhtiömies vaatii yhtiön purkamista esimerkiksi yhtiön taloudellisten toimintaedellytysten olennaisen heikkenemisen perusteella ja muut yhtiömiehet haluavat jatkaa yhtiön toimintaa, nämä voivat niinkään tarjota lunastuksen ensiksi mainitulle. Lunastus voidaan myös antaa yhtiömiehen kuolinpesälle, konkurssipesälle tai ulosmittausvelkojille. Lunastuspäätös edellyttää muiden kuin sen yhtiömiehen, johon peruste kohdistuu, yksimielisyyttä. Jos purkamisperuste on olemassa usean yhtiömiehen osalta, voivat toiset yhtiömiehet lunastaa näiden yhtiöosuudet. Lunastajina toimivat yhtiön toimintaa jatkavat yhtiömiehet. Voidaan myös sopia, että vain osa näistä tai joku yhtiömiehistä yksin lunastaa osuuden. Lunastukseen voidaan käyttää myös yhtiön varoja.

Koska säännöksessä on kyse yhtiön purkamisen ja selvitystilän välttämisestä, on päätös lunastamisesta tehtävä kutakuinkin heti purkamisperusteen ilmaannuttua. Näin ollen ei selvitystilaa enää voida välttää vaiheessa, jossa yhtiöosuus jo on myyty ulosmittaus- tai konkurssihuutokaupassa. Tässäkin tilanteessa voidaan yhtiön purkamisen vielä välttää lunastamalla yhtiöosuus pakko-
huutokappastajalta 14 §:n mukaisesti. Ulosottomies voi jo yhtiöosuuden ulosmittauksen jälkeen tiedustella yhtiömiehiltä, haluavatko nämä lunastaa sen yhtiömiehen osuuden, johon ulosmittaus kohdistuu. Jos yhtiömiehet päättävät lunastuksesta, on lunastussumma käytettävä ulosmittausvelkojen tyydyttämiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan lunastuksen suuruus määräytyy sen mukaan, mitä yhtiömies olisi saanut, jos yhtiön omaisuus olisi jaettu siten kuin 6 luvun 2 §:ssä säädetään. Säännöstä on vastavasti sovellettava, kun tarjotaan lunastus yhtiömiehen kuolinpesälle, konkurssipesälle sekä ulosmittausvelkojille.

Yhtiön purkamiseksi tapahtuvasta omaisuuden jaosta lunastustilanne poikkeaa siinä, että lunastaminen tapahtuu yhtiön toiminnan jatkamiseksi. Yhtiön toiminnan jatkuessa sille kertyvä liikearvo (goodwill) ei häviä toisin kuin toiminnan loppuessa. Näin ollen 2 momentissa ehdotetaan, että lunastussummaa laskettaessa myös yhtiön liikearvo on otettava huomioon yhtiön varoina.

Mikäli yhtiön omaisuus ei riitä yhtiön velkojen kattamiseen, lunastus toteutetaan ilmoittamalla yhtiömiehelle määrä, joka hänen on yhtiölle suoritettava.

Yhtiömiehelle on 2 momentin mukaan vaadittaessa annettava vakuus siitä, etteivät yhtiön sitoumukset kohdistu yhtiömieheen suuremmassa määrin kuin mitä yhtiötä lunastushetkellä jaettaessa todennäköisesti olisi tapahtunut. Yhtiömiehen yhtiöosuuden lunastaminen ei 4 luvun 1 §:n mukaan poista hänen vastuutaan niistä yhtiön veloista, jotka ovat syntyneet ennen sitä ajankohtaa, jolloin hänen erostaan tehty kaupparekisterimerkintä on kuulutettu. Yhtiömiehellä on näin ollen tarve saada vakuus, joka takaa, etteivät toiset yhtiömiehet hänen eronsa jälkeisellä toiminnallaan heikennä yhtiön varallisuusasemaa siten, että hänen velkavastuunsa muodostuisi suuremmaksi kuin mitä lunastuksesta päätettäessä laskettiin. Tämän laskutoimituksen mukaanhan yhtiömies jättää omaisuutta yhtiöön velkojen katteeksi, eikä voi enää erottuaan vaikuttaa omaisuuden hallintaan.

Toisten yhtiömiesten on siksi vaadittaessa annettava vakuus, jos eroava yhtiömies sitä vaatii. Soveltuva vakuus voi olla esimerkiksi pankkitakaus tai kiinteistövakuus. Vakuutta voidaan, silloin kun yhtiön lunastushetken varat ylittävät sen velat, vaatia korkeintaan yhtiöllä yhtiömiehen yhtiöstä eroamisen kuuluttamishetkellä olleiden velkojen kokonaismäärään asti.

Vakuutta voivat vaatia myös sellaiset yhtiömiehen oikeudenomistajat, jotka voivat itse joutua vastuuseen yhtiömiehen veloista. Näin ollen voi myös yhtiömiehen kuolinpesä vaatia vakuutta. Konkurssipesä ja ulosmittausvelkojat eivät sen sijaan voi vaatia säännöksessä tarkoitettua vakuutta.

Yhtiömies voi vaatia vakuutta myös tapauksessa, jossa yhtiömiehelle ei yhtiön velkaantumisen johdosta ole tulossa lunastussummaa. Tässä tapauksessa voidaan vakuutta vaatia yhtiön velkojen ja niistä lunastushetken arvion mukaan yhtiömiehen vastattavaksi tulevan osuuden välistä erotusta vastaava määrä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi lunastustarjouksen tekemisestä ja lunastuksen maksamisesta. Sen jälkeen kun yhtiömiehet ovat päättäneet lunastamiseen turvautumisesta, lunastajien on esitettävä lunastuksen saajalle lunastustarjous. Lunastustarjouksen esittämiselle ei ehdoteta säädettäväksi määräaika, koska lunastuksen saajan etu ei sitä vaadi. Käytännössä lunastustarjous on syytä esittää pian lunastuspäätöksen jäl-

keen, jotta vältetään esimerkiksi se, että purkamista vaativa yhtiömies hakee tuomioistuimelta ulkopuolisen selvitysmiehen määräämistä. Lunastustarjouksen ei tarvitsisi olla niin sanottu reaali-tarjous, jossa lunastuksen saajalle samalla annetaan lunastussumma. Lunastuksen maksamiselle säädettäisiin momentissa jäljempänä erikseen määräaika. Lunastustarjouksessa olisi ilmoitettava kaikki tarjoukseen liittyvät tiedot ja ehdot. Tarjous olisi asian luonteen vuoksi yleensä suotavaa antaa kirjallisena ja todisteellisesti, koska lunastuksen saajan toimimisvelvollisuus alkaa tarjouksen saamisesta.

Kun tarjous on esitetty, lunastuksen saajalla on 14 päivää aikaa tarjouksen saamisesta harkita asiaa. Jos hän ei hyväksy tarjousta, hänen olisi mainitun ajan kuluessa ilmoitettava siitä lunastusta tarjonneelle. Vastustamisilmoitus on vapaa-muotoinen, mutta koska sen esittämiseen ja ajankohtaan liittyy 7 §:n mukaisia oikeusseurauksia, on kaikkien edun mukaista, että myös vastustamisilmoitus annetaan todistettavalla tavalla. Jollei lunastuksen saaja ilmoita vastustustaan, lunastustarjous katsottaisiin hyväksytyksi. Tarjouksen tultua hylätyksi lunastusta tarjonneella olisi vielä mahdollisuus saattaa kysymys lunastusoikeudesta 7 §:n mukaisesti tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos lunastuksen saaja hyväksyy sen tarjouksen haluaa myös saada 2 momentissa tarkoitetun vakuuden, hänen olisi samassa 14 päivän ajassa vaadittava vakuutta. Jollei tätä vaatimusta ole määräajassa esitetty, oikeus vakuuden saamiseen menetetään. Jos tarjouksen ovat tehneet useammat yhtiömiehet yhdessä, riittää, että vakuutta koskeva vaatimus samoin kuin ilmoitus tarjouksen hylkäämisestä annetaan jollekin tarjouksen tehneistä.

Se, että tarjous on tullut hyväksytyksi, joko nimenomaisesti tai konkludenttisesti, ei vielä merkitse lunastamisen lopulliseksi tulemistä. Lunastamisen loppuunsaattaminen edellyttää vielä lunastushinnan suorittamista määräajassa. Lunastus on 3 momentin mukaan maksettava ja myös vaadittu vakuus annettava lunastuksen saajalle 30 päivän kuluessa tarjouksen hyväksymisestä. Jollei suoritus tapahdu määräajassa, lunastusoikeus raukeaa. Silloin kun tarjous on tullut hyväksytyksi ilman lunastuksen saajan nimenomaista tahdonilmaisua, lunastuksen maksamisen määräaika alkaa edellä mainitun 14 päivän määräajan päättymisestä.

Laskettaessa 3 momentissa tarkoitettuja aikoja ei sitä päivää, jona tarjous on saatu tai vastaavasti tarjous hyväksytty, lueta määräaikaan, vaan 14

tai 30 päivän määräajan ensimmäinen päivä on sitä seuraava päivä. Määräajan viimeisen päivän sattuminen pyhäpäiväksi tai vastaavaksi ei pidennä määräaikaa toisin kuin laskettaessa niin sanottuja prosessuaalisia määräaikoja, joiden kohdalla pidentyminen perustuu erityiseen säädökseen.

Pykälä on 4 momentin mukaan tahdonvaltainen. Yhtiösopimuksessa voidaan siten määrätä, ettei lunastusta voida käyttää purkamisen välttämiseksi. Vastaavasti voidaan 1 momentin yksimielisyysvaatimuksesta poiketa sopimuksella. Sopimuksella voidaan myös poiketa lunastusmenettelystä esimerkiksi määräaikaosalta tai edellyttämällä, että lunastus on maksettava jo tarjousta tehtäessä. Lunastuksen määrästä ja vakuudesta voidaan sopia yhtiösopimuksessa siltä osin kuin kyse on eroavan yhtiömiehen saamasta lunastussummasta ja vakuudesta. Tämänkaltaista yhtiösopimusmääräystä voidaan kuitenkin sovitella, jos se on kohtuuton, eikä se saa loukata yhtiömiehen velkojen tai perillisten oikeutta.

7 §. Lunastusriidat. Pykälässä säädetään menettelystä silloin, kun lunastustarjouksen saaja on hylännyt tarjouksen, mutta muut yhtiömiehet haluavat edelleen lunastaa yhtiöosuuden. Menettely tulee sovellettavaksi sekä silloin, kun lunastuksen vastaanottanut ei hyväksy lunastusperustetta että silloin, kun lunastuksen määrä ei tyydytä saajaa.

Lunastustarjouksen tehneelle yhtiömiehelle annetaan pykälässä mahdollisuus saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi se, onko hänellä ja millä ehdoin lunastusoikeus. Lunastamisen kohteena olevalla yhtiömehellä on vastaavasti velvollisuus tyytyä yhtiöosuutensa lunastamiseen.

Lunastuksen saajan edun turvaamiseksi ja aiheettomien oikeudenkäyntien ehkäisemiseksi lunastusta tarjonneen olisi ehdotuksen mukaan talletettava lunastussumma 30 päivän kuluessa tarjouksen hylkäämisestä ulosotonhaltijan huostaan siinä järjestyksessä kuin siitä on erikseen säädetty. Asiasta säädetään rahan, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetussa laissa (281/31). Lunastuksen tallettaminen varmistaa sen, että lunastuksen saaja ratkaisun jälkeen saa lunastussumman, jos kanne hyväksytään. Mainitun 30 päivän laskemiseen sovelletaan säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/30), mikä muun muassa merkitsee, että määräajan viimeisen päivän sattuessa pyhäpäiväksi, arklauantaiksi, itsenäisyyspäiväksi, vapunpäiväksi taikka joului- tai juhannus-

aatoksi, lunastuksen saa vielä tallettaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Myös kanne lunastustarjouksen saanutta vastaan on nostettava 30 päivän kuluessa tarjouksen hylkäämisestä sillä uhalla, että lunastusoikeus raukeaa. Kanne katsotaan nostetuksi, kun haaste on annettu tiedoksi lunastettavalle. Jos kannetta ensimmäisen kerran käsiteltäessä havaitaan, että lunastussummaa ei ole talletettu edellä sanotulla tavalla, tuomioistuimen olisi jätettävä kanne tutkimatta ja lunastaminen raukeaisi. Kanteen nostamiselle ehdotetun ajan laskemiseen ei sovelletane edellä mainittua määräaikalakia, koska kyseessä ei ole tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona noudatettava määräaika. Haaste on siten annettava tiedoksi viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, vaikka se olisi pyhäpäivä tai vastaava.

Kanne on 1 luvun 5 §:n mukaan nostettava yhtiön oikeuspaikassa.

Yhtiön toiminnan kannalta on tärkeää, että lunastusta koskevat riitaisuudet ratkaistaan nopeasti ja erillään yhtiön muusta toiminnasta. Tätä tarkoitusta palvelee myös säännös lunastuksen suuruuden ja muiden ehtojen vahvistamisesta. Asianosaisen tehtävänä on esittää tuomioistuimelle riittävät selvitykset yhtiön varojen ja velkojen todellisista arvoista, joita voidaan käyttää lunastusarvon määrän arvioimisen perusteena.

Lunastusmäärän vahvistaminen on luonnollisesti sidoksissa lunastusperusteen olemassaoloon. Jos lunastuksen kohteena oleva yhtiömies kiistää sen purkamisperusteen olemassaolon, jonka nojalla lunastusta on tarjottu, tuomioistuimen on ensin ratkaistava perusteen olemassaolo.

Mahdollisuus saada tuomioistuimen ratkaisu lunastusmäärästä on tarpeen silloin, kun lunastettava ei tyydy tarjottuun lunastussummaan tai muihin lunastuksen ehtoihin. Tuomioistuimen olisi kanteen johdosta yleensä tutkittava, onko tarjottu lunastus riittävä. Siltä varalta, että tarjottu lunastus todettaisiin riittämättömäksi, lunastaja voisi kanteessaan vaatia tuomioistuinta vahvistamaan lunastuksen suuruuden ja muut ehdot. Lunastettava olisi velvollinen luopumaan yhtiöosuudestaan tuomioistuimen vahvistamaa lunastusta vastaan. Tuomioistuimen vahvistettua lunastuksen suuruuden ja muut ehdot lunastajan harkinnassa olisi, haluaako hän edelleen käyttää lunastusoikeuttaan.

Mikäli tuomioistuin vahvistaa lunastussumman tarjottua korkeammaksi, sen olisi samalla lunastettavan vaatimuksesta asetettava lunastukselle

ehto, jonka mukaan lunastussumman korotettu osa, jota siis ei ole etukäteen talletettu, olisi määräajassa suoritettava lunastusoikeuden raukeamisen uhalla.

Jos tuomioistuin päätyy siihen, että tarjottu lunastus on liian alhainen mutta lunastaja ei suostu maksamaan tarjoamaansa suurempaa summaa eikä siten vaadi lunastuksen suuruuden ja ehtojen vahvistamista, olisi kanne hylättävä ja lunastaminen raukeaisi. Tuomioistuin ei tässä tapauksessa päätöksessään totea, mitä se pitää lunastuksen oikeana määränä.

Kun lunastuksen saaja on hylännyt lunastustarjouksen, hänen ei ole tarvinnut esittää 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua vakuutta koskevaa vaatimusta. Jos tuomioistuin hyväksyy lunastajan vaatimuksen, on lunastuksen saajalla oikeus vaatia vakuuden asettamista lunastusehdoksi. Tuomioistuimen on tällöin velvoitettava lunastaja vakuuden asettamiseen määräajassa uhalla, että lunastusoikeus raukeaa.

Jos lunastusasia raukeaa sen johdosta, että lunastajat eivät ole määräajassa nostaneet kannetta lunastusta vastustavaa lunastettavaa vastaan, yhteistoiminnan jatkuminen on riippuvainen yhtiömiesten jatkotoimista. Jos purkamisperusteen vedonnut lunastusasian rauettua edelleen vaatii purkamista toisten yhtiömiesten vastustuksesta huolimatta, hän voi hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä, jolloin tuomioistuin joutuu ratkaisemaan, ovatko purkamisedellytykset olemassa. Milloin yhtiömiehet taas ovat yksimielisiä toiminnan jatkamisesta taikka selvitystilaan asettamisesta, heidän päätöksensä määrää yhteistoiminnan jatkon.

Lunastusriidan ollessa vireillä yhtiö ei ole yksittäisen yhtiömiehen vaatimuksesta asetettavissa selvitystilaan lunastamisen perusteena olevan seikan nojalla. Jos esimerkiksi lunastusta tarjonneet yhtiömiehet kuitenkin väärinkäyttävät asemaansa yhtiössä, voi lunastuksesta kieltäytynyt pyytää selvitysmiehen määräämistä 5 §:ssä mainitun perusteen nojalla 11 §:ssä säädettyllä tavalla. Yhtiömiehet voivat kuitenkin milloin tahansa sopia yhtiön asettamisesta selvitystilaan.

Pykälässä säädetty menettely ei ole pakollinen lunastusriitaisuuksien ratkaisukeino. Yhtiösopimuksessa voidaan sopia lunastusriitojen ratkaisemisesta muulla tavoin, esimerkiksi väliliesmenettelyin. Vaikka yhtiösopimus ei sisältäisikään määräyksiä riitojen ratkaisemisesta, yhtiömiehet voivat riitojen ilmennyttyäkin sopia muusta menettelystä. Lunastusmäärää koskeva riita voidaan erottaa erilliseksi oikeudenkäynniksi siten, että

sovitaan yhtiömiehen erosta ja alistetaan vain riita lunastuksen määrästä oikeuden tai välimiesten ratkaistavaksi. Kaikki lunastukseen liittyvät erimielisyydet olisi kuitenkin ensisijaisesti pyrittävä selvittämään neuvotteluilla.

8 §. *Yhtiön konkurssi.* Pykälässä säädetään yhtiön konkurssin vaikutuksesta. Säännöksen mukaan avoin yhtiö on selvitettävä niin kuin tässä luvussa säädetään, jos sen omaisuus on luovutettu konkurssiin ja jos omaisuutta on jäljellä konkurssin päätyttyä.

Jos avoimen yhtiön konkurssin jälkeen ei ole jäljellä yhtiöomaisuutta, on yhtiö purkautunut, kun lopputilitys on annettu, eivätkä yhtiömiesten yhtiösopimukseen perustuvat velvollisuudet enää ole voimassa. Konkurssihallinnon on kaupparekisterilain 19 §:n 2 momentin mukaan ilmoitettava kaupparekisteriin konkurssin lopputilityksen antaminen. Jos lopputilitys osoittaa, ettei yhtiölle ole jäänyt varoja, on konkurssihallinnon viipymättä tehtävä ilmoitus yhtiön purkamisesta, jolloin yhtiö on merkittävä rekisteriin lakanneeksi.

Jos avoimen yhtiön pesään jää konkurssimenettelyn jälkeen varoja, on yhtiö selvitettävä. Yhtiömiehet voivat yksimielisinä päättää yhtiön toiminnan jatkamisesta ja selvitystilan sivuuttamisesta, mutta jokaisella yhtiömiehellä on halutessaan oikeus vaatia yhtiön selvittämistä. Yhtiön konkurssi merkitsee yhtiön taloudellista epäonnistumista, minkä takia on välttämätöntä pakotavalla säännöksellä varata jokaiselle yhtiömiehelle oikeus harkita yhtiöön osallistumisensa edellytyksiä sen sijaan, että hänet pakotettaisiin jatkamaan yhtiön toimintaa sen konkurssissa jäljelle jääneillä varoilla. Ehdotettu säännös vastaa periaatteiltaan osakeyhtiölain 13 luvun 19 §:n 2 ja 3 momenttia.

Avoin yhtiö voidaan asettaa konkurssiin myös selvitystilan aikana. Tässäkin tapauksessa sovelletaan konkurssin päätyttyä 8 §:ää.

9 §. *Yhdenmiehenyhtiö.* Pykälässä säädetään avoimesta yhtiöstä yhdenmiehenyhtiönä. Voimassa olevan oikeuden mukaan ei avoin yhtiö voi koskaan toimia yhdenmiehenyhtiönä, vaan siinä tulee aina olla vähintään kaksi yhtiömiestä. Tästä on tehty se johtopäätös, että avoin yhtiö katsotaan lakanneeksi ilman selvitystilaa, jos sen yhtiömiesten lukumäärä alenee yhteen.

Ehdotus säilyttää pääsääntönä periaatteen, jonka mukaan avoimessa yhtiössä tulee olla vähintään kaksi yhtiömiestä. Muuten voitaisiin avointa yhtiötä käyttää välineenä elinkeinonharjoittajan elinkeinovelkojen suosimiseen yksityisvelkojen

kustannuksella. Eräissä tapauksissa on kuitenkin asianmukaista sallia avoimen yhtiön toimia väliaikaisesti yhdenmiehenyhtiönä. Avoimen yhtiön yhtiöosuudet voivat joutua yhteen käteen silloin, kun joku yhtiömies tai kolmas henkilö saa perinnön, testamentin, kaupan tai lahjan kautta kaikki yhtiöosuudet omistukseensa. Myös 6 tai 14 §:ssä tarkoitettu lunastus voi johtaa vastaavaan tilanteeseen. Ehdotettu säännös tarjoaa jäljellä olevalle yhtiömiehelle puoli vuotta aikaa hankkia uusia yhtiökumppaneita. Mikäli yhtiömiesten lukumäärä ei sanotun kuuden kuukauden aikana nouse vähintään kahteen, katsotaan yhtiö purkautuneeksi.

Säännöksen soveltuvuus avoimen yhtiön myyntiin riippuu luovutussopimuksesta. Jos yhtiömiehet päättävät yhtiön liikkeen mynnistä, ei säännös sovellu, vaan yhtiö jatkaa olemassaoloaan edellyttäen, että se edelleen harjoittaa elinkeinotoimintaa. Yhtiön entisen yritysomaisuuden tilalle vain on tullut kauppasumma, jolleivät yhtiömiehet pääätä purkaa yhtiösuhdetta. Jos kaikki yhtiömiehet luovuttavat yhtiöosuutensa samalle ostajalle, soveltuu säännös ostajaan.

Säännöksen tärkein yhtiöoikeudellinen oikeusvaikutus on se, että siinä tarkoitettujen kuuden kuukauden aikana eivät yhtiömiehen yksityiset velkojat voi vaatia yhtiön omaisuuden käyttämistä näiden velkojen maksuun. Tämän takia tulee yhtiön velkojien, erityisesti työntekijöiden, huolehtia saataviensa perimisestä sanottuna aikana, varsinkin jos yhtiön taloudellinen asema on hyvä, mutta sen omistava yhtiömies on velkaantunut. Säännöksellä on sen lisäksi heijastusvaikutuksia muun lainsäädännön, esimerkiksi verolainsäädännön soveltamiseen.

Kuuden kuukauden aika lasketaan perimisen tapauksessa perinnönjättäjän kuolemasta, testamentin tapauksessa testamentin lainvoimaiseksi tulemishetkestä sekä kaupan ja lahjan tapauksessa omaisuuden siirtymishetkestä. Lunastustapauksissa sovittaneen useimmiten yhtiömiehen eroamishetkestä. Jollei sopimusta ole, katsotaan yhtiömiehen eronneen silloin, kun hän on hyväksynyt lunastuksen tai määräaika sen vastustamiseen on kulunut umpeen taikka tuomioistuimen päätös lunastuksen hyväksyttävyydestä on saanut lainvoiman.

Yhtiömiehen tulee tehdä 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettu purkautumisolmoitus, kun säännöksessä tarkoitettu kuuden kuukauden määräaika on umpeutunut, mikäli yhtiömiesten lukumäärä ei ole tänä aikana noussut yhtä suuremmaksi.

10 §. *Selvitysmiehet.* Pykälässä säädetään selvitysmiehistä. Pykälän 1 momentin mukaan toimivat yhtiömiehet selvitysmiehinä, jollei yhtiön purkamista koskevan vaatimuksen esittämisen jälkeen toisin sovi tai jollei jäljempänä olevista säännöksistä muuta johdu. Pääsääntö on ehdotetun säännöksen mukaan se, että jokainen yhtiömies toimii selvitysmiehenä. Näin ollen toimii myös sellainen yhtiömies, jolla ei yhtiösopimuksen mukaan ole oikeutta osallistua yhtiön hallintoon, selvitysmiehenä.

Mainitusta pääsäännöstä voidaan päättää poiketa vain sen jälkeen, kun purkamisvaatimus on esitetty. Esimerkiksi yhtiösopimusmääräys, jolla määrätään vain osa yhtiömiehistä selvitysmiehistä, ei näin ollen sido yhtiömiehiä. Yhtiötä perustettaessa ei useinkaan voida ennakoida yhtiön tilannetta kaukana tulevaisuudessa, minkä takia yhtiömies voi luopua yhtiötä perustettaessa selvitysmiehen asemasta, jolla ei siinä vaiheessa näytä olevan merkitystä hänen kannaltaan. Selvitystilan aikana voi yhtiömiehelle kuitenkin olla taloudellisesti ensiarvoisen tärkeää, että hän on yhtiön selvitysmies. Jos yhtiömiehet ovat päättäneet, etteivät he kaikki toimi yhtiön selvitysmiehinä, niillä yhtiömiehillä, jotka eivät osallistu yhtiön selvitykseen, ei myöskään ole oikeutta kieltää selvitysmiesten toimenpiteitä.

Jos yhtiömiehet eivät pääse yksimielisyyteen siitä, kuka tai ketkä toimivat selvitysmiehinä, yhtiömies voi 11 §:n nojalla hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä suorittamaan yhtiön selvittämisen.

Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla selvitysmiehenä. Jos kyse on vajaavaltaisesta yhtiömiehestä, toimii hänen puolestaan selvitysmiehenä holhooja. Konkurssissa olevaa yhtiömiestä edustaa 3 §:n mukaan yhtiön selvityksessä konkurssipesä. Yhtiömiehen kuolinpesän edustamisesta selvityksessä on säännös 4 §:ssä.

Yhtiömiehen, jonka yhtiöosuus on ulosmitattu, mahdollisuuksia toimia selvitysmiehenä ehdotetaan toisten yhtiömiesten etujen turvaamiseksi rajoitettavaksi niin, että siihen vaaditaan toisten yhtiömiesten suostumus. Edellä 3 §:ssä on vastaavalla tavalla rajoitettu ulosmittausvelallisen yhtiömiehen asemaa yhtiössä ennen selvitystilan alkamista. Jollei ulosmittausvelkoja hyväksy velallisen toimimista selvitysmiehenä, hän voi 3 §:n nojalla hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä yhtiöön.

Yhtiömies saa käyttää asiamiestä edustajanaan yhtiön selvityksessä. Ehdotuksen 2 luvun 2 §:n 1 momentti ei siten ole voimassa selvitystilan aika-

na. Koska yhtiön toiminta selvitystilan aikana tähtää sen omaisuuden realisointiin ja taloudellisten asioiden selvittämiseen, ei yhtiömiehen henkilökohtainen osallistuminen ole samalla tavalla tarpeen kuin yhtiön tavanomaisen toiminnan aikana. Toisaalta voi yhtiömiehen tarve turvautua asiantuntevaan edustajaan yhtiön selvityksessä olla suuri.

Pykälän 2 momentin mukaan selvitysmiehet hoitavat yhtiön asioita ja edustavat yhtiötä yhdessä selvitystilan aikana, jolleivät yhtiömiehet toisin sovi. Yhtiömiesten intressi valvoa selvitystilan jokaisen yksityiskohdan asianmukaisuutta on suurempi kuin yhtiön normaalin toiminnan valvonta. Toisaalta ei selvitystilan aikana yleensä ole tarvetta sellaiseen joustavuuteen ja riipeyteen, joka edellyttäisi yksilöllisen hallintovaltuuden ja edustamiskelpoisuuden myöntämistä selvitysmiehille.

Poikkeuksena asioiden hoidon ja edustamisen yhteisyydestä ovat ehdotuksen mukaan 2 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitetut kiireelliset toimenpiteet. Selvitysmies saisi ryhtyä yksinäänkin tällaiseen toimeen, joka on välttämätön yhtiön oikeuden turvaamiseksi tai yhtiötä uhkaavan vahingon torjumiseksi, vaikka joku selvitysmiehistä olisi sairauden tai poissaolon vuoksi estynyt antamasta suostumustaan toimeen.

Yhtiömiehet voivat päättäessään siitä, ketkä toimivat yhtiön selvitysmiehinä, sopia poikettavaksi asioiden hoidon ja edustamisen yhteisyydestä. Yhtiömiehet voivat sopia yhtiön asioiden hoidon tai edustamisen jakamisesta esimerkiksi siten, että jokaisella tai joillakin selvitysmiehistä on yksilöllinen hallintovaltuus tai edustamiskelpoisuus tai siten, että yhteisyyssperiaate koskee vain tietynlaisia selvitystoimenpiteitä. Edustavallan jakamisessa on säännöksen mukaan noudatettava kuitenkin 3 luvun 1 §:n säännöksiä. Näin ollen ei edustamista voida pätevästi jakaa muulla kuin 3 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Selvitysmiehillä on toimivalta ryhtyä vain niihin toimenpiteisiin, jotka ovat selvityksen edellyttämiä. Sen jälkeen, kun selvitystilaan joutumisesta on kuulutettu kaupparekisterilehdessä, sitovat yhtiötä vain ne selvitysmiesten tekemät oikeustoimet, jotka liittyvät selvitystarkoitukseen. Selvitystilaan asettamisen ja sen kuuluttamisen välisenä aikana selvitystila ei vaikuta sellaisten yhtiön ulkopuolisten asemaan, jotka eivät tienneet yhtiön selvitystilaan joutumisesta. Yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa selvitystilan aiheuttamat toimintarajoitukset ovat voimassa siitä

lähtien, kun yhtiömies sai tiedon purkamisperusteesta ja siitä, että joku yhtiömiehistä vetoaa perusteeseen.

Koska yhtiötä edustavat ja hallinnoivat selvitystilan aikana selvitysmiehet, päättää selvitysmiesten nimeäminen yhtiömiesten yhtiösopimukseen ja lakiin perustuvan oikeuden hoitaa yhtiön asioita ja edustaa sitä. Sama koskee toimitusjohtajan toimivaltaa ja kelpoisuutta sekä konkurstin edustamisvaltaa.

Selvitystilaan asettaminen poistaa myös yhtiömiesten yhtiösopimukseen perustuvat velvollisuudet siltä osin kuin kyse on yhtiön hallinnoinnista ja edustamisesta. Muut yhtiösopimusvelvoitteet jatkuvat periaatteessa entisellään, joskin niiden sisällön arvioimiseen vaikuttaa yhtiön selvitystila ja sen toteuttamistapa. Esimerkiksi 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettu kilpailukiello säilyy voimassa niin kauan kuin yhtiön elinkeinotoimintaa jatketaan selvitystilan aikana. Elinkeino toiminnan lopettamisen jälkeen ei kilpailukiello enää ole voimassa, vaikka selvitystilaa ei vielä olisikaan saatettu päätökseen esimerkiksi omaisuuden realisoinnin ja velkojen maksamisen osalta. Yhtiön elinkeinotoiminnan lopettamisen jälkeen ei yhtiöllä enää ole toimintaa, jonka kanssa yhtiömiehen toiminta voisi kilpailla.

11 §. Tuomioistuimen määräämä selvitysmies. Pykälässä säädetään tuomioistuimen määräämästä selvitysmiehestä. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei voimassa oleva oikeus mahdollista selvitysmiehen määräämistä avoimeen yhtiöön vastoin jonkun osakkaan tahtoa. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa niskuroiva yhtiömies voi estää toisten yhtiömiesten oikeuksien toteutumisen kieltäytymällä osallistumasta yhtiön selvitykseen tai viivyttämällä sen toteuttamista. Ehdotettu säännös antaa yhtiömiehelle mahdollisuuden turvautua yhtiön viralliselliseen hakemalla tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä, mikäli hän katsoo etunsa vaativan.

Pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä selvitysmiehen määräämiselle on, että yhtiö on selvitetty. Tuomioistuimen on siten tutkittava, että on olemassa pätevä purkamisperuste ja että siihen on vedottu, samoin kuin se, ettei purkamismenettelystä ole 1 §:n 4 momentin nojalla sovittu ja ettei purkamisen välttämiseksi ole tehty lunastustarjouta. Yhtiömies on voinut esimerkiksi vaatia yhtiön purkamista jonkin 5 §:ssä mainitun perusteen nojalla ja hakea selvitysmiehen määräämistä, koska toiset yhtiömiehet eivät ole ryhtyneet selvitystoimiin. Jos toiset yhtiömiehet heitä kuultaessa kiistävät purkamisperusteen ole-

massaolon ja myös tuomioistuin toteaa pätevän purkamisperusteen puuttuvan, on selvitysmiehen määräämistä koskeva hakemus hylättävä. Samoin on meneteltävä, jos hakemusta käsiteltäessä osoitetaan, että ennen hakemuksen tekemistä on yhtiön purkamisen välttämiseksi tehty lunastustarjous ja että lunastusmenettely on vielä vireillä.

Selvitysmiehen määräämistä voi hakea jokainen yhtiömies, joka katsoo etunsa sitä vaativan. Hakijana voi olla siten se yhtiömies, johon purkamisperuste kohdistuu, purkamista vaatinut yhtiömies tai muu yhtiömies. Pykälän 1 momentin mukaan selvitysmiestä voi hakea, kuten luvun aiemmistakin säännöksistä ilmenee, myös se, jolla on oikeus vaatia yhtiön purkamista, samoin kuin ulosmittausvelkoja. Luvun 1 §:n 2 momentin mukaan purkamista voi vaatia yhtiömiehen konkurssin johdosta konkurssipesä, ulosmittauksen johdosta yhtiöosuuden pakkohuutokaupassa ostanut ja yhtiömiehen kuoleman jälkeen kuolinpesä. Luvun 3 §:n 3 momentissa taas säädetään nimenomaisesti ulosmittausvelkojan oikeudesta hakea selvitysmiehen määräämistä. Toisin kuin muut edellä mainitut, ulosmittausvelkoja ei itse voi vaatia yhtiön purkamista, mutta sen jälkeen kun joku muu on sitä vaatinut, myös ulosmittausvelkoja voi hakea selvitysmiehen määräämistä. Selvitysmiehen määräämistä ei sen sijaan voi hakea yhtiön velkoja, yhtiömiehen tavallinen velkoja tai henkilö, joka ilman toisten yhtiömiesten suostumusta on ostanut yhtiömiehen yhtiöosuuden.

Jottei selvitysmiestä haettaisi vain vahingoittamistarkoituksessa, ehdotetaan 13 §:ssä säädettäväksi, että selvitysmiestä hakenut yhtiömies voidaan määrätä lopullisesti vastaamaan selvitysmiehen kuluista ja palkkiosta. Aiheettomia hakemuksia estänee myös se, että yhtiömies voidaan 2 momentin mukaan määrätä selvitysmieheksi. Jos yhtiömies hakee perusteetta selvitysmiehen määräämistä, voidaan selvitysmieheksi määrätä joku toisista yhtiömiehistä. Hakemuksen aiheellisuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, onko hakija osallistunut 10 §:ssä tarkoitettuun sopimukseen. Jos hän on ollut mukana päättämässä selvitysmiesten valinnasta tai näiden työnjaosta, eivätkä selvitysmiehet ole syyllystyneet hänen kannaltaan moitittavaan menettelyyn, voi tuomioistuin määrätä jonkun tai jotkut yhtiömiesten nimeämistä selvitysmiehistä jatkaamaan selvitysmiehinä.

Pääsäännön mukaan on määrättävä vain yksi selvitysmies. Yhtiön laatu, esimerkiksi jos se toimii useilla eri toimialoilla, tai laajuus voi 2

momentin mukaan perustella useamman selvitysmiehen määräämisen. Muu erityinen, usean selvitysmiehen määräämiseen oikeuttava syy voi olla se, että yhtiöllä on omaisuutta ja toimintaa useilla eri paikkakunnilla, tai se, että useita selvitysmiehiä tarvitaan edustamaan eri yhtiömiesten, esimerkiksi hakijan ja toisten yhtiömiesten, näkökulmia.

Tuomioistuimella on 2 momentin mukaan valta jakaa yhtiön hallinto selvitysmiesten kesken ja sen on samalla määrättävä hallinnonjaon perusteista. Jos tuomioistuin ei jaa hallintoa, soveltuu tuomioistuimen määräämiin selvitysmiehiin 10 §:n 2 momentti. Hallinnonjaon yhteydessä on tuomioistuimen määrättävä yhtiön edustamisesta. Pääsääntö on se, että tuomioistuimen määrämällä selvitysmiehellä on oikeus edustaa yhtiötä siltä osin kuin hän hoitaa sen asioita.

Pykälän 3 momentin mukaan selvitysmiehen määrännyt tuomioistuin voisi hakemuksesta myös peruuttaa selvitysmiehen määräämistä koskevan päätöksensä tai muuttaa sitä. Hakemuksen voisi tehdä kuka tahansa niistä, jotka voivat 1 momentin mukaan hakea selvitysmiehen määräämistä. Myös selvitysmies itse voi pyytää määräyksensä peruuttamista tai muuttamista. Samalla kun päätös peruutetaan, voidaan tarvittaessa määrätä uusi selvitysmies. Päätöksen muuttaminen voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun havaitaan tarpeelliseksi muuttaa selvitysmiesten keskinäistä tehtävänjakoa tai kun selvitysmiesten lukumäärää on lisättävä tai vähennettävä.

Pykälän 4 momentin mukaan tuomioistuimen on ennen selvitysmiehen määräämistä taikka määräyksen peruuttamista tai muuttamista varattava sellaiselle hakemukseen oikeutetulle, joka ei ole siihen yhtynyt, tilaisuus tulla kuulluksi.

Tuomioistuimen tämän pykälän nojalla antamiin päätöksiin voidaan hakea muutosta, mutta päätöstä tulee 4 momentin mukaan heti noudattaa muutoksenhausta huolimatta. Säännös vastaa perintökaaren 19 luvun 22 §:ää.

12 §. Väliaikainen määräys. Pykälän mukaan tuomioistuin, kihlakunnantuomari tai raastuvanoikeuden puheenjohtaja voi antaa väliaikaisen määräyksen selvitysmiehestä, jos hakija esittää todennäköisiä perusteita sille, että selvitysmiehen määrääminen on välttämätöntä hänen oikeuksensa turvaamiseksi. Väliaikainen selvitysmiesmääräys voidaan antaa tuomioistuimen istunnossa, jos hakemusta ei samassa istunnossa voida lopullisesti ratkaista, taikka tuomiokunnan tai raastuvanoikeuden kansliassa hakemuksen perusteella. Väliaikaisen selvitysmiesmääräyksen anta-

misen edellytyksenä on luotettavan selvityksen esittäminen siitä, että selvitysmiehen määrääminen on välttämätöntä yhtiömiesten oikeuksien turvaamiseksi. Säännöksessä tarkoitettu selvitys voi olla esimerkiksi todistus yhtiömiesten mielisairaudesta tai selvitys yhtiömiesten suorittamista yhtiötä vahingoittavista toimenpiteistä. Jos väliaikaisen määräyksen perusteluksi vedotaan suullisiin todistajanlausuntoihin, ei määräystä voida antaa ennen kuin todistajia on kuultu tuomioistuimen istunnossa.

Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes tuomioistuin on antanut lopullisen ratkaisunsa selvitysmiehen määräämistä koskevasta hakemuksesta taikka tuomioistuin, kihlakunnantuomari tai raastuvanoikeuden puheenjohtaja on peruuttanut väliaikaisen määräyksen. Väliaikaisesti selvitysmieheksi määrätty on heti määräyksen jälkeen oikeutettu ottamaan yhtiön toimitilat, liikeasiakirjat ja omaisuuden hallintaansa, ja hänellä on mahdollisuus saada virka-apua viranomaisilta, mikäli joku yhtiömiehistä ei noudata selvitysmiesmääräystä eikä luovuta hallinassaan olevaa yhtiön omaisuutta selvitykseen. Myös väliaikaisen selvitysmiehen on tehtävä kaupparekisteriin 18 §:ssä tarkoitettu ilmoitus selvitystilasta asettamisesta. Väliaikaiseen määräykseen ei ehdotuksen mukaan saa hakea muutosta.

13 §. Selvitysmiehen palkkio. Pykälässä säädetään tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen oikeudesta palkkioon ja kulujensa korvaukseen. Pykälän mukaan on tuomioistuimen määrämällä selvitysmiehellä oikeus saada yhtiön varoista yhtiön laatuun ja laajuuteen sekä tehtävän edellyttämään työhön nähden kohtuullinen palkkio sekä korvaus kuluistaan. Ehdotetussa säännöksessä on selvitysmiehen palkkioperuste määritelty samalla tavalla kuin pesänselvittäjän palkkioperuste perintökaaren 19 luvun 20 §:n 1 momentissa, joten viimeksi mainitun säännöksen soveltamiskäytäntöä voidaan käyttää ehdotetun säännöksen tulkinta-aineistona.

Yhtiömiehet vastaavat palkkiosta ja kuluista tuomioistuimen määräämää selvitysmiestä kohtaan samalla tavalla kuin yhtiön muusta velasta. Jos selvitysmiehenä on toiminut yhtiömiies, sovelletaan palkkioon ja kuluihin yhtiösuhteeseen perustuvia yhtiömiesten saatavia koskevia säännöksiä.

Tuomioistuin voi 2 momentin mukaan erityisistä syistä määrätä, että palkkiosta ja korvauksesta vastaa lopullisesti se, joka on hakenut selvitysmiehen määräämistä, tai se yhtiömiies, johon purkamisperuste kohdistuu. Säännös ei poista

selvitysmieheltä oikeutta vaatia kulujaan ja palkkiotaan yhtiöltä tai suoraan yhtiömiehiltä, vaan se koskee ainoastaan lopullista vastuuta palkkiosta ja korvauksesta. Lopullinen vastuu saatetaan ehdotuksen mukaan määrätä myös muulle selvitysmiehen määräämistä hakeneelle kuin yhtiömiehelle.

Tuomioistuim voi määrätä yhtiömiehen tai muun vastaamaan selvitysmiehen palkkiosta ja kuluista esimerkiksi silloin, kun yhtiö mies on aiheuttomasti hakenut selvitysmiehen määräämistä. Erityisesti 5 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa voidaan kulut ja palkkio usein määrätä myös sen yhtiömiehen vastattavaksi, jonka syytä yhtiön selvitystilaan joutuminen on. Jos lopullisia vastuuvuolllisia on useita, he vastaavat selvitysmiehen kuluista ja palkkiosta yhteisvastuullisesti selvitysmiehelle, yhtiölle ja toisille yhtiömiehille.

Lakiin ei ole otettu säännöstä yhtiömiesten ottaman selvitysmiehen oikeudesta palkkioon ja kulujen korvaamiseen. Kysymys on ratkaistava yhtiön ja selvitysmiehen välisen sopimuksen sekä yleisten toimeksiantoa koskevien periaatteiden nojalla. Yhtiömiesten henkilökohtainen vastuu palkkiosta ja kuluista määräytyy yleisten velkavastuuta koskevien säännösten mukaan.

14 §. *Päätös toiminnan jatkamisesta.* Pykälässä säädetään selvitystilan lopettamisesta ja yhtiön toiminnan jatkamisesta. Säännöksellä pyritään myötävaikuttamaan siihen, että sellaiset yritykset, joilla selvitystilasta huolimatta on edellytykset toimia, voisivat jatkaa toimintaansa yhtiömiesten näkemyseroista huolimatta. Yhtiömiehet voisivat aina yksimielisesti päättää siitä, että selvitystila lopetetaan ja yhtiön toimintaa jatketaan. Kuolleen yhtiömiehen osalta vaaditaan kuolinpesän suostumus yhtiön toiminnan jatkamiseen, konkurssiin joutuneen yhtiömiehen osalta konkurssipesän. Yhtiömiehet voivat tehdä päätöksen selvitystilan lopettamisesta, vaikka tuomioistuin on määrännyt yhtiöön selvitysmiehen. Yhtiömiesten on ilmoitettava selvitystilan lopettaminen kaupparekisteriin.

Säännös tekisi mahdolliseksi myös sen, että vain osa yhtiömiehistä voi halutessaan jatkaa yhtiön toimintaa. Toimintaa jatkavien yhtiömiesten olisi tällöin lunastettava yhtiöosuudet niiltä yhtiömiehiltä, jotka jäävät pois yhtiöstä. Lunastussumma ja lunastusmenettely määräytyisi samojen säännösten mukaan kuin silloin, kun lunastus tapahtuu 6 §:n 1 momentin nojalla selvitystilan välttämiseksi. Lunastamiseen sovellettaisiin siten 6 §:n 2—4 momentin sekä 7 §:n säännöksiä.

Yhtiön toiminnan jatkamispäätökseen voi osallistua myös sellainen yhtiö mies, joka on vedonnut 2 §:ssä tarkoitettuun purkamisperusteeseen tai jonka suhteen purkamisperuste muuten on olemassa. Yhtiösopimuksen irtisanominen ei siten poista oikeutta osallistua yhtiömiesspiirissä selvitystilan aikana tehtyyn uuteen yhtiösopimukseen, jolla jatketaan yhtiön toimintaa uusissa puitteissa. Jos siten yhtiössä on neljä yhtiö miestä, joista ensimmäinen on vedonnut yhtiökauden päättymiseen ja joista toinen ja kolmas ilmoittavat selvitystilan aikana haluavansa jatkaa yhtiön toimintaa neljännen ilmoittaessa haluavansa vetäytyä yhtiöstä, on myös ensiksi mainitulla yhtiömiehellä oikeus jatkaa yhtiössä.

Yhtiömiehet voivat aina sopia siitä, ketkä heistä jatkavat yhtiön toimintaa ja kenelle vastavasti annetaan lunastus. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yhtiön toiminnan jatkamisoikeudesta silloin, kun useat yhtiömiehet haluavat jatkaa toimintaa mutta he eivät pääse yksimielisyyteen siitä, ketkä heistä saavat toimintaa jatkaa. Ehdotuksen mukaan oikeus toiminnan jatkamiseen kuuluisi tällöin sille yhtiömiesten ryhmälle, jossa heitä on eniten. Yleensä voidaan lähteä siitä, että yhtiöllä on sitä paremmat edellytykset harjoittaa elinkeinotoimintaansa jatkossa mitä useampi yhtiö mies on yhtiössä mukana. Kun yhtiö on ajautunut selvitystilaan, jolloin siis 6 §:n 1 momentin mukaista lunastamismahdollisuutta ei ole käytetty tai voitu käyttää hyväksi, yhtiömiesten on täytynyt ottaa huomioon se vaihtoehto, että yhtiö selvitystilan jälkeen puretaan ja kukin yhtiö mies saa osuutensa omaisuudesta. Tähän nähden ei ole kohtuutonta, että myös sellainen yhtiö mies, joka olisi halukas jatkamaan yhtiössä, on velvollinen tyytymään lunastukseen, joka siis vastaa sitä määrää, jonka hän olisi saanut yhtiötä purettaessa, jos toiset yhtiömiehet haluavatkin jatkaa toimintaa keskenään.

Jos jatkamaan halukkaiden yhtiömiesten ryhmät ovat yhtä suuret, ratkaistaisiin etuoikeus arpomalla. Samalla tavalla meneteltäisiin, jos ketkään yhtiömiehistä eivät halua jatkaa yhdessä yhtiön toimintaa, mutta useampi yhtiö mies olisi valmis jatkamaan samaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Jos joku yhtiömiehistä jatkaa yhtiön elinkeinotoimintaa yksinään, yhtiö säilyy tämän luvun 9 §:n mukaan yhtiönä, jos hän kuuden kuukauden kuluessa ottaa yhtiöön uuden yhtiömiehen.

15 §. *Selvitysmenettely.* Pykälässä säädetään selvitysmenettelystä. Pykälän 1 momentin mu-

kaan on selvitysmiehen haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Julkisen haasteen hakeminen voi erityisesti pienissä yhtiöissä olla kallista ja aikaa vievää, mutta sen hakeminen on tästä huolimatta välttämätöntä, jolleivät kaikki yhtiömiehet — sekä selvitysmiehinä toimivat yhtiömiehet että muut — 4 momentin mukaan sovi siitä, ettei julkista haastetta haeta. Julkisen haasteen hakemisen tahdonvaltaisuus perustuu siihen, että yhtiömiehillä on yksimielisinä oikeus jättää yhtiön velat maksamatta selvityksessä, eikä julkisen haasteen hakeminen ole tarpeen, jos velkoja ei aiota maksaa ennen omaisuuden jakamista. Yhtiömiesten henkilökohtaisen vastuun vuoksi ei julkinen haaste ole velkojain suojan kannalta välttämätön. Selvitysmiesten on julkista haastetta hakiessaan osoitettava olevansa selvitysmiehiä, mikä voidaan osoittaa edustamiskelpoisten yhtiömiesten allekirjoittamalla todistuksella tai tuomioistuimen antamalla määräyksellä. Ottaen huomioon kaupparekisterimenettelyn hitauden, ei rekisteriotetta selvitysmiesten rekisteröimisestä voida asettaa julkisen haasteen käsittelyn edellytykseksi.

Esitetty säännös on sopusoinnussa määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen 8 §:n kanssa, joka näin ollen voidaan pysyttää voimassa entisen sisältöisenä.

Pykälän 2 momentissa annetaan selvitysmiehille ohjeita selvityksen toteuttamistavasta. Säännös tulee sovellettavaksi vaiheessa, jossa on selvinnyt, ettei yhtiön purkamista voida välttää. Ennen tätä ajankohtaa yhtiön toimintaa ei tarvitse muuttaa pelkästään selvitystä tarkoittavaksi.

Säännöksen mukaan tulee selvityksessä pyrkiä yhtiön omaisuuden myymiseen siten, että yhtiön harjoittamaa elinkeinotoimintaa voidaan jatkaa. Säännöksen tarkoituksena on turvata toimivien yrityskokonaisuuksien säilyminen, mikä on kansantalouden ja työllisyyden kannalta tärkeää. Mikäli yhtiön omistamasta yrityksestä ei kuitenkaan ole saatavissa kohtuullista hintaa, tulee yhtiömiesten realisoida selvitystä varten tarvittava määrä yhtiön omaisuutta. Yhtiön toimintaa saavat selvitysmiehet tässä vaiheessa jatkaa vain siinä määrin kuin on tarpeen yhtiön asioiden selvittämisen kannalta. Selvitysmiehet saavat siten lopettaa jo aloitetut toimintamuodot liiketaloudellisestiärkevimmällä tavalla, mutta he eivät saa aloittaa uusia hankkeita. Selvitystilan aikana on yhtiön toiminnan jatkamisessa otettava huomioon yhtiön työntekijöiden asema. Selvitysmiehet saavat varata näille kohtuullisen ajan uuden

työtilaisuuden etsimistä varten, eikä yhtiömiös voi vaatia yhtiön elinkeinotoiminnan lopettamista ennen tämän ajan umpeenkulumista.

Yksimieliset yhtiömiehet voivat 4 momentin mukaan antaa edellä sanotusta poikkeavia määräyksiä selvityksen toimittamistavasta. He voivat esimerkiksi sopia, että selvitysmiesten on välittömästi jaettava yhtiön omaisuus yhtiömiehille. Selvitysmiestä sitovat yhtiömiesten antamat ohjeet vain silloin, kun kaikki yhtiömiehet ovat yhtyneet niihin. Muussa tapauksessa on selvitys toimitettava pykälässä säädetyllä tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan ei yhtiön omaisuutta saa jakaa ennen tunnettujen velkojen maksamista tai varojen varaamista tähän tarkoitukseen. Tämäkin säännös on 4 momentin mukaan tahdonvaltainen. Yhtiömiehet voivat siten yksimielisinä päättää yhtiön varojen jakamisesta ennen velkojen maksua. Varojen varaaminen voi tapahtua esimerkiksi siten, että yhtiömiehet tekevät maksupalvelusopimuksen pankin kanssa, jonka tietyille tilille talletetut yhtiön varat osoitetaan nimettyjen velkojen suoritukseksi, ja pidättävät tilin käyttöoikeuden kaikille yhtiömiehille yhdessä. Yhtiön selvitys ei itsessään eräännytä sen velkoja. Yhtiön purkamisenettelyn vapaamuotoisuuden vuoksi sitovan erääntymissäännösten ottaminen lakiin ei ole ollut mahdollista.

Selvitystilan aikana on tehtävä kirjanpitolain mukaiset tilinpäätökset. Yhtiömiehellä ei kuitenkaan ole oikeutta nostaa 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettua voitto-osuuttaan, koska yhtiön omaisuutta ei saa jakaa ennen tunnettujen velkojen maksamista.

Pykälän 4 momentissa säädetään siitä, että 1—3 momentin säännökset ovat tahdonvaltaisia ja yhtiömiehet voivat yksimielisinä niistä poiketa.

16 §. *Lopputilitys.* Pykälässä säädetään selvitysmiesten antamasta lopputilityksestä. Lopputilitys olisi annettava silloin, kun kaikki yhtiömiehet eivät ole selvitysmiehiä, eli kun yhtiössä on tuomioistuimen määräämä selvitysmies tai kun yhtiömiehet ovat itse valinneet ulkopuoliset selvitysmiehet tai kun vain osa yhtiömiehistä toimii selvitysmiehinä. Pykälän 1 momentin mukaan selvitysmiesten on suoritettavaan tehtävänsä mahdollisimman pian annettava lopputilitys hallinnostaan laatimalla koko selvitysmenettelyä koskeva kertomus. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätöksiä koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Kunkin selvitysmiehen on allekirjoitettava kertomus ja se on annettava liitteineen jokaiselle yhtiömiehelle.

Selvitysmiehen tehtävänä on yhtiön saattaminen jakokuntoon. Lopputilityksen avulla niillä yhtiömiehillä, jotka eivät ole selvitysmiehiä, on mahdollisuus varmistua siitä, että selvitys on oikein suoritettu ja että jakoon tuleva määrä on oikea. Kertomuksessa on selvitettävä yhtiön varallisuusasema selvitysmiehen tehtävän alkaessa, selvitystilan aikaiset tulot ja menot sekä yhtiön varallisuusasema selvitystilan päättyessä. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätöksiä koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Avoin yhtiö on kirjanpitovelvollinen selvitystilan aikana, selvitysmiesten on huolehdittava yhtiön kirjanpidosta ja tilinpäätöksistä kirjanpitolain ja tämän lain säännösten mukaisesti. Samoin tilintarkastukset on toimitettava selvitystilan aikana niissä yhtiöissä, joissa se 10 luvun säännösten mukaan on pakollista. Tilintarkastuskertomus kuuluu edellä mainittuihin liiteasiakirjoihin.

Lopputilityksestä näkyy yhtiön jäljellä oleva omaisuus, jos yhtiön kokonaistoiminta on ollut voitollinen, tai omaisuuden realisoinnin jälkeinen vajuus, jos kokonaistoiminta on ollut tappiollinen. Lopputilityksen muodostavassa kertomuksessa on lisäksi selvitettävä yhtiön selvitystilan aikainen hallinto, erityisesti yhtiön omaisuuden realisointitapa ja velkojen tyydyttäminen. Koska lopputilityksen tarkoituksena on mahdollistaa omaisuudenjako, on selvitysmiehen liitettävä siihen lasku kuluistaan ja palkkiostaan yhtiömiesten hyväksyttäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan on selvitysmiesten vahingonkorvausvelvollisuudesta voimassa, mitä 2 luvun 12—14 §:ssä on säädetty. Yhtiömiehellä, joka ei ole toiminut selvitysmiehenä, olisi säännöksen mukaan myös oikeus moittia lopputilitystä. Moiteoikeus on myös selvitysmiehenä toimineella yhtiömiehellä, jos selvityksessä ja lopputilityksen laatimisessa on sovittu noudattavaksi enemmistöperiaatetta ja yhtiömiestä on ollut lopputilityksen sisällöstä eri mieltä enemmistön kanssa. Lopputilitystä moittivan yhtiömiehen olisi nostettava kanne selvitysmiehiä vastaan vuoden kuluessa siitä, kun 1 momentin mukainen kertomus on hänelle annettu. Kanne on 1 luvun 5 §:n mukaan nostettava, jollei muusta ole sovittu, yhtiön oikeuspaikassa. Edellä 2 luvun 15 §:ssä tarkoitettu tarkastusoikeus on luonnollisesti voimassa myös selvitystilan aikana.

17 §. *Jälkiselvitys.* Pykälässä säädetään yhtiön jälkiselvityksestä. Säännös koskee tilannetta, jossa yhtiön purkautumisen jälkeen ilmaantuu uusia varoja tai yhtiötä vastaan nostetaan kanne taikka muuten tarvitaan selvitystoimenpiteitä. Säännös-

tä sovelletaan myös tapauksessa, jossa yhtiö on purettu ilman selvitystilaa. Muu jälkiselvityksen aiheelliseksi tekävä syy voi olla yhtiön velan periminen yhtiöltä tai yhtiömieheltä, jos kaikkia tunnettuja velkoja ei ollut maksettu ennen yhtiön omaisuuden jakamista tai jos selvitystilan yhteydessä ei ollut haettu julkista haastetta. Yhtiö voitaisiin siten vielä purkautumisen jälkeen esimerkiksi asettaa konkurssiin ja takaisinsaanti yhtiömiehiltä olisi mahdollinen.

Selvitysmiehen tai yhtiömiehen tulee säännöksen mukaan ilmoittaa jälkiselvityksen tarpeesta yhtiömiehille, jotta yhtiömiehet yhdessä voivat sopia tarvittavista toimenpiteistä. Ilmoitusvelvollisuus on jokaisella yhtiömiehellä tai selvitysmiehellä, joka on saanut tiedon jälkiselvityksen tarpeelliseksi tulevasta perusteesta, ja ilmoitus on toimitettava jokaiselle yhtiömiehelle. Kun jälkiselvitys tulee tarpeelliseksi, on yhtiössä viimeksi toimineiden selvitysmiesten asiana jatkaa selvitystä, jolleivät he pyydä tehtävästä eroa taikka yhtiömiehet muuta päätä.

Jälkiselvityksessä noudatettaisiin soveltuvin osin yhtiön selvittämisestä laissa olevia säännöksiä.

18 §. *Rekisteri-ilmoitus.* Pykälä sisältää selvitystä koskevia rekisteröimissäännöksiä. Selvitysmiehen tulee säännöksen mukaan viipymättä ilmoittaa yhtiön selvitystilaan asettaminen, selvitystilan lopettaminen ja jälkiselvitystila kaupparekisteriin. Ilmoituksessa on kaupparekisteriasetuksen 23 §:n mukaan mainittava muun muassa, ketkä toimivat yhtiön selvitysmiehinä ja kirjoittavat yhtiön toiminnan selvitystilan aikana. Ilmoituksen laiminlyönti voi aiheuttaa vahingonkorvausvelvollisuuden yhtiötä tai yhtiömiestä kohtaan.

6 luku.

Avoimen yhtiön omaisuuden jako

Lukuun ehdotetaan osittain 5 lukuun liittyviä säännöksiä yhtiön omaisuuden jakamisesta. Jokaisella yhtiömiehellä olisi yhtiön selvittämisen jälkeen oikeus vaatia jakoa ja yhtiömiehellä olisi voimassa olevasta oikeudesta poiketen myös mahdollisuus saada selvitysmies määrätyn jakoa toimittamaan, jos yhtiömiehet eivät keskenään pääse jaosta sopimukseen. Luvussa olisi myös säännökset jakokirjasta, selvitysmiehen toimittaman jaon moittimisesta sekä yhtiön purkautumisesta tehtävästä rekisteri-ilmoituksesta.

1 §. *Jaon toimittaminen.* Pykälän mukaan yhtiön omaisuuden jakamiseen olisi ryhdyttävä, kun yhtiön selvitys on tullut suoritetuksi. Silloin kun kaikki yhtiömiehet eivät ole olleet selvitysmiehinä, on selvityksestä tullut laatia lopputilitys ja antaa sen sisältävä kertomus yhtiömiehille. Jos kaikki yhtiömiehet toimivat selvitysmiehinä, ei lopputilityksen laatiminen ole välttämätöntä — selvitys on tällöin päättynyt, kun siihen kuuluvat toimet on suoritettu.

Selvityksen jälkeen jokaisella yhtiömiehellä on oikeus vaatia, että yhtiön omaisuus jaetaan. Tämä vastaa perintökaaren 23 luvun 1 §:n 1 momentin säännöstä. Jäljempänä 3 §:stä ilmenee, että jos yhtiöön on määrätty selvitysmies, tämän on toimitettava omaisuuden jakaminen. Hänen olisi selvityksen päätyttyä ryhdyttävä jakamiseen, jolleivät kaikki yhtiömiehet yksimielisesti päättäneet, että omaisuutta ei jaeta. Luvun 3 §:ssä säädetään myös siitä, miten jakoa vaativa yhtiömies saa vaateensa toteutettua, jos muut yhtiömiehet vastustavat jakamista.

2 §. *Jakoperuste.* Pykälässä säädetään siitä, minkä perusteen mukaan yhtiön jäljellä oleva omaisuus tai vastaavasti velat jaetaan yhtiömiesten kesken. Ennen kuin omaisuuden jakamiseen ryhdytään, on 5 luvun 15 §:n mukaan yhtiön velat mukaanlukien selvityksestä ja omaisuuden jakamisesta aiheutuneet kulut tulleet maksa tai varata varat tähän tarkoitukseen, jolleivät kaikki yhtiömiehet suostu jakamiseen ilman tätä. Pykälä on 3 momentin mukaan tahdonvaltainen eli yhtiömiehet voivat yhtiösopimuksessa tai muuten sopia, että jako toimitetaan toisin kuin pykälässä säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön omaisuus on sitä jaettaessa ensisijaisesti käytettävä yhtiömiesten jäljellä olevien panosten palauttamiseen. Jäljellä olevien panosten määrän tulisi käydä ilmi 5 luvun 16 §:ssä tarkoitetusta lopputilityksestä taikka jos yhtiömiehet ovat päättäneet purkaa yhtiön ilman 5 luvun mukaista selvitysmenettelyä tai jos lopputilitystä ei muusta syystä ole tarvinnut laatia, viimeisestä tilinpäätöksestä. Jos yhtiölle velkojen maksamisen jälkeen jäänyt omaisuus ei riitä yhtiömiesten jäljellä olevien panosten täysimääräiseen palauttamiseen, olisi omaisuus jaettava yhtiömiesten kesken jäljellä olevien panosten suuruuden mukaisessa suhteessa. Jos taas yhtiöllä on omaisuutta jäljellä enemmän kuin panosten palauttamiseen tarvitaan, jaetaan ylijäämä niiden perusteiden mukaan, joita sovelletaan yhtiön voittoa jaettaessa. Jolleivät yhtiömiehet ole voitonjaosta muuta sopineet,

jaettaisiin jäljelle jäänyt omaisuus siten 2 luvun 9 §:n mukaan yhtiömiesten kesken tasan. Jos tasanjako on kohtuuton, jako-osuuksia voitaisiin sovittelalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, miten yhtiölle jäänyt velka on yhtiömiesten kesken jaettava, kun yhtiön omaisuus ei ole riittänyt kaikkien velkojen maksamiseen. Tällainen vajoaus jaettaisiin saman perusteen mukaan, jota noudatetaan yhtiön tappion jakamisessa, eli vajoaus jaettaisiin yhtiömiesten kesken tasan, jolleivät nämä muusta ole sopineet. Sillä, miten vajoaus on jaettu yhtiömiesten kesken, ei ole vaikutusta suhteessa purkautuneen yhtiön velkojaan, vaan tämä voi purkamisen jälkeenkin vaatia velan maksamista täysimääräisenä keneltä yhtiömieheltä tahansa.

Jos yhtiömies ei ole yhtiön olemassaolon aikana suorittanut yhtiölle sovittua panostaan, on tämä erä 2 luvun 6 §:n mukaisine korkoineen yhtiömiehen velkaa yhtiölle, tai päinvastaisesta näkökulmasta yhtiön saatava yhtiömieheltä, joka jaetaan yhtiömiesten kesken samalla tavalla kuin muu yhtiön omaisuus.

3 §. *Jaon toimittajat ja jakokirja.* Pykälässä säädetään siitä, ketkä toimittavat yhtiön omaisuuden jakamisen sekä jaosta laadittavasta jakokirjasta.

Jos yhtiöön on sen selvittämistä varten 5 luvun 11 §:n nojalla määrätty selvitysmies, omaisuuden jaon toimittaminen kuuluisi ensisijaisesti hänelle. Jos yhtiömiehet haluavat tällaisessa tapauksessa toimittaa jaon itse, heidän on vapautettava selvitysmies tehtävästä. Samoin yhtiömiehet voivat yksimielisesti päättää, että jakoa ei toistaiseksi toimiteta.

Jos yhtiössä ei ole ollut tuomioistuimen määräämää selvitysmiestä, vaan yhtiömiehet ovat suorittaneet selvityksen itse tai valitsemiensa selvitysmiesten avulla, jaon toimittaminen kuuluisi yhtiömiehille. Jos yhtiömiehet eivät tällöin pääse sopimukseen omaisuuden jakamisesta, jokaisella yhtiömiehellä olisi ehdotuksen mukaan oikeus hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä jakoa toimittamaan. Hakemuksen voisi tehdä myös muu, jolla on ollut oikeus vaatia yhtiön purkamista, sekä ulosmittausvelkoja. Tällaista selvitysmiestä määrättäessä olisi soveltuvin osin noudatettava 5 luvun 11 §:n säännöksiä. Siten niille hakemukseen oikeutetuille, jotka eivät ole yhtyneet siihen, olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tässä tarkoitetulla selvitysmiehellä olisi myös 5 luvun 13 §:n mukainen oikeus

palkkioon ja saman luvun 16 §:n säännös vahingonkorvausvelvollisuudesta koskisi myös häntä.

Selvitysmiehen, olipa kyse 5 luvun tai tämän pykälän nojalla määrätystä, olisi pyrittävä saamaan aikaan sopimus yhtiömiesten kesken omaisuuden jakamisesta ja suoritettava jako tämän mukaisesti. Hänen olisi myös muutoin mahdollisuuksien mukaan noudatettava yhtiömiesten toivomuksia.

Yhtiön omaisuuden jaolla tarkoitetaan päätöstä siitä, mitä kukin yhtiömiestä on yhtiön omaisuudesta saava. Yhtiöomaisuuden reaalinen jako tapahtuu sen jälkeen, kun yhtiön omaisuuden jako on tullut lainvoimaiseksi, eli kun siitä on tehty sopimus yhtiömiesten kesken tai kun tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen suorittama jako on tullut lainvoimaiseksi, jolleivät yhtiömiehet sovi omaisuuden reaalisesta jakamisesta jaon moitteesta huolimatta. Moite saattaa joskus koskea vain yhtiön omaisuuden pientä osaa, jolloin yhtiömiesten saattaa olla käytännöllistä tehdä sopimus muun osan jakamisesta. Yhtiömiesten sopimuksen syntymiseen tai jaon lainvoimaiseksi tulemiseen asti pysyy yhtiön omaisuus selvitysmiesten hallinnassa. Jako tulee lainvoimaiseksi 4 §:ssä tarkoitetun moiteajan kuluessa umpeen tai kaikkien yhtiömiesten hyväksyttyä jaon.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös omaisuuden jakamisesta silloin, kun yhtiömiehen yhtiöosuus on ulosmitattu, hänet on asetettu konkurssiin tai hän on kuollut. Ehdotuksen 5 luvun 3 §:n mukaan yhtiömiestä, jonka yhtiöosuus on ulosmitattu, saa vain ulosmittausvelkojan suostumuksin tehdä sopimuksen omaisuuden jaosta. Konkurssiin asetettua yhtiömiestä taas edustaa omaisuuden jaossa mainitun 3 §:n mukaan konkurssipesän hallinto. Jos yhtiömiehen kuolinpesää ei omaisuuden jaossa edusta pesänselvittäjä eikä tuomioistuin ole määrännyt yhtiön selvitysmiestä, osallistuu 5 luvun 4 §:n mukaan jokainen kuolleen yhtiömiehen kuolinpesän osakas yhtiön omaisuuden jakoon.

Pykälän 3 momentissa säädetään omaisuuden jaosta laadittavasta jakokirjasta. Jos jaon on toimittanut tuomioistuimen määräämä selvitysmies, hänen tulisi aina laatia jaosta kirjallinen jakokirja, jonka hän allekirjoittaa. Silloin, kun yhtiömiehet sopivat jakamisesta itse, jakokirjan laatiminen ei säännöksen mukaan olisi pakollista, vaan suullinenkin jakosopimus olisi pätevä. Tällöin jokaisella yhtiömiehellä olisi kuitenkin oikeus vaatia jakokirjan laatimista. Jakokirja voi yhtiömiehen kannalta olla tarpeen esimerkiksi

siksi, että hän tarvitsee sitä osoittaakseen omistusoikeutensa jaossa saamiinsa esineisiin, kuten hakiessaan lainhuutoa saatuaan jaossa kiinteistön. Ehdotetun säännöksen kaltainen menettely, jonka mukaan sopimuspuolella on oikeus vaatia kirjallisen muodon käyttämistä, sisältyy esimerkiksi huoneenvuokralain (82/61) 1 §:ään. Kun yhtiömiehet laativat jakokirjan itse, heidän kaikkien on se allekirjoitettava. Jollei yhtiömiehen sijaan tulleella kuolinpesällä ole pesänselvittäjää, on jokaisen pesän osakkaan allekirjoitettava jakokirja.

Jos joku yhtiömiestä kieltäytyy allekirjoittamasta keskinäiseen sopimukseen perustuvaa jakokirjaa, on tilanteessa asiallisesti yleensä kysymys siitä, että sopimusta jaosta ei vielä ole syntynyt. Toisella yhtiömiehellä on tällöin mahdollisuus 1 momentin nojalla hakea selvitysmiehen määräämistä.

Jaon luonteen vuoksi maakaaren 1 luvun 2 §:ssä säädetty määrämuotoisuus ei koske jakokirjaa, vaikka jaettavaan omaisuuteen sisältyisikin kiinteistö.

4 §. *Jaon moittiminen.* Pykälässä säädetään tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittaman jaon moittimisesta. Säännöksen mukaan olisi jakoa moitittava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun jakokirja on annettu tiedoksi yhtiömiehelle. Jos lopputilityksen moiteaikaa on tiedoksiantamisen hetkellä jäljellä yli kuusi kuukautta, voidaan jakoa moittia lopputilityksen moiteajan loppuun asti. Jaon moittiminen tapahtuu säännöksen mukaan nostamalla kanne toisia yhtiömiehiä vastaan. Kannetta on 1 luvun 5 §:n mukaan ajettava yhtiön oikeuspaikan tuomioistuimessa, jollei toisin ole sovittu.

Tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittamaan jakoon kohdistuva moite voi nojautua kahteen perusteeseen. Se voi ensinnäkin perustua siihen, että selvitysmies on soveltanut väärin yhtiösopimuksen tai 2 §:n mukaista jakoperustetta. Toiseksi voidaan tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittamaa jakoa moittia sillä perusteella, että selvitysmiehen laatima jakokirja esittää virheellisesti yhtiömiesten tekemän jakosopimuksen sisällön.

Jos yhtiömiehet toimittavat itse jaon, on jaossa kyse heidän keskinäisestä sopimuksestaan, jota voidaan moittia vetoamalla oikeustoimilain 3 luvussa tarkoitettuun pätemättömyysperusteeseen. Jakosopimusta voidaan samaten sovitella mainitun lain 36 §:n perusteella.

Pykälä ei koske tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittamaa yhtiön omistamien

esineiden reaalista jakoa. Jos selvitysmies luovuttaa lainvoimaisen jakopäätöksen vastaisesti omaisuutta väärälle yhtiömiehelle, on oikealla omistajalla oikeus saada esineet haltuunsa esineoikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

5 §. *Purkautumisilmoitus.* Pykälässä säädetään avoimen yhtiön purkautumisen johdosta tehtävästä rekisteri-ilmoituksesta. Sen jälkeen kun yhtiön omaisuus on jaettu tai yhtiö on muuten katsottava purkautuneeksi, on yhtiömiehen tai tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen tehtävä viipymättä ilmoitus purkautumisesta kaupparekisteriin. Ilmoitus tehdään sen jälkeen, kun yhtiön omaisuuden jako on tullut lainvoimaiseksi tai kun yhtiö katsotaan purkautuneeksi 5 luvun 9 §:n perusteella. Ilmoituksen on velvollinen tekemään jokainen yhtiömiestä, sekä jos tuomioistuin on määrännyt yhtiöön selvitysmiehen, myös viimeksi mainittu. Toisaalta yhdenkin ilmoitusvelvollisen allekirjoittama ilmoitus riittää. Silloin kun yhtiö on purkautunut konkurssin johdosta, on konkurssihallinnon 5 luvun 8 §:n mukaan tehtävä purkautumisilmoitus.

Yhtiön purkautuminen vaikuttaa kaupparekisterilain 26 §:n mukaan sellaisen kolmannen henkilön asemaan, joka ei ole purkautumisesta tietoinen, vasta sen jälkeen, kun sen rekisteröinnistä on kuulutettu. Jos tuomioistuimen määräämän selvitysmies suoritettuaan jaon laiminlyö ilmoituksen tekemisen, hän saattaa joutua yhtiömiehelle vastuuseen näin aiheutuneesta vahingosta. Purkautumisilmoituksella ei ole yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa oikeutta luovaa vaikutusta, vaan yhtiösopimusvelvoitteet lakkaavat yhtiön purkautumishetkellä.

7 luku

Kommandiittiyhtiö

Lukuun ehdotetaan otettavaksi kommandiittiyhtiön avoimesta yhtiöstä poikkeavan luonteen vuoksi tarpeelliset säännökset. Luvussa säädettäisiin kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen asemasta ja oikeuksista sekä ylipäätään kysymyksistä, jotka liittyvät siihen, että joidenkin yhtiömiesten vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu. Ehdotus vastaa pääosin voimassa olevaa oikeutta.

1 §. *Yhtiömiehet.* Ehdotuksen 1 luvun 1 §:n mukaisesti kommandiittiyhtiössä tulee olla vähintään kaksi yhtiömiestä, joista toisen vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu yhtiösopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään ja

toinen vastaa kuten avoimen yhtiön yhtiömiestä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi vallitsevaa käytäntöä ja voimassaolevaa oikeutta vastaavasti, että sitä yhtiömiestä, jonka vastuu on sanotulla tavalla rajoitettu, kutsutaan laissa äänettömäksi yhtiömieheksi ja muuta yhtiömiestä vastuunalaiseksi yhtiömieheksi.

2 §. *Sovellettavat säännökset.* Pykälässä säädetään kommandiittiyhtiöön sovellettavista säännöksistä. Kommandiittiyhtiöön ja sen yhtiömiehiin sovelletaan 2—6 luvun avointa yhtiötä ja sen yhtiömiehiä koskevia säännöksiä niillä poikkeuksilla, joista tässä luvussa säädetään. Tämän luvun säännökset koskevat äänettömän yhtiömiehen asemaa kommandiittiyhtiössä. Kommandiittiyhtiön vastuunalaisista yhtiömiestä koskevat sen sijaan samat säännökset kuin avoimen yhtiön yhtiömiestä. Sellaisten kysymysten osalta, joista ei ole otettu erityissäännöksiä tähän lukuun, sovelletaan avoimen yhtiön yhtiömiestä koskevia säännöksiä myös kommandiittiyhtiön äänettömään yhtiömieheen. Avoimen yhtiön yhtiösopimusta ja yhtiön selvitystä ja jakoa koskevia säännöksiä sovelletaan eräin äänettömän yhtiömiestä koskevin poikkeuksin myös kommandiittiyhtiöön.

Sovellettaessa avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevia yhteisiä säännöksiä saattaa joissain tapauksissa olla aiheellista ottaa yhtiömuodon ero huomioon säännöksiä tulkittaessa. Esimerkiksi 2 luvun 11 §:ää sovellettaessa on rikkomuksen vakavuutta arvioitaessa kiinnitettävä huomiota siihen, onko kyseessä vastuunalainen vai ääneton yhtiömiestä.

Pykälän 2 momentissa säädetään 3, 4, 8 ja 9 § tahdonvaltaisiksi, joten niistä voidaan sopimuksella poiketa.

3 §. *Hallintovaltuus.* Pykälän mukaan äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita eikä kielto-oikeutta. Ääneton yhtiömiestä on periaatteessa rahoittaja, jolle ei kuulu osallistuminen yhtiön asioiden hoitoon. Koska äänettömällä yhtiömiehellä ei ole henkilökohtaista vastuuta yhtiön velvoitteista kuten vastuunalaisilla yhtiömiehillä, hänelle ei ole tarpeen antaa oikeutta kieltää vastuunalaisista yhtiömiestä ryhtymästä yksittäiseen toimenpiteeseen. Äänettömälle yhtiömiehelle voidaan kuitenkin säännöksen tahdonvaltaisuuden vuoksi yhtiösopimuksella tai muiden yhtiömiesten päätöksellä uskoa oikeus osallistua päätöksentekoon yhtiön asioissa sekä kielto-oikeus. Asian luonteesta seuraa, että äänettömän yhtiömiehen hallinnoimisoikeutta koskevia yhtiösopimusmääräyksiä on tulkittava suppeasti. Äänettömällä yhtiömiehellä ei siten

esimerkiksi ole kielto-oikeutta, ellei sitä ole hänelle selväsanaisesti myönnetty yhtiösopimuksessa.

Säännöksen tahdonvaltaisuus mahdollistaa esimerkiksi niin sanotut kommandiittiosakeyhtiöt, joissa äänettömien yhtiömiesten pääoma on jaettu osakeyhtiön osakkeiden kaltaisiin osuuksiin ja joissa äänettömille yhtiömiehille tai näiden kokoukselle on uskottu tiettyjä hallintoon ja tarkastukseen liittyviä tehtäviä. Koska kommandiittiosakeyhtiöt ovat poikkeuksellinen ilmiö, ei niiden yksityiskohtaista sääntelyä kuitenkaan ole katsottu aiheelliseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan on toimitusjohtajana toimivalla äänettömällä yhtiömiehellä sama toimivalta kuin sellaisella toimitusjohtajalla, joka ei ole yhtiömies. Äänetön yhtiömies voi säännöksen mukaan erota ja hänet voidaan erottaa toimitusjohtajan ja muusta erityistehtävästä samalla tavalla kuin ulkopuolinen. Säännöksen tulkinnan osalta viitataan 2 luvun 4 ja 5 §:n perusteluihin.

Jos toimitusjohtajana tai muussa erityistehtävässä toimiva vastuunalainen yhtiömies halutaan vapauttaa, ei vapauttamiseen ehdotuksen mukaan tarvita äänettömän yhtiömiehen suostumusta.

4 §. *Voiton ja tappion jakaminen.* Pykälässä säädetään ensinnä äänettömän yhtiömiehen voitto-osuudesta. Jollei toisin ole sovittu, suoritetaan pykälän 1 momentin mukaan äänettömälle yhtiömiehelle yhtiön voitosta korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa vastaava osuus sille osalle panosta, joka oli maksettu tilikauden alkassa. Tämän jälkeen jaetaan loppuosa voitosta vastuunalaisille yhtiömiehille. Jos voitto ei riitä äänettömien yhtiömiesten voitto-osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, se jaetaan säännöksen mukaan äänettömille yhtiömiehille näiden tilikauden alkaessa maksettuna olleiden panosten suhteessa.

Säännöksessä tarkoitettu korko on kulloinkin voimassa oleva Suomen Pankin peruskorko. Jos äänettömän yhtiömiehen maksettavana oleva panos ei ole vielä sovitun panoksen suuruinen, voidaan hänen voitto-osuuttaan käyttää 2 luvun 9 §:n mukaisesti panoksen täydentämiseen. Säännöksen periaate, jonka mukaan äänettömillä yhtiömiehillä on etuoikeus voittoon ennen vastuunalaisia yhtiömiehiä, vastaa voimassa olevan oikeuden kantaa. Äänettömät yhtiömiehet jakavat siten yhtiön koko voiton jäljellä olleiden panostensa suhteessa, jollei yhtiön voitto riitä

peruskorkoa vastaavan hyvityksen suorittamiseen jokaisen äänettömän yhtiömiehen panokselle.

Pykälän 2 momentin mukaan jaetaan kommandiittiyhtiön tappio vastuunalaisten yhtiömiesten kesken. Tappio jaetaan 2 luvun 9 §:n mukaisesti eli tasan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken, jollei toisin ole sovittu, ja se vähentää näiden jäljellä olevia panoksia. Äänettömät yhtiömiehet eivät osallistu panoksillaan tappioon yhtiön toiminnan aikana vaan vasta yhtiötä purettaessa. Tilikauden tappio ei siten yhtiön toiminnan aikana alenna äänettömien yhtiömiesten panoksia.

5 §. *Yhtiön edustaminen.* Pykälässä säädetään kommandiittiyhtiön edustamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan ei äänettömällä yhtiömiehellä ole ilman eri valtuutusta oikeutta edustaa yhtiötä eikä hänellä ole kelpoisuutta ottaa vastaan yhtiölle osoitettua haastetta tai muuta tiedoksiantoa. Edustamiskelpoisuuden myöntäminen äänettömälle yhtiömiehelle johtaisi helposti sekaannukseen yhtiömiesten vastuusuhteissa. Tämän vuoksi on äänettömältä yhtiömieheltä pakottavalla lainsäädännöksellä poistettu oikeus edustaa yhtiötä. Äänetöntä yhtiömiestä ei siksi voida kaupparekisteriin ilmoittaa edustamiskelpoiseksi yhtiömieheksi eikä hänelle voida antaa oikeutta yhtiömiehenä kirjoittaa yhtiön toiminimeä.

Vastuunalaiset yhtiömiehet voivat kuitenkin valtuuttaa äänettömän yhtiömiehen edustamaan yhtiötä antamalla tälle prokuran tai muun valtakirjan taikka sijoittamalla tämän asemaan, johon sisältyy kelpoisuus edustaa yhtiötä. Näin ollen äänettömällä yhtiömiehellä voi olla toimitusjohtajan asemaan perustuva kelpoisuus edustaa yhtiötä toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Tässä tapauksessa kelpoisuus perustuu kuitenkin asemavaltuutukseen eikä asemaan äänettömänä yhtiömiehenä.

Poikkeuksellisissa tapauksissa äänettömällä yhtiömiehellä voi olla niin sanottuun tilannevaltuutukseen perustuva oikeus edustaa yhtiötä. Esimerkiksi 2 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua tilanteessa äänettömällä yhtiömiehellä voi olla yhtiön sisäinen toimivalta suorittaa yhtiön oikeuden turvaamiseksi välttämätön toimenpide ja vastaavasti kelpoisuus edustaa yhtiötä tässä suhteessa. Pääsäännön mukaan eivät äänettömän yhtiömiehen toimenpiteet kuitenkaan sido yhtiötä, eikä esimerkiksi se, että äänetön yhtiömies maksaa yhtiön velan, merkitse velan tunnustamista yhtiötä sitovalla tavalla. Oikeus 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun korvaukseen äänettömällä

yhtiömiehellä on vain, jos hänelle on myönnetty toimivalta toimenpiteen suorittamiseen.

Äänettömällä yhtiömiehellä ei säännöksen mukaan liioin ole oikeutta ottaa yhtiötä sitovasti vastaan haasteita ja muita tiedoksiantoja. Jos haastetta tai tiedoksiantoa ei saada toimitetuksi vastuunalaiselle yhtiömiehelle, toimitusjohtajalle tai prokuristille, on turvauduttava erityismenettelyyn niin kuin tästä on erikseen säädetty.

Pykälän 2 momentin mukaan ei prokuran antaminen kommandiittiyhtiössä edellytä äänettömän yhtiömiehen suostumusta. Prokuran antavat kommandiittiyhtiössä siten kaikki vastuunalaiset yhtiömiehet yhdessä. Äänettömällä yhtiömiehellä ei 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan ole kelpoisuutta peruuttaa prokuraa.

6 §. *Äänettömän yhtiömiehen velkavastuu.* Pykälässä säädetään äänettömän yhtiömiehen velkavastuusta. Ehdotuksen 1 luvun 1 §:n mukaan äänettömän yhtiömiehen vastuu yhtiön sitoumuksista rajoittuu yhtiösopimuksen osoittamaan omaisuuspanokseen. Äänettömän yhtiömiehen panos voi olla rahaa tai rahassa arvioitavaa omaisuutta, ei työtä tai palveluksia.

Pykälän 1 momentin mukaan ääneton yhtiömies täyttää velkavastuunsa suorittamalla yhtiösopimuksen osoittaman omaisuuspanoksensa vähentämättömänä yhtiölle. Äänettömään yhtiömieheen ei siten voida kohdistaa yhtiön sitoumuksen perustuvaa vaadetta, jos hän on luovuttanut yhtiösopimuksen osoittaman panoksensa yhtiölle eikä ole vähentänyt sitä esimerkiksi voitto-osuudet ylittävin takaisinotoin.

Äänettömän yhtiömiehen vastuu ei ole ensisijaista. Jos yhtiömies ei ole säännöksessä tarkoitettulla tavalla täyttänyt velkavastuutaan yhtiölle, voivat yhtiön velkojat vaatia tältä puuttuvaa erää mahdollisine korkoineen vasta kun yhtiön maksukyvyttömyys on konkurssissa tai muuten osoitettu. Tätä ennen voi vain yhtiö 2 luvun 6 §:n mukaisesti vaatia panoksen luovuttamista pykälässä säädettyine korkoineen.

Pykälän 2 momentin mukaan ei yhtiömiesten sopimuksella äänettömän yhtiömiehen panoksen alentamisesta ole vaikutusta suhteessa velkojaan, joka ryhtyessään oikeustoimeen yhtiön kanssa ei tiennyt panoksen alentamisesta, jos panoksen alentamista ei ollut merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu.

Pykälästä ei voida sopimuksella poiketa.

7 §. *Tilinpäätöksen moittiminen.* Pykälässä säädetään tilinpäätöksen moittimisesta kommandiittiyhtiössä. Ehdotuksen 2 luvun 16 §:n mukaan tilinpäätöstä moittivan yhtiömiehen on nos-

tettava kanne toisia yhtiömiehiä vastaan. Koska äänettömät yhtiömiehet eivät laadi tilinpäätöstä eivätkä allekirjoita sitä, ei moitekannetta myöskään tulisi kommandiittiyhtiössä nostaa heitä vastaan. Kanteen nostamisaika on 2 luvun 16 §:n 1 momentin mukaan yksi vuosi tilikauden päättymisestä ja sitä sovellettaisiin myös äänettömään yhtiömieheen. Säännöksen 2 momentin mukaan moiteaika on kuitenkin vuosi tilinpäätöksen laatimisesta silloin, kun tilinpäätöstä ei syystä tai toisesta ole laadittu säädettyssä ajassa. Koska ääneton yhtiömies ei tällöin aina voi tietää tilinpäätöksen laatimisaikakohdasta, ehdotetaan, että edellä mainittu pitempi moiteaika alkaa äänettömän yhtiömiehen kohdalla vasta siitä, kun hän sai tilinpäätöksestä tiedon.

8 §. *Ääneton yhtiömies ja yhtiön purkaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan 5 luvun 3 ja 4 §:ssä tarkoitettuja tapahtumia ei pidetä kommandiittiyhtiön purkamisperusteina, jos ne kohtavat äänetöntä yhtiömiestä. Kommandiittiyhtiötä ei siten voida vaatia purettavaksi sen vuoksi, että ääneton yhtiömies kuolee tai joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan. Yhtiö voi jatkaa edellä mainituista seikoista huolimatta normaalia toimintaansa. Yhtiössä jatkavilla yhtiömiehillä olisi oikeus lunastaa asianomaisen äänettömän yhtiömiehen yhtiöosuus ja vastaavasti tämän oikeudenomistajat, konkurssipesä, kuolinpesä tai ulosmittausvelkoja, voisivat vaatia osuuden lunastamista. Lunastuksena olisi maksettava, jollei toisin ole sovittu, äänettömän yhtiömiehen 9 §:ssä tarkoitettu jako-osuus eli yleensä tämän maksettuna oleva panos. Äänettömän yhtiömiehen seuraajat voivat velkoa lunastusta yhtiöltä normaalissa siviiliprosessissa.

Äänettömän yhtiömiehen panoksen palauttaminen voi kuitenkin muuttaa yhtiön avoimeksi yhtiöksi, jos äänettömiä yhtiömiehiä on ollut vain yksi, tai lopettaa yhtiön, jos sekä äänettömiä että vastuunalaisia yhtiömiehiä on ollut vain yksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa voidaan soveltaa 5 luvun 9 §:ää.

Pykälän 2 momentin mukaan ääneton yhtiömies voi toimia kommandiittiyhtiön selvitysmiehenä vain, jos kaikki yhtiömiehet näin sopivat. Ääneton yhtiömies voi hakea tuomioistuimelta selvitysmiehen määräämistä ja ääneton yhtiömies voidaan määrätä selvitysmieheksi. Hänellä on myös oikeus moittia selvityksestä laadittavaa lopputilitystä ja yhtiön omaisuuden jakoa.

Pykälän 3 momentti koskee päätöksentekoa selvitystilassa olevan yhtiön toiminnan jatkamisesta. Ehdotuksen 5 luvun 14 §:n 2 momentin

mukaan on oikeus yhtiön toiminnan jatkamiseen sillä yhtiömiesten ryhmällä, jossa heitä on eniten, ja jos tällaiset ryhmät ovat yhtä suuret, etuoikeus ratkaistaan arpomalla. Kommandiittiyhtiön osalta ehdotetaan, että ratkaistaessa 5 luvun 14 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa oikeutta yhtiön toiminnan jatkamiseen, kuuluisi jatkamis-oikeus sille yhtiömiesten ryhmälle, jossa on eniten vastuunalaisia yhtiömiehiä. Jos tällaisissa ryhmissä olisi yhtä monta vastuunalaista yhtiömiestä, otettaisiin ratkaisussa myös äänettömät yhtiömiehet lukuun. Jos yhtiömiesten ryhmät tällöinkin olisivat yhtä suuret, etuoikeus ratkaistaisiin arpomalla.

Pykälä on 2 §:n 2 momentin mukaan tahdonvaltainen.

9 §. *Jakoperuste.* Pykälässä säädetään omaisuuden jakamisesta kommandiittiyhtiössä. Pykälän 1 momentin mukaan on yhtiön omaisuutta jaettaessa ensisijaisesti palautettava äänettömälle yhtiömiehelle tämän yhtiölle maksama panos. Jos yhtiöllä ei velkojen maksun jälkeen ole omaisuutta jäljellä, eivät äänettömät yhtiömiehet saa mitään, mutta he eivät liioin osallistu mahdollisen vajauksen jakamiseen, vaan se jaetaan 2 momentin mukaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken. Jos äänettämiä yhtiömiehiä on useita, eikä yhtiön omaisuus riitä heidän panostensa taysimääräiseen maksamiseen, jaetaan yhtiön omaisuus äänettömille yhtiömiehille heidän panostensa suhteessa.

Vastuunalaiset yhtiömiehet saavat, sen jälkeen kun äänettömien yhtiömiesten osuus on otettu päältä, loput omaisuudesta ja he jakavat sen avoimen yhtiön omaisuudenjaossa noudatettavan perusteen mukaan, josta säädetään 6 luvun 2 §:ssä.

Pykälän 2 momentti koskee vajauksen jakamista. Vajaus syntyy, jos yhtiön omaisuus ei riitä sen kaikkien velkojen suorittamiseen. Tämä merkitsee, että enempää äänettömät kuin vastuunalaisetkaan yhtiömiehet eivät voi saada itselleen minkäänlaista yhtiöpanoksen palautusta. Tässä tilanteessa on siis myös ääneton yhtiömies menettänyt yhtiön sijoittamansa panoksen — yhtiön toiminnan aikana tappiot eivät sen sijaan hänen panostaan vähennä. Säännöksessä ehdotetaan selvyden vuoksi todettavaksi, että kommandiittiyhtiössä vajuus jaetaan vastuunalaisille yhtiömiehille. Luvun 6 §:n mukaanhan ääneton yhtiömies täyttää velkavastuunsa suorittamalla sovitun yhtiöpanoksensa vähentämättömänä yhtiölle ja enemmästä ääneton yhtiömies ei vastaa. Vajaus jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken 6 luvun 2 §:n mukaisesti.

Pykälä on 2 §:n 2 momentin mukaan tahdonvaltainen.

8 luku.

Yhtiömuodon muuttaminen ja yhtiöiden sulautuminen

Luvussa säädettäisiin avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömuodon muuttamisesta. Säännökset muun muassa poistaisivat sen epäselvyyden, säilyykö yhtiön identtisyys, kun se muuttuu avoimesta yhtiöstä kommandiittiyhtiöksi tai päinvastoin. Myös avoimen yhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi tulisi mahdolliseksi, kun muutos on nykyisin mahdollinen vain kommandiittiyhtiön kohdalla. Luvun säännökset korvaisivat voimassa olevan kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain. Lisäksi lukuun otettaisiin säännökset yhtiöiden sulautumisesta.

1 §. *Avoimen yhtiön muuttaminen kommandiittiyhtiöksi.* Pykälässä säädetään avoimen yhtiön muuttamisesta kommandiittiyhtiöksi. Pykälän 1 momentin mukaan avoin yhtiö muuttuu kommandiittiyhtiöksi, jos siihen otetaan ääneton yhtiömies tai jos jonkun yhtiömiehen vastuu sovitaan rajoitettavaksi omaisuuspanoksen määrään. Tämänkaltaisen muutos edellyttää yhtiösopimuksen muuttamista, jollei siihen ole varauduttu yhtiösopimuksessa. Yhtiö pysyy muutoksesta huolimatta samana oikeushenkilönä.

Pykälän 2 momentissa säädetään vastuunrajoituksen voimaantulosta tilanteessa, jossa avoin yhtiö muuttuu kommandiittiyhtiöksi siten, että jonkin yhtiömiehen vastuuta rajoitetaan. Niistä velvoitteista, jotka ovat syntyneet ennen kuin yhtiömuodon muuttumisesta sovittiin, äänettömäksi yhtiömieheksi muuttunut yhtiömies vastaa edelleen kuten vastuunalainen yhtiömies. Muutoksesta sopimisen jälkeen mutta ennen vastuunrajoituksen kaupparekisteriin merkitsemistä kuuluttamista syntyneistä velvoitteista yhtiömiehellä on henkilökohtainen vastuu vain sellaista velkojaa kohtaan, joka ei tiennyt muutoksesta. Niistä velvoitteista, jotka syntyvät sen jälkeen, kun mainitusta kaupparekisterimerkinnästä on kuulutettu, yhtiömies ei vastaa henkilökohtaisesti. Kuulutuksen jälkeen velkojen edellytetään tietävän vastuunrajoituksesta. Jollei toisin sovita, vastuunrajoitus tulee yhtiön sisäisesti voimaan siitä hetkestä, kun asianomainen yhtiösopimuksen muutos on hyväksytty.

2 §. *Kommandiittiyhtiön muuttaminen avoimeksi yhtiöksi.* Pykälässä säädetään kommandiit-

tiyhtiön muuttamisesta avoimeksi yhtiöksi. Säännöksen mukaan muuttuu kommandiittiyhtiö avoimeksi yhtiöksi, jos sen yhtiösopimusta muutetaan siten, ettei yhtiöön jää äänettäviä yhtiömiehiä. Jos äänetön yhtiömiehen ryhtyy muutoksen yhteydessä vastuunalaiseksi yhtiömieheksi, vastaa hän kaikista — myös ennen muutosta syntyneistä — yhtiön velvoitteista 4 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla eli henkilökohtaisesti, ensisijaisesti ja solidaarisesti.

Kommandiittiyhtiö muuttuu avoimeksi yhtiöksi myös silloin, kun siihen jää muusta syystä kuin yhtiösopimuksen muuttamisen johdosta ainoastaan yksi tai useampi vastuunalainen yhtiömiehen. Muutos tapahtuu esimerkiksi silloin, kun vastuunalaiset yhtiömiehet ostavat tai lunastavat äänettömien yhtiömiesten yhtiöosuudet. Jos vastuunalaisia yhtiömiehiä jää tällöin jäljelle vain yksi, on 5 luvun 9 §:ää sovellettava.

3 §. Osakeyhtiöksi muuttaminen. Pykälässä säädetään avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi. Voimassa olevan kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain mukaan voidaan kommandiittiyhtiö mutta ei avoin yhtiö muuttaa osakeyhtiöksi siten, että yhtiö säilyy muutoksesta huolimatta samana oikeushenkilönä. Tähän ehdotukseen on sisällytetty säännökset, jotka korvaavat kommandiittiyhtiön osakeyhtiöksi muuttamista koskevan lain. Koska ei ole perusteita tehdä eroa kommandiittiyhtiön ja avoimen yhtiön välillä osakeyhtiöksi muuttamisen suhteen, sanottua yhtiömuodon muutosta koskevat säännökset soveltuvat sekä kommandiittiyhtiöön että avoimeen yhtiöön. Osakeyhtiötä sen sijaan ei voida muuttaa avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi.

Ainoastaan kaupparekisteriin merkitty avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö voidaan muuttaa suoraan osakeyhtiöksi, rekisteröimättömän avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osakeyhtiöksi muuttaminen edellyttää yhtiön rekisteröimistä ennen yhtiömuodon muuttamista.

Päätös yhtiömuodon muuttamisesta on 1 momentin mukaan tehtävä siinä järjestyksessä, jossa yhtiösopimusta muutetaan. Yhtiömuodon muuttaminen edellyttää siten yhtiömiesten, kommandiittiyhtiössä myös äänettömien, yksimielisyyttä, jollei yhtiösopimus mahdollista yhtiösopimuksen muuttamista enemmistöpäätöksellä tai muulla vastaavalla menettelyllä.

Pykälän 2 momentin mukaan on yhtiömuodon muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä hyväksyttävä osakeyhtiölain mukaisesti laadittu yh-

tiöjärjestys. Yhtiöjärjestyksestä säädetään osakeyhtiölain 2 luvussa.

Pykälän 3 momentin mukaan yhtiömuodon muuttamista koskevasta päätöksestä on laadittava asiakirja, joka sisältää yhtiöjärjestyksen ja jossa mainitaan kunkin osakkeenomistajan nimi, kansalaisuus, kotipaikka ja postiosoite sekä hänelle tulevien osakkeiden määrä. Kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten on allekirjoitettava asiakirja. Avoimessa yhtiössä asiakirjan allekirjoittavat kaikki yhtiömiehet. Säännös vastaa kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain 3 §:ää.

4 §. Osakeyhtiöksi muuttamista koskevan päätöksen täytäntöönpano. Pykälässä säädetään yhtiömuodon muuttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Pykälä vastaa kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain 4 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan on 3 §:ssä tarkoitettua asiakirjan allekirjoittamisen jälkeen toimitettava yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiökokoukselle kuuluvat vaalit. Yhtiölle on siten valittava hallitus tai hallintoneuvosto sekä tilintarkastajat.

Pykälän 2 momentin mukaan tulee avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten yhdessä osakeyhtiölle valitun hallituksen kanssa tehdä kaupparekisteriin ilmoitus yhtiömuodon muuttamisesta, jolloin on soveltuvin osin noudatettava, mitä osakeyhtiön kaupparekisteriin ilmoittamisesta on säädetty. Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan lausunto siirtä, että yhtiön varat riittävät velan ja osakepääoman kattamiseksi, on liitettävä ilmoitukseen.

Yhtiömuodon muuttamisen rekisteröimisessä on soveltuvin osin noudatettava osakeyhtiön rekisteröimistä koskevia säännöksiä. Yhtiömuodon muutosta ei siten voida käyttää esimerkiksi osakeyhtiölain minimipääomasäännösten kiertämiseen.

Pykälän 3 momentin mukaan muuttuu avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö osakeyhtiöksi, kun yhtiömuodon muuttaminen merkitään kaupparekisteriin. Rekisterimerkinnällä on siten oikeutta luova vaikutus. Säännös vastaa kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain 5 §:ää. Koska yhtiön oikeushenkilöys säilyy yhtiömuodon muuttamisesta huolimatta, on osakeyhtiöllä kaikki ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka avoimella yhtiöllä tai kommandiittiyhtiöllä oli. Siitä tulee siten yhtiön omaisuuden omistaja ja se vastaa myös yhtiön aikaisemmista veloista.

Pykälän 4 momentin mukaan on yhtiömuodon muuttamisessa noudatettava, mitä ulkomaalaisen ja eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkeita annetuslaissa (219/39) on säädetty. Muuttamalla yhtiö osakeyhtiöksi ei voida kiertää sanotun lain säännöksiä osakeyhtiön perustamisesta.

5 §. *Osakeyhtiöksi muuttamisen vaikutus velkavastuuseen.* Pykälässä säädetään avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osakeyhtiöksi muuttamisen vaikutuksesta yhtiömiesten velkavastuuseen. Pykälä vastaa eräin tarkistuksin kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain 6 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan eivät yhtiömiehet vapaudu vastaamasta yhtiön aikaisemmasta velasta sen johdosta, että yhtiö on muuttunut osakeyhtiöksi, elleivät velkojat ole antaneet siihen suostumustaan. Avoimen yhtiön yhtiömiehet sekä kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat yhtiömuodon muuttamisesta huolimatta henkilökohtaisesti, ensisijaisesti ja yhteisvastuullisesti niistä yhtiön veloista, jotka ovat syntyneet ennen 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua yhtiömuodon muuttumisen hetkeä, jolleivät velkojat nimenomaan vapautta heitä velkavastuusta. Äänettömän yhtiömiehen vastuu muuttuu sen sijaan osakeyhtiön osakkaan vastuuksi sillä hetkellä, kun kommandiittiyhtiö on muuttunut osakeyhtiöksi.

Pykälän 2 momentin mukaan katsotaan velkojan vapauttaneen yhtiömiehet henkilökohtaisesta velkavastuusta, jollei hän kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut ilmoituksen yhtiön osakeyhtiöksi muuttumisesta, ole ilmoittanut yhtiölle vastustavansa velkavastuusta vapautumista. Velkojalla oleva määräaika piteneisi näin ollen nykyisestä 60 päivästä noin kuukaudella. Pykälässä ei säädetäisi siitä, kenen asiana ilmoituksen tekeminen velkojalle on. Käytännössä ilmoituksen tekee osakeyhtiö, osakkeenomistaja tai yhtiöstä muutoksen yhteydessä mahdollisesti pois jäänyt yhtiö mies. Voimassa olevan lain mukaan velkojan on halutessaan estää velkavastuusta vapautumisen ilmoitettava asiasta sille, jonka nimessä ilmoitus on tehty. Ehdotetussa säännöksessä on omaksuttu tarkoituksenmukaisuusysti menettely, jossa velkoja ilmoittaa päätöksestään osakeyhtiölle. Ilmoitus velkojalle voidaan tehdä vasta sen jälkeen, kun yhtiömuodon muutos on 4 §:n 3 momentin mukaan toteutunut. Ilmoitus on tehtävä todistettavasti, esimerkiksi kirjatulla kirjeellä. Velkoja voi halutessaan vapauttaa ainoastaan jotkut yhtiömiehistä taikka

rajoittaa vapauttamisen koskemaan tiettyjä yhtiön velkoja.

6 §. *Sulautuminen.* Pykälässä säädetään avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön sulautumisesta toiseen avoimeen yhtiöön tai kommandiittiyhtiöön. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä näiden yhtiöiden sulautumisesta. Koska lainsäädännön selkiyttäminen tältä osin on tärkeää muun muassa verotuksen näkökulmasta, on ehdotukseen sisällytetty avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden keskinäisiä fuusioita koskeva säännös. Sen sijaan ei ole katsottu aiheelliseksi antaa säännöksiä avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön sulautumisesta osakeyhtiöön.

Pykälän 1 momentin mukaan voi avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö (*sulautuva yhtiö*) tehdä sopimuksen sulautumisesta toiseen avoimeen yhtiöön tai kommandiittiyhtiöön (*vastaanottava yhtiö*) siten, että sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät selvitysmenettelyttä vastaanottavalle yhtiölle.

Pykälän 2 momentin mukaan on yhtiöiden välinen sulautumissopimus hyväksyttävä molemmissa yhtiöissä samassa järjestyksessä kuin yhtiössä muutetaan yhtiösopimusta. Pääsäännön mukaan edellyttää sulautumispäätös siten yksimielisyyttä kummassakin yhtiössä. Sulautumissopimuksessa on määrättävä myös niistä muutoksista vastaanottavan yhtiön yhtiösopimukseen, joihin sulautuminen antaa aiheutta. Vastaanottavan yhtiön tulee luonnollisesti tehdä muutoksista asianmukainen ilmoitus kaupparekisteriin. Se, että yhtiö on asetettu selvitystilaan, ei estä sulautumista, jos yhtiömiehet päättävät jatkaa elinkeinotoimintaa yhdessä toisen yhtiön kanssa.

Pykälän 3 momentin mukaan sovelletaan 2 momentin säännöksiä myös silloin, kun vähintään kaksi avointa tai kommandiittiyhtiötä (*sulautuvat yhtiöt*) yhtyy perustamalla uuden avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön (*vastaanottava yhtiö*), jolle niiden varat ja velat siirtyvät ja johon niiden yhtiömiehet tulevat yhtiömiehiksi. Säännös mahdollistaa niin sanotun kombinaatiofuusion avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden kesken. Sulautumissopimuksen osapuolia ovat sulautuvat yhtiöt.

Vastaanottavan yhtiön yhtiömiehiksi tulevat sulautuvien yhtiöiden yhtiömiehet, eivät sulautuvat yhtiöt. Sulautumissopimukseen on siksi sisällytettävä vastaanottavan yhtiön yhtiösopimus, jonka sulautuvien yhtiöiden yhtiömiehet hyväksyvät 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Kombinaatiofuusio on erotettava tapauksesta, jossa kaksi yhtiötä perustaa uuden yhtiön siten,

että ne tulevat uuden yhtiön yhtiömieheksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa sopimuksen tekeminen on hallintotoimi, joka kuitenkin saattaa yhtiön tarkoitukselle vieraana edellyttää yksimielistä päätöstä.

Pykälän 4 momentissa säädetään sulautumisen toteutumisesta silloin, kun yhtä useamman sulautumiseen osallisen yhtiön omaisuuteen on vahvistettu yritysikiinnityslaisissa (634/84) tarkoitettu yritysikiinnitys. Jos yritysikiinnitys tai -ikiinnityksiä on vahvistettu vain yhden yhtiön omaisuuteen, kiinnityksen kohteena on sulautumisen jälkeen vastaanottavan yhtiön omaisuus. Jos sen sijaan useamman yhtiön omaisuuteen on vahvistettu yritysikiinnitys, sulautuminen ei ehdotuksen mukaan toteutuisi, ennen kuin kiinnityksenhaltijat ovat sopineet kiinnitysten järjestämisestä, jotta kiinnitysten keskinäisestä etuoikeudesta ei syntyisi epäselvyyttä. Tätä ennen sulautumisesta ei saisi tehdä myöskään kaupparekisteriin merkintää. Vastaavaa periaatetta noudatetaan myös osakeyhtiöiden ja osuuskuntien sulautumisessa.

Sulautuvan avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen tulee pykälän 4 momentin mukaan ilmoittaa sulautuminen viipymättä kaupparekisteriin. Ilmoitusvelvollisuus on jokaisella mainitulla yhtiömiehellä, 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa siis kummankin yhtiön yhtiömiehillä. Sulautumisilmoituksen johdosta tehtävällä merkinnällä ei ole oikeutta luovaa vaikutusta, vaan sulautuminen astuu voimaan sulautumissopimuksessa määrätyllä hetkellä. Jos sulautumissopimuksessa ei ole määritetty sulautumishetkeä, voidaan sen 6 luvun 5 §:n ilmaiseman periaatteen mukaisesti katsoa tapahtuneen silloin, kun sulautuvan yhtiön omaisuus on siirretty vastaanottavalle yhtiölle.

Sulautumisessa tapahtuu oikeushenkilöiden yhtyminen: sulautuvan yhtiön oikeuksien ja velvollisuuksien subjektiksi tulee vastaanottava yhtiö. Koska avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä yhtiön sitoumukset rasittavat myös yhtiömiehiä, vastaavat sulautuvan yhtiön yhtiömiehet 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan sulautumisen jälkeen vastaanottavan yhtiön aikaisemmasta velasta niin kuin sulautuvan yhtiön velasta. Samalla tavalla vastaavat vastaanottavan yhtiön yhtiömiehet sulautuvan yhtiön aikaisemmas-
ta velasta.

7 §. *Lunastus.* Pykälässä säädetään lunastuksesta tapauksessa, jossa yhtiö on päätetty muuttaa osakeyhtiöksi tai yhtiöt ovat tehneet sulautumissopimuksen. Yleensä yhtiömuodon muuttamista osakeyhtiöksi tai sulautumista koskevat päätökset

on tehtävä yksimielisesti; tässä tapauksessa lunastussäännöstä ei tarvita. Pykälä koskee siten vain tapauksia, joissa yhtiömuodon muuttamista tai sulautumista koskeva päätös yhtiösopimuksen mukaan voidaan tehdä enemmistöpäätöksellä. Säännös on näissä tilanteissa tarkoitettu suojaamaan päätöstä vastustanutta vähemmistöä ja se on näin ollen pakottava.

Pykälän 1 momentin mukaan on yhtiömiehellä, joka ei ole hyväksynyt yhtiömuodon muutosta tai sulautumista, oikeus saada 5 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu lunastus yhtiöosuudestaan. Yhtiö mies ei siten ole velvollinen vastoin tahtoaan jatkamaan toimintaansa yhtiössä, jos se on muuttanut yhtiömuotonsa osakeyhtiöksi taikka sulautunut toiseen yhtiöön. Säännös ei sen sijaan sovellu tapaukseen, jossa avoin yhtiö muutetaan kommandiittiyhtiöksi tai päinvastoin. Lunastus voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun yhtiömiehet eivät pääse yksimielisyyteen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä tai osakepääoman jakautumisesta yhtiömiesten kesken. Lunastusta voi kommandiittiyhtiössä vaatia sekä äänetön että vastuunalainen yhtiö mies.

Pykälän 2 momentin mukaan on lunastusvaatimus esitettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lunastusta vaativa on saanut tiedon yhtiömuodon muuttamista tai sulautumista koskevasta päätöksestä.

Lunastuksen suorittamisesta vastaa 3 momentin mukaan osakeyhtiö tai vastaanottava yhtiö. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön muuttuessa osakeyhtiöksi ovat tämän lisäksi avoimen yhtiön yhtiömiehet sekä kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet henkilökohtaisessa vastuussa lunastussummasta. Yleisistä velkavastuuta koskevista säännöksistä seuraa, että mainituilla yhtiömiehillä myös sulautumistapauksessa on henkilökohtainen vastuu lunastuksen suorittamisesta.

9 luku

Tilinpäätös

Lukuun ehdotetaan otettavaksi avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tilinpäätöstä koskevia kirjanpitolakia täydentäviä säännöksiä. Näissä yhtiöissä yleinen etu taikka yhtiömiesten tai velkojien suojaaminen ei edellytä samanlaista tilinpäätöksen yksityiskohtaista sääntelyä kuin osakeyhtiöissä tai osuuskunnissa. Tämä johtuu näiden yritysten pienuudesta, siitä että ne eivät yleensä hanki pääomia yleisöltä sekä yhtiömiesten henki-

lökohtaisesta vastuusta. Toisaalta eräiden kirjanpitolain säännöksiä yksityiskohtaisempien säännösten ottaminen tähän lakiin on hyödyllistä silmällä pitäen käytännössä tapahtuvaa tilinpäätösten laatimista pienyhtiöissä. Myös yrityksen työntekijöiden edun mukaista on eräiltä osin lisätä tilinpäätöksestä ilmenevää tietoa. Lisäksi suurehkoissa yhtiöissä velkojen suojaaminen ja yleinen etu vaativat jonkin verran nykyistä yksityiskohtaisempia säännöksiä.

1 §. *Tilinpäätöksen laatimisvelvollisuus.* Pykälässä toistetaan kirjanpitolain 9 §:n säännös tilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta. Tilinpäätös on ehdotuksen mukaan laadittava kirjanpitolain ja tämän luvun säännösten mukaan. Kirjanpitolain mainitun säännöksen mukaan tilinpäätös on laadittava kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

2 §. *Tilinpäätöksen laatiminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kirjanpitolakia vastaavasti tilinpäätöksen allekirjoittamisesta ja päiväämisestä. Tilinpäätös on avoimessa yhtiössä kaikkien yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä kaikkien vastuunalaisten yhtiömiesten samoin kuin toimitusjohtajan allekirjoitettava. Tilinpäätös on laadittu vasta, kun se on asianmukaisesti allekirjoitettu ja päivätty. Yhtiömiehen on allekirjoitettava tilinpäätös, vaikkei hän hyväksyisiäkään sitä sellaisenaan. Tällaisessa tilanteessa tilinpäätöksen allekirjoittaneella olisi ehdotuksen mukaan mahdollisuus saada eriävää mielipidetään koskeva lausuma liitetyksi tilinpäätökseen. Lausuman liittämällä tilinpäätökseen on merkitystä lähinnä 2 luvun 16 §:ssä tarkoitetun tilinpäätöksen moiteoikeuden kannalta. Jos asianomainen on allekirjoittanut tilinpäätöksen eriävää mielipidetä esittämättä, hänen on yleensä katsottava hyväksyneen tilinpäätöksen ja menettäneen siten oikeuden moittia sitä.

Pykälän 2 momentin mukaan olisi tilinpäätöksen yhteydessä esitettävä myös edellisen tilikauden tuloslaskelma ja tase sekä yhdisteltävä edellisen tilinpäätöksen tietoja, jos tuloslaskelman tai taseen erittelyä on tilikauden aikana muutettu. Säännöksen tarkoituksena on helpottaa yhtiön varallisuusaseman ja taloudellisen toiminnan kehityksen arviointia.

Pykälän 3 momentti koskee yhtiöitä, joissa tilintarkastus on toimitettava 10 luvun säännösten mukaan ja joissa siten on myös tilintarkastaja. Tilinpäätöksiä kirjataan eli tuloslaskelma ja tase liitteineen olisi annettava tilintarkastajille neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilintarkastajilla olisi 11 luvun 8 §:n mukaan

ylksi kuukausi aikaa tilinpäätöksen tarkastamiseen, koska tilintarkastuskertomus olisi annettava viiden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Yhtiömiehellä olisi tämän jälkeen vielä seitsemän kuukautta aikaa tilinpäätöksen moittimiseen.

3 §. *Tilinpäätöksen sisältö.* Pykälän 1 momentin mukaan tilinpäätöksessä on esitettävä yhtiön saamiset yhtiömiehiltä ja vastaavasti yhtiömiesten saamiset yhtiöltä. Käytäntö on osoittanut, että yhtiömiehet voivat yhtiön ja yhtiömiesten välisen velkajärjestelyjen avulla antaa harhaanjohtavan kuvan yhtiön varallisuusasemasta. Tilinpäätöksen luotettavuus edellyttää tällöin selvitystä siitä, kuinka suuri osa yhtiön saatavista muodostuu yhtiömiehiltä olevista saatavista ja kuinka suuri osa yhtiön veloista kohdistuu yhtiömiehiin. Ilmoitusvelvollisuus ei koske äänettömien yhtiömiesten velkoja ja saamia. Säännöksen mukaan taseessa tai sen liitteenä esitetään saamisten ja velkojen yhteismäärät, niitä ei tarvitsisi eritellä. Lisäksi olisi vielä ilmoitettava yhtiömiesten puolesta annettujen panttien ja muiden vakuuksien sekä vastuusitoumusten yhteismäärät. Säännöksessä tarkoitettuja yhtiömiehen saamia ovat esimerkiksi yhtiömiehasemaan perustuvat palkkiot, kulukorvaukset, nostamattomat voitto-osuudet edellisiltä vuosilta sekä erilaiset yhtiön ja yhtiömiesten väliset sopimusperusteiset saatavat. Vastaavasti yhtiön saamiset voivat johtua esimerkiksi voitto-osuuden ylittävistä kassastaotoista, yhtiön ja yhtiömiesten välisistä sopimuksista taikka yhtiömiehen vahingonkorvausvelvollisuudesta.

Pykälän 2 momentissa säädetään yhtiöpanosten ilmoittamisesta taseessa. Taseessa tai sen liitteenä olisi ensinnäkin ilmoitettava kaikkien yhtiömiesten sovittujen yhtiöpanosten yhteismäärä sekä siitä yhtiölle suoritettu ja tilikauden päättyessä jäljellä oleva määrä. Jäljellä olevalla määrällä tarkoitetaan maksettuna olevaa yhtiöpanoksen määrää vähennettynä tappio-osuuksilla ja lisätynä niillä voitto-osuuksilla, jotka yhtiömiehet ovat jättäneet pääomapanoksien lisäyksenä yhtiöön, siten kuin edellä 2 luvun 9 §:n perusteluissa on selostettu. Mainittuihin yhteismääriin lasketaan kommandiittiyhtiössä niin vastuunalaisten kuin äänettömienkin yhtiömiesten panokset. Ilmoitusvelvollisuus koskee sellaisia panoksia, jotka ovat rahamääräisiä tai joille voidaan taseessa merkitä jokin arvo.

Näiden yhteismäärien lisäksi olisi vielä ilmoitettava erikseen avoimen yhtiön kunkin yhtiömiehen ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen panoksen osalta vastaavat tiedot. Jos

tiedot ilmoitetaan taseen liitteenä, on joka tapauksessa taseen vastattavissa oman pääoman kohdalla ilmoitettava jäljellä olevien panosten yhteismäärä.

Pykälän 3 momentin mukaan olisi ilmoitettava myös yhtiön palveluksessa olevien henkilöiden keskimääräinen lukumäärä tilikauden sekä sitä edeltäneen tilikauden aikana. Säännös liittyy 10 luvun 1 ja 2 §:ään, joissa veloitetaan valitsemaan työntekijämäärältään suurehkoihin yhtiöihin ammattitilintarkastaja. Keskimääräinen lukumäärä voidaan laskea esimerkiksi siten, että kunkin kuukauden työntekijämäärät lasketaan yhteen ja summa jaetaan 12:lla. Jos työntekijämäärässä on vain vähän vaihtelua, voidaan lukumääränä ilmoittaa myös tilikauden alun ja lopun henkilömäärien keskiarvo.

4 §. *Tilinpäätöstietojen julkistaminen.* Pykälässä säädettäisiin suurehkojen avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden tilinpäätöstietojen julkistamisvelvollisuudesta. Kirjanpitolain 33 §:n mukaan on muun muassa sellaisten avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden, joiden liikevaihto on yli kaksi miljoonaa markkaa tai taseen loppusumma yli miljoonaa markkaa, toimittava patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteriosastolle jäljennös tuloslaskelmasta ja taseesta lain 21 §:ssä tarkoitettuine liitteineen. Ehdotuksen 10 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin yhtiöihin, joissa tulee olla niin sanottu ammattitilintarkastaja, ovat jokseenkin poikkeuksetta tällaisia yhtiöitä. Tilinpäätöksen julkistamisvelvollisuudella varataan yrityksen sidosryhmille kuten työntekijöille, luotonantajille ja julkiselle vallalle mahdollisuus tietojen saamiseen yrityksen toiminnasta.

Edellä 3 §:ssä on pääasiassa yhtiön ulkopuolisten tahojen tiedonsaantitarvetta silmällä pitäen ehdotettu, että avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tilinpäätöksen yhteydessä tulee ilmoittaa eräitä tietoja kirjanpitolaissa edellytettyä yksityiskohtaisemmin. Säännöksen mukaan tiedot voitaisiin ilmoittaa myös tilinpäätöksen liitteenä. Kirjanpitolain 33 §:n julkistamis säännös ei koske näitä liitetietoja eikä myöskään tilintarkastuskertomusta. Jotta ulkopuolisilla tahoilla olisi mahdollisuus saada tieto näistäkin selvityksistä, ehdotetaan, että tilinpäätöstietojen julkistamisvelvollisuus koskisi myös 3 §:ssä tarkoitettuja liitteitä sekä tilintarkastuskertomusta. Ehdotettu julkistamisvelvollisuus olisi kuitenkin vain 10 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla suurehkoilla yhtiöillä, joiden palveluksessa on kahden viimeksi kuluneen tilikauden aikana ollut keskimäärin yli

50 henkilöä. Myös kaikille osakeyhtiöille ja osuuskunnille on säädetty kirjanpitolaissa edellytettyä laajempi tilinpäätöstietojen julkistamisvelvollisuus.

5 §. *Ohjeet ja lausunnot.* Kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä oleva kirjanpitolautakunta antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Koska tähän lukuun ehdotetaan otettavaksi eräitä kirjanpitolakia täydentäviä säännöksiä avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tilinpäätöksestä, tulisi kirjanpitolautakunnan voida antaa ohjeita ja lausuntoja myös näiden säännösten soveltamisesta.

10 luku

Tilintarkastus

Lukuun ehdotetaan otettavaksi avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tilintarkastusta koskevat säännökset. Tilintarkastushan ei sinänsä ole näissä yhtiöissä ehdotuksen mukaan pakollista lukuunottamatta luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhtiöitä. Vaikka tilintarkastuksella näissä yhtiöissä ei ole samaa merkitystä kuin yhtiöissä, joissa omistajat eivät itse voi suorittaa tarkastuksia eivätkä osallistua yhtiön juoksevaan hallintoon, saattaa tilintarkastuksen toimittaminen kuitenkin usein olla hyödyksi sekä yhtiölle että yhtiömiehelle. Jos yhtiössä on sovittu tilintarkastuksen suorittamisesta, on pidetty muun muassa yhtiön eri sidosryhmien kannalta asianmukaisena, että tilintarkastajien valinnassa ja itse tarkastuksessa noudatetaan tiettyjä yleisesti hyväksyttyjä menettelytapoja.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, missä yhtiöissä esillä olevia tilintarkastussäännöksiä tulisi soveltaa. Pykälän 1 momentin mukaan säännöksiä olisi sovellettava avoimeen yhtiöön ja kommandiittiyhtiöön, jonka palveluksessa kahden viimeksi kuluneen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä, siitä riippumatta, onko yhtiösopimuksessa sovittu tilintarkastuksesta. Säännös liittyy luvun 2 §:ään, jonka mukaan tällaisessa yhtiössä tulee olla niin sanottu ammattitilintarkastaja. Yhtiön palveluksessa kahden viimeksi kuluneen tilikauden aikana olleiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä ilmenee viimeksi laaditusta tilinpäätöksestä, jossa lukumäärät on 9 luvun 3 §:n mukaan ilmoitettava.

Pykälän 2 momentin mukaan luvun säännöksiä olisi sovellettava myös sellaiseen yhtiöön, jonka yhtiösopimuksen mukaan yhtiössä on toi-

mitettava tilintarkastus. Tässä tilintarkastuksella tarkoitetaan ulkopuolisen tilintarkastajan toimitamaa tarkastusta. Jos tarkastus kuuluu yhtiösopimuksen mukaan yhtiömiehille, ei säännöksiä sovellettaisi.

2 §. *Tilintarkastajan kelpoisuusehdot.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilintarkastajan yleisistä kelpoisuusehdoista. Tilintarkastajan kansalaisuutta ja asuinpaikkaa sekä täysivaltaisuutta koskevat vaatimukset olisivat samat kuin osakeyhtiöissä. Tilintarkastajalta edellytettäisiin, että hänellä on asianomaisen yhtiön toimintaan nähden riittävä kirjanpidon ja taloudellisten asiain tuntemus. Yleiset kelpoisuusehdot koskisivat sekä 1 §:n 1 momentissa että sen 2 momentissa tarkoitettuja yhtiöitä.

Pykälän 2 momentti koskee tilintarkastusta ja tilintarkastajalta vaadittavaa kelpoisuutta suurehkoissa avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä. Ehdotuksen mukaan sellaisessa yhtiössä, jonka palveluksessa kahden viimeksi kuluneen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä, tulee olla vähintään yksi Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Tällaisessa yhtiössä olisi siten ulkopuolisen tilintarkastajan toimittama tarkastus pakollinen siitä riippumatta, mitä asiasta yhtiösopimuksessa mahdollisesti on sovittu. Säännös ei estäisi sitä, että yhtiössä on ammattitilintarkastajan lisäksi muita tilintarkastajia. Tilintarkastuksen säätäminen pakolliseksi suurehkoissa avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä liittyy pyrkimykseen lisätä näiden yhtiöiden toiminnasta saatavissa olevaa tietoa. Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan suorittamalla tarkastuksella voidaan osaltaan varmistaa sitä, että yhtiön tilinpäätöstiedot antavat oikean kuvan yhtiön taloudellisesta tilanteesta.

Pakollisen tilintarkastuksen rajan määrittäminen työntekijämäärän eikä esimerkiksi taseen loppusumman tai liikevaihdon mukaan estää sen, että raja tosiasiaa alentuisi rahanarvon heikkenemisen vaikutuksesta. Osakeyhtiöissä ammattitilintarkastajan valitseminen on pakollista, kun sidottu oma pääoma on yli kaksi miljoonaa markkaa ja osuuskunnissa, kun sen sidottu oma pääoma on yli miljoona markkaa tai työntekijämäärä yli 200 henkilöä. Avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä toiminnan vapaamuotoisuus saa kuitenkin huolimatta yhtiömiesten henkilökoh- taisesta vastuusta aikaan tarpeen ulottaa jonkin- laista ulkopuolista valvontaa näihin yhtiöihin varsinkin, kun ne saattavat usein olla merkittäviä työllistäjiä paikallisella tasolla. Yli 50 työntekijän

yhtyeelle yhden ammattitilintarkastajan käyttäminen ei aiheuta kohtuutonta taloudellista rasitusta. Useissa tapauksissa se lienee myös yhtiömiesten kannalta hyödyllistä. Ehdotettu raja jättää valtaosan avoimista yhtiöistä ja kommandiittiyhtiöistä pakollisen tilintarkastuksen ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentin mukaan säännöksessä tarkoitetuissa yhtiöissä tilintarkastajaksi voidaan myös valita Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö samaan tapaan kuin osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa. Tällöin tilintarkastusyhteisön on määrättävä joku vastaamaan tilintarkastuksen käytännön toimittamisesta ja ilmoitettava tämä henkilö yhtiölle. Tämän henkilön tulee olla Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Henkilöön sovellettaisiin myös 4 §:ssä tarkoitettuja esteellisyysperusteita.

3 §. *Tilintarkastajan valinta ja toimikausi.* Tilintarkastajan valitseminen kuuluisi pykälän 1 momentin mukaan avoimessa yhtiössä yhtiömiehille ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisille yhtiömiehille, ja valinta olisi tehtävä yksimielisellä päätöksellä, jolleivät yhtiömiehet ole toisin sopineet. Tilintarkastajan valitsemista voidaan pitää siinä määrin tavanomaisena yhtiön asioiden hoitoon kuuluvana toimenä, ettei äänettömälle yhtiömiehelle ole tarvetta antaa siinä päätösvaltaa. Äänettömällä yhtiömiehellä on joka tapauksessa 2 luvun 15 §:n mukaan oikeus itse tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja saada tietoja yhtiöstä.

Pykälän 2 momentti sisältää tahdonvaltaisen säännöksen tilintarkastajan toimikaudesta. Jollei muuta ole sovittu, tilintarkastaja olisi valittava erikseen kutakin tilikautta varten. Tilintarkastajan toimikausi ei päätty ehdotuksen mukaan vielä tilikauden päättyessä, vaan vasta, kun hän on antanut 8 §:ssä tarkoitettun tilintarkastuskertomuksen viimeksi kuluneelta tilikaudelta. Silloin kun tilintarkastajaa ei ole valittu yhdeksi tai useammaksi tilikaudeksi vaan toistaiseksi, hänen toimikautensa kuitenkin päättyy heti, kun uusi tilintarkastaja on valittu hänen tilalleen.

Pykälän 3 momentti koskee tilintarkastajan eroamista ja erottamista ja 4 momentti uuden tilintarkastajan valitsemista. Uusi tilintarkastaja olisi valittava, jos tilintarkastajan toimi tulee kesken toimikautta avoimeksi esimerkiksi eroamisen tai erottamisen vuoksi. Samoin olisi meneteltävä, jos tilintarkastaja menettää kelpoisuutensa tehtävään — toisin sanoen tulee 4 §:n mukaan esteelliseksi taikka menettää 2 §:ssä tarkoitettun hyväksynnän ja kyseessä on 1 §:n 1 momentin

mukainen yhtiö. Viimeksi mainituissa yhtiöissä myös varatilintarkastajan tulee olla ammattitilintarkastaja, jotta uuden tilintarkastajan valitsemiselta välttyttäisiin.

4 §. *Tilintarkastajan esteellisyys.* Lukuun ehdotetaan otettavaksi myös säännös tilintarkastajan esteellisyydestä. Säännös on tarpeellinen tilintarkastuksen luotettavuuden varmistamiseksi. Esteellisyyssperusteet ovat pääpiirteissään samat kuin osakeyhtiölain ja osuuskuntalain vastaavissa säännöksissä. Esteellisyyssperusteita on noudatettava sekä tilintarkastajaa valittaessa että sen jälkeen. Jos tilintarkastaja siten tulee esteelliseksi toimikautensa aikana, hänen on erottava tehtävästään.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskee ensinnä yhtiössä tilitysvetollisia henkilöitä eli niitä, joiden toimintaan tilintarkastus kohdistuu. Kielto koskee myös yhtiön ulkopuolisia henkilöitä. Esteellinen on siten esimerkiksi yhtiön kirjanpidosta huolehtiva itsenäinen kirjanpitäjä. Tilintarkastuksen riippumattomuuden varmistamiseksi ehdotetaan, että myös äänetön yhtiömies olisi esteellinen tilintarkastajaksi. Momentin 2 kohta koskee tilanteita, joissa edellytykset itsenäisen ja riippumattoman tilintarkastuksen toimittamiseen ovat vaarantuneet sen johdosta, että henkilö on alistus- tai riippuvuussuhteessa yhtiöön tai johonkin 1 kohdassa mainittuun henkilöön. Myöskään 1 kohdassa lueteltujen henkilöiden lähisukulaiset eivät voisi momentin 3 kohdan mukaan toimia tilintarkastajina.

Momentin 4 kohdaksi ehdotetaan kieltoa, jonka mukaan tilintarkastajalla ei saa olla rahallinaa yhtiöltä tai yhtiömieheltä. Tällainen lainasuhde saattaisi usein muodostaa myös 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun esteellisyyssperusteen. Tilintarkastajaksi ei siten saisi valita henkilöä, jolla on säännöksessä tarkoitettua rahallinaa, ja jos tilintarkastaja saa tällaista lainaa, hän on velvollinen eroamaan tehtävästään. Rahallinaan antamiseen rinnastetaan yhtiön tai yhtiömiehen asettama vakuus asianomaisen velvoitteesta.

5 §. *Lääninhallituksen määräämä tilintarkastaja.* Pykälä koskisi 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja työntekijämäärältään suurehkoja yhtiöitä, joissa tilintarkastuksen toimittaminen ja ammattitilintarkastajan käyttäminen olisi pakollista. Lääninhallituksen olisi määrättävä tällaiseen yhtiöön tilintarkastaja, jollei yhtiössä ole kelpoisuusehdot täyttävää esteetöntä tilintarkastajaa. Kelpoisuusehdoilla tarkoitetaan 2 §:ssä tarkoitettuja vaatimuksia, joiden mukaan tilintarkastajan tulee olla muun muassa Keskuskauppakamarin tai kauppa-

kamarin hyväksymä taikka vastaava yhteisö. Lääninhallituksen tulisi määrätä tilintarkastaja myös, jos valittuun tilintarkastajaan kohdistuu 4 §:n mukainen esteellisyyssperuste.

Ilmoituksen lääninhallitukselle siitä, että yhtiöllä ei ole vaatimukset täyttävää tilintarkastajaa, voisi tehdä sekä yhtiömies että yhtiön ulkopuolinen. Koska pakollinen tilintarkastus ehdotetaan säädettäväksi pääasiassa yhtiön ulkopuolisten tahojen edun vuoksi, on johdonmukaista, että näillä on myös mahdollisuus ilmoittaa säännöksessä tarkoitettua puutteesta. Tilintarkastajan, jonka lääninhallitus määrää, tulee luonnollisesti täyttää kaikki kelpoisuusehdot ja olla esteetön.

Pykälää ei sovellettaisi niihin yhtiöihin, joissa tilintarkastuksen toimittaminen perustuu vain yhtiösopimuksen määräykseen. Jos tilintarkastajaa tällöin ei esimerkiksi ole lainkaan valittu yhtiömiesten erimielisyyden vuoksi tai jos valittu on 4 §:n mukaan esteellinen, lienee tilannetta useimmiten arvosteltava samalla tavalla kuin muuta yhtiösopimuksen tai lain vastaista menettelyä, jolloin yhtiömiehen oikeuskeinot määräytyvät tämän mukaisesti.

6 §. *Tilintarkastuksen toimittaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtenevästi osakeyhtiölain ja osuuskuntalain kanssa tilintarkastuksen sisällöstä. Tarkastus käsittäisi yhtiön tilinpäätöksen, kirjanpidon sekä hallinnon tarkastamisen. Tarkastuksen laajuuden määräisi hyvä tilintarkastustapa, jonka sisällön tarkempi täsmentäminen on lähinnä asianomaisten ammatillisten järjestöjen asiana.

Tarkastuksen käytännön toteuttamisen kannalta on tärkeää, että tilintarkastaja saa esteettä toimittaa tehtävänsä ja että kaikki asiaan kuuluva aineisto on hänen saatavillaan. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu velvollisuus myötävaikuttaa tarkastuksen suorittamiseen ja avustaa siinä kohdistuu yleensä yhtiömiehiin sekä myös esimerkiksi ulkopuoliseen toimitusjohtajaan, jos yhtiössä sellainen on. Samalla säännös kieltää millään tavoin estämästä tarkastuksen toimittamista.

7 §. *Tilintarkastusmerkintä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi edelleen yhtenevästi osakeyhtiöitä ja osuuskuntia koskevien säännösten kanssa merkinnästä, joka tilintarkastajan on suorittamastaan tarkastuksesta tehtävä tilinpäätökseen. Koska luvun 8 §:n mukaan tarkastuksesta olisi laadittava erillinen kertomus, ei tilinpäätökseen tehtävään merkintään ole tarpeen sisällyttää tietoja tarkastuksessa esiintulleista seikoista, vaan viittaus tilintarkastuskertomukseen on riittävä. Kirjanpitoasetuksen 15 §:n mukaan tilintarkastajan

on kylläkin tilinpäätökseen merkittävä, onko tilinpäätös laadittu hyvän kirjanpitoavan mukaisesti.

8 §. *Tilintarkastuskertomus.* Suoritetun tilintarkastuksen tulos ilmenee toisaalta 7 §:n ja kirjanpitoasetuksen 15 §:n mukaisesta merkinnästä ja toisaalta tilintarkastuskertomuksesta, joka tilintarkastajan olisi annettava kultakin tilikaudelta. Kertomus olisi annettava viiden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Kertomus olisi 1 momentin mukaan annettava yhtiölle eli käytännössä jollekin sellaiselle, jolla on oikeus yhtiön puolesta ottaa vastaan yhtiölle tarkoitettuja tiedonantoja.

Pykälän 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, mistä asioista kertomuksessa olisi annettava lausunto. Ehdotus vastaa pitkälti, mitä osakeyhtiöiden ja osuuskuntien osalta on voimassa. Tilintarkastajan lausumat 2 momentissa tarkoitetuista seikoista ovat kiinnostavia varsinkin yhtiön ulkopuolisille, koska niiden perusteella voidaan arvioida sitä, antaako tilinpäätös oikean kuvan yhtiön tilasta. Pykälän 5 momentti taas koskee seikkoja, joista tilintarkastajan on mainittava yhtiömiesten oman edun vuoksi. Ehdotuksen 9 luvun 4 §:n mukaan tilintarkastuskertomus olisi 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa yhtiöissä toimitettava tilinpäätöksen ohella kaupparekisteriin kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

9 §. *Salassapitovelvollisuus.* Pykälässä ehdotetaan tilintarkastajille vastaavanlaista salassapitovelvollisuutta kuin heillä on osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa. Pykälässä tarkoitettuja ulkopuolisia ovat kaikki muut kuin yhtiömiehet. Yhtiömiehille — sekä äänettömille että muille — tilintarkastajan on annettava kaikki tehtävänsä suorittaessaan saamansa tiedot. Salassapitovelvollisuuden rikkominen saattaa aiheuttaa tilintarkastajalle 10 §:ssä tarkoitettua vahingonkorvausvelvollisuuden.

Ehdotettu säännös koskee myös 2 luvun 15 §:ssä tarkoitettua avustajaa, jota yhtiömies saa käyttää yhtiön kirjanpitoa tarkastaessaan, samoin kuin tämän luvun 2 §:ssä tarkoitettua tilintarkastusyhteisön nimeämää päävastuullista tarkastajaa.

10 §. *Vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälän mukaan tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta olisi vastaavasti voimassa, mitä siitä on yhtiömiehen ja toimitusjohtajan osalta 2 luvun 12—14 §:ssä säädetty. Tilintarkastajan olisi siten korvattava vahinko, jonka hän on tehtävänsä hoitaessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta yhtiölle aiheuttanut. Kanteen tilintarkastajaa vas-

taan voisi nostaa paitsi yhtiö myös jokainen yhtiömies 2 luvun 13 §:n mukaisesti. Korvauskanne tilintarkastajaa vastaan olisi nostettava vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana tilintarkastaja suoritti kanteen perusteena olevan toimen. Jos esimerkiksi tilintarkastuskertomuksessa on jätetty mainitsematta jostakin asiasta, josta 8 §:n mukaan olisi tullut lausua, olisi tästä laiminlyönnistä mahdollisesti aiheutuva korvauskanne nostettava vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana tilintarkastuskertomus annettiin.

Pykälän 2 momentti koskee tapausta, jossa tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö. Korvausvastuu kuuluu tällöin sekä yhteisölle että sille, jolla on 2 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoitettu olevan päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. Nämä vastaavat korvauksesta yhteisvastuullisesti. Ehdotus on tältä osin samansäiltöinen muiden yhteisölakien vastaavien säännösten kanssa.

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan jäljempänä lakiehdotusten voimaantuloa koskevassa perustelujaksossa esitetyin tavoin viimeistään vuoden 1989 alusta. Lähes kaikkia ehdotettuja säännöksiä voitaisiin myös soveltaa heti lain voimaantulosta. Eräitä poikkeuksia kuitenkin on, joista säädettäisiin jäljempänä 2 §:ssä.

Lailla kumottaisiin ne säännökset, joissa tällä hetkellä säännellään ehdotuksessa käsiteltyjä kysymyksiä. Kumottavaksi ehdotetaan avoimia yhtiöitä koskeva kauppakaaren 15 luku, kommandiittiyhtiöitä koskeva asetus äännettömistä eli kommandit-yhdyskunnista sekä laki kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi.

2 §. *Siirtymäsäännökset.* Ehdotuksen 5 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan yhtiömiehen eliniäksi tai yli kymmenen vuoden pituiseksi yhtiökaudeksi tehty yhtiösopimus muuttuu toistaiseksi voimassa olevaksi, kun sopimuksen tekemisestä on kulunut 10 vuotta. Tällöin jokaisella yhtiömiehellä on oikeus irtisanoa yhtiösopimus päättymään kuuden kuukauden irtisanomisajalla. Jotta muutoksella ei tarpeettomasti järkytettäisi ennen lain voimaantuloa eliniäksi tai yli kymmeneksi vuodeksi tehtyjä sopimuksia, ehdotetaan, että mainittua säännöstä sovellettaisiin näihin yh-

tiösopimuksiin vasta, kun kymmenen vuotta on kulunut lain voimaantulosta.

Pykälän 2 momentin mukaan vahingonkorvauskanteen vanhentumista koskevaa 2 luvun 14 §:ää ei sovellettaisi kantamiseen, joka perustuu päätökseen tai toimenpiteeseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa alkaneen tilikauden aikana, siitä riippumatta, tehtiinkö esimerkiksi päätös ennen lain voimaantuloa vai sen jälkeen. Myös 2 luvun 16 §:ssä tarkoitettu tilinpäätöksen moittimista koskeva määräaika tulisi sovellettavaksi vasta lain voimaantulon jälkeen alkavaan tilikauteen.

Ehdotuksen 9 luvun tilinpäätöstä koskevia säännöksiä ja 10 luvun tilintarkastussäännöksiä ei myöskään sovellettaisi tilikauteen, joka on alkanut ennen lain voimaantuloa. Siten tällaiselta tilikaudelta laadittavaa tilinpäätöstä ei esimerkiksi olisi tarpeen laatia 9 luvun 2 §:ssä tarkoitetussa muodossa eikä siinä tarvitsisi erikseen ilmoittaa 3 §:ssä edellytetyjä tietoja. Ennen lain voimaantuloa alkanutta tilikautta varten ei tarvitsisi valita ammattitilintarkastajaa, vaikka yhtiö täyttäisi 10 luvun 1 §:n 1 momentin edellytykset.

Ehdotuksessa on muutettu toistaiseksi tehdyn yhtiösopimuksen irtisanomisaikaa niin, että se olisi nykyisen kolmen kuukauden sijasta kuusi kuukautta. Jos yhtiömies on irtisanonut yhtiösopimuksen ennen tämän lain voimaantuloa, hänellä on oikeus vedota irtisanomiseen kolmen kuukauden irtisanomisajan kuluttua, vaikka ehdotetut uudet säännökset olisivat sitä ennen tulleet voimaan.

Ehdotuksen 8 luvun 5 §, joka koskee yhtiömiehen vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta yhtiön osakeyhtiöksi muuttamisen johdosta, sisältää eräitä muutoksia voimassa oleviin säännöksiin. Velkojan, joka vastustaa velkavastuusta vapautumista, olisi ensinnäkin ilmoitettava asiasta kolmen kuukauden kuluessa saatuaan ilmoituksen yhtiön muuttumisesta osakeyhtiöksi, kun määräaika nykyisin on 60 päivää. Toinen muutos on se, että velkojan olisi ehdotuksen mukaan tehtävä ilmoituksensa osakeyhtiölle, kun se taas nykyisin on tehtävä sille, jonka nimessä ilmoitus velkojalle on tehty. Jos velkavastuusta vapautumiseen tähtäävä ilmoitusmenettely on pantu vireille ennen tämän lain voimaantuloa, on menettelyyn sovellettava sen aloittamisaikana voimassa olleita säännöksiä. Jos siten velkoja on saanut ilmoituksen yhtiön muuttumisesta osakeyhtiöksi ennen lain voimaantuloa, on hänen, jos haluaa estää velkavastuusta vapautumisen, ilmoitettava tästä ilmoituksen tehneelle 60 päi-

vän kuluessa ilmoituksen saamisesta. Uusien säännösten voimaantulo kesken ilmoituksen tekemiselle varattua määräaikaa ei näin ollen pidennä ennen lain voimaantuloa alkanutta velkojan määräaikaa.

Ehdotuksen 8 luvun 7 §:n mukaan sellaisella yhtiömiehellä, joka ei ole hyväksynyt yhtiön muuttamista osakeyhtiöksi, olisi oikeus erota yhtiöstä ja saada lunastus yhtiöosuudestaan. Voimassa olevan kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain mukaan yhtiömiehellä ei ole tällaista oikeutta. Toisaalta muutosta vastustava yhtiömies saa mainitun lain 7 §:n mukaan yhtiöosuuttaan vastaavan määrän osakeyhtiön osakkeita. Jos yhtiömies, joka ei hyväksy ennen tämän lain voimaantuloa tehtyä muutosta, on saanut muutoksesta tiedon vasta voimaantulon jälkeen, saattaa herätä kysymys, onko yhtiömiehellä oikeus uusien säännösten mukaiseen lunastukseen. Edellä todetun periaatteen mukaisesti yhtiömiehellä ei tätä oikeutta ole, vaan muutosmenettelyyn olisi sovellettava sen aloittamisaikana voimassa olleita säännöksiä. Yhtiömies voi tällöin luopua osakkuudestaan myymällä hänelle muutoksen johdosta tulleet osakeyhtiön osakkeet.

1.2. Laki kaupparekisterilain muuttamisesta

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevan ehdotuksen tarpeelliseksi tekemät muutokset.

5 §. Ilmoitettaessa avoin yhtiö kaupparekisteriin merkittäväksi edellytettäisiin vastaisuudessa, että ilmoitukseen liitetään yhtiösopimus. Tästä säädettäisiin kaupparekisteriasetuksen 8 §:ssä. Perusilmoituksessa olisi tällöin mainittava kuten kommandiittiyhtiöiden kohdalla, myös päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu. Maininta tästä otettaisiin pykälän 2 kohdaksi. Avoinnessa yhtiössä samoin kuin kommandiittiyhtiössä tulisi mahdolliseksi sopia siitä, että kaikilla yhtiömiehillä ei ole oikeutta kirjoittaa yhtiön toiminimeä. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi 7 kohta, jonka mukaan perusilmoituksessa olisi mainittava toiminimen kirjoittamiseen oikeutetut yhtiömiehet. Koska avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevaan ehdotukseen on otettu erityinen säännös toimitusjohtajasta, jolla on oikeus edustaa yhtiötä toimivaltaansa kuuluvissa asioissa, olisi kaupparekisteriin pykälän 8 kohdan mukaan ilmoitettava toimitusjohtajan nimi ja

kotipaikka silloin, kun yhtiöllä on toimitusjohtaja.

6 §. Kommandiittiyhtiön perusilmoitusta koskevaan pykälään ehdotetaan 5 §:ää vastaavia muutoksia toiminimen kirjoittamisesta ja toimitusjohtajasta.

14 §. Pykälään ehdotettu muutos tulee tarpeelliseksi sen vuoksi, että myös avoimen yhtiön yhtiösopimus olisi toimitettava kaupparekisteriin. Jos yhtiösopimukseen tehdään muutos, olisi myös avoimen yhtiön ilmoitettava siitä kaupparekisteriin. Kaupparekisteriasetuksen 19 §:n säännöksestä seuraa, että muutosilmoitukseen on liitettävä yhtiösopimus muutetuilta osin.

18 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että selvitys- ja suoritustilan sekä sulautumisen ilmoittamiseen velvollisia yhteisöjä koskevaan luetteloon lisätään avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö.

1.3. Laki prokuralain 3 §:n muuttamisesta

Prokuralain 3 §:n 2 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevalla säännöksellä siten, että yhteisprokuraa koskevat säännökset olisivat avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osalta yhdenmukaiset osakeyhtiötä ja osuuskuntaa koskevien periaatteiden kanssa. Ehdotetun säännöksen mukaan voidaan avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä määrätä, että prokuristi saa kirjoittaa toiminimen ainoastaan yhdessä yhden tai useamman avoimen yhtiön yhtiömiehen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen kanssa.

Samalla korjattaisiin momentissa oleva viittaus osuuskuntalain osalta koskemaan osuuskuntalain 75 §:ää.

2. Tarkemmat säännökset

Esityksen liitteeksi otettu luonnos sisältää lakiehdotusten tarpeelliseksi tekemät muutokset kaupparekisteriasetukseen.

3. Voimaantulo

Avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevan lakiehdotuksen eräät säännökset aiheuttaisivat nykyisten verosäännösten voimassaollessa näiden yhtiöiden verotuksessa erinäisiä soveltamisongelmia. Ennen ehdotettujen lakien voimaantuloa olisikin varattava aikaa tehdä asianomaisiin verosäännöksiin tarpeelliset tarkistukset. Tämän vuoksi lait ehdotetaan saatettaviksi voimaan samanaikaisesti mainittujen verosäännösten muutosten kanssa, kuitenkin viimeistään vuoden 1989 alusta.

Ehdotettujen lakien voimaantulo ei muuten vaadi erityisiä valmistelutoimia eikä ennen lakien voimaantuloa tehtyjä yhtiösopimuksia tarvitse muuttaa. Avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä koskevan lakiehdotuksen voimaantulo- ja siirtymäsäännösten perustelut on esitetty asianomaisessa kohdassa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

Soveltamisala

Tämän lain säännöksiä sovelletaan, jollei muussa laissa ole toisin säädetty, kun kaksi tai useampi harjoittaa sopimuksen perusteella yhdessä elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Sopimuksen osapuolet (*yhtiömiehet*) vastaavat tällaisen yhtiön velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan. Sopimuksessa voidaan kuitenkin yhden tai useamman yhtiömiehen, ei kuitenkaan kaikkien, vastuu yhtiön velvoitteista rajoittaa sopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään.

Avointa yhtiötä koskevia säännöksiä sovelletaan, kun yhtiömiesten vastuuta ei ole rajoitettu.

Kommandiittiyhtiötä koskevia säännöksiä sovelletaan, kun vastuuta yhtiön velvoitteista on rajoitettu 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

2 §

Yhtiön synty ja rekisteröiminen

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyvät yhtiömiesten sopimuksella (*yhtiösopimus*). Yhtiön ilmoittamisesta kaupparekisteriin on säädet-

ty kaupparekisterilaissa (129/79) ja toiminimestä toiminimilaissa (128/79).

3 §

Oikeuskelpoisuus

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianosaisena tuomioistuimessa ja muun viranomaisen luona.

4 §

Yhtiösopimuksen muuttaminen

Yhtiösopimuksen muutos on pätevä vain, jos kaikki yhtiömiehet ovat muutoksesta yksimielisiä.

Yhtiöosuuden tai sen osan luovutus on vailla vaikutusta yhtiötä kohtaan, jolleivät kaikki yhtiömiehet anna luovutukselle suostumustaan.

Tämän pykälän säännöksiä sovelletaan, jollei toisin ole sovittu.

5 §

Oikeuspaikkasäännös

Jollei toisin ole sovittu, yhtiösuhteesta taikka yhtiön selvityksestä tai sen omaisuuden jakamisesta johtuvaa kannetta on ajettava siinä tuomioistuimessa, jolla lain mukaan on toimivalta tutkia

yhtiötä vastaan ajettu kanne. Samassa tuomioistuimessa voidaan myös ajaa tässä laissa tarkoitettua vahingonkorvauskannetta. Selvitysmiehen määräämistä yhtiöön on aina haettava sanotussa tuomioistuimessa.

2 luku

Avoimen yhtiön yhtiömiesten keskinäiset suhteet

1 §

Tahdonvaltaisuus

Yhtiömiesten keskinäiset oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät ensisijaisesti yhtiömiesten sopimuksen mukaan ja sikäli kuin asiasta ei ole sovittu, sovelletaan tämän luvun säännöksiä.

Yhtiömiehelle 15 ja 16 §:n mukaan kuuluvia oikeuksia ei kuitenkaan voida rajoittaa.

2 §

Yhtiön asioiden hoito

Yhtiömiehellä on oikeus hoitaa yhtiön asioita ilman toisen yhtiömiehen myötävaikutusta. Yhtiö mies ei saa panna toista sijaansa tähän tehtävään.

Yhtiön toimialaan tai tarkoitukseen kuulumatomaan toimenpiteeseen ei saa ryhtyä ilman kaikkien yhtiömiesten suostumusta.

Milloin toimenpiteeseen sopimuksen mukaan vaaditaan useamman yhtiömiehen suostumus mutta joku heistä on sairauden tai poissaolon vuoksi estynyt suostumusta antamasta, saa yhtiö mies kuitenkin suorittaa toimen, jos se on kiireellinen ja yhtiön oikeuden turvaamiseksi tai yhtiötä uhkaavan vahingon torjumiseksi välttämätön.

3 §

Kielto-oikeus

Yhtiömiehellä on oikeus kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä yksittäiseen toimenpiteeseen.

Yhtiömiehellä ei kuitenkaan ole kielto-oikeutta, jos hänellä yhtiösopimuksen mukaan ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita tai jos toimenpiteestä on yhtiösopimuksen mukaisesti päätetty yhtiömiesten kokouksessa.

4 §

Toimitusjohtaja

Yhtiömiehet voivat sopia, että yksi heistä tai joku ulkopuolinen toimii yhtiön toimitusjohtajana, jonka tehtävänä on yhtiön juoksevan hallinnon hoitaminen.

Jokainen yhtiö mies, jolla on oikeus hoitaa yhtiön asioita, voi milloin tahansa vapauttaa ulkopuolisen toimitusjohtajan tästä tehtävästä. Yhtiömiehen vapauttamisesta toimitusjohtajan tehtävästä ja hänen luopumisestaan siitä säädetään 5 §:ssä.

5 §

Erityistehtävän lakkaaminen

Yhtiö mies, jolle yhtiösopimuksessa on uskottu yhtiön kaikkien tai tiettyjen asioiden hoitaminen, voidaan toisten yhtiömiesten yksimielisellä päätöksellä painavasta syystä vapauttaa tästä tehtävästä.

Yhtiö mies, jolle on uskottu 1 momentissa tarkoitettu tehtävä, voi painavasta syystä luopua siitä, jollei luopuminen ole muiden yhtiömiesten kannalta kohtuutonta.

6 §

Yhtiöpanos

Yhtiömiehen on suoritettava yhtiölle yhtiösopimuksessa sovittu yhtiöpanos. Maksamattomalle rahamääräiselle yhtiöpanokselle on maksettava viivästyskorkoa korkolaissa (633/82) säädettyllä tavalla.

7 §

Menojen korvaaminen

Yhtiömiehellä on oikeus periä yhtiöltä yhtiön asioiden hoidon tai yhtiön velan maksun hänelle aiheuttama meno.

Yhtiömiehellä on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettulle saatavalle korkoa korkolain 3 §:n 2 momentin mukaan siitä päivästä, jona saatava syntyi, siihen päivään, josta lähtien yhtiömiehellä on korkolain mukaan oikeus viivästyskorkoon.

8 §

Yhtiömiehen oikeus palkkioon

Yhtiömiehellä on oikeus saada kohtuullista vastiketta yhtiölle tekemästään työstä sekä yhtiön hallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisesta,

vaikka siitä ei ole sovittu, jollei olosuhteista ilmene, että työ tai tehtävät oli tarkoitettu suoritettavaksi vastikkeetta.

Yhtiömiehen, joka haluaa nostaa 1 momentissa tarkoitettua vastiketta koskevan kanteen, on pantava kanne vireille vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana työ tai tehtävä suoritettiin.

9 §

Voiton ja tappion jakaminen

Tilikauden voitosta suoritetaan yhtiömiehelle ensin osuus, joka vastaa korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa hänen tilikauden alkaessa jäljellä olleelle panokselleen. Jos voitto ei riitä osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto sanottujen panosten suuruuden mukaisessa suhteessa.

Sen jälkeen kun yhtiömiehille on voitosta suoritettu 1 momentin mukainen osuus, jaetaan loppuosa voitosta yhtiömiesten kesken tasan. Tappio jaetaan yhtiömiesten kesken tasan. Jos tasanjako on kohtuuton, jako-osuuksia voidaan sovittelaa.

Jos yhtiösopimuksessa on sovittu vain joko voiton taikka tappion jaossa noudatettavasta perusteesta, on tätä perustetta sovellettava sekä voiton että tappion jakoon.

Yhtiömiehellä on tilinpäätöksen laatimisen jälkeen oikeus nostaa voitto-osuutensa sikäli kuin sitä ei tarvita hänen sovitun yhtiöpanoksensa vajauksen täyttämiseen. Tappio-osuus vähennetään yhtiöpanoksesta.

10 §

Vaatimuksen esittäminen toista yhtiömiestä kohtaan

Yhtiömiehellä ei ole oikeutta kohdistaa toiseen yhtiömieheen vaatimusta 7 §:ssä tarkoitetun menon, 8 §:n mukaisen saatavan taikka 9 §:n mukaisen voitto-osuuden suorittamisesta ennen yhtiön purkautumisen tai yhtiömiehen yhtiöstä eroamisen johdosta tehtyä selvitystä.

11 §

Kilpailukiello

Yhtiömies ei saa harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa, elleivät toiset yhtiömiehet siihen suostu.

12 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Yhtiömies ja toimitusjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tässä asemassaan tahallisesti tai huolimattomuudesta yhtiölle aiheuttanut.

Vahingonkorvauksen sovittelusta sekä korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/74) 2 ja 6 luvussa on säädetty.

13 §

Yhtiömiehen oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen

Jokainen yhtiömies voi omissa nimissään nostaa yhtiön lukuun 12 §:ssä tarkoitettua vahinkoa koskevan korvauskanteen yhtiömiestä tai toimitusjohtajaa vastaan. Kannetta käsiteltäessä on muille yhtiömiehille varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Kannetta ajanut yhtiömies vastaa oikeudenkäyntikuluistaan. Hänellä on kuitenkin oikeus saada yhtiöltä korvaus niistä siinä määrin kuin yhtiölle oikeudenkäynnillä voitettut varat siihen riittävät.

14 §

Kanneoikeuden vanhentuminen

Kanne yhtiömiestä tai toimitusjohtajaa vastaan 12 §:ssä tarkoitetun vahingon korvaamisesta on nostettava vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai toimenpide suoritettiin.

Kanne voidaan 1 momentin estämättä nostaa myöhemminkin, jos yhtiömiehelle ei tilinpäätöksen laatimiselle säädettyssä ajassa ole annettu olennaisesti oikeita ja riittäviä tietoja kanteen perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä. Kannetta ei kuitenkaan voida nostaa sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut mainitun tilikauden päättymisestä.

Mitä tässä pykälässä on säädetty, ei koske rangaistavaan tekoon perustuvaa vahingonkorvausvelvollisuutta.

15 §

Tarkastusoikeus

Yhtiömiehellä on oikeus tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja saada tietoja yhtiön toiminnasta.

Yhtiömies saa käyttää avustajia kirjanpitoa tarkastaessaan. Toiset yhtiömiehet voivat kieltää avustajan käyttämisen, jollei avustaja ole Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Avustajien salassapitovelvollisuudesta on voimassa, mitä 10 luvun 9 §:ssä on säädetty.

Tarkastus ei saa aiheuttaa kohtuutonta häiriötä yhtiön toiminnalle.

16 §

Tilinpäätöksen moittiminen

Jos yhtiömies haluaa moittia tilinpäätöstä, hänen on nostettava kanne toisia yhtiömiehiä vastaan vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Jos tilinpäätöstä ei ole laadittu säädettyssä ajassa, saadaan kanne nostaa vuoden kuluessa sen laatimisesta.

3 luku

Avoimen yhtiön edustaminen

1 §

Yhtiömiehen edustamisoikeus

Jokaisella yhtiömiehellä on oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi yhtiön toimialaan kuuluvissa asioissa.

Oikeutta yhtiön edustamiseen ja sen toiminnan kirjoittamiseen voidaan yhtiömiesten sopimuksella rajoittaa siten, että oikeus poistetaan yhdeltä tai useammalta yhtiömieheltä taikka siten, että se on kahdella tai useammalla yhtiömiehellä yhdessä. Rajoitukseen voidaan ennen sitä päivää, jona sen merkitsemisestä kaupparekisteriin kuulutettiin, vedota vain sellaista ulkopuolista henkilöä kohtaan, joka tiesi rajoituksesta.

Muuhun kuin edellä mainittuun edustamis- ja toiminimenkirjoitusoikeuden rajoitukseen voidaan vedota vain sellaista ulkopuolista henkilöä kohtaan, joka tiesi rajoituksesta.

2 §

Toimitusjohtajan edustamisoikeus

Toimitusjohtajalla, joka ei ole yhtiömies, on oikeus edustaa yhtiötä sellaisessa asiassa, joka 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan kuuluu hänen tehtäviinsä.

3 §

Prokura

Prokuran antavat kaikki yhtiömiehet yhdessä.

Jokainen yhtiömies, jolla on yksin tai yhdessä toisen yhtiömiehen kanssa oikeus hoitaa yhtiön asioita, voi, jollei toisin ole sovittu, yksinään peruuttaa prokuran.

4 §

Tiedoksiannot yhtiölle

Haasteen ja muun tiedoksiannon katsotaan tulleen yhtiön tietoon, kun se on annettu tiedoksi yhtiömiehelle, toimitusjohtajalle tai prokuristille.

4 luku

Avoimen yhtiön yhtiömiehen velkavastuu

1 §

Velkavastuun alkaminen ja päättyminen

Yhtiömies on 1 luvun 1 §:ssä mainitulla tavalla vastuussa myös niistä velvoitteista, jotka yhtiöllä oli hänen siihen liittyessään.

Yhtiömies on vastuussa yhtiöstä eroamisensa jälkeen syntyneestä velvoitteesta, jollei velkoja tiennyt, että yhtiömies oli eronnut yhtiöstä ennen velvoitteen syntymistä.

Yhtiömies ei kuitenkaan ole vastuussa velvoitteista, jotka ovat syntyneet sen jälkeen, kun hänen eronsa yhtiöstä on merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu.

2 §

Velkavastuu yhtiön konkurssissa

Jos avoimen yhtiön omaisuus luovutetaan konkurssiin, yhtiömieheltä voidaan heti vaatia myös yhtiön eräntymättömän velan maksamista.

3 §

Jako-osuus yhtiömiehen konkurssissa

Yhtiömiehen konkurssissa saa yhtiön velkoja valvomalleen yhtiön velkaan perustuvalla saatavalle jako-osuuden vain siitä osasta saatavaa, jota ei saada perityksi yhtiöltä.

5 luku

Avoimen yhtiön selvitystila

1 §

Yhtiön purkaminen

Yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista, kun:

1) hän on irtisanonut yhtiösopimuksen ja irtisanomisaika on kulunut, tai kun sovittu yhtiökausi on päättynyt;

2) toinen yhtiömies joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan;

3) toinen yhtiömies on kuollut eikä ole sovittu tai sovita yhtiön toiminnan jatkamisesta tästä huolimatta; taikka

4) edellytykset yhtiön toiminnan jatkamiselle ovat 5 §:ssä tarkoitetusta syystä rauenneet.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa on säädetty, saavat yhtiömiehen konkurssin tai hänen osuutensa ulosmittauksen johdosta konkurssipesä ja ulosmitatun osuuden pakkohuutokaupassa ostanut vaatia yhtiön purkamista. Yhtiömiehen kuoltua on sama oikeus kuolinpesällä, jollei yhtiön toiminnan jatkamisesta sovita.

Kun vaatimus yhtiön purkamisesta on tehty, yhtiömiehet voivat sopia siitä, miten yhtiö puretaan. Tällaista sopimusta ei kuitenkaan saa tehdä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa ilman konkurssipesän, ulosmittausvelkojan tai pakkohuutokauppaostajan suostumusta eikä 3 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa ilman kuolinpesän suostumusta.

Jos yhtiömiehet eivät sovi siitä, miten yhtiö puretaan, yhtiö on selvitettävä niin kuin tässä luvussa säädetään.

2 §

Yhtiösopimuksen irtisanominen

Jos yhtiösopimus on voimassa toistaiseksi, jokaisella yhtiömiehellä on oikeus irtisanoa sopimus milloin tahansa ilmoittamalla siitä toisille yhtiömiehille. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta, jollei toisin ole sovittu.

Jos yhtiön toimintaa jatketaan huolimatta yhtiösopimuksessa sovittu yhtiökauden päättymisestä, pidetään yhtiösopimusta sen jälkeen toistaiseksi voimassa olevana.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan yhtiömiehen eliniäksi tai yli kymmeneksi vuodeksi solmittuun yhtiösopimukseen, kun yhtiömieheksi ryhtymisestä on kulunut kymmenen vuotta. Sopimus, jolla rajoitetaan yhtiömiehen

tässä momentissa tarkoitettua oikeutta irtisanoa yhtiösopimus, on tehoton.

3 §

Yhtiömiehen konkurssi ja yhtiöosuuden ulosmittaus

Jos yhtiömies on asetettu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa on ulosmitattu mutta yhtiö ei ole selvitystilassa, velallinen saa yhtiömiehenä hoitaa yhtiön asioita ja edustaa sitä vain toisten yhtiömiesten ja yhtiömiehen ollessa konkurssissa lisäksi konkurssipesän suostumuksin.

Jos yhtiö on yhtiömiehen konkurssin johdosta selvitystilassa, konkurssipesän hallinto edustaa velallista yhtiön selvityksessä sekä omaisuuden jaossa.

Jos yhtiöosuus on ulosmitattu, velallinen saa vain ulosmittausvelkojan suostumuksin sopia yhtiöosuutensa lunastamisesta ja omaisuuden jaosta. Kun yhtiö on selvitystilassa, myös ulosmittausvelkojalla on oikeus hakea selvitysmiehen määräämistä sekä kanteella moittia lopputilitystä ja omaisuuden jakoa.

4 §

Yhtiömiehen kuolinpesän edustaminen

Jos yhtiömiehen kuolinpesällä ei ole pesänselvittäjää, sen on nimettävä kuolinpesän osakas tai muu henkilö edustamaan sitä yhtiön selvityksessä. Jollei kuolinpesä pyynnöstä nimeä tällaista edustajaa, yhtiömies voi vaatia oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:ssä tarkoitetulta tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä edustamaan kuolinpesää yhtiössä.

Kuolinpesän edustajalla on yhtiön selvityksessä sama kelpoisuus kuin yhtiömiehellä. Muulla kuolinpesän edustajalla kuin pesänselvittäjällä ei kuitenkaan ole oikeutta sopia yhtiön omaisuuden jakamisesta eikä kuolinpesälle annettavasta lunastuksesta.

5 §

Yhtiösuhteen edellytysten raukeaminen

Yhtiömiehellä on 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu oikeus vaatia yhtiön purkamista, jos toinen yhtiömies olennaisesti rikkoo yhtiösuhteen perustuvia velvollisuuksiaan tai jatkuvasti käyttää asemaansa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti taikka jos yhtiön toiminnan jatkamista on pidettävä kohtuuttomana yhtiömiehen kannalta ottaen huomioon hänen tai toisen yhtiömiehen

terveydentilan, taloudellisen aseman tai muun vastaavan seikan suhteen tapahtuneet muutokset tai yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen.

6 §

Yhtiöosuuden lunastaminen

Yhtiön purkamisen sijasta voidaan lunastaa sen yhtiömiehen yhtiöosuus, jonka suhteen on olemassa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu purkamisperuste. Päätös lunastamisesta on muiden yhtiömiesten tehtävä yksimielisesti.

Lunastuksen suuruus määräytyy sen mukaan, mitä yhtiömiehelle olisi tullut, jos yhtiön omaisuus olisi jaettu siten kuin 6 luvun 2 §:ssä säädetään. Yhtiön liikearvo on tällöin otettava huomioon yhtiön varoina. Lisäksi on vaadittaessa annettava vakuus sen varalta, että yhtiön sitoumukset kohdistuvat lunastuksen saajaan suuremmassa määrin kuin ne yhtiötä lunastushetkellä jaettaessa todennäköisesti olisivat häneen kohdistuneet.

Kun päätös lunastamisesta on tehty, lunastuksen saajalle on esitettävä lunastustarjous. Jollei tämä 14 päivän kuluessa tarjouksen saamisesta ilmoita tarjouksen tehneelle hylkäävänsä tarjousta, hänen katsotaan hyväksyneen sen. Samassa ajassa lunastuksen saajan on esitettävä lunastusta tarjonneelle 2 momentissa tarkoitettua vakuutta koskeva vaatimuksensa uhalla, että oikeus vakuuden saantiin on menetetty. Lunastus on suoritettava ja vakuus annettava lunastuksen saajalle 30 päivän kuluessa tarjouksen hyväksymisestä, tai lunastusoikeus raukeaa.

Mitä tässä pykälässä on säädetty, sovelletaan, jollei toisin ole sovittu.

7 §

Lunastusriidat

Jos lunastustarjous on hylätty, mutta lunastusta tarjonnut edelleen haluaa lunastaa yhtiöosuuden, hänen tulee, jolleivät yhtiömiehet ole sopineet muusta menettelystä, 30 päivän kuluessa tarjouksen hylkäämisestä tallettaa tarjottu lunastus ulosotonhaltijan huostaan siinä järjestyksessä kuin siitä on erikseen säädetty sekä samassa ajassa saattaa kysymys lunastusoikeudesta tuomioistuimen ratkaistavaksi nostamalla kanne tarjouksen saanutta vastaan, tai lunastusoikeus raukeaa. Tuomioistuimen on tällöin, jollei tarjottu lunastus ole riittävä, lunastusta tarjonneen vaatimuksesta vahvistettava lunastuksen suuruus ja muut ehdot.

8 §

Yhtiön konkurssi

Jos avoimen yhtiön omaisuus on luovutettu konkurssiin ja omaisuutta on jäljellä konkurssin päättyessä, yhtiö on selvitettävä niin kuin tässä luvussa säädetään. Jos omaisuutta ei konkurssin päättyessä ole jäljellä, on yhtiö purkautunut, kun konkurssihallinto on antanut lopputilityksen. Konkurssihallinnon on viivytyksettä tehtävä ilmoitus yhtiön purkautumisesta rekisteröintiä varten.

9 §

Yhdenmiehenyhtiö

Yhtiö katsotaan purkautuneeksi, jos yhtiömiesten lukumäärä on alentunut yhteen eikä kuudessa kuukaudessa ole noussut vähintään kahteen.

Purkautumisilmoituksen tekemisestä kaupparekisteriin säädetään 6 luvun 5 §:ssä.

10 §

Selvitysmiehet

Yhtiömiehet toimivat yhtiön selvitysmiehinä, jollei yhtiön purkamista koskevan vaatimuksen esittämisen jälkeen toisin sovita taikka jäljempänä toisin säädetä. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla selvitysmiehenä. Yhtiö mies, jonka yhtiöosuus on ulosmitattu, voi olla selvitysmiehenä vain, jos muut yhtiömiehet siihen suosituvat. Yhtiö mies saa käyttää asiasta edustajanaan yhtiön selvityksessä.

Selvitysmiehet hoitavat yhtiön asioita ja edustavat yhtiötä yhdessä selvitystilan aikana, jolleivät yhtiömiehet toisin sovi. Mitä 2 luvun 2 §:n 3 momentissa on säädetty yhtiömiehen oikeudesta kiireellisen toimenpiteen suorittamiseen, on vastaavasti sovellettava selvitysmieheen. Edustusvalan jakamisessa on noudatettava, mitä 3 luvun 1 §:ssä on säädetty.

11 §

Tuomioistuimen määräämä selvitysmies

Jos yhtiö on selvitettävä, tuomioistuimen on yhtiömiehen hakemuksesta määrättävä selvitysmies suorittamaan yhtiön selvittäminen. Hakemuksen voi tehdä myös muu, jolla on oikeus vaatia yhtiön purkamista, sekä ulosmittausvelkoja.

Milloin yhtiön laatuun tai laajuuteen katsoen tai muusta erityisestä syystä on tarpeen, voidaan määrätä useita selvitysmiehiä. Tuomioistuimella on valta jakaa yhtiön hallinto heidän keskenään ja sen on samalla määrättävä hallinnon jaon perusteet. Yhtiömies voidaan määrätä selvitysmieheksi, jollei 10 §:n 1 momentista muuta johdu.

Tuomioistuin voi hakemuksesta peruuttaa selvitysmiehen määräämistä koskevan päätöksensä tai muuttaa sitä.

Ennen tässä pykälässä tarkoitetun asian ratkaisemista tuomioistuimen tulee varata sellaiselle hakemukseen oikeutetulle, joka ei ole siihen yhtynyt, tilaisuus tulla kuulluksi. Tuomioistuimen tämän pykälän nojalla antamaa päätöstä tulee muutoksenhausta huolimatta heti noudattaa.

12 §

Väliaikainen määräys

Tuomioistuin, kihlakunnantuomari tai raastuvanoikeuden puheenjohtaja voi yhtiömiehen hakemuksesta määrätä väliaikaisesti selvitysmiehen, jos hakija esittää todennäköisiä perusteita sille, että selvitysmiehen määrääminen on välttämättömyyden hänen oikeuksiensa turvaamiseksi. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes tuomioistuin on antanut ratkaisun hakemuksesta taikka tuomioistuin tai määräyksen antanut on sen peruuttanut. Väliaikaiseen määräykseen ei saa hakea muutosta.

13 §

Selvitysmiehen palkkio

Tuomioistuimen määräämällä selvitysmiehellä on oikeus saada yhtiön varoista yhtiön laatuun ja laajuuteen sekä tehtävän suorittamisen edellyttämään työhön nähden kohtuullinen palkkio sekä korvaus kuluistaan.

Tuomioistuin voi erityisistä syistä määrätä, että palkkiosta ja korvauksesta vastaa lopullisesti se, joka on hakenut selvitysmiehen määräämistä, tai se yhtiömies, johon purkamisperuste kohdistuu.

14 §

Päätös toiminnan jatkamisesta

Yhtiömiehet voivat päättää selvitystilan lopettamisesta ja yhtiön toiminnan jatkamisesta. Jos vain osa yhtiömiehistä haluaa jatkaa yhtiön toimintaa yhdessä, heillä on oikeus lunastaa muiden yhtiömiesten yhtiöosuudet. Lunastamiseen

sovelletaan, mitä 6 §:n 2—4 momentissa sekä 7 §:ssä on säädetty.

Jos yhtiömiehet eivät sovi siitä, ketkä heistä jatkavat yhtiön toimintaa, on oikeus jatkamiseen sillä yhtiömiesten ryhmällä, jossa heitä on eniten. Jos tällaiset ryhmät ovat yhtä suuret tai jos useat yhtiömiehet haluavat jatkaa yhtiön elinkeinotoimintaa yksinään, ratkaistaan etuoikeus arpomalla.

15 §

Selvitysmenettely

Selvitysmiehen on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille.

Selvityksessä tulee pyrkiä yhtiön omaisuuden myymiseen siten, että yhtiön harjoittamaa elinkeinotoimintaa voidaan jatkaa. Mikäli tämä ei ole kohtuulliseen hintaan mahdollista, tulee selvitystä varten tarvittava määrä yhtiön omaisuutta mahdollisimman pian muuttaa rahaksi. Yhtiön elinkeinotoimintaa saa jatkaa vain siinä määrin kuin yhtiön tarkoituksenmukainen selvitys ja kohtuullisen ajan varaaminen yhtiön työntekijöille uuden työtilaisuuden etsimistä varten edellyttävät.

Yhtiön tunnetut velat on maksettava tai varat varattava tähän tarkoitukseen ennen yhtiön omaisuuden jakamista.

Tämän pykälän säännöksiä on noudatettava, jolleivät yhtiömiehet toisin sovi.

16 §

Lopputilitys

Jos kaikki yhtiömiehet eivät ole selvitysmiehiä, tulee selvitysmiesten suoritettuaan tehtävänsä mahdollisimman pian antaa lopputilitys hallinnostaan laatimalla koko selvitysmenettelyä koskeva kertomus. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätöksiä koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Kertomus liitteineen on annettava jokaiselle yhtiömiehelle.

Selvitysmiehen vahingonkorvausvelvollisuudesta on vastaavasti voimassa, mitä 2 luvun 12—14 §:ssä on säädetty. Jos yhtiömies haluaa moitita lopputilitystä, hänen on nostettava kanne selvitysmiehiä vastaan vuoden kuluessa siitä, kun selvitysmiesten kertomus on annettu hänelle.

17 §

Jälkiselvitys

Jos yhtiön purkautumisen jälkeen ilmaantuu uusia varoja tai yhtiötä vastaan nostetaan kanne taikka muuten tarvitaan selvitystoimia, on selvitysmiehen tästä tiedon saatuaan ilmoitettava asiasta yhtiömiehille. Jälkiselvityksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty yhtiön selvittämisestä.

18 §

Rekisteri-ilmoitus

Selvitysmiehen tulee viipymättä ilmoittaa yhtiön selvitystilaan asettaminen, selvitystilan lopettaminen ja jälkiselvitystila kaupparekisteriin.

6 luku

Avoimen yhtiön omaisuuden jako

1 §

Jaon toimittaminen

Sen jälkeen kun 5 luvun 16 §:ssä tarkoitettu lopputilitys on esitetty yhtiömiehille tai yhtiön selvitys on muuten päättynyt, on yhtiön omaisuus jaettava, jollei toisin sovita.

2 §

Jakoperuste

Yhtiön omaisuus on sitä jaettaessa ensisijaisesti käytettävä yhtiömiesten jäljellä olevien panosten palauttamiseen. Jos omaisuus ei riitä panosten täysimääräiseen palauttamiseen, jaetaan omaisuus panosten suuruuden mukaisessa suhteessa. Jos ylijäämää jää, se jaetaan niiden perusteiden mukaan, joita sovelletaan yhtiön voittoa jaettaessa.

Jollei yhtiön omaisuus riitä sen kaikkien velkojen suorittamiseen, vajeus jaetaan yhtiömiesten kesken niiden perusteiden mukaan, joita sovelletaan yhtiön tappiota jaettaessa.

Mitä tässä pykälässä on säädetty, sovelletaan, jollei toisin ole sovittu.

3 §

Jaon toimittajat ja jakokirja

Yhtiön omaisuuden jaon toimittavat yhtiömiehet tai selvitysmies, jos tuomioistuim on sellaisen yhtiön selvitystä varten määrännyt. Milloin yh-

tiömiehet eivät sovi yhtiön omaisuuden jakamisesta eikä tuomioistuimen määräämää selvitysmiestä ole, tuomioistuimen on hakemuksesta määrättävä selvitysmies toimittamaan jako, jolloin on soveltuvin osin noudatettava, mitä 5 luvussa on säädetty selvitysmiehestä.

Oikeudesta sopia yhtiön omaisuuden jakamisesta, kun yhtiömiesten yhtiöosuus on ulosmitattu, hänet on asetettu konkurssiin tai hän on kuollut, on säädetty 5 luvun 3 ja 4 §:ssä.

Tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen on laadittava toimittamastaan jaosta jakokirja. Yhtiömiesten toimittamasta jaosta on jakokirja laadittava, jos yhtiömiestä sitä vaatii.

4 §

Jaon moittiminen

Yhtiömiestä, joka tahtoo moittia tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen toimittamaa jakoa, on nostettava kanne muita yhtiömiehiä vastaan kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun jakokirja annettiin tiedoksi yhtiömiehelle, tai jos 5 luvun 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua lopputilityksen moiteaikaa on jäljellä yli kuusi kuukautta, sanotun ajan kuluessa.

5 §

Purkautumisilmoitus

Sen jälkeen kun yhtiön omaisuus on jaettu tai yhtiö muuten on katsottava purkautuneeksi, on yhtiömiestä tai tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen viipymättä tehtävä purkautumisesta ilmoitus kaupparekisteriin.

7 luku

Kommandiittiyhtiö

1 §

Yhtiömiehet

Tässä laissa tarkoitetaan *äänettömällä yhtiömiehellä* kommandiittiyhtiön yhtiömiestä, jonka vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla. *Vastuunalaisella yhtiömiehellä* tarkoitetaan kommandiittiyhtiön muuta yhtiömiestä.

2 §

Sovellettavat säännökset

Kommandiittiyhtiöön ja sen yhtiömiehiin sovelletaan, mitä avoimesta yhtiöstä ja sen yhtiömiehistä on 2—6 luvussa säädetty, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Mitä tämän luvun 3, 4, 8 ja 9 §:ssä on säädetty, sovelletaan, jollei toisin ole sovittu.

3 §

Hallintovaltuus

Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita eikä kielto-oikeutta.

Äänettömällä yhtiömiehellä, joka on otettu yhtiön toimitusjohtajaksi, on sama hallintovaltuus kuin toimitusjohtajalla, joka ei ole yhtiömies. Ääneton yhtiömies voi erota ja hänet voidaan vapauttaa tästä sekä muusta erityistehtävästä samalla tavalla kuin ulkopuolinen.

Vastuunalaisen yhtiömiehen vapauttaminen toimitusjohtajan tehtävästä sekä muusta erityistehtävästä ei edellytä äänettömän yhtiömiehen suostumusta.

4 §

Voiton ja tappion jakaminen

Äänettömälle yhtiömiehelle suoritetaan yhtiön voitosta korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa vastaava osuus tilikauden alkaessa maksettuna olleelle panokselle. Tämän jälkeen jaetaan loppuosaa voitosta vastuunalaisille yhtiömiehille. Jos voitto ei riitä äänettömien yhtiömiesten voitto-osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto heidän keskenään tilikauden alkaessa maksettuina olleiden panosten suhteessa.

Kommandiittiyhtiön tappio jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken.

5 §

Yhtiön edustaminen

Äänettömällä yhtiömiehellä ei ilman eri valtuutusta ole oikeutta edustaa yhtiötä eikä hänellä ole kelpoisuutta ottaa vastaan yhtiölle osoitettua haastetta tai muuta tiedoksiantoa.

Prokuran antaminen ei edellytä äänettömän yhtiömiehen suostumusta.

6 §

Äänettömän yhtiömiehen velkavastuu

Ääneton yhtiömies täyttää 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velkavastuunsa suorittamalla sovitun yhtiöpanoksensa vähentämättömänä yhtiölle.

Yhtiömiesten sopimuksella äänettömän yhtiömiehen panoksen alentamisesta ei ole vaikutusta suhteessa velkojaan, joka ryhtyessään oikeustoimeen yhtiön kanssa ei tiennyt panoksen alentamisesta, jos panoksen alentamista ei ollut merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu.

7 §

Tilinpäätöksen moittiminen

Kommandiittiyhtiössä 2 luvun 16 §:ssä tarkoitettu kanne nostetaan vain vastuunalaisia yhtiömiehiä vastaan ja sanotun pykälän 2 momentissa tarkoitettu määräaika lasketaan äänettömän yhtiömiehen osalta alkaneeksi siitä, kun hän sai tilinpäätöksestä tiedon.

8 §

Ääneton yhtiömies ja yhtiön purkaminen

Äänettömän yhtiömiehen kuoleman, konkurssin tai yhtiöosuuden ulosmittauksen johdosta ei voida vaatia yhtiön purkamista, vaan muilla yhtiömiehillä on oikeus lunastaa hänen osuutensa. Jos konkurssipesä, kuolinpesä tai ulosmittausvelkoja sitä vaatii, yhtiöosuus on lunastettava. Lunastuksena on annettava se, mitä äänettömälle yhtiömiehelle olisi tullut, jos yhtiön omaisuus olisi jaettu siten kuin 9 §:ssä säädetään.

Kun kommandiittiyhtiö on selvitystilassa, ääneton yhtiömies toimii selvitysmiehenä vain, jos yhtiömiehet näin ovat sopineet tai hänet on tähän tehtävään määrätty.

Sovellettaessa 5 luvun 14 §:n 2 momentin säännöstä ei äänettömä yhtiömiestä oteta lukuun, paitsi milloin vastuunalaisten yhtiömiesten ryhmät ovat yhtä suuret.

9 §

Jakoperuste

Kommandiittiyhtiön omaisuus on sitä jaettaessa käytettävä ensisijaisesti äänettömien yhtiömiesten maksettujen panosten palauttamiseen. Loppuosaa yhtiön omaisuudesta jaetaan vastuunalaisille yhtiömiehille. Jos omaisuus ei riitä äänettömien yhtiömiesten panosten täysimääräiseen palauttamiseen, jaetaan omaisuus heidän keskenään.

maksettujen panosten suuruuden mukaisessa suhteessa.

Jollei yhtiön omaisuus riitä sen kaikkien velkojen suorittamiseen, vajuus jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken.

8 luku

Yhtiömuodon muuttaminen ja yhtiöiden sulautuminen

1 §

Avoimen yhtiön muuttaminen kommandiittiyhtiöksi

Avoim yhtiö muuttuu kommandiittiyhtiöksi, jos siihen otetaan äänetön yhtiömiös tai jos jonkun yhtiömiehen vastuu sovitaan rajoitettavaksi omaisuuspanoksen määrään.

Jos vastuunalainen yhtiömiös ryhtyy äänettömäksi yhtiömieheksi, hän vastaa niistä yhtiön velvoitteista, jotka ovat syntyneet ennen kuin vastuunrajoituksen merkitsemisestä kaupparekisteriin on kuulutettu, kuten vastuunalainen yhtiömiös. Muutoksen jälkeen syntyneistä yhtiön velvoitteista hän vastaa kuitenkin vain sellaista velkojaa kohtaan, joka ei tiennyt muutoksesta.

2 §

Kommandiittiyhtiön muuttaminen avoimeksi yhtiöksi

Kommandiittiyhtiö muuttuu avoimeksi yhtiöksi, jos yhtiösopimusta muutetaan siten, ettei yhtiöön jää äänettömiä yhtiömiehiä. Jos äänetön yhtiömiös tällöin jatkaa avoimen yhtiön yhtiömiehenä, hän vastaa yhtiön velvoitteista siten kuin 4 luvun 1 §:n 1 momentissa on säädetty.

3 §

Osakeyhtiöksi muuttaminen

Avoim yhtiö ja kommandiittiyhtiö voidaan muuttaa osakeyhtiöksi. Päätös on tehtävä siinä järjestyksessä kuin yhtiösopimusta muutetaan.

Yhtiömuodon muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä on hyväksyttävä osakeyhtiölain (734/78) mukaisesti laadittu yhtiöjärjestys.

Yhtiömuodon muuttamista koskevasta päätöksestä on laadittava asiakirja, joka sisältää yhtiöjärjestyksen ja jossa on mainittava kunkin osakkeenomistajan nimi, kansalaisuus, kotipaikka ja postiosoite sekä hänelle tulevien osakkeiden määrä. Avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiit-

tiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten on allekirjoitettava asiakirja.

4 §

Osakeyhtiöksi muuttamista koskevan päätöksen täytäntöönpano

Kun 3 §:ssä tarkoitettu asiakirja on allekirjoitettu, on yhtiömiesten toimitettava yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiökokoukselle kuuluvat vaalit.

Avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisten yhtiömiesten tulee yhdessä osakeyhtiölle valitun hallituksen kanssa tehdä kaupparekisteriin ilmoitus yhtiömuodon muuttamisesta, jolloin on soveltuvin osin noudatettava, mitä osakeyhtiön kaupparekisteriin ilmoittamisesta on säädetty. Ilmoitukseen on liitettävä Keskuskauppakamarin tai kaupakamarin hyväksymän tilintarkastajan lausunto siitä, että yhtiön varat riittävät velan ja osakepääoman katteeksi.

Yhtiö muuttuu osakeyhtiöksi, kun yhtiömuodon muuttaminen merkitään kaupparekisteriin.

Mitä ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkeita annettussa laissa (219/39) on säädetty, on vastaavasti sovellettava, kun avoim yhtiö tai kommandiittiyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi.

5 §

Osakeyhtiöksi muuttamisen vaikutus velkavastuuseen

Avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet eivät vapaudu vastaamasta yhtiön aikaisemmasta velasta sen johdosta, että yhtiö on muuttunut osakeyhtiöksi, elleivät velkojat ole antaneet siihen suostumustaan.

Jollei velkoja, joka on todistettavasti saanut kirjallisen ilmoituksen yhtiön muuttumisesta osakeyhtiöksi, ole kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen saamisesta ilmoittanut osakeyhtiölle vastustavansa velkavastuusta vapautumista, katsotaan hänen suostuneen vapautumiseen.

6 §

Sulautuminen

Avoim yhtiö tai kommandiittiyhtiö (*sulautuva yhtiö*) voi tehdä sopimuksen sulautumisesta toiseen avoimeen yhtiöön tai kommandiittiyhtiöön (*vastaanottava yhtiö*) siten, että sulautuvan yh-

tiön varat ja velat siirtyvät selvitysmenettelyttä vastaanottavalle yhtiölle.

Sopimus on kummankin yhtiön yhtiömiesten hyväksyttävä siinä järjestyksessä kuin yhtiön yhtiösopimusta muutetaan.

Mitä 2 momentissa on säädetty, sovelletaan myös, jos vähintään kaksi avointa yhtiötä tai kommandiittiyhtiötä (*sulautuvat yhtiöt*) yhtyy perustamalla uuden avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön (*vastaanottava yhtiö*), jolle niiden varat ja velat siirtyvät ja johon sulautuvien yhtiöiden yhtiömiehet tulevat yhtiömiehiksi.

Jos sulautumiseen osallisista yhtiöistä useamman kuin yhden omaisuuteen on vahvistettu yrityskiinnityslaisissa (634/84) tarkoitettu yritys­kiinnitys, sulautuvan yhtiön varat ja velat eivät siirry vastaanottavalle yhtiölle eikä sulautumisesta tehdä kaupparekisteriin merkintää ennen kuin kiinnityksenhaltijat ovat sopineet kiinnitysten järjestämisestä.

Sulautuvan avoimen yhtiön yhtiömiehen ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen on viipymättä ilmoitettava sulautuminen kaupparekisteriin.

7 §

Lunastus

Jos päätös yhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi tai sulautumispäätös voidaan yhtiössä tehdä enemmistöpäätöksenä, on sellaisella yhtiömiehellä, joka ei ole hyväksynyt yhtiömuodon muuttamista tai sulautumista, oikeus erota yhtiöstä ja saada lunastus yhtiöosuudestaan siten kuin 5 luvun 6 §:n 2 momentissa säädetään.

Lunastusta vaativan on esitettävä lunastusvaatimus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon yhtiömuodon muuttamista tai sulautumista koskevasta päätöksestä.

Lunastuksen suorittamisesta vastaa osakeyhtiö tai vastaanottava yhtiö. Yhtiömuodon muuttamisesta huolimatta yhtiömuotoa muuttaneen avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet ovat henkilökohtaisessa vastuussa lunastuksen suorittamisesta.

9 luku

Tilinpäätös

1 §

Tilinpäätöksen laatimisvelvollisuus

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön kulta­kin tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman ja taseen. Tilinpäätös on laadittava kirjanpitolain (655/73) ja tämän luvun säännösten mukaan.

2 §

Tilinpäätöksen laatiminen

Avoimessa yhtiössä yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisen yhtiömiesten sekä toimitusjohtajan on päivättävä ja allekirjoitettava tilinpäätös. Jos joku näistä on esittänyt eriävän mielipiteen tilinpäätöksestä, on tätä koskeva lausuma liitettävä siihen hänen vaatimuksestaan.

Tilinpäätökseen on sisällytettävä tuloslaskelma ja tase viimeistä edelliseltä tilikaudelta. Jos tilikauden aikana tuloslaskelman tai taseen erittelyä on muutettu, on aikaisempaan tilinpäätökseen sisältyviä tietoja mahdollisuuksien mukaan yhdisteltävä niin, että niitä voidaan verrata myöhem­pään tilinpäätökseen.

Yhtiössä, jossa tilintarkastus on toimitettava 10 luvun säännösten mukaan, tuloslaskelma ja tase liitteineen on annettava tilintarkastajalle neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

3 §

Tilinpäätöksen sisältö

Jos taseeseen avoimessa yhtiössä sisältyy saamia yhtiömiehiltä tai kommandiittiyhtiössä vastuunalaisilta yhtiömiehiltä taikka velkoja heille, on niiden yhteismäärät ilmoitettava erikseen taseessa tai sen liitteinä. Myös näiden puolesta annettujen panttien ja muiden vakuuksien sekä vastuusitoumusten yhteismäärät on ilmoitettava taseessa tai sen liitteinä.

Taseessa tai sen liitteinä on ilmoitettava yhtiömiesten yhtiösopimuksessa sovittujen yhtiöpanosten yhteismäärä sekä siitä yhtiölle suoritettu ja tilikauden päättyessä jäljellä oleva määrä. Lisäksi on ilmoitettava kunkin avoimen yhtiön yhtiömiehen ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöpanosta koskevat vastaavat tiedot.

Tuloslaskelmassa tai taseessa taikka niiden liitteinä on ilmoitettava yhtiön palveluksessa ole-

vien henkilöiden keskimääräinen lukumäärä tilikauden sekä sitä edeltäneen tilikauden aikana.

4 §

Tilinpäätöstietojen julkistaminen

Tämän lain 10 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua yhtiötä, joka on kirjanpitolain mukaan velvollinen julkistamaan tilinpäätöksensä, on toimitettava rekisteriviranomaiselle tuloslaskelman ja taseen ohessa myös jäljennös 3 §:ssä tarkoitetuista liitteistä sekä tilintarkastuskertomuksesta.

5 §

Ohjeet ja lausunnot

Kirjanpitolautakunta voi kirjanpitolaissa säädetyllä tavalla antaa ohjeita ja lausuntoja tämän luvun säännösten soveltamisesta.

10 luku

Tilintarkastus

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä on sovellettava avoimeen yhtiöön ja kommandiittiyhtiöön, jonka palveluksessa kahden viimeksi kuluneen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä.

Säännöksiä on sovellettava myös, jos yhtiössä on yhtiösopimuksen mukaan toimitettava tilintarkastus.

2 §

Tilintarkastajan kelpoisuusehdot

Vähintään yhden tilintarkastajan tulee olla Suomessa asuva Suomen kansalainen tai 2 momentissa tarkoitettu yhteisö. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla tilintarkastajana. Tilintarkastajalla tulee olla sellainen kirjanpidon ja taloudellisten asiain tuntemus, joka yhtiön toimintaan katsoen on tarpeen tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua yhtiössä tulee olla vähintään yksi Keskuskauppakamarin tai kaupakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Tilintarkastajaksi voidaan myös valita Keskuskauppakamarin tai kaupakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajaksi valittu yhteisön on ilmoitettava avoimessa yhtiössä

yhtiömiehelle ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiselle yhtiömiehelle, kenellä on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. Tämän henkilön tulee olla Keskuskauppakamarin tai kaupakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Häneen on sovellettava 4 §:n säännöksiä.

3 §

Tilintarkastajan valinta ja toimikausi

Tilintarkastajan valitsevat avoimessa yhtiössä yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet yksimielisellä päätöksellä, jollei toisin ole sovittu.

Tilintarkastaja on valittava erikseen kutakin tilikautta varten, jollei tilintarkastajan toimikautta ole yhtiösopimuksessa määrätty. Tilintarkastajan tehtävä päättyy, kun hän on antanut tilintarkastuskertomuksen toimikauteensa sisältyvältä viimeiseltä tilikaudelta tai, jos hänet on valittu toistaiseksi, kun uusi tilintarkastaja on valittu hänen tilalleen.

Tilintarkastaja voi erota toimestaan ilmoittamalla siitä yhtiölle, vaikka hänen toimikautensa ei ole päättynyt. Tilintarkastajan valintaan osallistuvat yhtiömiehet voivat yksimielisellä päätöksellä vapauttaa tilintarkastajan toimestaan.

Jos tilintarkastajan toimi tulee kesken toimikautta avoimeksi taikka jos tilintarkastaja menettää kelpoisuutensa sanottuun toimeen tai tulee esteelliseksi eikä varatilintarkastajaa ole, on valittava uusi tilintarkastaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

4 §

Tilintarkastajan esteellisyys

Tilintarkastajana ei saa olla:

1) yhtiömies tai toimitusjohtaja taikka se, jonka tehtävänä on yhtiön kirjanpidon tai varojen hoito taikka hoidon valvonta;

2) se, joka on yhtiön palveluksessa taikka muutoin alistus- tai riippuvuussuhteessa yhtiöön tai 1 kohdassa mainittuun henkilöön;

3) edellä 1 kohdassa mainitun henkilön avio puoliso, veli tai sisar taikka se, joka on häneen suoraan ylenevässä tai alenevassa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa; eikä

4) se, jolla on rahallainaa yhtiöltä tai yhtiömieheltä taikka velvoitteita, joista nämä ovat asettaneet vakuuden.

5 §

Lääninhallituksen määräämä tilintarkastaja

Milloin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettussa yhtiössä ei ole kelpoisuusehdot täyttävää esteetöntä tilintarkastajaa, lääninhallituksen on ilmoitukselta määrättävä yhtiölle nämä vaatimukset täyttävä tilintarkastaja.

Ennen kuin määräys annetaan, on tilintarkastajan valintaan osallistuville yhtiömiehille varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Määräys on voimassa, kunnes yhtiölle on valittu vaatimukset täyttävä tilintarkastaja. Lääninhallituksen määräystä tulee muutoksenhausta huolimatta heti nodattaa.

6 §

Tilintarkastuksen toimittaminen

Tilintarkastajan tulee hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa tarkastaa tilinpäätös ja kirjanpito sekä yhtiön hallinto.

Tilintarkastajalle on varattava tilaisuus toimittaa tarkastus siinä laajuudessa kuin tämä katsoo tarpeelliseksi sekä annettava sellaista selvitystä ja apua, jota hän tarvitsee tehtävänsä suorittamiseen.

7 §

Tilintarkastusmerkintä

Kun tilintarkastus on suoritettu, tilintarkastajan tulee tehdä siitä tilinpäätökseen merkintä, jossa viitataan tilintarkastuskertomukseen.

8 §

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan on kultakin tilikaudelta annettava yhtiölle tilintarkastuskertomus viiden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää lausunto siitä, onko tilinpäätös laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Jollei tilinpäätöksessä ole annettu sellaisia tietoja, joita 9 luvun mukaan on annettava, tilintarkastajan tulee mainita siitä ja, jos se käy päinsä, antaa kertomuksensa nämä tiedot.

Jos tilintarkastuksessa havaitaan, että yhtiömiehen tai toimitusjohtajan on syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka muutoin rikkonut tätä lakia tai yhtiösopimusta, on kertomuksessa tehtävä siitä muistutus. Tilintarkastajal-

la on muutoinkin oikeus antaa kertomuksessaan tietoja, joiden saattamista yhtiömiesten tietoon hän pitää tarpeellisena.

9 §

Salassapitovelvollisuus

Tilintarkastaja ei saa antaa ulkopuoliselle tietoa sellaisista yhtiön asioista, jotka hän tehtävänsä suorittaessaan on saanut tietoonsa, mikäli siitä voi aiheutua haittaa yhtiölle.

10 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta on vastaavasti voimassa, mitä 2 luvun 12—14 §:ssä on säädetty.

Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, vastaavat vahingosta yhteisö sekä se, jolla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta.

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tällä lailla kumotaan kauppakaaren 15 luku, äännöttömistä eli kommandit-yhdyskunnista 24 päivänä marraskuuta 1864 annettu asetus sekä kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi 9 päivänä toukokuuta 1952 annettu laki (203/52) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Siirtymäsäännökset

Mitä 5 luvun 2 §:n 3 momentissa on säädetty, sovelletaan ennen lain voimaantuloa tehtyihin yhtiösopimuksiin vasta, kun lain voimaantulosta on kulunut kymmenen vuotta.

Mitä 2 luvun 14 ja 16 §:ssä on säädetty, ei sovelleta, jos kanne koskee ennen tämän lain voimaantuloa alkaneen tilikauden aikana tehtyä päätöstä tai toimenpidettä taikka tältä tilikaudelta laadittavaa tilinpäätöstä.

Lain 9 ja 10 luvun säännöksiä ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa alkaneeseen tilikauteen ja siltä laadittavaan tilinpäätökseen.

2.

Laki

kaupparekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 2 päivänä helmikuuta 1979 annetun kaupparekisterilain (129/79) 5 ja 6 §, 14 §:n 2 momentti ja 18 §:n 2 momentti näin kuuluviksi:

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) yhtiön toiminimi;
- 2) päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu;
- 3) kaikkien yhtiömiesten täydelliset nimet sekä heidän kansalaisuutensa ja kotipaikkansa;
- 4) yhtiön toiminnan laatu;
- 5) kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan;
- 6) yhtiön postiosoite;
- 7) kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen; sekä
- 8) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän täydellinen nimi ja kotipaikka.

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) yhtiön toiminimi;
- 2) päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu;
- 3) kaikkien yhtiömiesten täydelliset nimet sekä heidän kansalaisuutensa ja kotipaikkansa;
- 4) yhtiön toiminnan laatu;
- 5) kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan;
- 6) yhtiön postiosoite;
- 7) äänettömien yhtiömiesten omaisuuspanosten arvo rahassa ilmaistuna;
- 8) kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen; sekä

9) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän täydellinen nimi ja kotipaikka.

14 §

— — — — —
Muutosilmoitus on myös tehtävä, milloin avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimukseen, osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen taikka osuuskunnan, säästöpankin tai hypoteekkiyhdistyksen sääntöihin taikka keskinäisen vahinkovakuutusyhdistyksen yhdistysjärjestykseen tehdään muutos.

18 §

— — — — —
Avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön, osakeyhtiön, osuuskunnan, säästöpankin ja keskinäisen vahinkovakuutusyhdistyksen selvitys- ja suoritustilan samoin kuin avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön, osakeyhtiön ja osuuskunnan sulautumisen johdosta rekisteriviranomaiselle toimitettavista tiedonannoista ja ilmoituksista on säädetty erikseen.
— — — — —

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Lain voimaan tullessa vireillä olevaan ilmoitukseen sovelletaan ilmoituksen tekohetkellä voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki**prokuralain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 2 päivänä helmikuuta 1979 annetun prokuralain (130/79) 3 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

3 §

Osakeyhtiössä tai osuuskunnassa voidaan määrätä, että prokuristi saa kirjoittaa toiminimen ainoastaan yhdessä osakeyhtiölain (734/78) 8 luvun 12 §:n tai osuuskuntalain (247/54) 75 §:n mukaan toiminimen kirjoittamiseen oikeutetun henkilön kanssa. Avoimessa yhtiössä ja komman-

diittiyhtiössä voidaan määrätä, että prokuristi saa kirjoittaa toiminimen ainoastaan yhdessä yhden tai useamman avoimen yhtiön yhtiömiehen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen kanssa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1987

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Christoffer Taxell*

2.

Laki

kaupparekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 2 päivänä helmikuuta 1979 annetun kaupparekisterilain (129/79) 5 ja 6 §, 14 §:n 2 momentti ja 18 §:n 2 momentti näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) yhtiön toiminimi;
- 2) kaikkien yhtiömiesten täydelliset nimet sekä heidän kansalaisuutensa ja kotipaikkansa;
- 3) yhtiön toiminnan laatu;
- 4) kunta, josta toimintaa johdetaan; *sekä*
- 5) yhtiön postiosoite.

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) yhtiön toiminimi;
- 2) päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu;
- 3) kaikkien yhtiömiesten täydelliset nimet sekä heidän kansalaisuutensa ja kotipaikkansa;
- 4) yhtiön toiminnan laatu;
- 5) kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan;
- 6) yhtiön postiosoite; *sekä*
- 7) äänettömien yhtiömiesten panosten arvo rahana ilmaistuna.

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) yhtiön toiminimi;
- 2) *päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu;*
- 3) kaikkien yhtiömiesten täydelliset nimet sekä heidän kansalaisuutensa ja kotipaikkansa;
- 4) yhtiön toiminnan laatu;
- 5) kunta, josta *yhtiön* toimintaa johdetaan;
- 6) yhtiön postiosoite;
- 7) *kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen; sekä*
- 8) *jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän täydellinen nimi ja kotipaikka.*

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) yhtiön toiminimi;
- 2) päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu;
- 3) kaikkien yhtiömiesten täydelliset nimet sekä heidän kansalaisuutensa ja kotipaikkansa;
- 4) yhtiön toiminnan laatu;
- 5) kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan;
- 6) yhtiön postiosoite;
- 7) äänettömien yhtiömiesten omaisuuspanosten arvo rahassa ilmaistuna;
- 8) *kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen; sekä*
- 9) *jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän täydellinen nimi ja kotipaikka.*

14 §

Muutosilmoitus on myös tehtävä, milloin kommandiittiyhtiön yhtiösopimukseen, osakeyh-

Muutosilmoitus on myös tehtävä, milloin *avoi-*men yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiösopi-

Voimassa oleva laki

tion yhtiöjärjestykseen taikka osuuskunnan, säästöpankin tai hypoteekkiyhdistyksen sääntöihin taikka keskinäisen vahinkovakuutusyhdistyksen yhdistysjärjestykseen tehdään muutos.

Ehdotus

mukseen, osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen taikka osuuskunnan, säästöpankin tai hypoteekkiyhdistyksen sääntöihin taikka keskinäisen vahinkovakuutusyhdistyksen yhdistysjärjestykseen tehdään muutos.

18 §

Osakeyhtiön, osuuskunnan, säästöpankin ja keskinäisen vahinkovakuutusyhdistyksen selvitys- ja suoritustilan samoin kuin osakeyhtiön ja osuuskunnan sulautumisen johdosta rekisteriviranomaiselle toimitettavista tiedonannoista ja ilmoituksista on erikseen säädetty.

Avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön, osakeyhtiön, osuuskunnan, säästöpankin ja keskinäisen vahinkovakuutusyhdistyksen selvitys- ja suoritustilan samoin kuin avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön, osakeyhtiön ja osuuskunnan sulautumisen johdosta rekisteriviranomaiselle toimitettavista tiedonannoista ja ilmoituksista on säädetty erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Lain voimaan tullessa vireillä olevaan ilmoitukseen sovelletaan ilmoituksen tekohetkellä voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki**prokuralain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 2 päivänä helmikuuta 1979 annetun prokuralain (130/79) 3 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Osakeyhtiössä tai osuuskunnassa voidaan määrätä, että prokuristi saa kirjoittaa toiminimen ainoastaan yhdessä osakeyhtiölain (734/78) 8 luvun 12 §:n tai osuuskuntalain (247/54) 76 §:n mukaan toiminimen kirjoittamiseen oikeutetun henkilön kanssa.

Osakeyhtiössä tai osuuskunnassa voidaan määrätä, että prokuristi saa kirjoittaa toiminimen ainoastaan yhdessä osakeyhtiölain (734/78) 8 luvun 12 §:n tai osuuskuntalain (247/54) 75 §:n mukaan toiminimen kirjoittamiseen oikeutetun henkilön kanssa. *Avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä voidaan määrätä, että prokuristi saa kirjoittaa toiminimen ainoastaan yhdessä yhden tai useamman avoimen yhtiön yhtiömiehen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen kanssa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Asetus

kaupparekisteriasetuksen muuttamisesta

Oikeusministerin esittelystä

muutetaan 23 päivänä helmikuuta 1979 annetun kaupparekisteriasetuksen (208/79) 5 §:n 3 momentti ja 9 §:n 2 momentti sekä

lisätään 8 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti siirtyy 2 momentiksi, seuraavasti:

5 §

Avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön, osakeyhtiön ja osuuskunnan sulautumista koskevien ilmoitusten perusteella tehdään merkinnät rekisteriin sulautuvan yhtiön kohdalle.

8 §

Avoimen yhtiön perusilmoitukseen on liitettävä yhtiösopimus alkuperäisenä.

9 §

Jos joku yhtiömiehistä on 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö, yhteisö tai säätiö, on ilmoitukseen liitettävä sanotussa momentissa tarkoitettu selvitys viranomaisen myöntämästä luvasta.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .